

แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล

อภิชิต ดำรงสันติสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2556

Planning Execution for Individual

Apichart Damrongsuntisuk

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล
ชื่อผู้เขียน	อภิชาติ ดำรงสันติสุข
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

การบังคับโทษจำคุกให้เป็นไปตามหลักวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขพฤติกรรมมนุษย์และปรับทัศนคติของอาชญากรโดยจัดพฤติกรรมที่ชั่วร้ายให้ออกไปเพื่อให้เกิดความสำนึกผิดในระหว่างการบังคับโทษก่อนปล่อยตัวบุคคลนั้นออกสู่สังคมภายนอกเรือนจำหากการบังคับโทษจำคุกเกิดประสิทธิภาพแล้วถือเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำอีก แต่ในปัจจุบันกลับพบว่ากระบวนการบังคับโทษจำคุกที่กระทำที่เอาตัวเขามาขังไว้เฉยๆ โดยไม่ทำอะไรกับผู้ต้องขังเลยอันเป็นไปตามหลักวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้แค้น ทดแทน เป็นสำระสำคัญและมีการนำวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่เพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด และเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขมาใช้เป็นส่วนน้อยผู้ต้องโทษจำคุกจึงอยู่ในสถานะเป็นเพียง “กรรมของการบังคับโทษ” และอาชญากรรมก็ไม่มีการทำอะไรที่จะลดจำนวนจำนวนลง กลับมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะคนไม่เกรงกลัวกฎหมายก็ตีโทษที่จะลงไม่หนักไปก็ตี ทำให้เกิดปัญหาต่อระบบเรือนจำหลายประการ คือ มีปัญหาจากผู้กระทำความผิดซ้ำอีกเข้ามาในเรือนจำ เรือนจำทั่วประเทศมีจำนวน 195 แห่ง ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรองรับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนนำไปสู่ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ อันนำไปสู่ปัญหาทั้งด้าน ไม่ได้มาตรฐานสากลจากความแออัดของผู้ต้องขัง งบประมาณ บุคลากร การบริหารงานของเรือนจำที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขัง ที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ดูได้จากจำนวนผู้ต้องขังในปัจจุบันที่อยู่ในความควบคุมของเรือนจำมีประมาณ 227,532 คน แบ่งออกเป็นผู้ต้องขังชาย 194,604 คน และผู้ต้องขังหญิง 32,928 คน ในขณะที่ความจุมาตรฐานของเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศมีอยู่เพียง 109,430 คน พบว่ามีผู้ต้องขังเกินอัตราความจะอยู่จำนวน 118,102 คน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังเกินอัตราความจุของเรือนจำ

กระบวนการบังคับโทษทางอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น จะมีระบบการบริหารงานราชทัณฑ์ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากระบบงานราชทัณฑ์ของประเทศไทย กล่าวคือในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการสร้างแผนบังคับโทษเพื่อใช้กับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล

ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ ในการบังคับโทษจำคุก ผู้ต้องขังต้องสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตโดยปราศจากความรับผิดชอบทางอาญาอย่างมีความรับผิดชอบทางสังคม การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำความผิดนั้นด้วย เนื่องจากผู้ต้องขังแต่ละคนมีบุคลิกลักษณะ ประวัติการกระทำผิด สภาพแวดล้อมของผู้ต้องขัง สภาพเศรษฐกิจ ประกอบกับมูลเหตุจูงใจอื่นๆ มากำหนดในแผนบังคับโทษของบุคคลคนนั้น โดยในแผนอาจมีการสำรวจเพื่อบำบัด การเข้ารับการบำบัดเป็นกลุ่มหรือให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มอบงานให้ทำตลอดจนมาตรการของการฝึกอาชีพหรือศึกษาต่อเนื่อง มาตรการช่วยเหลือและ มาตรการบำบัดพิเศษ มาตรการที่จำเป็นในการเตรียมการปล่อยตัว การผ่อนปรนการบังคับโทษ โดยแผนต้องจัดทำให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขัง และผลการสำรวจบุคลิกภาพส่วนบุคคล โดยแผนบังคับโทษจะต้องกำหนดระยะเวลาที่คาดหมายเอาไว้ด้วย เพื่อให้การดำเนินชีวิตของบุคคล ในการบังคับโทษต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ ส่วนผลร้าย อันเนื่องมาจากการสูญเสียเสรีภาพจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลนั้นขึ้น และการบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้ในอนาคต

ในส่วนของประเทศญี่ปุ่น กฎหมายก็ได้กำหนดแนวทางในเรื่องการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังอย่างชัดเจน การบังคับโทษจำคุกจะกระทำโดยหน่วยงานทางอาญาของรัฐเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีนักโทษเด็ดขาดที่มีความประสงค์จะแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมส่วนใหญ่อันเป็นการชดเชยและตอบแทนผลจากการกระทำผิด นอกจากนั้นวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังว่า กระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจของผู้ต้องขังในการปรับปรุงและฟื้นฟูและพัฒนาการปรับตัวเข้ากับชีวิตในสังคม โดยจะไม่มีการนำผู้ต้องขังมาขังไว้เฉยๆ โดยไม่มีการดำเนินการใดๆเลย ต้องมีเงื่อนไขในการให้ทำงาน โดยใช้วิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อกำหนดลักษณะและประเภทของงาน การมอบหมายงานดังกล่าวนั้นกระทำเพื่อกระตุ้นให้ผู้ต้องขังทำงาน และเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้และทักษะในด้านวิชาชีพที่เป็นประโยชน์โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุนี้จึงควรมีแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลมาปรับใช้โดยให้เป็นอำนาจหน้าที่ของของพัศดี โดยนำข้อมูลที่ได้จากชั้นสอบสวน ชั้นอัยการ และศาล รวมถึงข้อมูลที่เป็นผลดีต่อผู้ต้องขังมาเพื่อกำหนดแผนบังคับโทษที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละราย

Thesis Title   Planning Execution for Individual
Author   Apichart Damrongsuntisuk
Thesis Advisor   Assistant Dr.Thanee Vorapat
Department   Law
Academic Year   2013

ABSTRACT

The enforcing of imprisonment in accordance with the criminal imprisonment principle to mend human behavior and to adjust the attitude of the criminal by eradicating evil will and increase the conscience during the imprisonment before releasing such person to the outside society once again. Effective imprisonment can be deemed as a prevention of the criminal to repeat the offence, but nowadays, the imprisonment is simply put the prisoner in the prison without doing anything which more to retributive punishment and mainly use the imprisonment as an intimidation and to eliminate the chance to repeat the crime with little aims to adjust and improve the prisoner. For this reason, the prisoner is merely a result of a punishment and the crime is unlikely lower and rising either because people is not afraid of law or the punishment is too light. This bring issues to the prison e.g. repetitive crime; there are 195 prisons in Thailand which is unable to keep up with ever increasing prisoner and cause prison overflow which later resulted in problem lower standard of confinement facility, budget, personnel, management, living condition is against human right principle. Currently there are 227, 532 prisoners, 194,604 male and 32,928 female while prison capacity is for only 109,430 คน prisoners which make total of 118,102 overflowing prisoner and the number is still rising.

Universal criminal punishment process, and in some countries such as Japan and Germany, has management procedure in corrective work which differ from system in Thailand. Federal republic of Germany has individual punishment plan to suit the purpose of punishment. By serving time in imprisonment, the offender shall be able to live future life without a criminal trait, accepted by society, and be responsible for the society. The imprisonment shall also protect the society from the crime because each prisoner is different in characteristic, criminal record, social atmosphere, economic state and motives which can be used to plan individual

imprisonment plan. The plan may include the inspection for therapy purpose, group therapy, assigning task, career training or educational plan, support measure or special therapy plan, preparation at time of release and adjustable approach of punishment. The plan shall be consistent with the progress of the prisoner and characteristic report. Also, the plan needs to set a specific timeframe.

In order to maintain normal life of prisoner as much as possible and to avoid negative effects of freedom being restricted and the imprisonment shall be enforced for that the prisoner can lead normal life with freedoms after the confinement in the future

Japan has clear path to categorize the characteristic of prisoner and the all enforcements are handled only by crime related agency especially for convicted prisoner which the law aims to isolate the offender from the society and to satisfy social need of remedy and compensation to the crime. Moreover, the purpose of treatment to correct the prisoner, is to motivate the will to improve, reform and adapt to the society. The prisoner will not be simply put in prison without any measure. The prisoner will be assigned a task by categorizing each prisoner for suitable assignment to motivate the prisoner and to earn the skill and knowledge needed in career under the human right principle of the constitution.

For above-mentioned reason, the individual imprisonment plan shall be practiced by authority of warder by using information from investigation stage, prosecution stage and trial stage including other advantageous information to prepare the individual imprisonment plan.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างสูง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์ ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสียสละเวลาให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ทั้งยังได้ให้โอกาสและให้ความเมตตาผู้เขียนมาโดยตลอดขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฅ นคร ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ชี้แนะประเด็นปัญหาต่างๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ดร. อุทัย อาธิเวช ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นแรงบันดาลใจในการเรียนกฎหมายของผู้เขียนเสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ และได้สละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการให้ข้อคิดเห็นต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ ได้อย่างสมบูรณ์

นับเป็นโอกาสที่ดี ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสของคำปรึกษาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท และ อาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ขอขอบพระคุณในความเมตตาและกรุณาของอาจารย์ทั้งสองท่าน ที่ให้คำแนะนำในข้อมูลวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ทำให้สามารถเขียนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ในระยะเวลาอันจำกัด และขอขอบคุณครอบครัวที่ทำให้กำลังใจผู้เขียนตลอดจนเพื่อนที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กฎหมายอาญา 54 ทุกคนที่ช่วยเหลือเป็นกำลังใจและเรียนด้วยกันมาจนจบคอร์สเวิร์ค และร่วมกันหาข้อมูลช่วยกัน ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนในชั้นเนติบัณฑิตและในชั้นมหาบัณฑิตแก่ผู้เขียน ขอขอบพระคุณอาจารย์ และพี่ๆ ที่ห้องบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในทุกๆ เรื่อง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา คุณปู่และคุณย่าที่ให้การอบรมสั่งสอนมา

อภิชาติ คำรังสันติสุข

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น กฎหมายบังคับโทษเป็นปลายทางของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นการลงโทษตามกฎหมายอาญาคือเมื่อมีคำพิพากษาให้จำคุก ในส่วนนี้ก็จะปฏิบัติงานในส่วนราชทัณฑ์ ทำหน้าที่ในส่วนบังคับคดีในคดีอาญา ในอดีตนั้นประเทศไทยประสบปัญหากับงานในส่วนราชทัณฑ์มากเพราะยังไม่มีกฎหมายบังคับโทษมาใช้เป็นแนวทางให้เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายและเป็นมาตรฐานสากลให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ

ในระยะหลังก็มีการนำกฎหมายบังคับโทษมาใช้สอนในหลักสูตรปริญญาโทเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดย ศส. ดร.ธานี วรภัทร์¹ เพื่อให้ นักกฎหมายได้มีองค์ความรู้ใหม่ในกระบวนการยุติธรรม แต่ในทางปฏิบัติการลงโทษทางอาญาก็มีมานานแต่เราก็กังใช้ไม่ถูกต้องให้เหมาะกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป แต่วิธีที่ปฏิบัติ ยังไม่เปลี่ยนแนวคิดและกฎหมายราชทัณฑ์ที่ประเทศใช้ยังไม่มีการปรับปรุงให้มีความทันสมัยให้เหมาะกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เราได้รับเอาจากสังคมตะวันตกเข้ามาใช้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทยเดิมแนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นแบบการแก้แค้นทดแทนและการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ แต่อาชญากรรมก็ไม่ทำที่ที่จะลดจำนวนจำนวนลง กลับมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะคนไม่เกรงกลัวกฎหมายที่ดี โทษที่จะลงไม่หนักไปก็ดี ทำให้เกิดปัญหาต่อระบบเรือนจำหลายประการ คือ มีปัญหาจากผู้กระทำความผิดซ้ำอีกเข้ามาในเรือนจำ เรือนจำทั่วประเทศมีจำนวน 195 แห่ง ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรองรับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนนำไปสู่ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำอันนำไปสู่ปัญหาทางด้านไม่ได้มาตรฐานสากลจากความแออัดของผู้ต้องขัง งบประมาณ บุคลากร การบริหารงานของเรือนจำก็ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขัง ที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ระบบราชทัณฑ์ที่จัดการกับผู้กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพจริงก็ควรจะลดปัญหาผู้กระทำความผิดซ้ำไม่ให้เข้ามาในเรือนจำ และให้สามารถกลับตัว

¹ ธานี วรภัทร์ ก (2553). *หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก*.

² พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479.

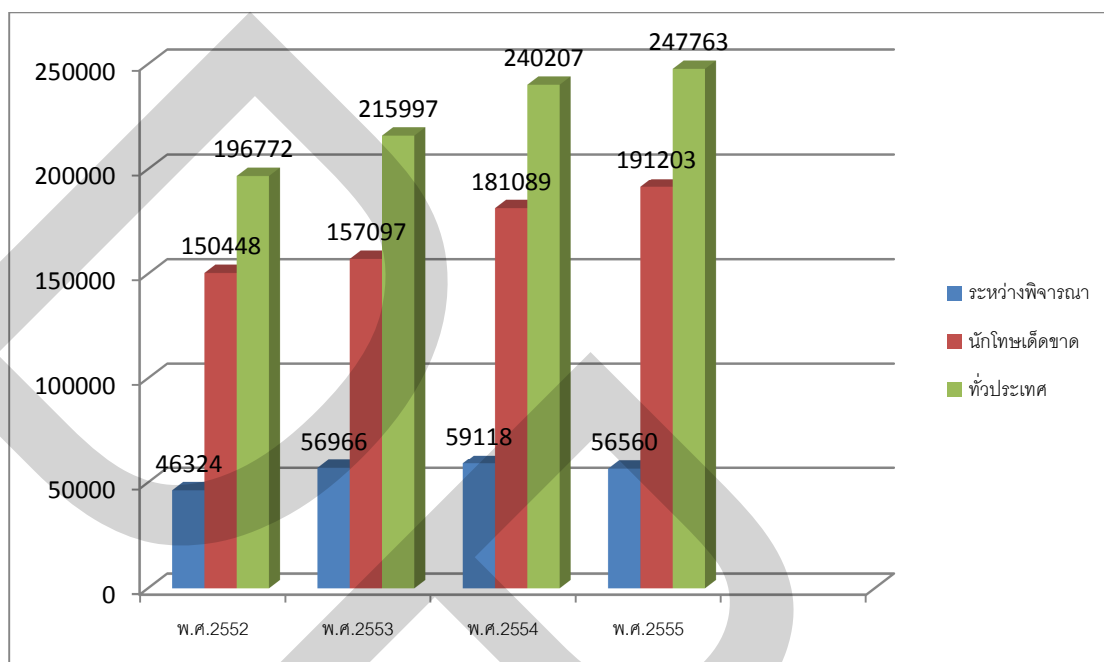
เป็นคนดีแนวคิดแบบเดิมไม่อาจตอบโจทก์ภารกิจของกฎหมายอาญา คือ มุ่งคุ้มครองสังคม เมื่อลงโทษผู้กระทำผิดแล้ว แต่กลับมากะทำความผิดซ้ำทำให้สังคมเกิดความหวาดระแวงของประชาชน ทำให้สังคมไม่สงบสุข ปัญหานักโทษล้นเรือนจำ คุกได้จากจำนวนผู้ต้องขังในปัจจุบันที่อยู่ในความควบคุมของเรือนจำมีประมาณ 227,532 คน แบ่งออกเป็นผู้ต้องขังชาย 194,604 คน และผู้ต้องขังหญิง 32,928 คน³ จากจำนวนเรือนจำทั้งหมด ในขณะที่ความจุมาตรฐานของเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศมีอยู่เพียง 109,430 คน พบว่ามีผู้ต้องขังเกินอัตราความจุอยู่จำนวน 118,102 คนและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังเกินอัตราความจุของเรือนจำ และข้อมูลจาก นายทนที่ จิตสว่าง อธิบดีกรมราชทัณฑ์ในสมัยนั้น กล่าวถึงยอดของนักโทษในเรือนจำที่พุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปีและยังคงที่อยู่ 25 เปอร์เซ็นต์ ตั้งแต่ปี 2542 ซึ่งเปรียบเทียบกับในระดับสากลประเทศไทยเป็นอันดับที่ 4 ในเอเชีย รองจากคาซัคสถาน ไต้หวันและสิงคโปร์ ถือว่าค่อนข้างสูงแม้จะยังน้อยกว่าประเทศแถบตะวันออกกลาง

การที่นักโทษเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่วนหนึ่งมาจากคดีอาชญากรรมซึ่งเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานานรวมไปถึงปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ทำให้มีการจับกุมผู้กระทำผิดมากขึ้น สุดท้ายแล้วหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการกับผู้กระทำผิดหลังจากที่ศาลตัดสินลงโทษแล้ว คือ กรมราชทัณฑ์ ในขณะที่เรือนจำหรือทัณฑสถานทั่วประเทศมีจำนวนเพียง 195 แห่ง ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรองรับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนนำไปสู่ปัญหาผู้ต้องขังเกินอัตราความจุเรือนจำหรือนักโทษล้นคุกอันนำไปสู่ปัญหาต่างๆ มากมายทั้งทางด้านความแออัด งบประมาณ บุคลากร การบริหารงานเรือนจำและส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังที่อยู่ภายในเรือนจำรวมถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง เช่น เรื่องสถานที่นอน อาหาร สุขภาพ และสุขอนามัย การทะเลาะวิวาทระหว่างนักโทษ เป็นต้น

หน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม คือ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่หน้าที่มีภารกิจในการควบคุมดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยนักโทษเด็ดขาดที่ถูกศาลตัดสินจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด รวมถึงการควบคุมผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างการตัดสินพิจารณาดี ผู้ต้องกักขังและผู้ต้องกักกัน โดยภารกิจนั้นจะต้องมุ่งเน้นไปที่การควบคุมและป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีออกไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมและประชาชนและการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ ดังนั้นการควบคุมดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยปัจจัยหลัก คือจำนวนผู้ต้องขังที่อยู่ในความควบคุมจะต้องมีความสัมพันธ์กับจำนวนเรือนจำหรือทัณฑสถานและเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถบริหารจัดการให้เป็นไปตามมาตรฐานได้อย่างทั่วถึง

³ ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน 2554 กองแผนการ กรมราชทัณฑ์.

กราฟแสดงจำนวนผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังชาย ต่อจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด (สำรวจ ณ วันที่ 1 เมษายน 2554)

ตารางที่ 1.1 สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามจำนวนครั้งที่ต้องโทษ (สำรวจ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2555)⁴

จำนวนครั้งที่ต้องโทษ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ต้องโทษครั้งที่ 1	127,241	23,292	150,533	86.36
ต้องโทษครั้งที่ 2	16,354	1,971	18,325	10.51
ต้องโทษครั้งที่ 3	3,284	458	3,742	2.15
ต้องโทษครั้งที่ 4	968	130	1,098	0.63
ต้องโทษ 5 ครั้งขึ้นไป	547	61	608	0.35
รวมต้องโทษครั้งที่ 2-5 ขึ้นไป	21,153	2,620	23,773	13.64
รวมทั้งสิ้น	148,394	25,912	174,306	100.00

⁴ ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน 2554 กองแผนการ กรมราชทัณฑ์.

ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำยังเกิดขึ้นในประเทศไทย จึงมีแนวคิดของต่างประเทศเช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น ที่มีวิธีปฏิบัติต่อนักโทษโดยใช้ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่มีแนวคิดว่าเขาเป็นผู้ป่วย ที่ต้องได้รับการแก้ไขเพื่อป้องกันมิให้คนที่กระทำความผิดมาแล้วกลับมากระทำความผิดซ้ำ คือหาทางผู้กระทำความผิดเกิดการยับยั้งไม่กระทำความผิดซ้ำ ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติกรมราชทัณฑ์ระบบเก่าที่ใช้ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนหรือการลงโทษเพื่อข่มขู่ ไม่ได้ผลเท่าที่ควร

การจะแก้ปัญหาได้นั้นเราจำเป็นต้องมีกฎหมายบังคับโทษจำคุกในเรื่องแผนบังคับบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ใช้เฉพาะโทษจำคุก เมื่อผู้ต้องหามาถึงเรือนจำของไทยไม่มีการพูดถึงกระบวนการปฏิบัติหรือวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง มีเพียงแค่การแรกรับตัวมีขั้นตอนในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ แต่มีการพูดถึงในระเบียบภายในที่ให้พนักงานราชทัณฑ์ใช้ปฏิบัติต่อนักโทษ ที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายรับรองที่จะนำมาใช้เพราะกฎหมายที่จะใช้บังคับในการจำกัดสิทธิ ต้องเป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติมิใช่ฝ่ายบริหารดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยในเนื้อหาให้เจ้าหน้าที่มีแนวทางปฏิบัติ เพราะในตัวกฎหมายที่เป็นแม่บทพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ไม่ได้ระบุไว้ให้อำนาจเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ไว้ เพียงแต่ระบุให้รับบุคคลได้เข้าเรือนจำเว้นแต่มีหมายอาญา นั่นก็คือมีคำพิพากษาให้จำคุก ซึ่งระเบียบที่ให้ปฏิบัติดังนี้

1. ให้จัดทำทะเบียนประวัติ
2. การจำแนกลักษณะ
3. การแยกขังของผู้ต้องขัง
4. มีการอบรมกฎระเบียบที่พึงประพฤตินขณะอยู่ในเรือนจำ

ซึ่งในการจำแนกลักษณะในประเทศไทยใช้รูปแบบ Classification⁶ คือ อย่างเป็นทางการประวัติของผู้ต้องขังการสอบถามประวัติที่ปรากฏข้อมูลในแฟ้มประวัติก็เป็นไปด้วยความรวดเร็วขาดความรอบครอบเพราะต้องพิจารณาจากคำพูดตัวผู้ต้องขังอย่างเดียวไม่ได้เพราะอาจเป็นการหลอกลวงเพื่อไม่ให้เข้าไปเรือนจำต้องใช้ประกอบกับมีนักจิตวิทยาให้อยู่ด้วยในกระบวนการแรกเพื่อช่วยทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังที่มีอาการช็อกตื่นกลัวเมื่อเข้าไปอยู่ในเรือนจำการวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เหมาะสมของไทยคือ การแบ่งงานให้ทำตามความเหมาะสมตามคดีที่กระทำผิดก็ยังไม่สามารถจัดพฤติกรรมชั่วร้ายได้หน้าซ้ำยังใช้อุปกรจากงานอาชีพมาผลิตอาวุธมาใช้ในการทะเลาะวิวาทกันเองหรือใช้เพื่อข่มขู่หรือข่มขืนผู้กระทำความผิดด้วยกันเองเพราะการแบ่งงานให้ทำ

⁵ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 8 เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใดๆ ว่าเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ เว้นแต่ได้รับหมายอาญา หรือเป็นเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ.

⁶ คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง.

พิจารณาแค่ลักษณะความผิดที่ได้กระทำ โดยไม่พิจารณาถึงเหตุผลในการกระทำผิด ประวัติการกระทำผิด พื้นฐานครอบครัว ความมุ่งมั่นให้มีการค้นหาบุคลิกภาพของบุคคลนั้น โดยให้คงบุคลิกลักษณะเดิมของผู้กระทำผิดเอาไว้ แต่ขจัดสิ่งชั่วร้ายออกไปเท่านั้น โดยรักษาความเป็นตัวตนของเขาอยู่ เมื่อพ้นโทษจะได้ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ หากเป็นเช่นนี้การให้ทำงานก็เป็นเพียงการฆ่าเวลาและช่องทางในการก่อคดีในเรือนจำ เนื่องจากจัดงานที่จัดให้ทำไม่เหมาะสมกับบุคคลคนๆ นั้น การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามรูปพรรณสัณฐานลักษณะความผิด ซึ่งหากมองตามวิธีต่างประเทศ เขากระทำคู่กับการถามประวัติและแจ้งสิทธิที่เขาพึงมีหลังการรับตัว แต่ในไทยมีการอบรมก่อนเข้าเรือนจำเป็นเวลาหนึ่งเดือนให้การอธิบายการใช้ชีวิตในเรือนจำสำหรับคนเข้าอยู่ใหม่ โดยไม่แบ่งแยกโทษ และถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์โดยทันที หากใครที่ยอมรับไม่ได้ก็ไปโรงพยาบาลเรือนจำพบจิตแพทย์ ซึ่งระบบนี้พบความบกพร่อง และไม่เป็นที่พอใจตามหลักสากล เพราะกระบวนการแรกรับตัวกระทำต่อนักโทษด้วยกันหลายคน จะเห็นได้จากสถิติที่การลงโทษจำคุกที่มีมาก จึงเกิดปัญหาเพราะตามกฎหมายต่างประเทศมีเรื่องการวางแผนบังคับโทษมาใช้กับผู้ต้องขังแต่ละรายซึ่งให้สิทธิผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในการวางแผนบังคับโทษและจะได้ให้แผนบังคับโทษขจัดพฤติกรรมที่ชั่วร้ายออกไปเมื่อได้รับการบำบัดฟื้นฟูในเรือนจำ หากประเทศไทยมีแผนบังคับโทษที่ใช้ได้ผลจะช่วยลดคดีผู้ต้องขังล้นคุกที่เกิดจากปัญหาผู้กระทำผิดซ้ำ เพราะปัญหาของประเทศไทยส่วนใหญ่ผู้ต้องขังไม่ยอมรับผู้ที่เคยกระทำผิดมาแล้วเพราะไม่มีความมั่นใจในงานราชทัณฑ์ว่าจะสามารถแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้ หากมีแผนบังคับโทษที่ดีใช้บังคับแล้วเกิดผล ทำให้สังคมจะให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวได้ เช่นในแผนมีรูปแบบ มาตรการจำเป็นสำหรับการเตรียมตัวปล่อย คือให้โอกาสผู้กระทำผิดได้มีโอกาสรับตัวก่อนเข้าสังคมได้ ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นเห็นความสำคัญในเรื่องนี้จึงได้มีการออกกฎหมายเพื่อใช้สำหรับดูแลผู้ต้องโทษภายหลังการปล่อยตัวจากเรือนจำ ตัวอย่างบริษัทผลิตรถยนต์ได้มีการตั้งโรงงานในเรือนจำโดยใช้ผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกอาชีพมาผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ อะไหล่รถ หากภายหลังหากบริษัทมีโรงงานตั้งภายนอกและมีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานผู้ต้องขังซึ่งพ้นโทษไปแล้ว ทำให้เป็นการให้โอกาสบุคคลเหล่านั้นซึ่งเป็นเรื่องดีหากประเทศไทยมีการนำมาใช้เช่นกัน

ตารางที่ 1.2 สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามกำหนดโทษตามหมายศาล (สำรวจ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2555)⁷

แยกตามการกำหนดโทษ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
จำคุกไม่เกิน 3 เดือน	1,133	111	1,244	0.71
จำคุกกว่า 3-6 เดือน	2,809	482	3,291	1.89
จำคุกกว่า 6 เดือน – 1 ปี	7,089	1,359	8,448	4.85
จำคุกกว่า 1-2 ปี	25,769	4,618	30,387	17.43
จำคุกกว่า 2-5 ปี	48,027	9,280	57,307	32.88
จำคุกกว่า 5-10 ปี	29,010	4,178	33,188	19.04
จำคุกกว่า 10-15 ปี	11,031	1,583	12,614	7.24
จำคุกกว่า 15-20 ปี	8,116	1,085	9,201	5.28
จำคุกกว่า 20-50 ปี	13,173	3,015	16,188	9.29
จำคุกตลอดชีวิต	2,191	195	2,386	1.37
ประหารชีวิต	46	6	52	0.03

ตารางที่ 1.3 สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามกำหนดโทษตามหมายศาล (สำรวจ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2555)⁸

สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามอายุ				
แยกตามอายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
ไม่เกิน 18 ปี	193	33	226	0.13
กว่า 18-20 ปี	5,656	776	6,432	3.69
กว่า 20-21 ปี	8,420	1,508	9,928	5.70
กว่า 21-25 ปี	20,454	3,434	23,888	13.70
กว่า 25-30 ปี	34,304	5,152	39,456	22.64
กว่า 30-35 ปี	33,321	5,185	38,506	22.09

⁷ ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน 2554 กองแผนการ กรมราชทัณฑ์.

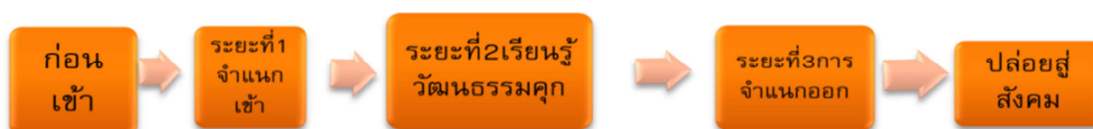
⁸ แหล่งเดิม.

ตารางที่ 1.3 (ต่อ)

สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามอายุ				
แยกตามอายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
กว่า 35-40 ปี	18,268	3,672	21,940	12.59
กว่า 40-45 ปี	12,785	2,597	15,382	8.82
กว่า 45-50 ปี	8,898	2,166	66,064	6.35
กว่า 50-60 ปี	4,631	1,067	5,698	3.27
กว่า 60 ปี ขึ้นไป	1,464	322	1,786	1.02
รวมทั้งสิ้น	148,394	25,912	174,306	100.00

จากสถิติแล้วมีผู้กระทำความผิดวัยรุ่นและวัยหนุ่มมีเป็นจำนวนมากหากแผนบังคับโทษที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้แล้วปรับให้เหมาะกับสภาพสังคมไทยได้นั้นทำให้ผู้ต้องขังวัยขนาดนี้ต้องการการลงโทษที่เป็นรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดด้วยการวางแผนบังคับโทษที่ให้มีการฝึกหัดอาชีพ หรือมอบงานให้ทำตามความเหมาะสม โดยอาจขยายเป็นอุตสาหกรรมแรงงานผู้ต้องขังที่มีผลผลิตออกสู่ท้องตลาดได้ หรือนักโทษที่อยู่ในเรือนจำอาจใช้วิธีการย้ายไปอยู่สถานบำบัดทางสังคมมาใช้กับผู้กระทำความผิดเฉพาะราย หรือการให้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีลักษณะการกระทำผิดด้วยกัน เหตุผล ประวัติ ลักษณะการกระทำผิด ให้อยู่ด้วยกันเพื่อเรียนรู้สิ่งผิดพลาดร่วมกันและช่วยกันแก้ไข และที่สำคัญมากคือการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องในผู้ต้องขังวัยหนุ่ม มาตรการช่วยเหลืออื่นๆ และมาตรการบำบัดพิเศษ การผ่อนปรนการบังคับโทษ และมาตรการที่จำเป็นสำหรับการเตรียมการปล่อยตัวตัวนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นในชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ เช่น คดีโทษจำคุก 6 ปี แม้จะครบ 6 ปี ก็มีมาตรการพิเศษ ขยายเวลาให้เตรียมตัวใช้ชีวิตในสังคมอีก 6 เดือน ด้วยการให้ทดลองเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสังคมให้ได้ก่อน เพื่อคืนคนดีสู่สังคมต่อไป

การบังคับโทษจำคุกในภาพรวมซึ่งกระบวนการการบังคับโทษต่อผู้ต้องขังนี้จะกล่าวต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

⁹ ธานี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. หน้า 101.

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการบังคับโทษจำคุก วัตถุประสงค์ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการบังคับโทษจำคุกของไทย และแนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังตามหลักสากล

2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการแรกรับตัวผู้ต้องขัง หรือ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในกระบวนการในชั้นบังคับโทษของไทย

3. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกตามหลักกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลในกระบวนการแรกรับตัวผู้ต้องขังเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีที่ถือเป็นเครื่องมือของกรมราชทัณฑ์ในการแก้ไขมนุษย ทำให้สังคมปลอดภัย รวมถึงการให้ราชทัณฑ์มีการนำแผนบังคับโทษรายบุคคลไปใช้กับผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำโดยแผนบังคับโทษต้องมีความเหมาะสมกับแต่ละบุคคล

4. เพื่อศึกษาถึงข้อแตกต่างข้อเปรียบเทียบ และข้อดีข้อเสียของการนำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลมาใช้ในประเทศไทยกับแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกระบวนการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่น เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในชั้นบังคับโทษของไทยเพื่อให้การบังคับโทษเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.3 สมมติฐานการศึกษา

การที่ศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดให้บุคคลใดกระทำความผิดกฎหมายให้ลงโทษจำคุกแล้ว ผู้ต้องหาต้องได้รับการลงโทษจากการกระทำความผิดของตนในเรือนจำ แต่ในเรือนจำของประเทศไทยทุกๆแห่งไม่มีการแยกประเภทผู้กระทำความผิด ความประพฤติ ประวัติ ตลอดจนสภาพสังคมและวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลนั้นมาพิจารณาในการลงโทษจำคุกบุคคลดังกล่าว เพื่อให้บุคคลนั้นจัดพฤติกรรมที่ไม่ดีออกไป มิใช่การเข้าไปในเรือนจำกลับเป็นอาชญากรอาชีพทำให้ไม่มีความสัมพันธ์ของการกำหนดโทษกับการบังคับโทษได้ถูกต้องตามหลักกฎหมาย และในประเทศไทยก็ไม่มีการใช้แผนบังคับโทษประกอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแผนบังคับโทษ

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศเรื่องแผนบังคับโทษจำคุก ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษและหลักกฎหมายระหว่างประเทศเปรียบเทียบกับของประเทศไทย ทำให้เกิดสมมติฐานขึ้นว่าแผนโทษจำคุกแบบรายบุคคลใน

ประเทศต้องเป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยประเทศไทยต้องมีกฎหมายในเรื่องแผนบังคับโทษมาใช้กับตัวผู้ต้องขัง โดยมีวัตถุประสงค์กับการบังคับโทษ โดยต้องมีหลักประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังให้สร้างความเสมอภาคบนพื้นฐานความสมัครใจของผู้ต้องขังในการใช้แผนบังคับโทษตามที่ได้มีการใช้แผนนั้นกับบุคคลดังกล่าว และที่สำคัญแผนบังคับโทษที่จะใช้ต้องไม่ไปทำลายบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขัง หรือให้ผู้ต้องขังเรียนรู้วิชาอาชญากรรมให้เป็นอาชญากรอาชีพได้ และต้องให้สังคมภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องจำหรือภายหลังโทษจำคุกจะหมดลงและปล่อยตัวบุคคลนั้น เพื่อให้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคมได้ วิธีการปรับใช้โทษให้เหมาะสมแต่ละบุคคลจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถใช้ชีวิตในอนาคตโดยไม่มีการกระทำความผิดซ้ำอีกได้ ได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้จำเลยพร้อมที่จะกลับเข้าใช้ชีวิตในสังคมต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษานี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นทำการศึกษาถึงกระบวนการบังคับโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายราชทัณฑ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลในชั้นบังคับโทษกรณีกระบวนการในชั้นบังคับโทษอาจเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังได้ ทั้งนี้โดยศึกษาตามหลักสากลอันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รวมถึงตลอดถึงทฤษฎีและหลักการขั้นพื้นฐานในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอื่นๆ เช่น หลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในระหว่างที่นักโทษต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำวิธีการนี้ได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้จำเลยพร้อมที่จะกลับเข้าใช้ชีวิตในสังคมต่อไป

1.5 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาการนำกฎหมายว่าด้วยแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล มาใช้ในประเทศไทยโดยมีรายละเอียด วิธีการ รูปแบบมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมนำมาปรับใช้กับประเทศไทยอย่างเหมาะสมซึ่งในประเทศไทยไม่มีการใช้เรื่องนี้มาก่อนเลย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสังคมไทยเมื่อมีการลงโทษต้องได้รับการแก้ไขให้สังคมยอมรับ แต่ก็ยังมีผลกระทบบ้างจากทัศนคติของสังคมในตัวคนไทย ที่ปฏิเสธคนที่เคยติดคุกเพราะยังมีความเชื่อว่าคนติดคุกจะไม่แก้ไขพฤติกรรมที่ทำผิดและยังมีการเรียนรู้ให้เป็นอาชญากรมืออาชีพจึงทำให้เกิดความกลัวไม่สอดคล้องกับภารกิจในกฎหมายอาญาที่มุ่งคุ้มครองสังคมผลเป็นอันล้มเหลว จึงต้องมีการศึกษา

การใช้แผนบังคับโทษที่มีสาระสำคัญและลักษณะที่ถูกต้องเป็นไปตามมาตรฐานสากลและยกระดับวิธีการบังคับโทษในประเทศไทยให้ล้ำหน้าและตอบคำถามสังคมได้ว่าการเข้าคุกเพื่อทำให้เขาลำบากผิดและกลับตัวเป็นคนดีหรือเป็นการคืนคนดีสู่สังคม โดยใน ส่วนแรกเป็นการศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมแต่ละบุคคลและข้อมูลที่ออกมาเป็นเอกสาร ได้แก่ ประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และมาตรฐานสากลอื่น ๆ กับกฎหมายบังคับโทษจำคุกของไทย

สำหรับการศึกษาภาคสนามในสถานที่จริง ได้เข้าไปดูงานที่เรือนจำ ได้แก่ เรือนจำคลองเปรม เรือนจำพิเศษกรุงเทพ เรือนจำบางขวาง เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงและสัมผัสกับเจ้าพนักงานเรือนจำ ตลอดจนผู้ต้องขัง ในการรับตัวเพื่อเข้าเรือนจำ ว่ามีการใช้แผนบังคับโทษกับผู้ต้องขังหรือไม่ โดยศึกษาในกระบวนการแรกรับตัวผู้ต้องขัง ในวันแรกที่เข้ามาสู่เรือนจำ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึง วัตถุประสงค์ แนวคิด ทฤษฎีตลอดจนกระบวนการบังคับโทษจำคุกของไทย และแนวคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังตามหลักสากล
2. เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการแรกรับตัวผู้ต้องขัง และการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในกระบวนการบังคับโทษจำคุกของประเทศไทย
3. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยทราบถึงหลักเกณฑ์การใช้แผนบังคับโทษรายบุคคลกับผู้ต้องขังเพื่อให้ไม่มีผู้กระทำความผิดกลับมากระทำผิดซ้ำอีก และหลักเกณฑ์การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของประเทศญี่ปุ่นที่มีลักษณะคล้ายการมีแผนบังคับโทษมาปรับใช้แม้ไม่มีการเขียนแผนบังคับโทษไว้ชัดเจนแต่มีหลักการเดียวกันจากการปรับใช้โทษให้เหมาะสมแต่ละบุคคล
4. เพื่อวิเคราะห์และนำมาเปรียบเทียบ หาข้อดีข้อเสียระหว่างกระบวนการบังคับโทษจำคุกของไทยในปัจจุบันกับกระบวนการบังคับโทษจำคุกของประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเพื่อให้ได้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการบังคับโทษจำคุกของไทยให้เป็นอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลมาปรับใช้ทั้งนี้ เพื่อพิทักษ์ไว้ซึ่งหลักนิติรัฐให้เกิดความเสมอภาคในการบังคับโทษจำคุก

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวกับแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล

ในบทนี้ผู้เขียนจะอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษและการบังคับโทษจำคุก แนวความคิดและที่มาของแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอันเป็นหลักการสากลเพื่อให้ทราบถึงที่มาและแนวคิดของการใช้ทฤษฎีการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังที่เป็นพื้นฐานที่มาของการมีกรวางแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล รวมถึงวิเคราะห์ถึงข้อบกพร่องในการจำแนกผู้ต้องขังของประเทศไทย ที่ไม่มีการนำหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคนต่อไป

2.1 วัตถุประสงค์ของการลงโทษ

เมื่อได้พิจารณากระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบประกอบกับภารกิจของกฎหมายอาญาจะพบว่ากฎหมายอาญาในส่วนสารบัญญัติจะทำหน้าที่เป็นกฎกติกาของสังคมที่คนในสังคมทุกคนจะต้องเคารพและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยบุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้เมื่อมีการกระทำความผิดอาญา กฎหมายอาญาจะมีผลใช้บังคับได้จริงก็ต้องอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการดำเนินการตั้งแต่ในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและในชั้นพิจารณาพิพากษาและบังคับโทษ ในขั้นตอนของการบังคับโทษจำคุกนี้การจะดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลที่ให้จำคุกเป็นระยะเวลาเท่านั้นเท่านี้โดยไม่มีสิ่งใดที่จะเป็นหลักประกันได้ว่าผู้ถูกดำเนินการบังคับโทษจำคุกตามหมายจำคุกจากศาลตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดโทษไว้นั้นจะมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหรือไม่ และจะไม่ไปกระทำความผิดอีกหรือไม่อันจะยังให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลตามภารกิจในการให้ความคุ้มครองสังคมปราบปรามและป้องกันการกระทำความผิดและภารกิจในการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและคุ้มครองคุณภาพของการกระทำดังที่ได้กำหนดเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของกฎหมายอาญาหรือภารกิจของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้ว่ากระบวนการขั้นตอนของระบบทำการตรวจสอบความจริงจะสามารถพิสูจน์หาตัวบุคคลผู้กระทำความผิดหรือจำเลยมาลงโทษได้แล้วหากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขาดขั้นตอนหรือกระบวนการของการบังคับโทษที่มีประสิทธิภาพก็จะ

ไม่สามารถเป็นหลักประกันได้ว่าการจำกัดบุคคลดังกล่าวไว้ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดและพ้นโทษออกไปแล้วจะไม่กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีกการให้ผู้กระทำความผิดในหลายๆ ลักษณะมาอาศัยอยู่ในเรือนจำเดียวกันโดยไม่มีการแบ่งแยกและไม่มีการดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามหลักของการบังคับโทษจำคุกนั้นจะกลายเป็นผลให้การที่นักโทษมาอยู่ร่วมกันนานๆ จะซึมซับและเรียนรู้พฤติกรรมซึ่งกันและกันจนเกิดเป็นสถานการณ์ที่เรียกว่าเรือนกลายเป็นมหาวิทยาลัยที่สร้างอาชญากรออกสู่สังคมซึ่งจะเป็นอันตรายต่อคนในสังคมอย่างยิ่งกับทั้งยังทำให้กระบวนการยุติธรรมในส่วนอื่นๆ เช่นตำรวจพนักงานอัยการศาลจะต้องทำงานมากขึ้นและขึ้นอยู่กับบุคคลเดิมอันเป็นการเสียเวลาเสียค่าใช้จ่ายงบประมาณที่ต้องเพิ่มสูงขึ้นและสูญเปล่าและสิ่งที่สำคัญคือปริมาณอาชญากรอาชีพหรือองค์กรอาชญากรรมก็จะมีมากขึ้นตามไปด้วย¹

การลงโทษคือการปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการปฏิบัตินั้นได้รับผลร้ายเนื่องมาจากการที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติหรือทำการที่ฝ่าฝืนกฎกติกาของสังคมโดยรัฐจะเป็นผู้ทำหน้าที่จัดการให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายการลงโทษเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิดทั้งนี้การป้องกันแบ่งออกเป็นการป้องกันทั่วไปและการป้องกันพิเศษ²

มาตรการบังคับทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันทั่วไป (General Prevention/Generalprvention) คือการลงโทษผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 อันได้แก่การประหารชีวิตจำคุกกักขังปรับปรับทรัพย์สินเนื่องจากเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้ข่มขู่ให้บุคคลอื่นกระทำความผิดในทางเดียวกันหรือกระทำเป็นแบบอย่างอันจะเป็นการบังคับจิตใจของบุคคลทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันนั้นให้ยุติความคิดนั้นๆ

มาตรการบังคับทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันพิเศษ (Special Prevention/Spezialprvention) เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยใช้เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดแบบเดียวกันซ้ำอีกและเพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้อื่นอันอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นทางเลือกที่ศาลสามารถที่จะสั่งให้นำมาใช้ควบคู่ไปกับการลงโทษหรือเลือกใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบังคับใช้แทนมาตรการลงโทษทางอาญาได้ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อภารกิจหลักในการคุ้มครองสังคมและป้องกันการกระทำความผิดกฎหมายอาญาทั้งนี้การเลือกใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยอันเป็นมาตรการป้องกันพิเศษมาใช้ควบคู่ไปกับการลงโทษหรือแทนมาตรการลงโทษก็เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการใช้มาตรการบังคับทางอาญาก็คือ

¹ ธาณี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. หน้า 31.

² แหล่งเดิม. หน้า 31.

1. การป้องกันทั่วไป (General Prevention/Generalpravention) การลงโทษการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายเพื่อให้ผู้กระทำความผิดทราบว่าได้กระทำในสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับและเพื่อให้บุคคลอื่นทั่วไปเห็นว่าหากมีการกระทำเช่นนี้เกิดขึ้นการกระทำนั้นก็จะไม่เป็นที่ยอมรับบุคคลย่อมจะต้องได้รับโทษจากการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย

2. การป้องกันพิเศษ (Special Prevention/Spezialpravention) เป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดกลับมาก่ออันตรายต่อสังคมได้อีกในอนาคตโดยการใช้มาตรการฟื้นฟูและป้องกันในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ต้องรับโทษนั้นได้รู้สึกสำนึกว่าการกระทำของตนเป็นการกระทำที่ผิดอันเป็นพฤติกรรมที่คนในสังคมส่วนใหญ่ไม่พึงประสงค์จะทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นจึงต้องนำเข้าสู่กระบวนการแก้ไขพฤติกรรมมนุษย์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นให้หมดไป³ โดยมีทฤษฎีการลงโทษที่สำคัญดังจะกล่าวต่อไปนี้⁴

การลงโทษทางอาญาคือผลแห่งความผิดที่ผู้กระทำจะได้รับเมื่อมีการฝ่าฝืนกฎกติกาที่รัฐกำหนดวางไว้ซึ่งการลงโทษย่อมจะก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานและเกิดความไม่พึงพอใจแก่ผู้ที่ต้องได้รับโทษดังกล่าวโดยนักวิชาการมีความเห็นว่าการลงโทษไม่ควรเป็นเรื่องที่กระทำเพื่อการแก้แค้นผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียวแต่ควรจะเป็นการกระทำเพื่อคุ้มครองผู้กระทำความผิดมิให้ถูกแก้แค้นจากผู้เสียหายเนื่องจากการแก้แค้นกันเองย่อมก่อให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคมดังนั้นการยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดที่กฎหมายห้ามการก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานน้อยที่สุด ทั้งต่อผู้กระทำความผิดและต่อผู้อื่นในสังคมการให้ผู้กระทำความผิดสำนึกผิดในการกระทำของตนตลอดจนการแสดงออกว่าสังคมไม่ยอมรับการกระทำความผิดนั้น⁵ ได้ทางทฤษฎีได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการลงโทษออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนการป้องกันหรือยับยั้งการกระทำความผิดการทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถไปกระทำความผิดอีกและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด⁶ โดยจะอธิบายถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน (Retribution) ทฤษฎีนี้มีความหมายหลายประการแตกต่างกันไปตามยุคสมัยโดยอาจหมายถึงการแก้แค้น (Vengeance) หรือการชดใช้ความผิด (Expiation) โดยในปัจจุบันกลุ่มประเทศแถบตะวันตกโดยเฉพาะในสหราชอาณาจักรให้

³ แหล่งเดิม.

⁴ อุททิศแสนโกสิค. (2515, 23 มีนาคม). *หลักกฎหมายอาญา: การลงโทษ*. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ.

⁵ Walker Aims of Punishment. (1971). pp. 48-65. อ้างถึงใน ประธาน วัฒนาวณิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. หน้า 365.

⁶ CMV Clarkson and HM Keating Criminal Law: Text and Materail. (1998). p. 26.

ความหมายว่าหมายความถึงการที่ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดที่กระทำ (Just desert) การติเตียน (Censure) หรือการประณาม (Denunciation) ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนตามความหมายของ “การแก้แค้น” (Vengeance)⁷ จะถือว่าการลงโทษเป็นการแสดงอย่างชัดเจนและยืนยันถึงความเกลียดชังที่มีต่อการกระทำความผิดและทำให้เกิดความชอบธรรมในการลงโทษเพราะกฎหมายอาญามีพื้นฐานมาจากกฏศีลธรรมเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอันเป็นการล่วงละเมิดศีลธรรมของชุมชนกฎหมายจึงได้ดำเนินบทบาทในเชิงสังคมบนหลักการที่ว่าความชอบธรรมทางศีลธรรมที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดโดยรัฐจะดำเนินการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือดำเนินการแทนผู้เสียหายญาติเพื่อป้องกันไม่ให้มีการแก้แค้นกันเองและสนองมโนธรรมของคนในสังคมที่ต้องให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดเนื่องจากเชื่อว่าการแก้แค้นเป็นสัญชาตญาณเฉกเช่นเดียวกับสัตว์ที่มักจะกัดตอบเมื่อถูกทารายการแก้แค้นผู้กระทำความผิดจึงไม่ใช่เพียงเรื่องที่สังคมยอมรับกันแต่เป็นความต้องการในฐานะที่เป็นทางระบายออกเพราะหากไม่มีการลงโทษก็จะต้องมีการอดกลั้นความรู้สึกที่ไม่ชอบธรรมนั้นจนอาจถึงจุดระเบิดอันนำไปสู่การลุกฮือและกระทำการในเรื่องที่ไม่พึงประสงค์⁸

ส่วนทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนตามความหมายของ “การชดใช้ความผิด” (Expiation) เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่าผู้กระทำความผิดจะต้องชดใช้ความผิดที่ได้กระทำจึงต้องทนรับความทุกข์เรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องทำนองเดียวกับการแก้แค้นตอบแทนเพราะผู้กระทำความผิดจะต้องชดใช้หนี้ต่อสังคมและการที่ต้องรับผิดชอบดังกล่าวจะทำให้สังคมยอมรับเพราะมีการลงโทษแล้วแนวความคิดนี้มีพื้นฐานมาจากอิทธิพลของศาสนาแต่มีนักวิชาการบางท่านเห็นว่าเป็นเรื่องจิตวิทยาที่ผู้กระทำความผิดเองต้องการจะชดใช้ความผิด

ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนตามความหมายของ “การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดที่กระทำ” (Just desert) ถือเป็นแนวความคิดใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาเนื่องจากมีกระแสคัดค้านทฤษฎีป้องกันและทฤษฎีแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด⁹ และเห็นกันว่าควรลงโทษผู้กระทำความผิดเพราะเขาควรจะได้รับ¹⁰ โดยในปัจจุบันทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนตาม

⁷ James Fitzjames Stephen. (1883). *A History of the Criminal Law of English Vol. II*. pp. 81-82.

⁸ Puttkammer. Administration of Criminal Justice 9. (1953). *Cohen. Moral Aspects of the Criminal Law* '49 *Yale L.J.* 1940. pp. 987-1025. อ้างถึงใน ปณิธาน ตังตระกูล. (2556). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในด้านสุขภาพอนามัย*. หน้า 7-14.

⁹ Andrew von Hirsch and Andrew Ashworth. *Principle Sentencing*. (1992). pp. 254-255.

¹⁰ Walker and Hough. (1988). *Public Attitudes to Sentencing*. pp. 185-186. อ้างใน ปณิธาน ตังตระกูล. เล่มเดิม.

ความหมายของ “การลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดที่กระทำ” ถือเป็นทฤษฎีหลักของการลงโทษทางอาญาในสหราชอาณาจักรตาม Criminal Justice Act 1991¹¹ และมลรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาก็ได้มีการปฏิรูปการลงโทษโดยยึดถือแนวความคิดเรื่องการลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดที่กระทำนี้¹² Clarkson และ Keating ได้กล่าวว่าทฤษฎีดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นตามแนวความคิดของ Kant ที่ว่าบุคคลจะต้องรับโทษหากทำการฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งด้วยวิธีการนี้จะทำให้มนุษย์เคารพต่อตนเองและรับผิดชอบในการกระทำของตนที่ได้เลือกที่จะกระทำความผิดเพราะการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงอาจจะเป็นการปฏิบัติต่อมนุษย์เฉกเช่นเดียวกับสัตว์เลี้ยงทิ้งนี้ เนื่องจากทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ได้กำหนดไว้ว่าบุคคลมีหน้าที่ที่จะไม่ทำสิ่งที่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่นกฎหมายจึงได้กำหนดให้ชัดเจนเพิ่มเติมว่าบุคคลทุกคนจะต้องเคารพกฎหมายและเนื่องจากการกระทำความผิดจะทำให้ผู้กระทำได้รับประโยชน์อันไม่ชอบที่ผู้ซึ่งปฏิบัติตามกติกากฎบ้านเมืองไม่อาจได้มาทั้งจะติดนิสัยชอบกระทำความผิดไม่มีศีลธรรมอย่างคนอื่นมี¹³ การลงโทษจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะเรียกคืนซึ่งประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้ไปโดยไม่ชอบดังกล่าวทั้งจะเป็นการฟื้นฟูคุณภาพทางสังคม¹⁴

ประการสุดท้ายทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนตามความหมายของ “การติเตียน” (Censure) หรือ “การประณาม” (Denunciation) เป็นแนวความคิดที่กล่าวเพิ่มเติมจากทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนตามความหมายของการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดที่กระทำซึ่งเห็นว่าความเหมาะสมในการลงโทษก็คือวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพราะจะมีการลงโทษที่เป็นบางสิ่งที่เป็นสิ่งที่ดีนั่นคือความเป็นธรรม¹⁵ แต่นักวิชาการในกลุ่มนี้เห็นเพิ่มเติมว่าการลงโทษตามทฤษฎีให้เหมาะสมกับความผิดที่กระทำควรจะมีการผสมผสานการแสดงออกซึ่งการไม่ยอมรับและการประณามการกระทำความผิดรวมถึงตัวผู้กระทำความผิด¹⁶

2. การลงโทษเพื่อป้องกันหรือยับยั้งการกระทำความผิด (Deterrence) ทฤษฎีนี้จะเน้นไปที่ผลของการลงโทษเพื่อเป็นการลดการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นด้วยการลงโทษให้เห็นเป็นตัวอย่างทฤษฎีการป้องกันนี้อาจแบ่งพิจารณาได้เป็น 3 ประการคือ

¹¹ Home Office White Paper Crime. (1990). *Justice and Protecting the Public*. Cm. 965, para 1.6.

¹² ปณิธาน ดึงตระกูล. เล่มเดิม.

¹³ Morris. (1968). *Prisons and Punishment*. 52 *Monist* 475. อ้างถึงใน ปณิธาน ดึงตระกูล. เล่มเดิม.

¹⁴ Hampton. (1992). *Correcting Harms versus Righting Wrongs: The Goal of Retribution* 39 *U.C.L.A. Law Review*. pp. 1659-1686.

¹⁵ Moore. (1987). *The Moral Worth Of Retribution* in Schoeman (ed.) *Responsibility, Character and the Emotions: New Essays in Moral Philosophy*. อ้างถึงใน ปณิธาน ดึงตระกูล. เล่มเดิม.

¹⁶ Hirsch *Part or Future Crimes*. (1985). p. 52. อ้างถึงใน ปณิธาน ดึงตระกูล. เล่มเดิม.

2.1 การป้องกันส่วนบุคคล (Individual Deterrence) เรื่องนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทฤษฎีป้องกันที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดแรงจูงใจในการกระทำความผิดโดยมีความคาดหวังว่าการถูกลงโทษจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกดังนั้นหน้าที่สำคัญของผู้พิพากษาตามแนวความคิดนี้ก็คือการคาดการณ์และเลือกโทษที่จะส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดให้มากที่สุดโดยผู้กระทำความผิดบางคนที่ไม่ได้มีแนวโน้มจะกลับไปกระทำความผิดอีกอาจไม่ต้องรับโทษในขณะที่อาจต้องใช้โทษรุนแรงจนดูเหมือนไร้ความปราณีแก่ผู้กระทำความผิดอีกคนหนึ่งอย่างไรก็ตามมีการกล่าวกันว่าทุกครั้งที่มีการกระทำความผิดทฤษฎีนี้จะถูกตั้งคำถามและมีความเห็นกันว่าทฤษฎีนี้จะมีผลเมื่อใช้กับผู้กระทำความผิดซ้ำนั่นคือการที่การลงโทษที่มีขึ้นในครั้งแรกล้มเหลว¹⁷

2.2 การป้องกันส่วนทั่วไป (General Deterrence) โดยเห็นว่าการขู่ว่าจะลงโทษจะมีผลเป็นการยับยั้งบุคคลไม่ให้กระทำความผิดในขั้นตอนการออกกฎหมายรัฐสภาจึงต้องกำหนดโทษเอาไว้เพื่อขู่ไม่ให้บุคคลคิดไปกระทำความผิดและในขั้นตอนการลงโทษจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อแสดงให้คนในสังคมเห็นและไม่เอาเป็นเยี่ยงอย่าง

2.3 การป้องกันเนื่องจากบทเรียนที่เกิดขึ้น (Educative Deterrence) ทฤษฎีนี้อธิบายไปถึงการแก้ปัญหาการกระทำความผิดเล็กๆ น้อยๆ ของอาชญากรที่มีความรู้ความสามารถในสำนักงานหรือในโรงงานอุตสาหกรรมโดยการฟ้องคดีประเภทนี้ยังมีไม่มากนักอาจจะเนื่องมาจากคนในสังคมยังไม่เห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องจึงยังไม่เกิดการยับยั้งทางจิตสำนึกต่อการกระทำความผิดเพราะเห็นว่าเป็นเพียงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ทำให้ไม่มีพลังในการกระตุ้นจิตสำนึกคนในสังคมว่าควรมีการลงโทษการกระทำความผิดในลักษณะนี้อันจะส่งผลในเชิงป้องกันการกระทำความผิดในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

3. การลงโทษเพื่อทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถกลับไปกระทำความผิดได้อีก (Incapacitation) ทฤษฎีนี้เป็นเรื่องการทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถกระทำความผิดอีกซึ่งจะทำได้โดยการแยกบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ออกจากสังคมอาจเป็นการถาวรหรือเพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้คนในสังคมได้รับความปลอดภัยจากทุกข้อนที่่จะเกิดขึ้นจากบุคคลที่ไม่พึงประสงค์นั้นเนื่องจากผู้กระทำความผิดบางคนไม่สามารถนำทฤษฎีป้องกันหรือแก้ไขฟื้นฟูมาใช้ได้ทำให้บุคคลดังกล่าวอาจไปกระทำความผิดหากมีโอกาสทำได้ดังนั้นมาตรการคุมครองสังคมที่พอจะทำได้ก็คือการควบคุมบุคคลดังกล่าวไว้ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเพื่อไม่ให้ไปก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นแต่เดิมนั้นมีการใช้การประหารชีวิตตัดแขนตัดขาหรือเนรเทศแก่ผู้กระทำความผิดประเภทนี้ แต่ในปัจจุบัน

¹⁷ Walker and Padfield Sentencing: Theory, Practice and Law. (1996). pp. 79-95.

อาจใช้การควบคุมบุคคลไว้ในเขตที่กำหนด (Curfew) ยึดใบอนุญาตหรือจำคุกซึ่งการจะนำมามาตรการอย่างไรมาใช้นั้นขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิด

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) การลงโทษตามทฤษฎีนี้ถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญของทฤษฎีการลงโทษทางอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่ใช่การสร้างความหวาดกลัวว่าจะถูกลงโทษแต่เป็นการแก้ไขที่จิตสำนึกของบุคคลทฤษฎีนี้เป็นการขัดเกลาคความประพฤติเพื่อให้ไม่ต้องการกลับไปกระทำความผิดอีกถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่กลัวการลงโทษ¹⁸ จุดกำเนิดของทฤษฎีนี้มีความเกาะเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางมนุษยธรรมเพื่อการปรับปรุงเรือนจำและกลุ่มผู้เรียกร้องให้มีการนำแนวความคิดนี้เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาใช้¹⁹

ทฤษฎีการลงโทษตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการลงโทษทางอาญา โดยในการนำไปใช้นั้นจะเน้นหนักไปในทางใดก็จะจะเป็นไปตามลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นๆ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ศาสนาและแนวนโยบายแห่งรัฐในบางช่วงเวลาแนวคิดจากทฤษฎีต่างๆ เหล่านี้อาจเป็นเครื่องมือของรัฐในการคุ้มครองป้องกันสังคมในสถานการณ์ที่วิกฤติได้หากพิจารณาถึงประวัติการลงโทษทางอาญาตั้งแต่ในอดีตของประเทศไทยในยุคสุโขทัย อยุธยา เรื่อยมาจนถึงในยุคปัจจุบันจะพบว่าได้มีการนำทฤษฎีต่างๆ มาใช้การนำทฤษฎีดังกล่าวนี้มาใช้จะมีความผสมกลมกลืนกันอยู่หลายทฤษฎีซึ่งปรากฏในการลงโทษและวิธีการลงโทษทางอาญาวิธีการลงโทษที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันก็คือการลงโทษจำคุกโดยการกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยแต่การจำคุกเป็นวิธีการที่แยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมได้เพียงชั่วคราวท้ายที่สุดผู้กระทำความผิดก็ยังคงกลับมาอยู่ในสังคมแม้ว่าจะเป็นการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแต่ต่อมาก็อาจมีการลดโทษด้วยวิธีการต่างๆ จนที่สุดแล้วก็สามารถออกจากเรือนจำกลับเข้ามาสู่สังคมได้อีกและเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำความผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้นอันเป็นผลต่อเนื่อง จากการที่เขาต้องถูกลงโทษหรือการถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานานๆ ทำให้บุคคลนั้นปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยากยิ่งขึ้นประกอบกับบุคคลที่ผ่านการรับโทษจำคุกมาแล้วนั้นมักจะไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมคนเหล่านี้จึงมีตราบาปเป็นคนที่ถูก²⁰ ไม่มีผู้ใดให้การยอมรับ

¹⁸ Walker 'punishing, Denouncing or Reducing Crime' in Glazebrook (ed.) Reshaping the Criminal Law. (1978), p. 393. อ้างถึงใน ประธาน วัฒนาวณิชช์. เล่มเดิม. หน้า 365

¹⁹ Cullen and Gilbert Reaffirming rehabilitation. (1982). อ้างถึงใน ประธาน วัฒนาวณิชช์. เล่มเดิม.

²⁰ นัทธี จิตสว่าง. (มปป.) *หลักทัณฑ์วิทยา*. หน้า 29.

การบังคับโทษทางอาญาจึงเป็นส่วนสาระสำคัญในการแก้ไขพฤติกรรมของอาชญากร หรือผู้กระทำความผิดทั่วไปให้สามารถกลับตัวมาเป็นคนดีและสามารถที่จะกลับเข้ามาอยู่ร่วมกับบุคคลทั่วไปในสังคมได้อย่างสงบสุขภายหลังจากที่ต้องถูกบังคับโทษทางอาญาแล้ว

2.2 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก

วัตถุประสงค์ของการลงโทษจำคุกจะแตกต่างจากวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่มุ่งลงโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นหลัก โดยมีพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตมาจนถึงปัจจุบันที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตลอดทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้นมุ่งที่จะปรับเปลี่ยนบำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่างๆ ที่เป็นเหตุให้กระทำความผิดกฎหมายอาญาอันเป็นกติกาสังคมถึงขนาดที่ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมปกติได้จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำคนจำพวกดังกล่าวนี้ไปปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานปกติของสังคมซึ่งวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่สำคัญมีดังต่อไปนี้²¹

2.2.1 เพื่อให้มีการดำรงชีวิตอนาคตโดยปราศจากการกระทำความผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม²² วัตถุประสงค์ข้อนี้ให้ความสำคัญแก่การดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำความผิดและให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญและตรงกับความเป็นจริงในการบังคับโทษในทัศนสถานที่ว่า “เมื่อมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดครบระยะเวลาแล้วผู้นั้นก็จะออกมาดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมปกติอีกครั้ง” ดังนั้นประเทศต่างๆ เช่นประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ประเทศอังกฤษ เป็นต้น ต่างก็มีกฎหมายและแนวทางการลงโทษจำคุกที่จะต้องหลีกเลี่ยงผลเสียหายกับบุคคลในการบังคับโทษจำคุกกล่าวคือต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญอยู่บนพื้นฐานของการบังคับโทษหลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำเพราะนักโทษทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้งหากการจำคุกทำลายบุคลิกภาพของบุคคลให้ต้องเสียไปการฟื้นฟูก็จะทำไม่ได้ผลสุดท้ายสังคมก็จะได้รับความเสียหายต่อเนื่องไป

²¹ ธาณี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. หน้า 31.

²² Strafvollzugsgesetz. 1976

§ 2 Aufgaben des Vollzuges. ImVollzug der Freiheitsstrafesoll der Gefangenenfähig werden, künftighin sozialer Verantwortung in Leben ohne Straftaten zu führen (Vollzugsziel). Der Vollzug der Freiheitsstrafe dient dem Schutz der Allgemeinheit von weiteren Straftaten.

การลงโทษอย่างมีเหตุผลที่เป็นภาวะวิสัยย่อมไม่ลงโทษเพียงเนื่องจากว่าได้มีการกระทำความคิดขึ้นเท่านั้นเพราะสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้วไม่อาจแก้ไขให้กลับเป็นดังเดิมได้แต่การลงโทษโดยคำนึงถึงอนาคตหรือการมองไปข้างหน้าเพื่อให้ทั้งผู้ที่กระทำความผิดเองและผู้ที่รู้เห็นว่าผู้กระทำความผิดถูกลงโทษไม่กระทำความผิดขึ้นอีก²³ เป็นสิ่งสำคัญโดยสรุปมีหลักเกณฑ์พื้นฐานการบังคับโทษที่ต้องนำมาใช้ดังนี้²⁴

1. หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำกล่าวคือรัฐจะต้องพยายามบริหารจัดการต่างๆ ให้การดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังภายในเรือนจำมีความใกล้เคียงกับการใช้ชีวิตของบุคคลทั่วไปที่อยู่ภายนอกเรือนจำมากที่สุดเท่าที่จะทำได้กล่าวอีกนัยหนึ่งภายนอกคุกและภายในคุกต้องมีความใกล้เคียงกันมิฉะนั้นจะทำให้ผู้ได้รับโทษจำคุกเสียบุคลิกภาพหรือวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของตนในการอยู่ร่วมกันกับสังคมภายนอกไปทำให้ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้เป็นการทำลายวัฒนธรรมการใช้ชีวิตปกติของมนุษย์

2. หลักการหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษหมายความว่ามาตรการหรือกลไกต่างๆ ในการลงโทษและบังคับโทษต้องหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษอันเป็นการทำลายบุคลิกลักษณะของความเป็นมนุษย์ไปเช่นการไม่ให้เกิดวัฒนธรรมคุกโดยไม่จำเป็นที่จะเป็นผลมาลายพฤติกรรมของผู้ต้องขังการตัดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภายนอกคุกการลงโทษด้วยวิธีทารุณโหดร้ายภายในเรือนจำเป็นต้นเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าเขาเองด้อยกว่าหรือตกต่ำกว่าคนอื่นทั่วไป เช่นการเรียกชื่อหรือการใช้สรรพนามต่างๆ ในการเรียกผู้ต้องขังเป็นต้น

3. พยายามที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้ประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของคนๆ นั้นกล่าวคือเมื่อผู้กระทำความผิดถูกคุมขังในเรือนจำย่อมเสื่อมเสียฐานะและชื่อเสียงในสายตาของคนทั่วไปทำให้โอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีลดน้อยลงประกอบกับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุกเป็นครั้งแรกหรือความผิดเล็กๆ น้อยๆ ผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้จะต้องเข้ามาอยู่ปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นอาชญากรอาชีพซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถครอบงำบุคคลอื่นได้ง่ายเพราะยอมซึมซับความเลวได้ง่ายกว่าสิ่งที่ดีๆ ทำให้ผู้ที่พอจะกลับตัวได้

²³ Clemens Bartollas. (2002). *Invitation to Corrections*. Boston: USA. Allyn & Bacon, p. 335.

²⁴ Strafvollzugsgesetz. (1976).

§ 3 Gestaltung des Vollzuges.

(1) Das Leben im Vollzug soll den allgemeinen Lebensverhältnissen soweit als möglich angeglichen werden.

(2) Schädlichen Folgen des Freiheitsentzuges entgegenzuwirken.

(3) Der Vollzugist darauf auszurichten, daß der dem Gefangenen hilft, sich in das Leben in Freiheit anzugliedern.

หมดโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วเป็นพฤติกรรมที่ดีอันเป็นสิ่งที่คนในสังคมส่วนใหญ่พึงประสงค์ไม่ได้วิธีการอาจได้แก่

1) การปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่มีการลงโทษจำคุกโดยพยายามใช้บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษหรือพยายามใช้โทษปรับเป็นหลักในการเลี้ยงในใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะโทษจำคุกระยะสั้น

2) การปล่อยตัวก่อนรับโทษจำคุกครบกำหนดซึ่งเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานในส่วนราชการที่จะพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องโทษก่อนครบกำหนดหากเห็นว่าความเหมาะสมในอันที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมของผู้นั้นจะเสื่อมทรามลงหากจำคุกอยู่ในเรือนจำต่อไปและการปล่อยตัวผู้นั้นออกมาจะไม่เป็นอันตรายต่อสังคม

3) การแยกประเภทนักโทษเช่นแยกนักโทษโดยพิจารณาจากอายุแยกผู้ที่กระทำความผิดครั้งแรกออกจากพวกที่กระทำความผิดมาแล้วหลายครั้งเป็นต้น

4. หลักการคืนคนดีสู่สังคมการบังคับโทษมุ่งผลสำเร็จในการสร้างจิตสำนึกสร้างความรู้สึกชอบชั่วดีให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่ต้องโทษให้ได้

การบังคับโทษต้องพยายามมุ่งยกระดับสามัญสำนึกและพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิดให้ขึ้นมาสู่ระดับคนปกติโดยหลักการที่ว่ามนุษย์เป็นประติสัมพันธ์ที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นพิเศษให้สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้สามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยและพฤติกรรมได้ จึงต้องมีการส่งเสริมคุณค่าในตัวบุคคลส่งเสริมความสามารถของบุคคลต้องแสดงผลลัพธ์ของความคิดและการกระทำรวมทั้งผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสำหรับความเป็นไปได้ที่จะหาเลี้ยงชีพเพื่อชดเชยจุดอ่อนหรือสิ่งบกพร่องของแต่ละบุคคลซึ่งการบำบัดปรับปรุงหรือแก้ไขนี้นักโทษแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่จะต้องมีวิธีการวิเคราะห์หาสาเหตุและวางแผนการบังคับโทษเป็นรายๆ ไป อันจะยังผลให้นักโทษที่พ้นโทษแล้วไม่กระทำความผิดซ้ำอีก²⁵

2.2.2 เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม²⁶ เมื่อปรากฏเป็นที่แน่ชัดแล้วโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดและศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุกแล้วส่วนของการบังคับโทษก็จะจำกัดเสรีภาพของนักโทษผู้นั้นเพื่อเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขในรูปแบบต่างๆ ตามระยะเวลาที่สมควรโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่างๆ เกี่ยวกับความบกพร่องของนักโทษเป็นรายๆ ไปให้เป็นไปตามแผนการบังคับโทษเมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติดีแล้วจึงปล่อยให้นักคนนั้นกลับเข้าสู่สังคมวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจึงเป็นการคุ้มครองสังคมได้อย่างแท้จริง ถ้าหากได้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งภารกิจของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

²⁵ Invitation to Corrections. Loc.cit. อ้างถึงใน ปณิธาน ตึงตระกูล. เล่มเดิม.

²⁶ Joan Petersilia. (2003). *When Prisoners Come Home*.

กลิ่นกรองเอาคนที่กระทำความผิดกฎหมายเข้ารับโทษจำคุกภารกิจของกฎหมายบังคับโทษจะทำการแก้ไขพฤติกรรมชั่วของคนที่ได้กระทำความผิดกฎหมายอาญาให้เป็นคนดีของสังคมอย่างไรก็ตามการแก้ไขผู้กระทำความผิดในปัจจุบันแม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไปแต่ก็ยังเป็นที่สงสัยว่าจะเป็นผลไปตามวัตถุประสงค์เพียงใดเพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจะมีอุปสรรคหลายประการกล่าวคือ²⁷

1. ผู้กระทำความผิดได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลามาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานานแต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นานในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้คืนจิตสำนึกที่ดีกลับมาและปรับตัวเข้ากับบุคคลทั่วไปในสังคมนั้นทำได้ยาก

2. การลงโทษเพื่อการแก้ไขนั้นจะขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าบุคคลทั่วไปซึ่งเป็นไปตามหลักของเบนเท็ม (Bentham) ที่ว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะมองว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนทั่วไปเช่นผู้กระทำความผิดจะได้รับการฝึกอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพสวัสดิการที่อยู่อาศัยตลอดจนการศึกษาการหางานในขณะที่คนทั่วไปในสังคมอีกเป็นจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าวความรู้สึกของคนทั่วไปเห็นว่าเป็นการขัดกับหลักการแก้ไขฟื้นฟู

3. การแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดบางประเภทเท่านั้นเช่นผู้กระทำความผิดครั้งแรกซึ่งได้กระทำความผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลาดพลังหรือทำไปเพราะความจำเป็นการแก้ไขฟื้นฟูไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีกย่อมมีทางที่จะสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำความผิดที่เคยกระทำความผิดถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้วหรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัยนั้นโอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวยอมจะเป็นไปได้ยากดังนั้นการแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถทำให้ผู้ที่กระทำความผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด²⁸ ตามปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูนี้เน้นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษและสนับสนุนวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล ตลอดจนชี้ให้เห็นว่าอาชญากรรมเป็นผลของความบกพร่องที่มีมาแต่กำเนิด ความไม่สมดุลทางอารมณ์ ความผิดปกติทางจิต แรงกดดันฝ่ายต่ำ ความขัดแย้งระหว่างอีโกและซูเปอร์อีโก หรือผลของการให้การศึกษาอบรมในทางที่ผิด ตามปรัชญานี้วิธีการแก้ไขที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์จะถูกนำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อลดอาชญากรรมในอนาคต

²⁷ นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). *หลักทัณฑ์วิทยา*. หน้า 30-31.

²⁸ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. (2549). *รายงานการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหาร ในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3*. หน้า 36.

ปรัชญาของการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อลดอาชญากรรมในอนาคตแอนเซล (Marc Ancel) มีวิวัฒนาการมาจากความคิดมากมายหลายอย่างที่อยู่เลยการลงโทษเพื่อเป็นการลงโทษความคิด ประการหนึ่งก็คือว่า การคุมครองสังคมจากอาชญากร จำต้องมีการกระทำที่นอกเหนือไปจากการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกในความผิด อีกความคิดหนึ่งเสนอว่า การลดพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายของอาชญากรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา และอาจทำได้โดยให้การศึกษาเสียใหม่ ประการสุดท้ายความคิดในทางมนุษยธรรมก่อให้เกิดแนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีมนุษยธรรม²⁹ อย่างไรก็ดีโดยแท้จริงแล้วปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูนี้เป็นปรัชญาของนักอาชญาวิทยา สำนักโปซิติฟ ซึ่งเป็นสำนักที่ศึกษาอาชญากรโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่มีซีซาร์ ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso, 1836-1909) เป็นผู้นำ ตามแนวความคิดของสำนักนี้การศึกษาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้นจะทำให้สามารถค้นพบว่าสาเหตุของอาชญากรรมได้ หลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของสำนักนี้เป็นหลักการที่มีพื้นฐานมาจากการศึกษาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลจะช่วยให้กำหนดได้ว่าผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลจะช่วยให้กำหนดได้ว่าผู้กระทำความผิดคนนั้นกระทำความผิดด้วยสาเหตุอะไรและแก้ไขที่สาเหตุนั้น อนึ่งเนื่องจากสำนักนี้เกิดขึ้นเมื่อวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีอิทธิพลต่อผู้มีการศึกษาในสมัยนั้น สำนัก Positive จึงอาศัยวิธีการและกระบวนการทางการแพทย์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและเมื่อวิชาการทางการแพทย์ได้ แยกออกเป็นสาขาเฉพาะต่างๆ เพื่อบำบัดรักษาเฉพาะ โรคการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้ที่มีปัญหาทางสังคมอื่นๆ ก็มีแนวโน้มที่จะแยกออกเป็นเฉพาะสาขาคด้วย อย่างไรก็ตามปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด วิธีการแก้ไขแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ การแก้ไขเป็นรายบุคคล และการแก้ไขเป็นรายกลุ่ม

1. การแก้ไขเป็นรายบุคคล วัตถุประสงค์ของการแก้ไขเป็นรายบุคคลก็คือ การทำให้ผู้รับการแก้ไขรับเอาการควบคุมต่างๆ ของสังคม เพื่อนำไปเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ ความเชื่อหรือแรงจูงใจต่างๆ เพื่อว่าผู้รับการแก้ไขจะละเว้นจากการประกอบอาชญากรรมโดยสมัครใจ³⁰ พฤติกรรมของคนเกิดขึ้นจากการสนองตอบต่อสิ่งเร้าทางสิ่งแวดล้อม หรือภายในตนเอง ซึ่งทั้งสิ่งเร้าและการสนองตอบต่อสิ่งเร้านี้ เชื่อกันว่าอาจควบคุมโรคต่างๆ การแก้ไขเป็นรายบุคคลนี้ใช้กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแบบหนึ่งต่อหนึ่ง เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างลูกศิษย์กับครูหรือระหว่างนักจิตวิทยาคลินิกกับคนไข้ที่กำลังอยู่ในระหว่างการวิเคราะห์หาสาเหตุความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับผู้กระทำความผิดในชุมชนหรือในทัศนสถานบำบัดและเชื่อกันว่าผู้กระทำความผิดได้เตรียมพร้อมที่จะยอมรับเอาบริการต่างๆ

²⁹ Marc Ancel. (1966). *Social Defense: A Modern Approach to Criminal Problems*. pp. 28-30.

³⁰ Seymour L. Halleck. (1967). *Psychiatry and the Dilemma of Crime*. p. 233.

จากผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาไปจนจบกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูวิธีการแก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคลที่สำคัญ ได้แก่วิธีการให้คำปรึกษาแนะนำทางจิต วิธีการให้คำปรึกษาแนะนำแบบนี้มีอยู่มากมายหลายอย่างที่ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ นอกเหนือไปจากนักจิตวิทยาและจิตแพทย์ ยกตัวอย่างเช่น ครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำทางจิตในโรงเรียนเพราะเหตุว่าโรงเรียนจะต้องแก้ไขปัญหามากมายหลายชนิด เช่น อุบัติเหตุบนท้องถนน ครอบครัวแตกแยก ความผิดปกติทางเพศและความผิดปกติทางสมองเป็นต้นหรือการอบรมศีลธรรมตามแนวทางของพุทธศาสนา เป็นวิธีการที่สำคัญในการอบรมจิตใจผู้ต้องโทษทั้งที่เป็นเด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้ใหญ่ ในสถานฝึกอบรมและเรือนจำต่างๆ ในประเทศไทยหรือการจัดให้มีการละเล่นเพื่อความบันเทิง เช่น การกีฬาที่เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้อีกอย่างหนึ่ง

สำหรับวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำทางจิตที่ใช้โดยนักจิตวิทยาและจิตแพทย์เน้นความสามารถของผู้แก้ไขในการที่จะแก้ไขปัญหาของผู้รับการแก้ไข ซึ่งก็มีอยู่มากมายหลายวิธีการ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้แก้ไข บทบาทของผู้รับการแก้ไข และลักษณะของความสัมพันธ์ที่ประสงค์จะให้เกิดขึ้นระหว่างผู้แก้ไขกับผู้รับการแก้ไข สำหรับบทบาทของผู้แก้ไขจากรายงานของผู้เชี่ยวชาญหลายคน มีทั้งที่ชัดเจนและไม่ชัดเจน มีทั้งให้ความอบอุ่นใจและการไม่ให้ความอบอุ่นใจแก่ผู้รับการแก้ไขมีทั้งให้ผู้รับการแก้ไขระลึกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเขาในอดีตและให้ผู้รับการแก้ไขค้นหาทางแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและการเน้นให้ผู้รับการแก้ไขเกิดสติปัญญามองเห็นปัญหาของเขาได้ นอกจากนี้ก็ยังมีวิธีการสนับสนุนที่จะช่วยเหลือผู้รับการแก้ไขด้วยวิธีการชักจูงใจให้คำแนะนำให้ผ่อนคลายความตึงเครียดและให้ความมั่นใจ วิธีการแก้ไขเหล่านี้มีมุ่งที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบุคลิกภาพของผู้รับการแก้ไขอย่างถาวร³¹

2. การแก้ไขแบบกลุ่ม นักทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิธีการแก้ไขแบบกลุ่มมองปัญหาอาชญากรรมว่าเป็นเรื่องที่เกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม การที่บุคคลจะประกอบอาชญากรรมไม่ใช่สืบเนื่องมาจากโครงสร้างทางบุคลิกภาพแต่อย่างเดียว แต่เป็นผลของการที่บุคคลผูกพันอยู่กับกลุ่มต่างๆ ที่มีทัศนคติความเชื่อและคุณค่าเกี่ยวกับอาชญากรรมด้วย เป็นที่ยอมรับกันว่าบุคลิกภาพของคนโดยทั่วไปได้มาจากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละสังคม ในทำนองเดียวกันกลุ่มก็มีส่วนสร้างลักษณะอุปนิสัยให้แก่สมาชิกในกลุ่มไม่น้อย เช่น ในเรื่องการแสดงออกในทางก้าวร้าวหรือในการให้ความร่วมมือ อาชญากรรมก็อาจเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลได้รับความพอใจจากการเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มที่มุ่งไปในทางนั้นและในทำนองเดียวกันอิทธิพลของกลุ่มก็อาจชักจูงบุคคลให้

³¹ James L. MaCary and Daniel E. Sheer. (1955). *Six Approaches to Psychotherapy*. pp. 2-3.

ออกห่างจากการประกอบอาชญากรรมได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นทฤษฎีการแก้ไขแบบกลุ่มจึงมีอยู่ 2 ทฤษฎีด้วยกัน³² คือ

2.1 ทฤษฎีที่ใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือ วัตถุประสงค์ของวิธีการนี้ก็คือการแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมที่ต้องการ โดยบรรทัดฐานของกลุ่มและความต้องการความช่วยเหลือจากกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนเป้าหมายของวิธีการนี้ก็คือต้องการจะเปลี่ยนแปลงผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้กลายเป็นผู้มีพฤติกรรมไม่เบี่ยงเบน โดยรับเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีพฤติกรรมที่ไม่ต่อต้านสังคม กลวิธีของวิธีการแบบกลุ่มนี้ต้องการความรู้ลึกผูกพันต่อกลุ่มอย่างมั่นคงของสมาชิก การที่กลุ่มสามารถรักษาความจงรักภักดีของสมาชิก ความสำคัญของบรรทัดฐานและคุณค่าของกลุ่มที่มีต่อสมาชิกและผู้ที่ยอมรับเข้าเป็นสมาชิกใหม่ การที่สมาชิกได้รับความพอใจและมีความนับถือตนเองจากการเป็นสมาชิกและการที่กลุ่มสามารถลงโทษสมาชิกของกลุ่มที่ฝ่าฝืนระเบียบของกลุ่มได้เป็นผลให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนของสมาชิกได้ดี

2.2 ทฤษฎีที่ใช้กลุ่มเป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ของวิธีการนี้คือเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มที่เชื่อกันว่าเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมเบี่ยงเบนและนำกลุ่มออกไปสู่กลุ่มที่ไม่ต่อต้านสังคม เพราะเป็นที่เชื่อกันว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนมีที่มาจากวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มและแบบของการเป็นผู้นำเป็นต้น วิธีการที่นำมาใช้บางทีก็เป็นการจูงใจให้ผู้รับการแก้ไขหันมารับความเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นประโยชน์ต่อเขา ในทางที่ตรงข้ามกับวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มที่มีมาแต่เดิม เช่น กลุ่มของนักโทษอาจสร้างความเข้าใจดีกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของเรือนจำโดยการยอมรับฟังความเห็นของกันและกัน

2.3 แนวความคิดของหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล (Individualization of Punishment)³³

การลงโทษตามหลักการนี้ จะต้องมีการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด (Punishment to Fit the Criminal) โดยพิจารณาถึงความจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่าเทียมกันในการรับผิดชอบ ทั้งยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรจะได้รับมาตรการลงโทษหรือไม่ต้องรับโทษเลย การลงโทษตามแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง หาได้ต้องการให้มีผลถึง

³² Darwin Cartwright. "Achieving Change in People: Some Application of Group Dynamics Theory" in Lawrence E. Hartrigg. (1965). *Prison Within Society: A Reader in Sociology*. (Garden City, N.Y. Doubleday Anchor), pp. 282-287.

³³ Raymond Saleilles. (1986). *The Individualization of Punishment. Publication No. 15: Patterson Smith Reprint Series in Criminology, Law Enforcement and Social Problems*. pp. 177-179.

บุคคลอื่นไม่ โดยมุ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขอบรมบ่มนิสัยของผู้กระทำผิด ให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้ เพราะการลงโทษโดยการทำให้ผู้กระทำผิดได้รับความยากลำบากหรือได้รับผลร้ายนั้น ในบางกรณีก็ไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดและไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดประพฤติตัวดีขึ้นได้

การลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิด มีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำผิดนั้น ย่อมเนื่องมาจากบุคลิกลักษณะอุปนิสัยของผู้กระทำผิดและพฤติการณ์ภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำผิด ซึ่งอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการที่จะกระทำความผิด ฉะนั้นบุคคลจึงต้องปรับบุคลิกลักษณะของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ เพราะบุคลิกลักษณะกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา แต่บุคคลแต่ละคนย่อมไม่สามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ (Situation) ต่างๆ ได้เหมือนกัน เพราะบุคคลแต่ละคนต่างมีบุคลิกลักษณะหรือส่วนที่ประกอบเข้าเป็นบุคลิกลักษณะแตกต่างกันไป ดังนั้นแบบแห่งความประพฤติของบุคคล (Pattern of Behavior) ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งอาจเป็นไปได้ในทางเข้ากับสังคมและเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม นักจิตวิทยาจึงเชื่อว่าลักษณะของความประพฤติอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมมีปรากฏอยู่ในตัวบุคคลทุกคน ซึ่งหมายความว่าบุคคลทุกคนมีความเอนเอียงไปในทางประกอบอาชญากรรม (Tendency Towards Crime)³⁴ ด้วยกันทั้งสิ้น

สิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลให้กระทำความผิด โดยสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกระตุ้นการตัดสินใจของบุคคลให้กระทำความผิด ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมีความคิดที่จะกระทำความผิดอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ก็ตาม ซึ่งที่ถูกต้องแล้วมนุษย์จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติตนให้ถูกกฎหมาย อนึ่งการตัดสินใจของบุคคลจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างเช่น สังคม จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เป็นต้น และการตัดสินใจของบุคคลเพื่อกระทำการใด ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล โดยสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มากระตุ้นให้คนกระทำความผิด ฉะนั้นการกระทำความผิดของบุคคลจึงมีสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น บุคคลที่มีที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด พบเห็นการกระทำความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์อยู่เป็นประจำ จนเกิดความเคยชิน ทำให้เกิดพฤติกรรมกระเลินกระเอยแบบอาชญากรขึ้น โดยได้ลงมือกระทำความผิด เช่นนั้นบ้างเป็นต้น ประกอบกับอิสระและเสรีภาพเป็นสิ่งที่สำคัญและมีอยู่ในการกระทำของบุคคลทุกคน ฉะนั้นบุคคลจะเลือกกระทำความผิดหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของตนเองเป็นสำคัญ

หลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละอยู่ในหลักการลงโทษตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

³⁴ ชาย เสวีกุล. (2517). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. หน้า 204.

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีหลักคิดว่า “...สิ่งใดก็ตามที่สามารถแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้สิ่งนั้นคือวิธีการที่ดีที่สุดและควรนำมาใช้เนื่องจากผู้กระทำผิดแต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกันมีนิสัยใจคอแตกต่างกันเราจึงต้องใช้วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าวิธีการแบบใดจึงจะเหมาะสมกับผู้กระทำผิดมากที่สุด..” ทั้งนี้ตามแนวคิดของ แพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) ที่สรุปว่าวิธีการใดที่สามารถแก้ไขตัดแปลงผู้กระทำผิดได้ก็ควรเลือกใช้วิธีนั้น

การลงโทษต้องเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคลตามแนวคิดนี้ที่ว่า “ในการกำหนดโทษและการพิจารณาความหนักเบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ไขตัดแปลงผู้กระทำผิดไม่ใช่ความหนักเบาของการกระทำผิดดังนั้นจึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลผู้กระทำผิดว่าเขาควรได้รับการแก้ไขอย่างไร”

การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน หมายถึงการที่ศาลหรือองค์กรอื่น (ราชทัณฑ์) ที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลนักโทษปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคนเพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไขและเพื่อให้ผู้กระทำผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มีปัญหา ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การคำนึงถึงลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำผิดอาญานั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง ช่วงแรก คือ ก่อนการพิพากษา (Personnalisation des peines) โดยศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดโทษและระยะเวลาในการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับจำเลย โดยการพิจารณาถึงความหนักเบาของความคิดที่จำเลยได้กระทำ เหตุบรรเทาโทษต่างๆ และลักษณะส่วนตัวของจำเลย³⁵ ช่วงที่สอง คือ ระหว่างการลงโทษ การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล ระหว่างที่นักโทษต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำ การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคนได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้จำเลยพร้อมที่จะกลับเข้าใช้ชีวิตในสังคมต่อไปในอดีตเรามักจะตั้งสมมติฐานว่าบุคคลที่กระทำความผิดรูปแบบเดียวกัน ควรจะได้รับการโทษจำคุกเท่ากัน เพราะวัตถุประสงค์ของการลงโทษมุ่งเน้นแต่การลงโทษผู้กระทำผิดให้สมกับการกระทำที่ผู้กระทำได้ก่อนอื่น ยับยั้งข่มขู่ไม่ให้ประชาชนกระทำความผิดรวมทั้งการกันผู้กระทำผิดออกจากสังคมในระยะเวลาที่เหมาะสม ด้วยสมมติฐานเพียงเท่านี้ จึงมีการลงโทษนักโทษที่กระทำความผิดแบบเดียวกันด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน เช่น การกำหนดระยะเวลาจำคุกที่เท่ากัน แต่ด้วยในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ในการลงโทษได้เปลี่ยนไปในทิศทางของการมุ่งเน้นการฟื้นฟูแก้ไขตัวนักโทษ พร้อมทั้งการพยายามทำให้นักโทษกลับคืนสู่สังคม การลงโทษจำคุกจึง ไม่ได้มีเพียงเพื่อ

³⁵ ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 132-24 บัญญัติว่า “ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลมีอำนาจพิจารณากำหนดโทษและรูปแบบการลงโทษโดยคำนึงถึงพฤติกรรมแห่งความคิดและลักษณะของผู้กระทำความผิด เมื่อศาลกำหนดโทษปรับ ศาลจะพิจารณาถึงรายได้ของผู้กระทำความผิดด้วย” เช่นเดียวกับในประเทศไทย ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 78 เรื่องเหตุบรรเทาโทษได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดดังกล่าว.

การแก้แค้นทดแทนการกระทำความผิดหรือเพียงเพื่อการกันผู้ร้ายออกจากสังคมเท่านั้น แต่การจำคุกนั้น ยังหมายถึงการเปิดโอกาสให้นักโทษได้รับการฟื้นฟูจิตใจและเตรียมพร้อมกลับเข้าสู่สังคม โดยที่ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน

วัตถุประสงค์การลงโทษแบบดังกล่าว ได้รับการยอมรับในประเทศฝรั่งเศส ดังที่ปรากฏในคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสที่ได้กล่าวไว้ว่า “การลงโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพนั้นยอมรับได้ไม่ใช่เพียงเพื่อการป้องกันสังคมและเพื่อการลงโทษผู้ถูกศาลพิพากษา แต่ยังเป็นไปเพื่อการปรับปรุงแก้ไขบุคคลเหล่านี้และเตรียมการให้พวกเขาสำหรับการกลับเข้าสู่สังคม”³⁶ หลักการของตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสที่วางไว้นี้สะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยอมรับนับถือในประเทศฝรั่งเศสเป็นอย่างดี กล่าวคือการป้องกันสังคม การลงโทษ คนกระทำความผิดและการปรับปรุงแก้ไขและเตรียมการให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม³⁷ นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Pacte international sur les droits civils et politiques) ได้ยืนยันหลักการดังกล่าวอีกว่า “งานราชทัณฑ์คือการบำบัดนักโทษซึ่งมีเป้าหมาย คือ การปรับปรุงแก้ไขนักโทษและการส่งคืนนักโทษสู่สังคม”³⁸ ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูแก้ไขนักโทษดังกล่าว การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคนไม่ว่าจะเป็นช่วงการกำหนดโทษ โดยศาลที่มีอำนาจตัดสินคดี (Personnalisation des peines) หรือช่วงการลงโทษในเรือนจำ (Individualisation des peines) จึงเป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ สถานะทางอัตวิสัย (Subjective) ของตัวนักโทษแต่ละคนมีผลกับระยะเวลาจำคุก และการกำหนดมาตรการพิเศษต่างๆ ระหว่างจำคุกเพื่อการฟื้นฟูนักโทษ นักโทษที่ร่วมมือและมีการพัฒนาการที่ดีย่อมได้รับการส่งตัวคืนสู่สังคมได้เร็วกว่านักโทษทั่วไป³⁹ เมื่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิดได้โน้มเอียงไปในทางการฟื้นฟูแก้ไข (Rehabilitation) และส่งเสริมการกลับเข้าสู่สังคม (Reinsertion) มาตรการและระยะเวลาในการลงโทษจึงต้องเปลี่ยนไป จากเดิมที่ต้องลงโทษนักโทษเพื่อให้สมกับการกระทำที่ได้กระทำไว้เป็นความผิด ก็เปลี่ยนมาเป็นการพิจารณาถึงลักษณะส่วนตัวของนักโทษและความพร้อมที่จะ

³⁶ คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส หมายเลข 93-334 DC ลงวันที่ 20 มกราคม 1994 (ราชกิจจานุเบกษา 26 มกราคม หน้า 1380).

³⁷ ปกป้อง ศรีสนิท. (2550, มิถุนายน). “การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน.” บทบัญญัติ, 63 (2). หน้า 34.

³⁸ ข้อ 10 - 3 ของ Pacte international sur les droits civils et politiques.

³⁹ ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. หน้า 35.

กลับเข้าสู่สังคมในอนาคต⁴⁰ ในส่วนนี้ “งานราชทัณฑ์” (Service penitentiaire) และ “ผู้พิพากษา บังคับโทษ”⁴¹ Le juge de l’application des peines เรียกว่า JAP)⁴² เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ในการฟื้นฟูแก้ไขนักโทษในเรือนจำ โดยหลักแล้ว “ผู้พิพากษาบังคับโทษ”⁴³ จะเป็นผู้พิจารณาออก คำสั่งให้ใช้วิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละคน โดยตำแหน่งผู้พิพากษาบังคับโทษ ตั้งขึ้นเมื่อมาจากอิทธิพลของหลักปัจเจกบุคคลของการลงโทษ(L’individualisation de la peine)⁴⁴ ผู้พิพากษาบังคับโทษมีหน้าที่ในการรักษาหลักการและสาระสำคัญของการลงโทษ ซึ่งรวมถึง การปรับปรุงตัวและแก้ไขฟื้นฟูนักโทษเพื่อกลับคืนสู่สังคม ดังนั้นผู้พิพากษาบังคับโทษจึง จำเป็นต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์⁴⁵ ซึ่งมาตรการดังกล่าวประกอบด้วย การลด ระยะเวลาจำคุก (Les reductions de peine) การอนุญาตให้ออกนอกเรือนจำ (Les permissions de sortir) การหยุดหรือแบ่งการลงโทษ (La suspension ou le fractionnement de la peine) การจำคุก นอกเรือนจำ (Le placement a l’exterieur) การให้เสรีภาพบางส่วน (La semi - liberte) การควบคุม โดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Le placement sous surveillance electronique) และการปล่อยตัวแบบ มีเงื่อนไข (La liberation conditionnelle)

2.3.1 ความมุ่งหมายของการลงโทษ⁴⁶

ความมุ่งหมายของการลงโทษ คือการลงโทษนั้นจะต้องเป็นการลงโทษ โดยคำนึงถึง ธรรมชาติของผู้กระทำผิดหรืออาชญากรเป็นสำคัญ มิใช่ลงโทษโดยคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นสำคัญ

⁴⁰ F. Desportes et F. Le Guehec, Droit penal general, 10^e edition, Economica, 2003, n° 1045, p. 907.

⁴¹ อาจารย์ปกป้องศรีสนิทใช้คำว่า “ผู้พิพากษาปรับใช้โทษ”⁴¹ (juge de l’application des peines เรียกว่า JAP) แต่อาจารย์อุทัย อาทิวาใช้ผู้พิพากษาบังคับโทษ แต่เป็นคำเดียวกันมีความเหมือนกัน.

⁴² ผู้พิพากษาปรับใช้โทษ (le juge de l’application des peines) เป็นผู้พิพากษาอาชีพในศาลจังหวัด (Tribunal de grande instance) ที่ถูกเสนอชื่อโดย Conseil superieur de la Magistrature (คล้ายคณะกรรมการตุลาการในประเทศไทย) มีอำนาจหน้าที่ในการปรับใช้โทษและกำหนดมาตรการต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักโทษ ในเรือนจำ รวมถึงการดูแลจำเลยที่ถูกลงโทษแต่ได้รับการรอกการลงโทษ (le sursis avec mise a l’epreuve).

⁴³ เป็นหลักในกระบวนการขึ้นบังคับโทษ ผู้พิพากษาบังคับโทษเป็นผู้พิพากษาพิเศษประจำศาลชั้นต้น ที่มีหน้าที่ติดตามการบังคับโทษแก่ผู้ต้องโทษทั้งในและนอกเรือนจำ ตำแหน่งผู้พิพากษาบังคับโทษตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1958.

⁴⁴ อุทัย อาทิวา. (2554). *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. หน้า 152.

⁴⁵ แหล่งเดิม. หน้า 152-153

⁴⁶ Raymond Saleilles. (1968). *The Individualization of Punishment. Publication No. 15: Patterson Smith Reprint Series in Criminology, Law Enforcement and Social Problems*. pp. 8-10.

การลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย จะต้องเป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดและทำให้ผู้กระทำผิดรวมทั้งผู้บริสุทธิ์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขและเป็นการลงโทษในการกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด เพราะเป้าหมายสุดท้ายของการลงโทษก็คือความเสมอภาคกันในกฎหมาย

ฉะนั้นการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดจะกระทำได้อีกก็ต่อเมื่อมีการปรับปรุงวัตถุประสงค์ในการลงโทษ โดยกำหนดให้กฎหมายมีความยืดหยุ่น

การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด มีความมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมแวดล้อมของคดีและไม่ใช้กฎหมายอย่างย่อ โดยละเอียดข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในแต่ละคดี ดังนั้นการลงโทษโดยมีความมุ่งหมายไปถึงอุปนิสัยและบุคลิกลักษณะจึงตรงข้ามกับการลงโทษที่มุ่งจะทดแทน โดยไม่คำนึงถึงการกระทำในอดีตและสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต ลากรที่จะให้ความมุ่งหมายในเรื่องการลงโทษ สามารถนำมาใช้กับผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสม จำเป็นจะต้องยอมรับเอาธรรมชาติของบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยใจคอของผู้กระทำผิดมาใช้บังคับ เพื่อให้การลงโทษเกิดความเป็นธรรม และสามารถแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก แต่ถ้าอาชญากรนั้นไม่อาจปรับปรุงแก้ไขให้กลับตนเป็นคนดีได้ ย่อมจะต้องใช้วิธีการกำหนดโทษอย่างรุนแรง ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันผลประโยชน์ของคนในสังคมจากอาชญากรรม

ดังนั้นการดัดแปลงการลงโทษบุคคลให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิดจึงมีความสำคัญต่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดและเป็นการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย ปัจจุบันได้เรียกหลักการลงโทษดังกล่าวนี้ว่า “หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล”

2.3.2 ประเภทของการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล (Types of Individualization)⁴⁷

กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันยังประสบปัญหาในเรื่องการลงโทษ ให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด ฉะนั้นเพื่อให้การลงโทษเป็นไปอย่างเหมาะสมจึงมีการจำแนกประเภทของการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล ดังนี้⁴⁸

ก. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบของกฎหมาย (Legal Individualization)

การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลตามระบบนี้ เป็นการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาเป็นกรอบให้มีการลงโทษให้เกิดความเหมาะสมกับผู้กระทำผิด โดยบทบัญญัติของกฎหมายจะมี

⁴⁷ Ibid. pp. 11- 12.

⁴⁸ Ibid. pp. 200 – 226.

การบัญญัติอย่างชัดเจนแน่นอนในเรื่องพื้นฐานทั่วไป และผู้พิพากษาจะเป็นผู้มีหน้าที่นำหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิดมาใช้ในการพิพากษาคดี โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่แตกต่างกันในแต่ละคดี และกฎหมายเองก็เป็นแบบของการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลโดยการใช้ระบบของอำนาจตุลาการ

การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบของกฎหมายจำแนกได้ดังนี้⁴⁹

1. ความจำเป็นทั่วไปของหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบของกฎหมาย

ในกรณีทั่วไปหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลแบ่งออกเป็น 3 ชนิดดังที่ปรากฏคือ⁵⁰

1) หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบของกฎหมายเป็นหลักการที่กำหนดโทษล่วงหน้าไว้ในกฎหมาย

2) หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้อำนาจตุลาการเป็นหลักการที่ดีที่ให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการตัดสิน

3) หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยระบบการบริหารเรือนจำเป็นหลักการที่กำหนดโทษโดยมีระยะเวลา

ในหลักความจริงแล้วไม่มีหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายสามารถใช้บังคับแตกต่างกันไปตามประเภทของคดีซึ่งกฎหมายไม่สามารถที่จะรับรองลักษณะเฉพาะของแต่ละคดีได้ ซึ่งหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยกฎหมายนั้น พิจารณาเมื่อมีเหตุผลสำหรับบรรเทาโทษหรือเพิ่มโทษ โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างความผิดว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงหรือไม่และระดับของความรับผิดชอบ ดังนั้น หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลที่อาศัยความรับผิดชอบ จึงเป็นการกลับไปสู่สภาพของสำนัก นิโคลาสสิก ซึ่งเป็นการใช้หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลที่ไม่ถูกต้อง เพราะการนำกฎหมายมาใช้จะต้องยอมรับถึงเหตุบรรเทาโทษ กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นจะต้องนำบุคลิกลักษณะของผู้กระทำผิดมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาด้วย เพื่อให้การกำหนดโทษเกิดความเป็นธรรมต่อตัวผู้กระทำผิด ในชั้นสอบสวนตามมาตรา 131 เมื่อมีการ

⁴⁹ พรธิดา เอี่ยมศิลา. (2549). ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา.

⁵⁰ แหล่งเดิม.

กระทำที่เป็นความผิดอาญาเกิดขึ้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง⁵¹ ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพียงเพื่อใช้ยืนยันผู้ต้องหาอย่างเดียวไม่ได้ เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานอันเป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เนื่องจากคดีอาญาตัดสินด้วยความจริงและการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใด จริงหรือไม่ต้องฟังความทุกฝ่ายซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ได้กำหนด “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด” การสอบสวนจึงเป็นการค้นหาความจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและการกระทำของผู้ต้องหาด้วย⁵² ดังนั้นการค้นหาพยานหลักฐานต่างๆ อันเกี่ยวกับผู้ต้องหา มีอยู่ 3 ประการคือ

- ก. พยานหลักฐานที่ใช้ยืนยันผู้ต้องหา⁵³
- ข. พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา⁵⁴
- ค. พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษ⁵⁵

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

มาตรา 17 บัญญัติว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้”

มาตรา 18 บัญญัติว่า “ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา.....” ซึ่งในวรรคสองของมาตรานี้บัญญัติไว้ทำนองเดียวกันกับในวรรคแรก แต่เป็นไปในเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

⁵² คณิต ผนคร ก (2528). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 130.

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98 (1) บัญญัติว่า “ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใดๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหาหรือจำเลย.”

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98 (1).

⁵⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 34 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และ 138 บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเอง หรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาณัติของผู้ต้องหาแต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา.”

การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนดังกล่าว จะทำให้ทราบถึงความ เป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหา แต่ทั้งนี้พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้ง ข้อหาความทุกข้อที่ได้มาอันเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาฉิมให้ ผู้ต้องหาทราบด้วย จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาสอบสวนของพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนและหาพยานหลักฐานในกรณีของผู้ต้องหาไม่มีความผิดหรือ ได้รับยกเว้นโทษด้วย มิใช่มุ่งค้นหาพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความผิดของผู้ต้องหาแต่เพียง อย่างเดียว อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวยังได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างกว้างขวาง ในการค้นหา รายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้กระทำผิดและรายละเอียดในการกระทำผิดเสนอต่อศาล เพื่อศาล จะได้ใช้ดุลพินิจลงโทษจำเลยได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องวางตัวเป็นกลางรวบรวมพยาน หลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษรวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ของผู้กระทำผิดโดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำทุกอย่างเพื่อทำทุกอย่างเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความจริงว่า จำเลยกระทำผิดจริง ตามที่ถูกกล่าวหา หรือไม่ และการกระทำผิดเกิดขึ้นจากสาเหตุใด และมีเหตุบรรเทาโทษหรือไม่

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 นั้น เมื่อพิจารณาจากรายงาน การประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 46-14/2506 เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2506 และครั้งที่ 775-25/2523 เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2523 จะเห็น ได้ว่าหลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ต้องการจะป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนเอาเปรียบจำเลย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 138 ที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวน ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบในประเด็นความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของ ผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนได้สอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยนั้น ไม่ต้องการให้พนักงานสอบสวน กระทำการอันเป็นการเอาเปรียบจำเลยหรือผู้ต้องหา เพราะการสอบสวนดังกล่าวเป็นการสอบสวน ผู้ต้องหาเกี่ยวกับความประพฤติจากผู้อื่นอันเป็นการสอบสวนข้างเดียว จึงต้องมีการแจ้งให้ผู้ต้องหา ทราบและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้ชี้แจงว่าข้อมูลดังกล่าวนั้นถูกต้องและครบถ้วนหรือไม่เพราะ การสอบสวนดังกล่าวมิใช่การสอบสวนประเด็นแห่งคดีโดยตรงว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ แต่เป็น เรื่องที่จะนำมาประกอบการพิจารณาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลในการลดโทษหรือ เพิ่มโทษ เพราะว่าการทำศาลจะพิจารณาลงโทษจำเลยนั้น ศาลควรจะได้โอกาสได้รู้จักตัวจำเลย ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนให้ทราบถึงภูมิหลังต่างๆ ของจำเลย ว่าจำเลยอยู่ในสภาวะแวดล้อมอย่างไร นิสัย ความประพฤติ พื้นฐานครอบครัว เป็นอย่างไร ซึ่งการสอบสวนนี้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องค้นหาความจริงในเรื่องภูมิหลัง

ของจำเลย ทั้งในแง่ที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษแก่จำเลย โดยเสนอมาพร้อมกับคำฟ้อง เพื่อให้ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเพราะข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการกำหนดโทษเพราะว่าศาลย่อมไม่อาจลงโทษได้ถูกต้อง ถ้ายังไม่รู้จักผู้กระทำความผิด⁵⁶

อนึ่งความเป็นมาแห่งชีวิตหมายถึงประวัติวิถีชีวิตของผู้ต้องหาก่อนการกระทำความผิด เช่น มีการศึกษาอย่างไร ประกอบอาชีพอย่างไรมาบ้าง เคยกระทำความผิดมาแล้วหรือไม่ ส่วนความประพฤติอันเป็นอาชญา ก็เช่น ผู้ต้องหาเป็นคนเสพสุรายาเมาเป็นปกติวิสัย เป็นคนมีเมตตา หรือเป็นคนเกะกะเกร เป็นต้น การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะสอบสวนในเรื่องเหล่านี้ได้ก็เพราะอำนาจการสอบสวนโดยปกติย่อมต้องมุ่งหมายเพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในความคิดที่กล่าวหา ตามนัยคำนิยามของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนได้ จึงจำเป็นต้องบัญญัติให้อำนาจสอบสวนขึ้นเป็นอีกกรณีหนึ่งนอกจากนั้น การสอบสวนตามมาตรา 138 มีข้อแตกต่างจากการสอบสวนโดยปกติอย่างหนึ่ง คือ การสอบสวนตามมาตรา 138 พนักงานสอบสวนจะต้องให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่สอบสวนได้มาแต่การสอบสวนโดยปกติไม่มีบทบัญญัติใดบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องทำเช่นนั้น เว้นแต่จะเป็นการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งจะต้องแจ้งข้อหาให้ทราบตามมาตรา 134 เท่านั้น⁵⁷

อย่างไรก็ตาม การสอบสวนตามมาตรา 138 ไม่ปรากฏว่าได้กระทำกัน ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการในการเสนอความเป็นมาแห่งชีวิตของจำเลยต่อศาล เพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมเป็นรายๆ ไป⁵⁸

ต่อมาภายหลังความผิดทางอาญา จึงได้มีการคำนึงถึงหลักการบรรเทาโทษเมื่อมีพฤติการณ์อันเป็นเหตุอันควรลดหย่อนโทษ โดยข้อสันนิษฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับการบรรเทาโทษจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับคนคืออย่างไม้อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งร่างประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสวิตเซอร์แลนด์⁵⁹ ถือเป็นร่างที่มีระบบการลงโทษที่ดีที่สุด กล่าวคือมีการอนุญาตให้ผู้พิพากษาลดโทษได้เมื่อมีความแตกต่างของการกระทำความผิด

⁵⁶ พรชิตา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม.

⁵⁷ คณิ่ง ภาไชย. (2537). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 221.

⁵⁸ แหล่งเดิม. หน้า 221 -222.

⁵⁹ Preliminary draft of the Swiss penal code (Wording of 1903, art. 22).

แต่อย่างไรก็ตามจะต้องเข้าใจว่าบทบัญญัติของกฎหมาย จะมีกรอบของการบัญญัติเกี่ยวกับหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลอยู่แล้ว กล่าวคือหมวดหมู่ของกฎหมายจะบอกถึงแบบแผนและระบบการลงโทษที่จะมีการบัญญัติไว้ โดยการลงโทษนั้นจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติและภายในขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจ โดยกฎหมายจะมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในเรื่องพื้นฐานทั่วไปและมีความยืดหยุ่นโดยในการพิพากษาคดีผู้พิพากษาจะต้องให้ความสำคัญกับบุคลิกลักษณะของผู้กระทำผิดเพื่อนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษ

ฉะนั้นแบบของการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิดจึงอยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานที่ได้มาจากมูลเหตุจูงใจโดยมูลเหตุจูงใจที่ถูกต้อง จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด ซึ่งมูลเหตุจูงใจดังกล่าวก็ได้ถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาดูด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบของกฎหมายมาใช้โดยไม่ถูกต้อง จึงหมายถึงการลงโทษผู้กระทำผิดบนพื้นฐานของความรับผิดชอบในผลของการกระทำโดยละเลยต่อธรรมชาติและบุคลิกลักษณะที่แท้จริงของอาชญากรนั่นเอง

มันเป็นความจริงที่ว่า การลงโทษบุคคลนั้น มิใช่เป็นการลงโทษโดยประสงค์ที่จะชดเชยความเสียหายด้านวัตถุ ตรงกันข้ามแล้วเราลงโทษเขาก็เพราะสิ่งที่เขากระทำเป็นผิดและสมควรได้รับโทษต่างหากตัวอย่างการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลผิด โดยใช้ระบบของกฎหมายมาใช้บังคับอย่างไม่ถูกต้องอีกตัวอย่างหนึ่ง ก็คือในคดีการกระทำผิดของบุคคลที่มีอาการทางประสาท บุคคลที่มีอาการทางประสาทจะไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดที่ได้กระทำลงซึ่งความจริงแล้วเขาควรจะต้องรับโทษ แต่การสนับสนุนให้มีการรับโทษยังมีอยู่น้อย ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีการลงโทษ โดยกำหนดให้การรับโทษใช้ระยะเวลาที่สั้นและมุ่งแก้ไขผู้กระทำผิดให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างรวดเร็วก่อนที่จะเขาจะได้รับเสรีภาพ แต่ความเป็นจริงก็คือบุคคลที่กระทำผิดเหล่านั้น มันจะถูกกำหนดให้เข้ารับการรักษาเป็นพิเศษในโรงพยาบาลของคนบ้าหรืออย่างน้อยที่สุด ก็จะถูกกักขังอย่างตายตัว และที่สำคัญที่สุดก็คือผู้พิพากษาจะอนุญาตให้กักขังในระยะยาวก็ได้ ถ้าต้องการให้สังคมมีความปลอดภัย ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และไม่อาจบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้⁶⁰

⁶⁰ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม.

ข. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบของอำนาจตุลาการ (judicial individualization)⁶¹

การลงโทษให้เหมาะสมตามระบบนี้ ผู้พิพากษาจะเผชิญหน้ากับตัวอาชญากรหรือผู้กระทำผิดและการกระทำผิดของเขาเป็นสำคัญ ซึ่งผู้พิพากษาคงยอมรับการลงโทษที่เป็น การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดี เพื่อให้ผู้กระทำสามารถกลับคืนสู่ สังคมได้ ซึ่งการลงโทษอันเป็นการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดจะกระทำได้อีกต่อเมื่อผู้พิพากษามี ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับผู้กระทำผิดอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นประวัติครอบครัวและภูมิหลังทาง สังคม (Family and Social Background) บุคลิกลักษณะ (Character) ประวัติการกระทำความผิด (Prior Convictions) สภาพร่างกายและภาวะแห่งจิตใจ (Physical and Mental Condition) ฯลฯ จากรายงานการสืบเสาะของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งมีอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการ คุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 11 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุม ประพฤติดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิด คือ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิดและเหตุ อื่นอันควรปรานี พร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับความสามารถของผู้กระทำผิดว่าจะสามารถปรับปรุง แก้ไข หรือฟื้นฟูตนเองให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีได้เพียงใดหรือไม่ ตลอดจนความต้องการ ของผู้กระทำผิดเกี่ยวกับวิธีการควบคุมความประพฤติแล้วรายงานให้ศาลทราบ เพื่อประกอบการใช้ ดุลพินิจในการพิจารณาต่อไป

เมื่อพนักงานคุมประพฤติได้ทราบคำสั่งศาลแล้ว จะดำเนินการสืบเสาะและพินิจ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิด โดยรวบรวมข้อมูลจากคำให้การของผู้กระทำผิด จากพยานบุคคลซึ่ง อาจเป็นบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมงานของผู้กระทำผิด ตรวจสอบพยานเอกสาร ต่างๆ เช่น ส่งแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กระทำผิดไปตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ตรวจสอบ ประวัติการทำงาน การศึกษา ความประพฤติจากหน่วยงานต่างๆ หรือเก็บตัวอย่างจากปัสสาวะของ ผู้กระทำผิดไปตรวจหาสารเสพติด นอกจากนี้ยังอาจส่งตัวผู้กระทำผิดไปให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับ สุขภาพทางร่างกายและจิตใจอีกด้วย เมื่อดำเนินการสืบเสาะและพินิจเสร็จแล้ว พนักงานคุม ประพฤติจะทำรายงานเสนอต่อศาล โดยเสนอหัวข้อรายงานที่สำคัญได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การอบรมศึกษา สุขภาพ ภาวะแห่งจิต อาชีพ สิ่งแวดล้อม นิสัย สภาพ ความผิดและเหตุอื่นอันควรปรานี⁶²

⁶¹ แหล่งเดิม.

⁶² แหล่งเดิม.

โดยข้อมูลที่ได้มานั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้องและปราศจากการบิดเบือน จึงจะทำให้การกำหนดโทษได้มานั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้องและปราศจากการบิดเบือน จึงจะทำให้การกำหนดโทษของศาลเป็นไปอย่างเหมาะสมและสามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้ และสามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริง

การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบของอำนาจตุลาการจำแนกได้ ดังนี้⁶³

1. รูปแบบเดิมของหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล
2. ความยากลำบากในการใช้บังคับเหตุจูงใจในการลงโทษ
3. ระบบที่คู่ขนานไปกับการลงโทษ : การลงโทษโดยถูกสังคมปฏิเสธ (The system of Parallel Punishment: Punishment and Social Dishonor)

1. รูปแบบเดิมของหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล
การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล เป็นการนำหลักเรื่องความแตกต่างของบุคลิกลักษณะอาชญากรมาใช้ประกอบในการกำหนดโทษ ซึ่งการนำบุคลิกลักษณะ ที่แตกต่างกันของอาชญากรมาใช้ก่อให้เกิดปัญหา 2 ประการ คือ

- 1) ปัญหาในเรื่องการจัดหมวดหมู่ประเภทของอาชญากร
- 2) ปัญหาในเรื่องการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิด

ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อผู้พิพากษาในการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดและผู้กระทำผิด มาใช้บังคับกับการกำหนดโทษให้มากขึ้นโดยแนวปฏิบัติในการบรรเทาโทษหรือเพิ่มโทษให้หนักขึ้น จะขึ้นอยู่กับมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดซึ่งทฤษฎีในเรื่องมูลเหตุจูงใจ⁶⁴ ได้มีการกล่าวไว้ว่าอย่างคลุมเครือในกฎหมายอาญาสมัยใหม่ อีกทั้งร่างกฎหมายเบื้องต้นของประเทศสวีเดนแลนด์ ก็มีได้รับเอาระบบของประเทศฝรั่งเศสทั้งหมด⁶⁵ กล่าวคือจะไม่มีมีการกำหนดพฤติการณ์บรรเทาโทษเอาไว้ในกฎหมาย แต่จะให้ผู้พิพากษาเพียงผู้เดียวเป็นผู้ตัดสินใจว่าการกระทำดังกล่าวของจำเลย มีเหตุอันสมควรที่จะได้รับการบรรเทาโทษหรือไม่ ทำให้ดูเหมือนว่ามีการนำกฎหมายมาใช้ลงโทษจำเลยเกินควรแก่กรณี

ฉะนั้นจึงควรมีการหดยกพฤติการณ์ในการบรรเทาโทษให้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดโทษของศาล และอนุญาตให้มีการลดการลงโทษโดยกฎหมาย

⁶³ Raymond Saleilles. Op.cit. p. 237.

⁶⁴ See the work, previously cited, of Holtzendorff, "Das Verbrechen des Mordes und die Todesstrafe."

⁶⁵ พรวิศา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม.

3. ระบบที่คู่ขนานไปกับการลงโทษ : การลงโทษโดยถูกสังคมปฏิเสธ (The System of Parallel Punishment : Punishment and Social Dishonor)⁶⁶

การลงโทษไม่ควรมีลักษณะที่เป็นการทำให้ผู้กระทำผิดกลายเป็นที่เกลียดชังของคนในสังคมเพราะจุดประสงค์ของการลงโทษ ไม่มุ่งหมายที่จะทำลายชื่อเสียงแต่มุ่งที่จะรักษามันไว้และความอับอายจากการกระทำผิดที่ทำให้อาชญากรกลายเป็นบุคคลที่สังคมไม่ยอมรับก็คือการลงโทษที่ทำให้เกิดความอับอาย ซึ่งความอับอายจากการลงโทษจะปรากฏออกมาอย่างเป็นทางการ

อนึ่งเมื่อพิจารณาในทางจิตวิทยาจะพบว่าการประกอบอาชญากรรมมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับกลุ่มของสังคมเสมอความรู้สึกมีเกียรติเป็นหนึ่งในบรรดาแรงกระตุ้นที่น้อยที่สุด เหตุผลก็เพราะมันเป็นต้นกำเนิดสังคมอย่างบริสุทธิ์ ซึ่งความรู้สึกมีเกียรตินี้เป็นส่วนหนึ่งในจิตใต้สำนึกของบุคคลที่สัมพันธ์กับกลุ่มสังคมเข้า และมันไม่ใช่ความรู้สึกของการมีสติและการวิเคราะห์ เหตุผล แต่มันคือความรู้สึกของการเป็นสมาชิกที่มีความเสมอภาคกันและนี่ก็คือมาตรฐานของสังคมปกติ ดังนั้นการที่สังคมไม่ยอมรับบุคคลที่กระทำผิด จึงส่งผลทำให้ผู้กระทำกลายเป็นบุคคลที่ไม่มีผู้ใดคบหาสมาคมด้วย แต่ผู้กระทำผิดสามารถที่จะรักษาความสัมพันธ์กับคนในสังคมได้ถ้าเขามีความกล้าที่จะขจัดความอับอายและการเสียชื่อเสียง เป็นการแสดงประสิทธิภาพของสัตว์สังคมที่แสดงออกมาในรูปของการใช้อำนาจตุลาการ โดยมีคำพิพากษาดัดสินใจโทษผู้กระทำผิด ซึ่งคำพิพากษาดังกล่าว จะมีผลต่อตัวผู้กระทำผิดกับสังคมโดยตรง กล่าวคือคำพิพากษาดังกล่าวมีผลทำให้ผู้กระทำผิดต้องสูญเสียเพื่อนฝูงในสังคมนั้นเอง และการลงโทษ โดยวิธีของคำพิพากษาดามกฎหมาย จะนำมาซึ่งการคว่ำบาตรในสังคมและการอยู่อย่างไม่มีเกียรติ ซึ่งความเสียหายจากการไม่มีเกียรติในสังคมนี ปัจจุบันได้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสังคมจะต้องให้ออกลูกและยอมรับผู้กระทำผิด รวมถึงคืนความรู้สึกมีเกียรติในสังคมให้แก่เขา เพราะจุดประสงค์ของการลงโทษคือการคืนสิทธิและฐานะให้แก่ผู้กระทำผิดและทำให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกันในสังคม

อนึ่งการลงโทษไม่ควรถูกออกแบบให้รุนแรงขึ้น และสาเหตุของการลงโทษที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรตินี้เกิดจากเหตุผล 2 ประการ⁶⁷ คือ

1. มีความเลวทรามอย่างเด่นชัดในระหว่างอาชญากรด้วยกัน
2. มีการขัดขวางจากสังคมที่จะคืนสิทธิและฐานะให้แก่ผู้กระทำผิด

ซึ่งอุปสรรคสำคัญในการคืนสิทธิและฐานะ ก็คือการไม่ยอมรับของสังคมที่จะเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี

⁶⁶ Raymond Saleilles. Op.cit. pp. 266 -269.

⁶⁷ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม.

การลงโทษที่ประสบความสำเร็จนั้น จะไม่รวมเกียรติยศที่ผู้กระทำผิดต้องสูญเสียไป แต่เป็นการลงโทษโดยมุ่งหมายที่จะฟื้นฟูเกียรติยศที่สูญเสียไปให้กลับคืนมา และสนับสนุนการนับถือตัวเอง ซึ่งจุดประสงค์ที่ทำให้มีการนับถือตัวเองก็เพราะการนับถือตัวเองจะทำให้เกิดความคิดใหม่ในชีวิต มีพลังและความคิดริเริ่มรวมถึงมีนิสัยเกี่ยวกับการงานที่ดีขึ้น ซึ่งผลที่ได้จากการนับถือตัวเอง จะทำให้เขารู้สึกว่าชีวิตในสังคมมีค่าและด้วยเหตุนี้จึงทำให้สังคมต้องคืนความรู้สึกเกียรติให้แก่เขา อนึ่งการลงโทษจะต้องนำมาซึ่งการมีชีวิตจิตใจใหม่ และทำให้เสรีภาพรวมถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเกียรติกลับคืนมาได้อีกครั้ง

ฉะนั้นการเริ่มต้นในสังคมของผู้กระทำผิดที่กลับตนเป็นคนดี จึงเป็นการยืนยันการทดสอบของชีวิต และจุดมุ่งหมายสุดท้ายของการลงโทษจะต้องให้หลักประกันแก่สังคมที่ยอมรับผู้กระทำที่กลับตนเป็นคนดี ได้ว่าผู้กระทำผิดจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

ก. การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล โดยระบบการบริหารเรือนจำ (Administrative Individualization)

การลงโทษให้เหมาะสมตามระบบนี้ เป็นการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยมีการฝึกคัดอาชีพอให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งการฝึกหัดอาชีพนี้นี้จะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ที่คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกคุมขังว่าควรปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ซึ่งกระบวนการลงโทษตามระบบนี้จะกระทำภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษากำหนดโทษจำเลยแล้ว โดยการกำหนดโทษของศาลนั้น ผู้พิพากษาไม่อยู่ในฐานะที่จะรู้ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ จะรู้ก็แต่เพียงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดของจำเลยและพฤติการณ์แห่งความร้ายแรงของความผิดที่ส่งมาพร้อมกับสำนวนสอบสวน ดังนั้นศาลจึงไม่สามารถที่จะมีหลักเกณฑ์ล่วงหน้าว่าต้องลงโทษจำเลยอย่างไร จึงจะเป็นการลงโทษที่มีประสิทธิภาพในการที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของจำเลย

หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยใช้ระบบการบริหารเรือนจำจำแนกได้ดังนี้⁶⁸

1. การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยการบริหารเรือนจำ

ปัจจุบันมีการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลมาใช้ในระบบการพิจารณาของศาลเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระยะเวลาของการกำหนดโทษมีความสัมพันธ์ต่อการปรับเปลี่ยนนิสัยของผู้กระทำผิดหรืออาชญากร ฉะนั้นการลงโทษที่เหมาะสมจึงมีผลต่อการเยียวยาแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับต้นเป็นพลเมืองดี ซึ่งการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับ

⁶⁸ Raymond Saleilles. Op.cit. pp. 295 -301.

ตัวบุคคลโดยใช้ระบบการบริหารเรือนจำมาใช้แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จะกระทำได้อต่อเมื่อกฎหมายมีความยืดหยุ่นต่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิด และมีการปรับปรุงระบบการลงโทษโดยให้ความรู้แก่เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยระบบบริหารเรือนจำจะนำมาใช้กับผู้กระทำผิดในในระหว่างที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ โดยในระหว่างที่ผู้กระทำผิดรับโทษอยู่นั้น จะมีการนำมาตรการในการแก้ไขทัศนคติและปรับปรุงความประพฤติของผู้กระทำผิดมาใช้บังคับกับผู้กระทำผิดภายในระยะเวลาที่ได้รับโทษ โดยระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำพิพากษานั้นจะไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ว่า จะต้องใช้เวลาในการปรับปรุงและบำบัดแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเป็นเวลานานเท่าใด

อนึ่ง ในการรักษาและปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดในทางอาญานั้นจะนำมาใช้บังคับโดยมีเงื่อนไขในเรื่องการเจ็บป่วยเป็นโรคเรื้อรัง และเงื่อนไขเกี่ยวกับศีลธรรมและความประพฤติธรรมชาติของผู้กระทำผิด ซึ่งเงื่อนไขในเรื่องของการเป็น โรคเรื้อรังจะไม่ใช่ปัญหาในการบำบัดแก้ไข เพราะแพทย์สามารถที่จะคาดการณ์ได้ล่วงหน้าถึงระยะเวลาที่ใช้ในการบำบัดรักษา แต่เงื่อนไขในเรื่องศีลธรรมและความประพฤติของผู้กระทำผิดนั้น ผู้พิพากษาจะไม่สามารถที่จะทราบได้เลยว่า จะต้องใช้ระยะเวลายาวนานเท่าใดจึงจะสามารถแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้

คดีอาญาที่มีการลงโทษโดยการแก้ไขทัศนคติผู้กระทำผิด ผู้พิพากษาจะพิจารณาว่า จำเลยได้กระทำผิดจริงหรือไม่ และสามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีได้หรือไม่ หากสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมได้ ก็จะพิพากษาให้มีการฝึกและอบรมแทน ทั้งนี้เพื่อให้กลับตนเป็นคนดีได้คดีอาญาที่มีการลงโทษโดยการแก้ไขทัศนคติผู้กระทำผิด ผู้พิพากษาจะพิจารณาว่า จำเลยได้กระทำผิดจริงหรือไม่ และสามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีได้หรือไม่ หากสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมได้ ก็จะพิพากษาให้มีการฝึกและอบรมแทน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับจำเลย แต่ระยะเวลาในการรับโทษจะต้องไม่ยาวนานเกินไป เพราะระยะเวลาที่ยาวนานย่อมมีผลต่อการที่ผู้กระทำผิดหรือจำเลยจะกลับตนเป็นคนดี แต่อย่างไรก็ตามการที่จะให้ผู้กระทำผิดได้รับเสรีภาพและกลับคืนสู่สังคมจะต้องปรากฏว่า ผู้กระทำผิดนั้นจะไม่นำอันตรายมาสู่สังคมและสามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม รวมถึงสภาพแห่งจิตได้จริงแล้วเช่นกัน

2. หลักการกำหนดโทษโดยไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด (Elmira System)

ระบบของการกำหนดโทษโดยไม่มีกำหนดวันพ้นโทษ เกิดขึ้นจากการที่ผู้พิพากษาไม่สามารถกำหนดล่วงหน้าเกี่ยวกับระยะเวลาการรับโทษที่แน่นอนตายตัวในคำพิพากษาได้ จึงทำให้การกำหนดโทษดังกล่าวถูกเรียกว่า “ระบบของการกำหนดโทษโดยไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด”

บทบัญญัติแห่งกฎหมายได้ให้อำนาจในการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลมาใช้ใน 2 ส่วน คือ

1. ในส่วนของผู้พิพากษา ที่กำหนดให้อำนาจผู้พิพากษาในการกำหนดโทษเพื่อบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด

2. ในส่วนของการบริหาร ที่กำหนดให้หน่วยงานราชทัณฑ์ เป็นผู้นำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลไปปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด

ซึ่งหลักการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล ทั้งสองส่วนนี้จะสัมพันธ์กันได้ดีต่อเมื่อคำพิพากษามีระยะเวลาการกำหนดโทษที่เหมาะสม และหน่วยงานราชทัณฑ์ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ในสถานฝึกอบรมหรือโรงเรียนดัดสันดาน โดยคำนึงถึงบุคลิกลักษณะที่แท้จริงของผู้กระทำผิด ทั้งนี้เพื่อให้การแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดเกิดความสัมฤทธิ์ผลและผู้กระทำผิดสามารถกลับตนเป็นคนดีได้⁶⁹

3. องค์ประกอบในเรื่องบุคลิกลักษณะและศาสนาในการเปลี่ยนนิสัยของผู้กระทำผิด⁷⁰

ศาสนาถือเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ที่จะต้องถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในการแก้ไขปรับปรุงอุปนิสัยและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส ศาสนาถือเป็นหัวใจสำคัญในการบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิด เพราะศาสนาจะเป็นตัวกระตุ้นผู้กระทำผิดให้เกิดความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขตนเองจากภายใน ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของตนเองได้ในที่สุด

ส่วนบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้น เป็นปัจจัยที่นำมาใช้ประกอบในการกำหนดโทษของศาลให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดร่วมกับมาตรการทางสังคมอื่นๆ เพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันสังคมมิให้ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก และเพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตอีกด้วย

ดังนั้นการลงโทษผู้กระทำผิดที่ดี จึงต้องเป็นการลงโทษ โดยใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกสำนึกผิดในการกระทำของตน รวมถึงเป็นการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความผิดที่ได้กระทำลง และสามารถฟื้นฟูแก้ไขให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นคนดีของสังคมได้⁷¹

⁶⁹ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม.

⁷⁰ Raymond Saleilles. Op.cit. pp. 308 – 311.

⁷¹ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม.

2.4 สำนักความคิดทางอาชญวิทยาตามแนวคิดหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมแต่ละบุคคล⁷²

2.4.1 สำนักคลาสสิก

สมัยก่อนหากพูดถึงวิชาอาชญวิทยา (Criminology) จะหมายถึงแต่กฎหมายอาญาเท่านั้น ซึ่งรวมทั้งทัณฑวิทยา หรือนโยบายในการลงทัณฑ์ด้วย และไม่มีการแบ่งแยกเป็นสาขาอย่างทุกวันนี้ พวกอิตาเลียนเป็นพวกแรกที่ไหวตัวและคิดค้นวิชาอาชญวิทยาเมื่อประมาณ 200 ปีเศษมานี้ โดยสมัยนั้นมีนักปรัชญาหลายท่านต่างมีความคิดเห็นตามอุดมคติของตน ความคิดเหล่านี้เมื่อรวบรวมกันเข้าจึงเป็น School of Thought แต่ก็ยังไม่ได้มีใครเป็นตัวตั้งตัวตี ต่อมาจนปลายศตวรรษที่ 18 คิดต่อมาจนถึงปลายศตวรรษที่ 19 จึงมีการรวบรวมความคิดเห็นของบรรดาปราชญ์เหล่านี้เป็นปึกแผ่นซึ่งเป็นพื้นฐานของวิชาอาชญวิทยา⁷³ โดยเรียกว่า สำนักคลาสสิก (Classical School) บุคคลสำคัญของสำนักความคิดนี้ คือ นักกฎหมายชาวอิตาลี ชื่อ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย⁷⁴ (Cesare Beccaria) เมื่อปี ค.ศ. 1764 เบ็คคาเรีย ได้เขียนหนังสือชื่อ “Essay on Crimes and Punishments” หรือ “เรียงความเกี่ยวกับอาชญากรรม และการลงโทษ” หนังสือดังกล่าวได้รับความนิยมมากและถือเป็นการก่อหวนครั้งแรกของสำนักลัทธิแบบใหม่ หนังสือเล่มนี้มีหลักสำคัญกล่าวคือ การลงโทษต้องกระทำเพื่อความมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดกล่าวคือ เพื่อป้องกันอาชญากรรมมิให้กระทำตามอำเภอใจเพียงเพื่อความพอใจของคนๆ หนึ่งหรือบางกลุ่มเท่านั้นวัตถุประสงค์มิใช่เพื่อแก้แค้นทดแทนเพราะการแก้แค้นทดแทนมักจะกระทำเกินเลยไปและไม่เกิดประโยชน์ในด้านการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำผิดควรเปิดเผย รวดเร็ว และมีความหนักเบาเหมาะสมและได้สัดส่วนแห่งความร้ายแรงของอาชญากรรม และการลงโทษต้องเป็นโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายมีความเห็นว่าควรยกเลิกโทษประหารชีวิตเพราะเห็นว่าไม่มีผลทำให้อาชญากรรมลดน้อยลงได้⁷⁵ โดยเห็นว่าควรเปลี่ยนเป็นใช้โทษจำคุกตลอดชีวิตแทนซึ่งจะมีผลทำให้คนเกรงกลัวและเป็นการป้องกันอาชญากรรมได้ดีกว่า ซึ่งเกิดขึ้นด้วยความนึกคิดตามความรู้สึกของมนุษยธรรมสมัยใหม่นอกจาก เบ็คคาเรีย จะวางรากฐานทฤษฎีใหม่แล้ว⁷⁶ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เบ็คคาเรีย ไม่เห็นด้วยกับการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายและป่าเถื่อนโดยเฉพาะ การทรมานผู้ถูกกล่าวหาในการสอบสวนหาความผิดซึ่งเห็นว่ากระทำเช่นนั้นก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ไม่ได้กระทำผิดเพราะหากบุคคลดังกล่าวไม่สามารถทนต่อการถูกทรมานได้ ก็จะถูกตัดสินว่ากระทำผิด ในขณะที่ผู้กระทำผิดมีแต่ผลได้เพียง

⁷² สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 18-29.

⁷³ ไชยเจริญ สันติศิริ. (2505). *อาชญวิทยา และทัณฑวิทยา*. หน้า 45.

⁷⁴ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา*. หน้า 139-140.

⁷⁵ แหล่งเดิม. หน้า 140.

⁷⁶ ไชยเจริญ สันติศิริ. เล่มเดิม. หน้า 46.

อย่างเดียว เพราะหากทนต่อการทรมานได้ก็จะพ้นผิด แต่เบ็คคาเรียเน้นย้ำว่า การป้องกันอาชญากรรมนั้นดีกว่าการลงโทษอาชญากรหลังจากที่ได้ประกอบอาชญากรรมแล้ว⁷⁷

หลักปรัชญาสำคัญของเบ็คคาเรีย คือ แนวคิดในเรื่อง เจตจำนงเสรี (Free will) ซึ่งเจตจำนงเสรีดังกล่าวเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ กล่าวคือมนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลในการมุ่งแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์สูงสุดทางด้านวัตถุ และในการตัดสินใจเลือกกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดๆ มนุษย์จะพิจารณาทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่อย่างมีเหตุมีผล เพื่อพิจารณาและคำนวณถึงผลประโยชน์ หรือผลเสียที่จะได้รับจากการกระทำนั้นๆ แล้ว หลังจากนั้นจึงเลือกพฤติกรรมนั้นเมื่อได้ประโยชน์สูงสุดหรืองดเว้นพฤติกรรมนั้น เมื่อจะต้องเสียประโยชน์ไป เบ็คคาเรีย เชื่อว่าหากจะป้องกันไม่ให้มนุษย์กระทำความผิดกฎหมาย บทลงโทษของกฎหมายต้องมีความรุนแรงได้สัดส่วนกับความผิดและแน่นอน รวดเร็ว รวมทั้งลงโทษให้เหมาะสมด้วย เพื่อให้มนุษย์เชื่อหรือมองเห็นว่า ผลเสียที่จะได้รับจากการกระทำผิดมีมากกว่าผลประโยชน์ในที่สุดจะส่งผลให้มนุษย์เลือกที่จะงดเว้น ไม่กระทำความผิด⁷⁸

นอกจากนี้ เบ็คคาเรีย ยังมีหลักปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับหลักการของวิชาอาชญาวิทยา และกระบวนการยุติธรรม 10 ประการ⁷⁹

1. สัญญาประชาคมและความจำเป็นในการลงโทษ (On the contractual society and the need for punishments)

สัญญาประชาคมเป็นสัญญาที่มนุษย์ในสังคมได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้นมาโดยวิธีการทำสัญญาผูกมัดร่วมกันของมนุษย์ที่มีเหตุผลและเสรีภาพ ซึ่งได้เห็นพ้องต้องกันสละเสรีภาพบางส่วนเท่าที่จำเป็น เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันและเพื่อให้รัฐสามารถรักษาสังคมให้อยู่รอดปลอดภัยต่อไปได้ ดังนั้นสัญญาประชาคมจึงเป็นสัญญาที่ผูกมัด ซึ่งทำให้บุคคลต้องรับผิดชอบต่อสังคมและตัวเอง กฎหมายจึงเป็นสถานะเงื่อนไขที่สำคัญของสัญญาประชาคม โดยมีหลักการพื้นฐานที่ควรจะต้องนำมาใช้ในการบัญญัติกฎหมายก็คือ หลักประโยชน์สูงสุดสำหรับปวงชนจำนวนมากที่สุด หากมีผู้กระทำความผิดหรือเอาเปรียบผู้อื่น โดยละเมิดกฎหมายที่ตนเองและผู้อื่นสนับสนุน ซึ่งเป็นการทำให้เสียคุณภาพทางสังคมแล้ว จำเป็นต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อปกป้องเสรีภาพที่ประชาชนในสังคมได้เสียสละและให้รอดพ้นจากการถูกแย่งชิงไปโดยบุคคลอื่นรวมทั้งให้คุณภาพที่เสียไปกลับคืนมาด้วย

⁷⁷ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 140.

⁷⁸ อุทิศ สุภาพ. (2544). การนำปรัชญาอาชญาวิทยามาใช้ในการกำหนดโทษของศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ร้าย และผู้กระทำความผิดโดยพลั้งพลาด. หน้า 41.

⁷⁹ แหล่งเดิม. หน้า 41-44.

2. หน้าที่ของรัฐสภา (On the function of legislatures)

รัฐสภาเท่านั้นควรจะเป็นผู้มีหน้าที่ออกกฎหมาย เนื่องจากเป็นตัวแทนของประชาชนในสังคม และบทกำหนดโทษควรกำหนดโทษไว้ในกฎหมาย เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้พิพากษาใช้อำนาจโดยไม่มีขอบเขตจำกัด ดังนั้นกฎหมายควรต้องมีลักษณะดังนี้คือ อัตราโทษของการกระทำความผิดต้องบัญญัติไว้ในกฎหมาย การกระทำใดจะเป็นความผิดต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ดังหลักที่ว่า “ไม่มีความผิด หากไม่มีกฎหมาย (nullum crimen sine lege)” และกฎหมายต้องเปิดเผยแก่สาธารณชนทั่วไป มีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ และเข้าใจง่ายด้วยเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการตีความของบุคคลบางกลุ่มที่มีอำนาจได้ และกฎหมายจะต้องไม่เอื้อประโยชน์ให้เฉพาะแก่ชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมเท่านั้น

3. หน้าที่ของผู้พิพากษา (On the function of judges)

ศาลไม่มีหน้าที่ตีความตัวบทกฎหมาย เนื่องจากผู้พิพากษาไม่ได้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ ผู้พิพากษาไม่สามารถที่จะขยายการลงโทษเกินไปกว่าที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ควรจะทำหน้าที่เฉพาะการอ้างเหตุผลที่สมบูรณ์ในการบังคับใช้กฎหมาย การพิจารณาพิพากษาคดีจะต้องมีข้อบังคับกำหนดไว้ หากไม่มีข้อบังคับสำหรับผู้พิพากษาแล้ว อาจเกิดความไม่แน่นอนในการพิจารณาคดี ในที่สุดอำนาจของผู้พิพากษาก็จะตกเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองเพื่อใช้ในการรักษาอำนาจปกครองไว้

4. ความร้ายแรงของอาชญากรรม (On the seriousness of crimes)

เบ็คคาเรีย⁸⁰ เห็นว่าความรุนแรงของอาชญากรรมนั้น จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบเกี่ยวกับอันตรายที่ก่อให้เกิดขึ้นแก่สังคมเป็นสำคัญ โดยถือว่าอันตรายที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดอาชญากรรมในสังคมได้ ดังนั้น เมื่อมีอาชญากรรมที่ทำให้สังคมเกิดอันตราย เบ็คคาเรียได้วางหลักเกณฑ์อันเป็นปรัชญาในการลงโทษผู้กระทำผิดไว้ว่า มนุษย์ทุกคนควรเท่าเทียมกันในทัศนะของกฎหมาย จึงต้องมีการดำเนินคดีกับบุคคลนั้นๆ ทุกคน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครหรือจะมีตำแหน่งหน้าที่ใด หรือเป็นชนชั้นใดในสังคมก็ตาม เนื่องจากบุคคลทุกคนมีเจตจำนงอิสระ (Free will)⁸¹ กล่าวคือเป็นทฤษฎีที่ถือว่าทุกคนมีเสรีภาพที่จะเลือกตามใจปรารถนาว่าจะกระทำความผิดหรือไม่ เพราะกฎหมายได้กำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นลงแล้ว และเมื่อเห็นว่าความสุขความพอใจจากการกระทำความผิดนั้นจะไม่คุ้มกันกับความทุกข์ทรมานที่ตนจะได้รับก็จะไม่กล้าตัดสินใจเสี่ยงกระทำผิดซึ่งตรงนี้ย่อมเป็นผลในการป้องกันอาชญากรรม การที่จะกระทำอะไร

⁸⁰ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 18-29.

⁸¹ Roshier, Rob. (1989). *Controlling Crime: The Classical Perspective in Criminology*. p. 16 อ้างถึงใน อัจฉริยา ชูคินันท์. เล่มเดิม. หน้า 140.

ลงไปแล้วโดยทั่วไปจะต้องมีเจตนาอันแน่วแน่ เพื่อมุ่งให้เกิดผลอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้น ดังนั้นจึงควรต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน และสำหรับในการที่จะลงโทษผู้กระทำผิดนั้น ควรจะพิจารณาโทษให้เหมาะสมกับความผิดที่บุคคลนั้นได้กระทำลงไปเท่านั้น (Equal Punishment for the Same Crime) หรือต้องกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิด (Punishment to fit the crime) การป้องเป็นเรื่องที่กฎหมายสันนิษฐานไว้ว่า ทุกคนมีความสามารถในการคิดไตร่ตรองได้เท่ากันหมด ดังนั้นเมื่อละเมิดกฎหมายทุกคนย่อมต้องรับโทษเท่ากัน โดยลืมความจริงไปข้อหนึ่งว่ามนุษย์แต่ละคนความจริงมีความสามารถรู้ผิดชอบ สติปัญญาไม่เท่ากัน เช่นเป็นเด็กเยาวชน คนปัญญาอ่อน คนที่เป็นโรคจิต คนที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลบางอย่างหรือเป็นผู้กระทำผิดเพราะความจำเป็นซึ่งตามทฤษฎีนี้ถือว่าการกำหนดโทษไว้ให้เหมาะสมกับความผิดและโทษตายตัวซึ่งเมื่อผู้ใดกระทำ ความผิดนั้นย่อมต้องได้รับโทษเช่นนั้นเหมือนกันหมดนี้เป็นจุดอ่อนของแนวคิดนี้ในเวลาต่อมา นักคิดรุ่นใหม่ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีนี้ ต้องกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิด มานิยามแนวความคิดใหม่ต้องกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิด ซึ่งเห็นว่าความเหมาะสมและคำนึงถึงความ เป็นจริง⁸² การป้องกันอาชญากรรม เป็นวัตถุประสงค์หลักของการออกกฎหมาย เพราะการป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้น ย่อมดีกว่าการลงโทษเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นแล้ว

5. วัตถุประสงค์ของการลงโทษ (On punishments)

วัตถุประสงค์ของการลงโทษที่สำคัญ มีไว้เพื่อการป้องปรามผู้กระทำผิดไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีกและป้องกันบุคคลอื่นไม่ให้เอาเยี่ยงอย่างในการประกอบอาชญากรรมด้วย ซึ่งการลงโทษนั้น ควรก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม อันเป็นสิ่งพึงปรารถนา นอกจากนี้ ยังเห็นว่า วัตถุประสงค์การลงโทษยังมีเพื่อทดแทนความผิดอีกด้วย เนื่องจากมนุษย์มีเจตจำนงอิสระ (Free will) ที่จะเลือกกระทำสิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้นเมื่อผู้ใดเลือกกระทำผิด จึงควรลงโทษบุคคลที่เลือกกระทำผิดนั้น เพื่อชดเชยความยุติธรรมที่เสียไปให้กลับคืนมา

6. สัดส่วนของการลงโทษ (On proportionate punishments)

สัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างการลงโทษและอาชญากรรมนั้น ควรต้องมีการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดหรืออาชญากรรมที่เกิดขึ้น เนื่องจากความต้องการของสังคม คือ การป้องกันไม่ให้เกิดการประกอบอาชญากรรม และความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นการป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำความผิด ต้องมีบทกำหนดโทษที่มีความรุนแรงเป็นสัดส่วนมากกว่าสิ่งชั่วร้ายหรือจงใจให้บุคคลกระทำความผิด

⁸² อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 141.

7. ความรุนแรงในการลงโทษ (On the severity of punishments)

เบ็คคาเรียได้กล่าวต่อต้านและคัดค้านการลงโทษที่รุนแรง โหดร้ายป่าเถื่อน แม้ว่าความรุนแรงของการลงโทษจะช่วยป้องกันให้บุคคลกระทำผิดกฎหมายได้ก็ตาม แต่ความรุนแรงของการลงโทษต้องมีความเหมาะสม ไม่ใช่เป็นการทรมาน หรือเป็นโทษที่โหดร้าย โดยเบ็คคาเรียได้แสดงความคิดเห็นในการต่อต้านการลงโทษประหารชีวิต เนื่องจากรัฐไม่มีสิทธิที่จะกระทำการดังกล่าวได้ เพราะเป็นการลงโทษเกินกว่าที่สัญญาประชาคมกำหนดไว้ ซึ่งไม่มีผู้ใดทำสัญญาโดยให้สิทธิผู้อื่นในการฆ่าตนเองได้ และเห็นว่าการลงโทษที่จะทำให้บุคคลอื่นเกรงกลัวที่ดีที่สุด คือ ระยะเวลาในการรับโทษจำคุกเป็นเวลายาวนาน เช่น การจำคุกตลอดชีวิตจะมีความรุนแรง และป้องกันอาชญากรรมได้ผลดีมากกว่าโทษประหารชีวิต เพราะการลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดตลอดชีวิต จะทำให้บุคคลทั่วไปเห็นเป็นบทเรียนในการถูกตัดสิทธิเสรีภาพตลอดชีวิตได้ตลอดไป

8. ความรวดเร็วในการลงโทษ (On the Promptness of punishments)

เบ็คคาเรียเห็นว่า การลงโทษควรจะต้องกระทำไปด้วยความรวดเร็วและเป็นเวลาใกล้เคียงกับการกระทำผิดและการควบคุมผู้ต้องหา ระหว่างรอการพิจารณาคดี ควรจะต้องมีระยะเวลาสั้นที่สุด สำหรับการลงโทษรวดเร็วจะเป็นผลทำให้จำเลยไม่สูญเสียเสรีภาพก่อนศาลตัดสินมากไป และยังทำให้ผู้กระทำผิดและบุคคลอื่นๆ เห็นผลที่ได้รับในการกระทำผิดตอบสนองอย่างรวดเร็ว อันจะทำให้ไม่ลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีกต่อไป

9. ความแน่นอนในการลงโทษ (On the certainty of punishments)

ความแน่นอนในการลงโทษ หมายถึงเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นจะต้องมีการจับกุมผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีลงโทษให้ได้ โดยทำให้ผู้กระทำผิดและบุคคลทั่วไปมีความรู้สึกว่ามีโอกาสที่จะถูกลงโทษได้ และไม่อาจจะหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษได้ อันจะเป็นผลทำให้ผู้กระทำผิดและผู้อื่นเกิดความเกรงกลัวในจิตใจ ไม่กล้ากระทำความผิด ซึ่งเป็นวิธีการป้องกันอาชญากรรมที่ได้ผลอย่างมากอีกวิธีหนึ่ง

นอกจากนี้ยังมีบุคคลสำคัญในสำนักคลาสสิกอีกคนหนึ่ง ได้แก่ เจอรามิ เบ็นแธม (Jeremy Bentham) ชาวอังกฤษ หลักปรัชญาของเบ็นแธม ประกอบด้วยสิ่งสองประการ คือ ลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarian) และกฎหมายกับการลงโทษ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้⁸³

⁸³ อุทิศ สุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 44-45.

2.4.2 ลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarian)

เบ็นแธม เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกควบคุมโดยหลักธรรมชาติ 2 ประการคือ ความพอใจ (Pleasure) และความทุกข์ทรมาน (Pain) และจากการที่มนุษย์มีเหตุผล ดังนั้นก่อนที่จะมีพฤติกรรมใด มนุษย์จะคำนวณเปรียบเทียบระหว่างความพอใจที่จะได้รับกับความทุกข์ทรมานอันเป็นผลมาจากการกระทำนั้น สำหรับพฤติกรรมอาชญากรรมก็เช่นเดียวกัน หากมนุษย์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ผลการกระทำจะทำให้ได้รับความพอใจ มากกว่าความทุกข์ทรมาน มนุษย์ก็จะเลือกประกอบอาชญากรรม สำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพอใจมีหลายประการด้วยกัน เช่น ความร่ำรวย ความชำนาญ ความเมตตากรุณา หรือความเคร่งครัดต่อศาสนา เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความทุกข์ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ เช่น ความต้องการ ความผิดหวัง และความรู้สึกหิว หรือ กระจาย เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าว การลงโทษผู้กระทำผิดแต่ละประเภท จะต้องก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานทุกข์ทรมานให้มากกว่าความสุข ความพอใจ หรือผลประโยชน์อันพึงจะได้รับจากการกระทำผิดนั้น แต่การลงโทษผู้กระทำผิดให้ได้รับความทุกข์ทรมานนั้น จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็น ให้เพียงพอต่อการป้องกันในการกระทำความผิดซ้ำ และมีให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างเท่านั้น กล่าวคือการกำหนดโทษจะต้องให้เหมาะสมกับอาชญากรรม (Let the punishment fit the crime)⁸⁴ โดยโทษจะต้องไม่เบาจนเกินไปและไม่หนักจนเกินไป เพราะถ้ากำหนดโทษหนักเกินความเหมาะสมแล้วก็จะก่อให้เกิดผลเสียตามมาได้ เช่น ทำให้ผู้เสียหายหรือเหยื่อได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดมากขึ้น โดยผู้กระทำผิดอาจฆ่าเหยื่อ เพื่อปกปิดมิให้มีพยานรู้เห็น ซึ่งอาจจะทำให้หลุดรอดจากการลงโทษได้เพราะการลงโทษหนักนั้น ศาลต้องมีพยานหลักฐานมั่นคงและชัดเจน หากมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอ ศาลก็จะไม่ลงโทษซึ่งเป็นผลให้ผู้กระทำผิดพ้นจากการถูกลงโทษด้วยเหตุดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เป็นต้น และถ้าหากลงโทษเบาเกินไปก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อการบังคับใช้กฎหมายด้วยประสิทธิภาพลง เช่น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีผลต่อการข่มขู่ ยับยั้ง เป็นต้น

2.4.2.1 กฎหมายและการลงโทษ (Law and Punishment)

หลักปรัชญาของเบ็นแธม เกี่ยวกับกฎหมายมีว่า กฎหมายมีไว้เพื่อสร้างและสนับสนุนความสุขของบุคคลในสังคม ดังนั้นกฎหมายที่ดีต้องสามารถป้องกันไม่ให้ความชั่วร้ายเกิดขึ้นในสังคม สำหรับหลักปรัชญาเกี่ยวกับการลงโทษ เบ็นแธมได้นำเสนอว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษมี 4 ประการคือ (1) เพื่อป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย (2) หากไม่สามารถป้องกันการกระทำผิดได้ ก็เพื่อให้ผู้กระทำผิดไม่กระทำความผิดในลักษณะร้ายแรง หรืออุกฉกรรจ์ (3) เพื่อป้องกันไม่ให้อาชญากรใช้กำลังประทุษร้ายเกินความจำเป็น และ (4) เพื่อป้องกันอาชญากรรมในลักษณะที่ทำให้รัฐเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เบ็นแธมจึงได้เสนอให้ออกกฎหมายในลักษณะที่ทำให้บุคคลทั่วไปคิดว่าหาก

⁸⁴ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 18-29

กระทำผิดแล้วจะได้รับความทุกข์ทรมานมากกว่าความพอใจ และเป็นแถม ก็มีความเชื่อว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลนั้นไปกระทำผิดกฎหมายเท่านั้น จึงไม่เห็นด้วยกับการลงโทษประหารชีวิต เช่นเดียวกับเบ็คคาเรีย นอกจากนี้ เป็นแถม ยังเสนอให้มีการปรับปรุงเรือนจำในแนวทางที่จะทำให้นักโทษได้รับสิทธิในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้นด้วย เช่น ให้มีการจำแนกผู้ต้องขังประเภทชาย หญิง เด็ก ออกจากกันเป็นพวกๆ ไป ตามลักษณะของการกระทำผิด และแยกคุมขังมิให้ปะปนกันด้วย รวมทั้งให้ตระหนักถึงสุขภาพอนามัยของนักโทษ และความปลอดภัยของเรือนจำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกอบรมฟื้นฟูจิตใจของผู้ต้องขังอีกด้วย

2.4.2.2 สำนักนิโคลาสสิก

สำนักนี้เกิดขึ้นในราวต้นศตวรรษที่ 19 สืบเนื่องมาจากแนวความคิดของสำนักคลาสสิกที่มีการลงโทษกันอย่างเคร่งครัดเกินไป สำนักนิโคลาสสิกจึงเกิดขึ้นมาเพื่อคัดค้านความคิดของสำนักคลาสสิกในประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และแนวทางปฏิบัติอันก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้น โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหลักการและเหตุผลของสำนักคลาสสิกเกี่ยวกับนิยามของอาชญากรรม และการลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด รวมทั้ง การลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้ง แต่เนื่องจากหลักปรัชญาตามแนวคิดของสำนักคลาสสิก เมื่อนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติแล้ว พบว่ายังมีจุดอ่อนและข้อบกพร่องที่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ เช่น แนวความคิดของสำนักคลาสสิกมุ่งสนใจไปที่การประกอบอาชญากรรม หรือพฤติกรรมของอาชญากร ซึ่งถือว่าบุคคลทุกคนมีเจตจำนงอิสระและการที่จะกระทำอะไรลงไปแล้วจะต้องมีเจตนาอันแน่วแน่เหมือนกันหรือเท่าเทียมกันทุกคน โดยมองข้ามความแตกต่างระหว่างบุคคล และความแตกต่างเกี่ยวกับสภาพการณ์แห่งคดีหรือมูลเหตุจูงใจ เนื่องจากบุคคลทุกคนในสังคมย่อมมีพื้นฐานการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสภาพร่างกายและจิตใจที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น 3 ประเภทคือ (1) บุคคลผู้มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ (2) เด็ก เยาวชน และคนชรา และ (3) บุคคลวิกลจริต บุคคลปัญญาอ่อน และบุคคลไร้ความสามารถอื่นๆ ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการที่เหมือนกัน โดยเสมือนว่าเป็นบุคคลผู้มีสติปัญญาหรือมีความสามารถเหมือนกันทุกประการแล้ว ย่อมไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในทางปฏิบัติ จึงควรมีการลดหย่อนผ่อนโทษให้แก่บุคคลบางประเภท คือ ผู้เยาว์ คนวิกลจริต คนปัญญาอ่อนหรือบุคคลผู้ไร้ความสามารถอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ ตามแนวคิดของสำนักคลาสสิกยังได้กำหนดโทษไว้ตายตัวทำให้จำต้องมีการกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดครั้งแรก กับผู้กระทำความผิดซ้ำให้ได้รับโทษเท่าเทียมกัน ซึ่งถือว่าเป็นการขัดต่อหลักการลงโทษ ทั้งนี้เพราะบุคคลผู้กระทำความผิดครั้งแรก ย่อมมีเหตุที่ควรปรานีอยู่หลายประการ ในขณะที่บุคคลผู้กระทำความผิดซ้ำนั้น ควรจะต้องได้รับการเพิ่มโทษ

เพื่อให้หลายจำอีกด้วย และวิธีการลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดครั้งแรก กับผู้กระทำความผิดซ้ำก็อาจแตกต่างกันได้ แม้จะเป็นความผิดในฐานเดียวกันก็ตาม นักปรัชญาที่อยู่ในสำนักนีโอคลาสสิก เช่น รอสซี (Rossi) การ์ราวด (Garraud) และจอลี (Joly) เป็นต้น สำนักความคิดนี้พยายามหาแนวทางเพื่อปรับปรุงหลักการที่เป็นข้อบกพร่องดังกล่าว ให้มีความสอดคล้องกับสถานะในโลกของความเป็นจริง และเพื่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น โดยมีแนวคิดว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด ควรให้มีการนำสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมและเหตุอันควรปราณีลดหย่อนผ่อนโทษของผู้กระทำความผิดมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดโทษด้วย⁸⁵

หลักการสำคัญของสำนักนีโอคลาสสิกมี 4 ประการ ดังนี้⁸⁶

1. เสนอให้มีการนำพฤติกรรมแห่งคดีมาใช้เพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย อันมีผลทำให้กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลได้เริ่มหันมาให้ความสนใจต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคมที่ผู้กระทำความผิดประสบอยู่ในการดำรงชีวิตประจำวัน

2. เสนอชี้้นำให้กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการนำประวัติภูมิหลังของผู้กระทำความผิด มาใช้ในการประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี โดยไม่จำกัดการพิจารณาเฉพาะพฤติกรรมขณะประกอบอาชญากรรมเท่านั้น

3. เสนอให้กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลให้ยอมรับฟังคำให้การของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะคดีในบางสาขา เช่น สาขาแพทยศาสตร์ สาขานิติเวชวิทยา และสาขาจิตเวช เป็นต้น โดยถือว่าผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชำนาญเหล่านี้เป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่งในการนำมาประกอบการพิจารณาคดี อันจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น

4. เสนอแนวทางปฏิบัติให้แก่กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาล ได้หันมาให้ความสนใจกับกลุ่มบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบแตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป เช่น บุคคลวิกลจริต บุคคลปัญญาอ่อน และคนชรา หรือบุคคลที่บกพร่องในเรื่องความรู้สึกผิดชอบและเจตนา ในขณะที่ประกอบอาชญากรรม เป็นต้น เพราะบุคคลดังกล่าวไม่สามารถมีเจตจำนงอิสระ (Free will) ในการกระทำให้ทัดเทียมกับบุคคลทั่วไปได้ ดังนั้นกฎหมายจึงควรให้การปราณีโดยยกเว้นโทษหรือลดหย่อนผ่อนปรนโทษให้เป็นกรณีๆ ไปด้วย รวมทั้งศาลควรนำเหตุ การลดหย่อนผ่อนโทษหรือเหตุยกเว้นโทษในกรณีต่างๆ ดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาในการลงโทษแก่บุคคลบางประเภทดังกล่าว แล้วแต่กรณีไปด้วย

⁸⁵ อุทิศ สุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 50

⁸⁶ แหล่งเดิม. หน้า 50-51.

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59⁸⁷ ที่บัญญัติว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา นับได้ว่าเป็นการยอมรับเอาแนวคิดของสำนักคลาสสิกในเรื่องเจตจำนงอิสระ มาใช้เป็นหลักในการกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญา ขณะเดียวกันก็นำเอาแนวคิดของสำนักนีโอคลาสสิกมาใช้ประกอบเป็นหลักเสริม เพื่อให้การกำหนดโทษมีความยืดหยุ่นขึ้น โดยนำหลักการที่สำนักนีโอคลาสสิกเสนอไว้มากำหนดเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบหรือยกเว้นโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษ แล้วแต่กรณี เช่น การยกเว้นโทษให้แก่การกระทำของเด็กอายุไม่เกิน 7 ปี หรือผู้กระทำผิดที่กระทำไปด้วยความจำเป็น หรือการลดหย่อนผ่อนโทษในกรณีผู้กระทำผิดโดยบันดาลโทสะ เป็นต้น

2.4.2.3 สำนักโปสิทิฟ⁸⁸

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นยุคที่วิทยาศาสตร์เฟื่องฟูและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว นักวิชาการในสาขาวิชาต่างๆ หันมาสนใจในการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หรือวิธีการเรียนรู้แบบวิธีประจักษ์ (Empirical Method) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากร ซึ่งมีความน่าเชื่อถือมากกว่าการคิดหาเหตุผลตามวิธีการทางตรรกวิทยาของสำนักคลาสสิก จุดเน้นในการศึกษาจึงได้เปลี่ยนมาอยู่ที่ “ตัวอาชญากร” ไม่ใช่ “อาชญากรรม” ตามแนวคิดของสำนักคลาสสิก ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ขึ้น เรียกว่า ปรัชญาวิทยาศาสตร์ทางอาชญาวิทยา หรือปรัชญาอาชญาวิทยาวิทยาศาสตร์ (Criminological Positivism or Positive School of Criminology) ซึ่งจะศึกษาปัญหาอาชญากรรม โดยอาศัยเหตุอันมาซึ่งผล (Determinism) พยายามหักล้างปรัชญาอาชญาวิทยาดั้งเดิม โดยเชื่อว่าทุกปรากฏการณ์จะเกิดจาก

⁸⁷ มาตรา 59 บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำ โดยเจตนาวันแต่จะได้กระทำความโดยประมาท ในกรณีที่ถูกกฎหมาย บัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณี ที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและ ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการ กระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริง อันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะ ถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำ นั้นมิได้

กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่ กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจัก ต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย.

⁸⁸ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 26-30.

สาเหตุ ดังนั้นอาชญากรรมซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของสังคมอย่างหนึ่งนั้น จะต้องมิสาเหตุเกิดจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงเชื่อว่าการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมนั้น สามารถแก้ไขได้โดยหาทางป้องกันที่ต้นเหตุ มิใช่ออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ และการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว⁸⁹

คำว่า Positive School มาจากคำเดิมในภาษาอิตาเลียนว่า Scuola Positiva โดยมีแนวคิดว่าอาชญากรผู้กระทำผิดนั้นติดอยู่กับชะตากรรมของลักษณะการณ์ (Traits) ที่ได้รับตกทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงได้ดำเนินชีวิตในทางอาชญากรรม เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาจึงไม่ควรจะต้องรับผิดชอบการกระทำของเขา สังคมต่างหากซึ่งต้องเป็นผู้ระแวงระวังภัยจากการกระทำของพวกเขาเหล่านี้เอง หากจะลงโทษเขาเช่นบุคคลธรรมดาประเภทอื่นๆ ก็ดูไร้เหตุผลทั้งจะไม่ชอบด้วยจริยปรัชญา (Unethical) อีกด้วย นอกจากนี้การประกอบอาชญากรรมนั้นเป็นเรื่องธรรมชาติเช่นเดียวกับกัญชาหรือฝิ่น เป็นหน้าที่ของสังคมจะต้องหาวิธีป้องกันแก้ไขเสียให้ดีเอาเอง อาชญากรคนใดแก้ไขได้ สังคมก็ควรจะต้องหาทางแก้ไข ถ้าแก้ไขไม่ได้ก็ควรจะได้จำกัดแยกเขตไว้ต่างหากหรือหาทางกำจัดให้พ้นไปจากสังคมเสียเลยโดยเด็ดขาด⁹⁰

จากการศึกษาโดยวิธีวิทยาศาสตร์พบว่า พฤติกรรมอาชญากรเกิดจากความผิดปกติเกี่ยวกับร่างกายของมนุษย์ที่มีมาแต่กำเนิด ดังนั้น อาชญากรจะมีลักษณะแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป กล่าวคือเป็นบุคคลที่มีความผิดปกติทางชีวภาพ ภายภาพ หรือมีสิ่งผิดปกติที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (Atavism) แสดงให้เห็นว่าสิ่งผิดปกติเหล่านี้เป็นสาเหตุ หรือกระตุ้นให้บุคคลประกอบอาชญากรรมขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงเกิดความสงสัยว่า มนุษย์นั้นมีเจตจำนงอิสระตามแนวคิดของสำนักคลาสสิกจริงหรือไม่ เพราะจะเห็นได้ว่าแม้จะลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรงแล้ว ผู้กระทำผิดบางคนก็ยังกระทำความผิดซ้ำ และรุนแรงอยู่อีก แต่ถ้าหากลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดแล้ว ผู้กระทำผิดนั้นจะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการลงโทษควรจะเปลี่ยนไปโดยใช้วิธีการลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำมากกว่าเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษอื่นๆ เช่น เพื่อทดแทน หรือเพื่อป้องกัน⁹¹

สำนักโพซิทิฟเชื่อในหลักการที่ว่า “เจตจำนงกำหนด” (Determinism) ซึ่งหมายถึงว่า พฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดโดยปัจจัยบางอย่าง ดังนั้นมนุษย์ผู้ประกอบอาชญากรรมก็เพราะได้ตกอยู่ในสภาพที่ถูกผลักดันให้กระทำ โดยปฏิเสธแนวคิดเจตจำนงอิสระของสำนักคลาสสิก ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้วัตถุประสงค์ของการลงโทษเปลี่ยนไป กล่าวคือ ไม่เห็นด้วยกับการลงโทษเพื่อทดแทนและเพื่อข่มขู่ยับยั้ง เนื่องจากเหตุผลในการลงโทษดังกล่าวเป็นเหตุผลทาง

⁸⁹ อุทิส สุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 52-53.

⁹⁰ ไชยเจริญ สันติศิริ. เล่มเดิม. หน้า 50.

⁹¹ อุทิส สุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 54.

ตรรกวิทยา ไม่ใช่เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ โดยเสนอหลักการเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด (Treatment) ไว้ ซึ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลไป เพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีซึ่งก่อนจะทำการแก้ไขต้องมีการศึกษาหาสาเหตุของปัญหาเสียก่อน เมื่อพบสาเหตุแล้วจึงแก้ไขที่สาเหตุนั้น เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาให้ถูกต้อง ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้นับได้ว่าเป็นแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory) โดยเน้นว่าการกำหนดโทษจะต้องให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะราย (Individualization) มิใช่เพื่อให้เหมาะสมกับความผิดเพียงอย่างเดียว (Punishment fit the offender, not the crime)⁹²

นักอาชญาวิทยาสำนักโพซิทิฟ เสนอแนวคิดที่ว่า อาชญากรรมควรนิยามตามความเป็นจริงไม่ใช่ตามกฎหมาย วัตถุประสงค์การลงโทษจึงมีเพื่อปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดี ควรยกเลิกนิยามอาชญากรรมตามกฎหมายและให้ใช้นิยามตามความเป็นจริง หรือนิยามทางชีววิทยาแทน สำหรับโทษไม่ควรกำหนดไว้แน่นอนตายตัว และควรลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป แนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการปรับปรุงกฎหมายอาญาทั้งในยุโรปและอเมริกา กล่าวคือ ได้มีการปรับปรุงกฎหมายให้มีการบัญญัติโทษไว้ไม่ตายตัว (Indefinite Sentencing) เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจได้อย่างยืดหยุ่น และให้มีความเหมาะสมกับการแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิดได้ดียิ่งขึ้น โดยให้ฝ่ายบริหารของเรือนจำปล่อยตัวผู้ต้องโทษได้เมื่อเห็นว่าผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องโทษนั้นสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวได้แล้ว ซึ่งถือว่าเป็นการริเริ่มในการศึกษาไปที่ตัวอาชญากร⁹³

2.4.2.4 สำนักป้องกันสังคม

สำนักป้องกันสังคม เกิดขึ้นในประเทศทางภาคพื้นยุโรป ราวคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีนักอาชญาวิทยาส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรป ซึ่งมีบุคคลที่เป็นผู้นำสำคัญ เช่น ฟิลิปโป กรามาติคา และ มาร์ค แอนเซล (Marc Ancel) เป็นต้น โดยพัฒนามาจากแนวคิดในรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1532 สมัยพระเจ้าจักรพรรดิ ชาร์ลที่ 5 และยังได้นำเอาแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาต่างๆ ที่สำคัญมาประยุกต์ใช้ร่วมกันด้วย เช่น การนำแนวคิดของสำนักคลาสสิก และสำนักโพซิทิฟมาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติในการป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวความคิดใหม่ เรียกว่า ปรัชญาอาชญาวิทยาป้องกันสังคม หรือปรัชญาป้องกันสังคมทางอาชญาวิทยา (Social Defense School of Criminology) สำนักป้องกันสังคมมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและสาเหตุของอาชญากรรม คล้ายคลึงกับนักอาชญาวิทยาของสำนักโพซิทิฟ แต่มีแนวคิดในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด แตกต่างไปจากนักอาชญา

⁹² แหล่งเดิม. หน้า 54.

⁹³ แหล่งเดิม. หน้า 55-56.

วิทยาของสำนักโพซิติฟ ในแง่ที่ว่าได้นำเอากฎหมายอาญาเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วย อย่างไรก็ตามการนำกฎหมายอาญามาใช้ก็ยังมีหลักการแตกต่างไปจากแนวคิดของนักอาชญาวิทยาของสำนักคลาสสิก คือ มีหลักการเน้นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่สำคัญ เพื่อคุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรม โดยใช้วิธีการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดเป็นรายๆ ไป รวมทั้งใช้วิธีการแก้ไขปรับปรุงและอบรมบ่มนิสัยผู้กระทำผิดให้เป็นคนดี มากกว่าใช้วิธีการลงโทษเพื่อป้องกัน หรือข่มขู่ยับยั้งตามแบบแนวคิดของสำนักคลาสสิก นอกจากนี้ก่อนที่จะดำเนินการใดๆ กับผู้กระทำผิดควรจะได้มีการศึกษาตัวผู้กระทำผิดโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เสียก่อน เมื่อพบสาเหตุแล้วจึงแก้ไขให้ตรงสาเหตุ เช่น หากสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม ก็ควรแก้ไขโดยการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น เป็นต้น⁹⁴

อิทธิพลของสำนักป้องกันสังคมมีผลต่อการปรับปรุงกฎหมายอาญาในยุโรป และอเมริกาใต้ โดยได้นำหลักการของสำนักป้องกันสังคมไปใช้ในการป้องกันอาชญากรรมเพื่อให้สังคมปลอดภัย ซึ่งได้นำมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และมาตรการเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบัญญัติไว้ในกฎหมายด้วย เช่น ประเทศเบลเยียม มีกฎหมายป้องกันสังคม ปี ค.ศ. 1931 ได้กำหนดมาตรการกักกันผู้กระทำผิดเข้าไว้ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา แม้จะไม่ได้บัญญัติวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้ในกฎหมายก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติได้นำมาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ เช่น มีการกักกันผู้กระทำผิดติดนินัย เป็นต้น สำหรับประมวลกฎหมายอาญาของไทย ก็ได้นำหลักการของสำนักป้องกันสังคมมาใช้ โดยได้มีการบัญญัติมาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้ด้วยเช่นกัน⁹⁵

2.5 หลักเกณฑ์ในการบังคับโทษจำคุก

หลักการที่สำคัญอันเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้การบังคับโทษจำคุกมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

(1) ส่วนของการควบคุม มุ่งจำกัดเสรีภาพให้เป็นไปตามคำพิพากษา จะต้องเป็นไปตามหลักการของจุดมุ่งหมายการบังคับโทษ

(2) ส่วนของบังคับโทษ มุ่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่ว ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการของจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ

หลักการสำคัญดังกล่าวเป็นที่มาในการสร้างบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษจำคุกให้มีประสิทธิภาพและสามารถนำมาใช้บังคับได้ผลดีทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ

⁹⁴ อุทิศ สุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 56-57.

⁹⁵ แหล่งเดิม. หน้า 57.

ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด มีแนวคิดและการกระทำในรูปแบบต่างๆ พัฒนาการเรื่อยมา โดยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดนั้นอาจกระทำโดยไม่ใช้สถานที่ควบคุม (Non-institutional Treatment) และการใช้สถานที่ควบคุม (Institutional Treatment) สถานที่ที่ใช้ในการควบคุมมีหลายประเภทและหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการควบคุม วิธีการควบคุม และวิธีการดำเนินงานในสถานที่นั้น ตลอดจนตัวผู้ที่ถูกควบคุม ส่วนหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับ อาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ หลักเกณฑ์ตามกฎหมาย และหลักเกณฑ์อันเป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้

2.5.1 หลักเกณฑ์ตามกฎหมาย

หลักเกณฑ์การบังคับโทษตามกฎหมาย ยังสามารถแบ่งแยกย่อยได้ออกเป็น 3 ข้อ ได้แก่

2.5.2 กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ

ในปัจจุบันมีหน่วยงาน องค์กรระหว่างประเทศ ข้อตกลง สนธิสัญญาและกฎหมายระหว่างประเทศมากมาย ซึ่งประเทศต่างๆ ได้ประชุมและมีความตกลงยินยอมที่จะนำกฎเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้มาใช้ร่วมกัน โดยในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดมีองค์ที่มีความสำคัญในการวางแนวทางปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดไว้ตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ องค์กรสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยเองก็เป็นสมาชิกอยู่ด้วยเช่นกัน ดังนั้นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงจำเป็นต้องศึกษาตามแนวทางของสหประชาชาติ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ทุกประเทศให้ความสำคัญในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากแนวทางหรือข้อกำหนดที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติและองค์กรในสังกัดได้สร้างขึ้นมาจะมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นหลัก⁹⁶ อันเป็นที่ยอมรับของประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยที่เป็นสมาชิกในบางเรื่องด้วย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะมีได้เข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อันเป็นการรับรองโดยมติที่ประชุมใหญ่แห่งสหประชาชาติ แต่การดำเนินการของกรมราชทัณฑ์ไทย ก็ได้ยึดถือหลักการสากลมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานราชทัณฑ์

⁹⁶ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights), อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political), ปฏิญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลทุกคนจากการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ฆาตมมนุษยธรรม หรือลดคุณค่ามนุษย์ชาติ (Declaration on Protection of All Person from being subjected to Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment), อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ฆาตมมนุษยธรรมหรือลดคุณค่ามนุษย์ (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) หลักประกันสำหรับปกป้องสิทธิบุคคลผู้ต้องโทษประหารชีวิต (Safeguards Guaranteeing Protection of the Rights of Those Facing the Death Penalty), ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) เป็นต้น.

กล่าวโดยเฉพาะคือข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาตินั้น กรมราชทัณฑ์ก็นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานราชทัณฑ์ด้วยเช่นเดียวกัน

2.5.1.2 กฎหมายของประเทศไทย

เนื่องจากเรือนจำนั้น มีบุคคลหลายประเภทถูกคุมขังอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นนักโทษ เต็มขนาดคนต้องขังหรือคนฝากขัง ผู้ต้องขังชาวต่างชาติ การปฏิบัติต่อบุคคลแต่ละประเภท ต้องพิจารณากฎหมายต่างๆ ที่มีอยู่ ซึ่งมีได้รวบรวมไว้ในกฎหมายเพียงฉบับเดียว แต่การดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับโทษนี้ต้องประกอบด้วยกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งกฎหมายที่สำคัญแยกได้ดังนี้

1) กฎหมายทั่วไป

กฎเกณฑ์ทั่วไปที่นำมาใช้ในการดำเนินการต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติการปฏิบัติเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการตามคำพิพากษาคดีอาญา พ.ศ. 2527 ซึ่งกฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายที่ใช้ในการดำเนินการบังคับโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาในเรือนจำ

2) กฎหมายเฉพาะ

กฎหมายเฉพาะที่นำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานราชทัณฑ์ ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 นอกจากนี้ยังมีข้อบังคับและระเบียบต่างๆ ของกรมราชทัณฑ์ที่กำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหรือการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ไว้ ซึ่งข้อบังคับหรือระเบียบต่างๆ นี้ สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ตามความเหมาะสมกับยุคสมัยและเหตุการณ์ โดยมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทย วางหลักเกณฑ์อย่างกว้างไว้

บทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทย ได้มีการให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังไว้ค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั่วไป การงาน การศึกษา การอนามัย การลงโทษ และการยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นต้น

2.5.3 หลักเกณฑ์อันเป็นแนวปฏิบัติ

แนวคิดทางทัณฑวิทยาและการบริหารงานราชทัณฑ์ของไทยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศตะวันตก อันจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 แทนกฎหมายฉบับเดิมอันได้แก่พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ. 120 และกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่ใช้มาโดยมีแนวความคิดและโครงสร้างเป็นไปตามข้อบังคับสำหรับปฏิบัติกับนักโทษที่สร้างขึ้น โดยคณะกรรมการพิจารณาการลงอาชญาและการราชทัณฑ์ระหว่างประเทศ

ขององค์การสันนิบาตชาติ เมื่อ พ.ศ. 2472 และมีการตรวจชำระใหม่เมื่อ พ.ศ. 2478 และมีการร้องขอความร่วมมือมายังรัฐบาลไทย เพื่อให้มีการปฏิบัติภายในเป็นไปในแนวทางเดียวกัน⁹⁷

แนวความคิดในสังคมยุคใหม่เห็นว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนหวงแหน ดังนั้นการจำกัดเสรีภาพน่าจะเป็นวิธีการลงโทษที่รุนแรงเพียงพอแล้ว การนำบุคคลมาขังไว้ในสถานที่คุมขัง เช่น ในเรือนจำก็เพื่อเป็นการลงโทษและป้องกันสังคมให้ปลอดภัยในช่วงระยะเวลาที่บุคคลนั้นถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ อย่างไรก็ตามเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับการปล่อยตัวภายหลังจากที่ครบกำหนดเวลาถูกคุมขังแล้ว บุคคลดังกล่าวก็จะกลับเข้าสู่สังคมและเพื่อเป็นการป้องกันบุคคลดังกล่าวมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอันเป็นอันตรายในสังคม จึงจำเป็นต้องหาสาเหตุของการกระทำความผิดของบุคคลนั้นและหาวิธีการแก้ไขอบรมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้นั้นภายในเวลาที่ถูกคุมขัง ดังนั้น การลงโทษจึงควรเป็นไปเพื่อแก้ไข มิใช่ลงโทษเพื่อแก้แค้น โดยแนวคิดการนำตัวผู้กระทำความผิดมาคุมขังไว้ในเรือนจำมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ⁹⁸

(1) เป็นการลงโทษตอบแทนต่อการกระทำความผิดโดยการจำกัดเสรีภาพในร่างกาย โดยหวังว่าผู้นั้นจะเข็ดหลาบและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

(2) เป็นการป้องกันสังคม เพื่อให้บุคคลทั่วไปในสังคมทราบถึงผลของการกระทำความผิดและไม่กระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้น และในขณะที่ผู้กระทำความผิดต้องถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำสังคมก็จะปลอดภัยจากผู้กระทำความผิด

(3) เป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้รับการอบรมแก้ไขเพื่อลดปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้กระทำความผิด เช่น การด้อยโอกาสทางการศึกษา

2.6 ความหมายของแผนบังคับโทษ

แผนบังคับโทษ คือ การวางแผนบังคับโทษจำคุก (Planung des Vollzugs) หรือ Execution plan⁹⁹ เงื่อนไขพื้นฐานในการวางแผนบังคับโทษจะเป็นไปตามมาตรา 5-16 ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ (Strafvollzugsgesetz) ภายใต้หัวข้อ “การวางแผนบังคับโทษจำคุก (Planung des Vollzugs)” ซึ่งในมาตรา 5-16 ได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับการแรกรับตัวผู้ต้องขัง (Aufnahmeverfahren) การสำรวจเพื่อการบำบัด (Behandlungsuntersuchung) แผนบังคับโทษ (Vollzugsplan) การปล่อยตัวผู้ต้องขังในทุกกรณี (Entlassung) นอกจากนี้ยังมีเรื่องมาตรการพิเศษของแต่ละทัณฑสถานตามกรณี เช่น การย้ายที่คุมขัง (Verlegung) เรือนจำแบบเปิด (offener Vollzug)

⁹⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2551). *กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์*. หน้า 335.

⁹⁸ แหล่งเดิม. หน้า 335 - 336.

⁹⁹ Kaiser/Sch Öch, Strafvollzug, 5.Auflage, pp. 139-143.

การผ่อนปรนการบังคับโทษ (Vollzugslockerungen) และการลาการบังคับโทษ (Urlaub) ซึ่งการรับสิทธิตามมาตรการพิเศษเหล่านี้จะเป็นไปตามข้อกำหนดต่างๆ และขึ้นอยู่กับแต่ละกรณีด้วย¹⁰⁰

2.6.1 การสร้างแผนบังคับโทษ (Erstellung des Vollzugsplans)¹⁰¹

ข้อมูลที่นำมาสร้างแผนบังคับโทษควรมาจาก “การสำรวจเพื่อการบำบัด (Behandlungsuntersuchung)”¹⁰² การสำรวจนี้เป็นการค้นหาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละราย ควรทำหลังจากการรับตัวผู้ต้องขังแล้วผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นผู้วางแผนบังคับโทษของผู้ต้องขังแต่ละรายจากผลการสำรวจเพื่อการบำบัดแผนบังคับโทษนี้เป็นแผนการเฉพาะบุคคลที่ระบุเรื่องภาระหน้าที่ของผู้ต้องขังและเรื่องการปรับตัวต่างๆ ซึ่งต้องระบุอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่จะขึ้นกับผู้ต้องขังระหว่างการคุมขัง ขึ้นตอนต่างๆ ในการบำบัดนั้นจะได้รับการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ด้วย เช่นการบำบัดจิตที่ไม่ปกติ (Vollzugsplan กับ Vollstreckungsplan) เป็นแผนการบังคับโทษเช่นกัน แต่เนื้อความนั้นคนละเรื่องกัน Vollstreckungsplan จะระบุเรื่องอำนาจต่างๆ ของทัณฑสถานแต่ละที่ ดังนั้นต้องระวังอย่านำมาปะปนกัน)

แผนบังคับโทษต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขังและผลสำรวจบุคลิกภาพของผู้ต้องขังแต่ละราย เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ตัวอย่างกรณีผู้กระทำผิดทางเพศที่ได้รับโทษมาแล้ว 2 ปีขึ้นไป จะถูกพิจารณาให้ย้ายไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม¹⁰³

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ผู้ต้องขังมีสิทธิตามกฎหมายที่จะมีส่วนร่วมในการสร้างแผนบังคับโทษ สิทธิที่ว่าคือการแสดงความเห็นต่อทุกประเด็นในมาตรการการบำบัดต่อการวางแผนเรื่องระยะเวลา โดยเฉพาะการปรับแผนให้เข้ากับพัฒนาการของผู้ต้องขังในอนาคตด้วยการที่ผู้ต้องขังมีสิทธินี้จะทำให้ได้มาตรการบำบัดที่ก่อให้เกิดพัฒนาการอย่างเหมาะสม

2.6.2 การย้ายที่คุมขังในช่วงบังคับโทษ (Verlegungim Verlaufdes Vollzugs)¹⁰⁴

อำนาจของทัณฑสถานนั้นได้ระบุไว้ในแผนการบังคับโทษที่เรียกว่า Vollstreckungsplan ซึ่งถูกกำหนดตามกฎหมายการลงโทษของแต่ละรัฐ การเปลี่ยนแปลงแผนการบังคับโทษนี้ต้องเป็นไปตามอำนาจทางกฎหมายของผู้พิพากษาเท่านั้น เว้นแต่การย้ายที่คุมขัง (Verlegung) ไปอยู่ทัณฑสถานอื่นหรือสถาบันอื่นอย่างถาวรด้วยเหตุผลดังนี้

¹⁰⁰ Kaiser/SchÖch, Strafvollzug, 5. Auflage, pp. 139-143.

¹⁰¹ ธานี วรภัทร์ ก เล่มเดิม, หน้า 94-104.

¹⁰² Kaiser/SchÖch, Strafvollzug, 5. Auflage, pp. 139-143.

¹⁰³ ธานี วรภัทร์ ก เล่มเดิม, หน้า 94-104.

¹⁰⁴ Kaiser/Sch Öch, Strafvollzug, 5. Auflage, pp. 139-143.

2.6.2.1 เหตุผลเพื่อการบำบัดให้ผู้ต้องขังสามารถกลับสู่สังคมหลังการปล่อยตัวได้

การย้ายที่คุมขังด้วยเหตุผลด้านการบำบัดมีเงื่อนไขคือ ต้องอิงแผนบังคับโทษของผู้ต้องขังนั้นๆ และคำนึงถึงความเท่าเทียมกันในเรื่องการรับการบำบัดของนักโทษคนอื่นๆ ตามกฎหมาย ในการปฏิบัติจริงนั้นบางกรณีสามารถลดหย่อนได้ตามสมควร (ไม่จำเป็นต้องมีการพิจารณาคดี) เช่นการย้ายเพื่อฝึกอาชีพหรือเพื่อการศึกษา การย้ายที่คุมขังเพื่อการศึกษา (Ausbildung) นานกว่า 1 ปีจะถือเป็นการย้ายถาวรไม่ใช่การเปลี่ยน

กรณีคำร้องขอย้ายที่คุมขังที่พบบ่อยคือ เรื่องความสะดวกในการติดต่อกับญาติซึ่งต้องเป็นไปตามการพิจารณาทางกฎหมาย¹⁰⁵ จริงๆ แล้วประเด็นความสะดวกนี้ไม่ใช่เหตุผลในการย้ายที่คุมขังแต่หากการย้ายนี้มีความจำเป็นต่อการบำบัดให้กลับเข้าสู่สังคมหลังการปล่อยตัวนั้นก็สมารถทำได้

2.6.2.2 เหตุผลขององค์กรการบังคับโทษเช่น ทัณฑสถานถูกปิดหรือเพิ่งเปิด ห้องขังเสียหาย ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ(สภาพความเป็นอยู่แออัดเกินไป)

2.6.2.3 เหตุผลสำคัญอื่นๆ ความต้องการที่จะรวมกลุ่มกับผู้ต้องขังอื่น (เช่น การรวมกลุ่มของคู่สมรส) สามารถทำได้หากเป็นการรวมกันเพื่อส่งเสริมการบำบัดให้กลับเข้าสู่สังคมหลังการปล่อยตัวได้ กรณีนี้ถือเป็นเหตุผลสำคัญอื่นๆ

การย้ายที่คุมขังตามพฤติการณ์ส่วนบุคคลนั้นอาจส่งผลดีต่อผู้ต้องขัง (เช่น ใกล้เคียงของ ตน หรือ ได้รับข้อเสนอในการฝึกอบรม) หรือส่งผลเสียได้ก็ได้ (เช่น ส่งผลเสียต่อการบำบัด หรือ สูญเสียอาชีพ) การเปลี่ยนที่คุมขัง (Überstellung) เป็นการย้ายชั่วคราวด้วยเหตุผลขององค์กรการบังคับโทษ

2.6.2.4 หรือเหตุผลสำคัญอื่นๆ

สถานที่คุมขังพิเศษมีดังเช่น สถานบำบัดทางสังคม (sozialtherapeutischeAnstalt) สถานบำบัดผู้ป่วย (Krankheitsbehandlung) ทัณฑสถานที่ปลอดภัย (sichereUnterbringung) สถานบำบัดทางสังคม (sozialtherapeutischeAnstalt) ได้รับการให้ความสำคัญมากที่¹⁰⁶ ผู้ต้องขังจะถูกย้ายไปสถานบำบัดทางสังคม เพื่อส่งเสริมการปรับตัวเข้าสู่สังคมของเขาหลังการปล่อยตัว โดยใช้เครื่องมือบำบัดพิเศษและการช่วยเหลือทางสังคมของสถานบำบัดนั้นๆ ในการย้ายไปสถาน

¹⁰⁵ โดย Grundgesetz มาตรา 16 ได้เน้นเรื่องการปกป้องคู่สมรสและครอบครัว

¹⁰⁶ § 9 StVollzG Verlegung in eine sozialtherapeutische Anstalt (2) Andere Gefangene können mit ihrer Zustimmung in eine sozialtherapeutische Anstalt verlegt werden, wenn die besonderen therapeutischen Mittel und sozialen Hilfen der Anstalt zu ihrer Resozialisierung angezeigt sind. In diesen Fällen bedarf die Verlegung der Zustimmung des Leiters der sozialtherapeutischen Anstalt.

บำบัดทางสังคมนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าสถานบำบัดก่อน ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการเพิ่มข้อความในมาตรา 9 วรรค1 เพื่อเน้นควบคุมผู้กระทำผิดทางเพศ และผู้กระทำผิดร้ายแรง ผู้กระทำผิดทางเพศที่ถูกบังคับโทษไปแล้วเป็นเวลานานกว่า 2 ปีต้องถูกย้ายไปสถานบำบัดทางสังคม โดยไม่จำเป็นที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าสถานบำบัดนั้นๆ และไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าตัว อย่างไรก็ตามการกระทำการนี้อาจถูกคัดค้านด้วยคำตัดสินจากหน่วยงานยุติธรรมของรัฐหรืออาจไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเหมาะสมจากสถาบัน แม้ว่าการบำบัดของผู้กระทำผิดทางเพศตามมาตราดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อบำบัดให้ผู้กระทำผิดทางเพศสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ก็ตาม แต่มาตรานี้มีเนื้อความที่กว้างเกินไปจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร

หากมีการก่อตั้งสถานบำบัดอื่นๆ จำเป็นต้องมีมาตรการการบำบัดผู้กระทำผิดให้ต่างไปจากเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับผู้กระทำผิดที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดและผู้กระทำผิดที่ต้องการรับการบำบัด

2.6.3 การย้ายที่คุมขังระหว่างทัณฑสถานเปิดและทัณฑสถานปิด (Wechselzwischenoffenem und geschlossenem Vollzug)¹⁰⁷

ทัณฑสถานเปิดจะไม่มีมาตรการป้องกันการหลบหนีเหมือนกับทัณฑสถานปิด ผู้ต้องขังจะได้รับการไว้วางใจเพื่อให้เขามีความรับผิดชอบต่อตนเอง แสดงให้เห็นว่าผู้ต้องขังในทัณฑสถานเปิดมีแนวโน้มที่จะสามารถลดความรุนแรงของพฤติกรรมได้ดีกว่า

ในทางปฏิบัติจะมีการลดระดับการกักกันผู้ต้องขัง โดยย้ายจากจากทัณฑสถานปิดไปยังทัณฑสถานกึ่งปิดกึ่งเปิด แล้วจึงย้ายไปยังทัณฑสถานเปิด ถ้ามองโดยรวมแล้วจะเห็นว่าสิทธิที่ผู้ต้องขังจะได้รับในแต่ละทัณฑสถานนั้นไม่ต่างกันเท่าไรนัก กล่าวคือในทัณฑสถานปิด ผู้ต้องขังก็มีสิทธิได้รับการผ่อนปรนการบังคับโทษและการลาการบังคับโทษเช่นเดียวกับทัณฑสถานเปิด แต่ถ้ามองถึงรายละเอียดแล้วจะเห็นว่าเงื่อนไขการได้รับการผ่อนปรนการบังคับโทษและการลาการบังคับโทษในทัณฑสถานเปิดนั้น เป็นไปได้ง่ายกว่า เห็นได้ชัดในกรณีของผู้ต้องขังหญิงที่มีลูก จะได้รับสิทธิให้อยู่ในเรือนจำร่วมกัน หรืออีกกรณีคือผู้ต้องขังสามารถออกไปภายนอกเรือนจำได้อย่างอิสระ

ในปี2001 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีทัณฑสถานเปิดจำนวน 24 แห่ง และทัณฑสถานปิดจำนวน 198 แห่ง โดย 20% ของผู้ต้องขังทั้งหมดพักอยู่ในทัณฑสถานเปิด

¹⁰⁷ Kaiser/Sch Öch, Strafvollzug, 5.Auflage. pp. 139-143.

2.7 มาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดระหว่างประเทศ

2.7.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR)¹⁰⁸ สาระสำคัญ

เป็นการประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ ในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรอง ซึ่งมีหลักการสำคัญปรากฏอยู่ในคำปรารภ ดังนี้

“ด้วยเหตุที่การยอมรับศักดิ์ศรีประจำตัวและสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนแก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในพิภพ”¹⁰⁹

ด้วยเหตุที่การเฆี่ยนและคุกห่มเหี้ยมหยามสิทธิมนุษยชนได้ก่อให้เกิดการอันป่าเถื่อน โหดร้ายทารุณ ซึ่งได้กระทบมโนธรรมของมนุษย์ชาติอย่างรุนแรงและโดยเหตุที่ได้มีการประกาศปณิธานอันสูงสุดของสามัญชนว่าถึงวาระแห่งโลกแล้วที่มนุษย์จะมีเสรีภาพในการพูด และในความเชื่อถือรวมทั้งเสรีภาพจากความกลัวและความต้องการ

ด้วยเหตุที่เป็นสิ่งจำเป็นสิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าไม่พึงประสงค์ให้มนุษย์ต้องถูกบีบบังคับให้หาทางออก โดยการก่อกบฏทรราชและการกดขี่อันเป็นที่พึงแห่งสุดท้าย

ด้วยเหตุที่ประชาชาติแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตัวบุคคลและในความเสมอกันแห่งสิทธิของชายและหญิงและได้ตัดสินใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมตลอดจนมาตรฐานแห่งชาติให้ดีขึ้นได้มีเสรีภาพมากขึ้น

ด้วยเหตุที่รัฐสมาชิกได้ปฏิญาณที่จะให้ได้มาโดยความร่วมมือกับสหประชาชาติ ซึ่งการส่งเสริมความเคารพและการถือปฏิบัติโดยสากลต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ด้วยเหตุที่ความเข้าใจตรงกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมีความสำคัญยิ่งเพื่อให้ปฏิญญานี้เกิดผลสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มเปี่ยม

¹⁰⁸ ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 (ค.ศ. 1948) ซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองด้วย.

¹⁰⁹ โครงการวิจัยการสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและเด็กติดผู้ต้องขังในรอบ 7 ปี (พ.ศ. 2545-2551) Review Literature and Research Synthesis within 7 Years on Treatment of Female Inmates and Female Inmates' Children (2002-2008 A.D.) สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (งานวิจัยภายใต้โครงการกำลังใจ ในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา).

ดังนั้น บัดนี้สมัชชาจึงประกาศให้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานแห่งความสำเร็จสำหรับประชาชนทั้งหลายและประชาชนทั้งปวงด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกบุคคลทุกคนผู้ที่ลงนามและองค์กรสังคมทุกหน่วยโดยการระดมใจกันมาจนถึงปฏิญญานี้พยายามสั่งสอนและให้การสอนและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้และด้วยมาตรฐานที่เจริญก้าวหน้าทั้งในระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิสากลเหล่านี้ ได้ผลทั้งในหมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเอง และในหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ในอาณาเขตของรัฐสมาชิกดังกล่าว

นอกเหนือจากเจตนารมณ์ที่ปรากฏในคำปรารภของปฏิญญา หลักการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและเกี่ยวเนื่องกับผู้ต้องขังได้แก่¹¹⁰

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิทุกคนโดยได้รับมอบสมบัติแห่งเหตุผลและมโนธรรมและควรปฏิบัติต่อกันอย่างอันพี่น้อง¹¹¹

ข้อ 2 บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพประจำตัวในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มี การจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่นเชื้อชาติสีผิวเพศภาษาศาสนาความเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นใดชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิมทรัพย์สินกำเนิดหรือสถานะอื่นใดนอกจากนี้การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมืองทางอาณาเขตหรือทางเรื่องระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะทำมิได้ทั้งนี้ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราชอยู่ใน ความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดแห่งอธิปไตยอื่นใด¹¹²

ข้อ 3 บุคคลมีสิทธิในการชีวิตในอิสรภาพและในความมั่นคงแห่งร่างกาย¹¹³

ข้อ 4 บุคคลใดจะถูกบังคับให้เป็นทาสหรืออยู่ภายใต้การระงับยอมใดๆ มิได้การเป็นทาสและการค้าทาสจะมีไม่ได้ในทุกรูปแบบ¹¹⁴

ข้อ 5 บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้¹¹⁵

ข้อ 6 ทุกๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด¹¹⁶

¹¹⁰ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/> อ้างถึงใน <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>

¹¹¹ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹¹² สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹¹³ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹¹⁴ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹¹⁵ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹¹⁶ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

ข้อ 7 ทุกคนต่างเสมอกันในกฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนชอบที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอหน้าจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้และต่อการยุยงส่งเสริมให้เกิดการเลือกปฏิบัติเช่นนั้น¹¹⁷

ข้อ 8 บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาลแห่งชาติซึ่งมีอำนาจเนื่องจากการกระทำใดๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐานซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือจากกฎหมาย¹¹⁸

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุมคุมขังหรือเนรเทศโดยพลการมิได้¹¹⁹

ข้อ 10 บุคคลชอบที่จะเท่าเทียมกันอย่างบริบูรณ์ในอันที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมแลเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ตลอดจนข้อที่ตนถูกกล่าวหาใดๆ ทางอาญา¹²⁰

2.7.2 กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard minimum rules for the treatment of prisoners 1995)¹²¹

กฎทั่วไป หลักการทั่วไป เรื่อง การจำแนกประเภทของนักโทษ¹²²

ข้อ 8 นักโทษต่างประเภทกันพึงถูกจำคุกในสถานจำคุกแยกจากกันโดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติการทำความผิด เหตุผลในการต้องโทษและความจำเป็นในการปรับปรุงแก้ไขดังนั้น

(ก) นักโทษชายและหญิงต้องแยกจำคุกต่างเรือนจำกันหากเป็นไปได้ แต่หากเรือนจำใดรับทั้งนักโทษชายและนักโทษหญิงจะต้องแยกแดนจำคุกสำหรับชายและหญิงออกจากกันโดยเด็ดขาด

(ข) ผู้ที่ถูกคุมขังระหว่างการดำเนินคดีจะต้องแยกคุมขังต่างหากไม่ปะปนกับนักโทษเด็ดขาดที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกแล้วนั้น

¹¹⁷ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹¹⁸ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹¹⁹ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹²⁰ สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

¹²¹ สหประชาชาติได้ให้การรับรองในการประชุมเรื่องการป้องกันอาญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนครเจนีวาและประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) ได้รับการรับรองโดยคณะมนตรีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในปี พ.ศ. 2500 (1957) และ 2520 (1977).

¹²² กิตติพงษ์ กิตยารักษ์,ชาติ ชัยเดชสุริยะ, ณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. คณะผู้แปล. มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.

(ค) นักโทษที่ต้องโทษจำคุกในคดีแพ่งต้องแยกจำคุกต่างหากไม่ปะปนไปกับนักโทษที่ต้องคำพิพากษาจำคุกอันเนื่องมาจากได้กระทำความผิดทางอาญา

(ง) นักโทษที่เป็นเยาว์ชนจะต้องแยกออกจากนักโทษที่เป็นผู้ใหญ่

กฎที่ใช้เฉพาะกรณีพิเศษ นักโทษที่ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษา

ข้อที่ 58 วัตถุประสงค์ของความชอบธรรมของโทษจำคุกหรือมาตรการลงโทษอื่นที่เป็นการจำกัดอิสรภาพในทำนองเดียวกัน คือการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยที่สุดจากการประกอบอาชญากรรม ซึ่งวัตถุประสงค์นี้จะบรรลุผลได้ก็ต่อเมื่อโทษจำคุกนั้นสามารถจะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการฟื้นฟูทัศนคติใหม่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อจะให้เป็นผู้ที่ตั้งใจและสามารถที่จะดำรงชีวิตในทางที่เคารพกฎหมายบ้านเมืองและช่วยเหลือตนเองได้เมื่อกลับคืนสู่สังคมแล้ว

ข้อที่ 59 การบรรลุผลเรื่องจำต้องดำเนินการและรูปแบบการช่วยเหลือทุกอย่างที่เหมาะสมและทั้งในด้านการเยียวยา การศึกษา การอบรมทางคุณธรรมและทางจิตใจวิญญาณมาใช้ตลอดจนจัดให้มีการช่วยเหลือเชิงแก้ไขเยียวยานักโทษนักโทษให้เหมาะสมกับความต้องการของนักโทษรายบุคคลด้วย

ข้อที่ 60 (1) ระเบียบข้อบังคับของเรือนจำจะต้องเป็นไปเพื่อลดความแตกต่างระหว่างชีวิตในเรือนจำและชีวิตที่เป็นอิสระ หากความแตกต่างนั้นเป็นผลลบต่อความรับผิดชอบของนักโทษหรือลดทอนความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักโทษ

ข้อ 60 (2) ก่อนที่จะถึงกำหนดเวลาพ้นโทษจำคุก ทางเรือนจำจำต้องมีมาตรการที่รองรับเพื่อให้พ้นโทษผู้นั้นได้กลับคืนสู่สังคม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ในแต่ละกรณีจะต้องมีกระบวนการก่อนการปล่อยตัวที่จัดในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังที่เหมาะสม หรือการปล่อยตัวภายใต้การควบคุมดูแลซึ่งการควบคุมดูแลนี้ไม่ควรมอบหมายให้ตำรวจเข้ามาจัดการหากแต่พึ่งอาศัยความร่วมมือจากภาคสังคม

ข้อ 61 การบำบัดแก้ไขนักโทษควรเน้นว่าต้องไม่เป็นการตัดขาดออกจากชุมชนหากแต่ต้องให้นักโทษได้มีความสัมพันธ์กับชุมชน ในการนี้ทางเรือนจำควรมีรายชื่อหน่วยงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดฟื้นฟูนักโทษไว้เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษควรมีการประสานงานกับทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักโทษกับครอบครัวผู้ต้องโทษ และหน่วยงานที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมทุกชั้นตอนควรมีมาตรการดูแลให้สอดคล้องกับกฎหมายกำหนดโทษตามคำพิพากษาลิทธิประโยชน์ สวัสดิภาพทางสังคมและประโยชน์ทางสังคมอื่นๆ ของนักโทษให้มากที่สุด

2.8 การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง (Prisoner Classification)¹²³

การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง คือ มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคล โดยจำแนกผู้ต้องขังดำเนินการอบรมแก้ไข ฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง ให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะ พฤติกรรมและความประพฤติของผู้ต้องขังรายบุคคล

2.8.1 กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังประกอบด้วย¹²⁴

2.8.1.1 การศึกษาผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ได้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนต่างๆ ของผู้ต้องขัง เช่นประวัติภูมิหลัง การศึกษา สภาพครอบครัว ประวัติทางสังคม สภาพจิตใจ ทัศนคติ ความเชื่อทางศาสนา ความรู้ ความถนัด ความสนใจในทางสันตนาการ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2.8.1.2 ศึกษาพฤติกรรมและสาเหตุแห่งการทำความผิดของผู้ต้องขัง

2.8.1.3 การวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

2.8.1.4 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในรูปของกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการแก้ไขผู้กระทำความผิด โดยสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการ ความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและผู้ต้องขังแต่ละราย เช่น การอบรมและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังด้านต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออาศัยกิจกรรมหรือการอบรมฝึกอาชีพ เหล่านี้เป็นเครื่องมือกล่อมเกลาแก้ไขผู้ต้องขังให้สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรม ตลอดจนทัศนคติความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่บกพร่องหรือในทางลบของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หรือ อยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

กระบวนการดังกล่าวเรียกว่า “การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง” การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไม่เหมือนกับการแยกขัง

2.8.2 การแยกขัง

การแยกขัง¹²⁵ หมายถึง การแยกคนที่คุมขังเป็นแดนๆ แยกประเภทเรือนจำและทัณฑสถานอย่างหยาบๆ¹²⁶ โดยพิจารณาจากประเภทคดีและลักษณะการทำความผิดซึ่งกระทำเพื่อประโยชน์ในการควบคุม เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม ทัณฑสถานหญิง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษและเรือนจำกลางมีแยกประเภทผู้ติดยาเสพติด แดนของนักโทษที่เป็นโรคติดต่อ แดนของนักโทษที่กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เป็นต้น

¹²³ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 196-202.

¹²⁴ คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง.

¹²⁵ ประเทือง ธนียพล. *อาชญาและทัณฑวิทยา*. หน้า 186.

¹²⁶ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 197.

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังกับการแยกขัง ไม่ใช่ออย่างเดียวกัน การแยกขังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเท่านั้น กล่าวคือ การแยกขังเป็นเพียงการจำแนก กลุ่ม ผู้ต้องขังเท่านั้นยังไม่ถึงขั้นผู้ต้องขังแต่ละคน และยังไม่ได้มีการกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้ต้องขังแต่ละคน การแยกเรือนจำหรือแยกแดนเป็นการแยกอย่างหยาบๆ โดยอาศัยฐานหรือโทษจากการกระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการควบคุม

การแยกคุมขัง นั้นเป็นสิ่งจำเป็นประการแรกของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน

2.8.3 การจำแนกลักษณะซ้ำ

การจำแนกลักษณะซ้ำ¹²⁷ คือ การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังอีกครั้งหนึ่ง เพราะไม่แน่ใจว่าการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในครั้งแรกนั้นจะถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่ เพราะอาจมีบางสิ่งบางอย่างผิดพลาดได้ และอีกประการหนึ่ง การที่ผู้ต้องขังเข้ามาสู่สิ่งแวดล้อมในทัณฑสถานจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้หนึ่งนั้นทั้งทางดีและไม่ดี ฉะนั้นจึงต้องมีการติดตามผลเพื่อจะดูว่าการจำแนกลักษณะและแผนการแก้ไขอบรมที่ปฏิบัติอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่อย่างไร การจำแนกลักษณะซ้ำจะได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอีกครั้งให้สอดคล้องเหมาะสมกับพฤติกรรมความประพฤติของผู้ต้องขังที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากได้ใช้ชีวิตในเรือนจำระยะเวลาหนึ่งแล้ว การจำแนกลักษณะซ้ำนี้ควรกระทำทุก 6 เดือนหรือ 1 ปี จนกว่าผู้ต้องขังจะได้รับการพักการลงโทษหรือพ้นโทษ

หลักการของการจำแนกลักษณะซ้ำ¹²⁸ คือ เมื่อผู้ต้องขังมีพฤติกรรมความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปจากระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ก็มีผลกระทบต่อการควบคุมและโครงการปฏิบัติที่ใช้ในการปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องขังในระยะแรกว่าไม่เหมาะสมเสียแล้ว จำเป็นต้องปรับปรุงการดำเนินการใหม่ โดยเจ้าหน้าที่ควบคุมจะรายงานพฤติกรรมของผู้ต้องขังซ้ำอีกครั้ง ในทางปฏิบัติจะมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำปีละครั้ง หรืออาจเร็วขึ้นในรายที่ผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก และมีเหตุจำเป็นโดยพิจารณาเป็นรายบุคคล

2.8.4 ประโยชน์ของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง¹²⁹

2.8.4.1 เป็นประโยชน์ในการวางแผนและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ทั้งยังรวมถึงการวิเคราะห์และดำเนินการติดตามตรวจสอบพิจารณาผู้ต้องขังแต่ละราย จนกระทั่งได้รับการลดวันต้องโทษและการพักการลงโทษหรือพ้นโทษไป

¹²⁷ ประเทือง ธนียพล. อาชญาและทัณฑวิทยา. หน้า 186. อ้างถึงใน อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 197.

¹²⁸ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 197.

¹²⁹ แหล่งเดิม. หน้า 198.

2.8.4.2 เป็นผลดีแก่การบริหาร การปกครอง ความคุมผู้ต้องขัง และทำให้ระเบียบวินัยขังผู้ต้องขังดีขึ้น รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายของราชทัณฑ์ในระดับสูง

2.8.4.3 ทำให้เกิดแรงจูงใจในการฝึกอาชีพหรือทำให้ฝึกอาชีพและใช้แรงงานผู้ต้องขังได้ถูกต้องตามความถนัดของแต่ละคน

2.8.4.4 ทำให้ทัศนคติและความรู้สึกของผู้ต้องขังดีขึ้นเพราะเขาได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม จึงเป็นการช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ควบคุมเป็นการลดความตึงเครียดของผู้ต้องขัง

2.8.4.5 เป็นประโยชน์ในการพิจารณาแยกประเภทผู้ต้องขัง ตามหลักทัณฑ์ปฏิบัติที่สมเหตุสมผลยิ่งขึ้น

2.8.4.6 การเป็นการช่วยลดภาวะความเล็งภัยในการหลบหนีและการก่อการจลาจลของผู้ต้องขัง

2.8.4.7 เป็นประโยชน์ในการคัดเลือกผู้ต้องขังออกทำงานสาธารณะ

2.8.4.8 เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน

2.8.5 อุปสรรคของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

อุปสรรคของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่จะประสบความสำเร็จดำเนินการไปตามเป้าหมายได้จะต้องประกอบไปด้วยความพร้อมในด้านต่างๆ ของเรือนจำและทัณฑสถานทั้งในด้านสถานที่อุปกรณ์และบุคลากรของเรือนจำ

แต่ในทางปฏิบัติ¹³⁰มีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังดำเนินการไปได้ไม่ราบรื่นดีเท่าที่ควร ได้แก่

2.8.5.1 ความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานซึ่งเป็นปัญหาใหญ่มากของทุกเรือนจำ โดยเฉพาะเรือนจำในประเทศที่กำลังพัฒนาเรือนจำที่แออัดมักเกิดเหตุร้ายได้ง่ายและเสมอๆ

2.8.5.2 บุคลากรของเรือนจำและทัณฑสถานขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

2.8.5.3 ผู้บัญชาการขาดความดูแลเอาใจใส่

2.8.5.4 ปัญหาด้านแนวคิดและหารยอมรับเห็นคุณค่าของระบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพราะที่ที่ผ่านมานักวิชาการทางทัณฑวิทยาบางส่วนยังยึดมั่นในระบบทัณฑวิทยาแบบเก่าๆ ที่เห็นว่าผู้ต้องขังเป็นคนชั่วร้าย คือด้านแก้ไขไม่ได้ มีความเชื่อว่าผู้ต้องขังเหล่านั้นไม่สามารถที่จะ

¹³⁰ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

แก้ไขฟื้นฟูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้และคิดว่าการแก้ไขเป็นเพียงแต่ทฤษฎีเท่านั้น ไม่สามารถนำมาปฏิบัติให้ได้ผลจริงๆ

2.8.5.5 ขาดบุคลากรด้านสังคมสงเคราะห์และจิตวิทยาแนะแนวเพื่อมาช่วยงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในเรือนจำ¹³¹

2.8.6 การให้ประโยชน์ตอบแทนความประพฤติของผู้ต้องขัง¹³²

มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

2.8.6.1 ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเอาใจใส่ในการอบรมแก้ไขความประพฤติ

2.8.6.2 สนับสนุนให้ผู้ต้องขังให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในการรักษาระเบียบวินัยและพัฒนาตนเอง

2.8.6.3 ผู้ต้องขังจะช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในเรื่องต่างๆ เช่น ให้อาบน้ำ ช่วยดูแลผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งเรียกว่าผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่

กระบวนการตอบแทนความประพฤติของผู้ต้องขัง ได้แก่ การให้สิทธิผลประโยชน์ ผลประโยชน์ตอบแทนมีอยู่หลายมาตรการ ได้แก่ หลักการจัดชั้นของผู้ต้องขังการพิจารณาให้ได้รับการพักการลงโทษ การให้อภัยโทษและการนิรโทษกรรม การคัดเลือกจัดส่งตัวนักโทษไปอยู่ในทัณฑสถานนิคม การแบ่งชั้นนักโทษ

การแบ่งชั้นนักโทษเด็ดขาด คือนักโทษที่ศาลตัดสินแล้ว โดยจัดแบ่งตามลำดับความประพฤติ ซึ่งมี ลำดับ 6¹³³ ชั้น

1. ชั้นเยี่ยม
2. ชั้นดีมาก
3. ชั้นดี
4. ชั้นกลาง
5. ชั้นเลว
6. ชั้นเลวมาก

¹³¹ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

¹³² แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

¹³³ อ้นนพ ชูบำรุง. (2532). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. หน้า 454. (ลูกฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 44 ที่ออกโดยอาศัยข้อกำหนดในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479)

2.8.7 วัตถุประสงค์ของการแบ่งชั้นนักโทษเด็ดขาด

เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้นักโทษเด็ดขาดประพฤติตัวให้ดีขึ้น โดยอยู่ในระเบียบวินัย¹³⁴ เชื้อฟัง เอาใจใส่การทำงาน ขยันขันแข็ง และทำตัวเป็นประโยชน์แก่เรือนจำในด้านต่างๆ ด้วยความเต็มใจและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นผลดีแก่การปกครองเรือนจำและทัณฑสถาน

นักโทษเด็ดขาดที่เข้ามาใหม่ จะถูกจัดให้อยู่ในระดับกลาง ก่อนเป็นเวลา 6 เดือน หลังจากนั้นจึงพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

นักโทษที่ประพฤติตัวดีย่อมได้รับการเลื่อนชั้นที่สูงขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามถ้านักโทษประพฤติไม่ดีก็จะถูกลดชั้น

ชั้นของนักโทษเด็ดขาดมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประโยชน์อื่นๆ ที่นักโทษควรได้ เช่นการลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ การอภัยโทษ การแบ่งเงินปันผลรางวัลจากการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตหรือค่าตอบแทนในการใช้แรงงานอื่นๆ รวมทั้งลากลับไปเยี่ยมบ้าน การพบญาติในวันพบญาติ การเยี่ยม การจ่ายตัวออกไปทำงานสาธารณะเพื่อลดวันต้องโทษ เป็นต้น

การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาด

การเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาด¹³⁵ คือประโยชน์หรือรางวัลซึ่งนักโทษเด็ดขาดได้รับตอบแทน เนื่องจากเป็นผู้แสดงให้เห็นถึงความประพฤติดี มีความขยัน อุตสาหะในการทำงาน รักษาระเบียบวินัย เชื้อฟัง สนใจก้าวหน้าในการศึกษา อบรม ฝึกวิชาชีพ และช่วยเหลือทำงานบังเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ เช่น ได้เข้าต่อสู้ขัดขวางป้องกันการแหกเรือนจำ ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่เรือนจำในภาวะอันตรายเสี่ยงอันตรายช่วยราชการ เข้าทำการต่อสู้ป้องกัน จับกุมผู้ต้องขังอื่นที่ก่อการจลาจลหรือก่อเหตุขึ้นภายในเรือนจำหรือช่วยดับเพลิงในกรณีมีเพลิงไหม้ภายในบริเวณเรือนจำ เป็นต้น หลักการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำ จะต้องคำนึงว่าการที่นักโทษผู้นั้นได้รับการเลื่อนชั้นสูงขึ้นไปแล้ว จะเป็นผลดีแก่การปกครอง การรักษาระเบียบวินัยของเรือนจำและเป็นประโยชน์แก่การขัดเกลานิสัยความประพฤติของนักโทษเด็ดขาดผู้นั้นให้กลับตัวเป็นคนดี

¹³⁴ ประเทือง ธนียพล. เล่มเดิม. หน้า 190.

¹³⁵ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 มาตรา 32(2) บัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นถึงความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาและทำงานให้เกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษอาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

- (1) .....
- (2) เลื่อนชั้น”

2.8.8 การให้รางวัลหรือประโยชน์ตอบแทนแก่นักโทษที่ประพฤติดี

นักโทษเด็ดขาดใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดสาหะ เอาใจในการศึกษา ในการอบรม ขยันทำงาน และช่วยเหลือราชการ ทำความดีความชอบแก่เรือนจำจะได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดหลายอย่าง ตาม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

2.8.8.1 ให้ความสะดวกในเรือนจำ เช่น มีสิทธิพิเศษมากกว่านักโทษทั่วไป

2.8.8.2 เลื่อนชั้นนักโทษให้สูงขึ้น

2.8.8.3 แต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

2.8.8.4 ลาไม่เกิน 4 วัน ในคราวหนึ่ง โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้การเดินทางเข้ามานับด้วย เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับธุรกิจสำคัญในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกจากราชอาณาจักรสยาม และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด ระยะเวลาอนุญาตให้ลานั้นมิให้หักออกจากการคำนวณเวลากำหนดโทษ

2.8.8.5 พักการลงโทษ โดยได้รับโทษมาแล้วเกินกว่า 1 ใน 3 ของการกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือไม่น้อยกว่า 10 ปี ในกรณีศาลที่ถูกศาลตัดสินลงโทษจำคุกตลอดชีวิต

2.8.8.6 ลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกิน 5 วันตามหลักเกณฑ์

2.8.8.7 ส่งออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ และใช้เวลาในการทำงานดังกล่าวลดวันต้องโทษ

2.8.8.8 ได้รับรางวัลจากเงินกำไรปันผลจากแรงงานและการผลิตสินค้าจำหน่าย

2.8.9 การแต่งตั้งนักโทษเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

มีบัญญัติไว้ในมาตรา 32 (2) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ว่าการแต่งตั้งนักโทษผู้ช่วยเหลือจะพิจารณาจากนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม ที่ประพฤติตนดีถึงขนาดเท่านั้น แต่ในกรณีมีเหตุอันสมควรต้องแต่งตั้งนักโทษที่ไม่ได้อยู่ในชั้นดีเยี่ยมก็ทำได้ โดยให้ผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งเป็นพิเศษได้

การแต่งตั้งนักโทษเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำนี้ ที่ใช้อยู่ทุกประเทศทั่วโลกวิธีนี้นักทฤษฎีวิทยาเห็นว่าเป็นคาบสองคมและมีโทษมหันต์ มีคุณอนันต์ เพราะผลปรากฏนักโทษที่ได้รับการแต่งตั้งมักจะวางตัวข่มขู่คุกคามนักโทษอื่นๆ นักโทษที่ได้รับการแต่งตั้งมักเป็นเหตุให้เกิดเรื่องเดือดร้อนต่างๆ ในเรือนจำแต่ถ้าได้นักโทษที่มีความประพฤติดีจริงๆ ก็จะผลดีมากต่อเรือนจำคือการช่วยเจ้าพนักงานทุกอย่างตั้งแต่งานธุรการ เอกสาร ทำงานแทนในกรณีและการดูแลสุขภาพความปลอดภัย ฯลฯ

2.9 หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)¹³⁶

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นมูลฐานหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชนอย่างมีนัยสำคัญสองประการ ประการแรก คือ ชรรษาติมนุษย หรือลักษณะที่แท้จริงของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสภาพจิตใจและความต้องการที่จูงใจให้มนุษย์ทำการใดๆ ภายใต้อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมด้วย ประการที่สอง คือศีลธรรม อันได้แก่ หลักที่ว่าด้วยความผิชอบชั่วดีที่สังคมกำหนดให้สมาชิกยึดถือ ดังนั้นในการวินิจฉัยว่าพฤติกรรมใดเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ จึงต้องพิจารณาสามประเด็น คือ ประการแรก สิ่งนั้นๆ มนุษย์ควรปฏิบัติต่อการหรือไม่ ประเด็นที่สอง ความรู้สึกด้านจิตใจของสังคมไทยในขณะนั้นสนับสนุนหรือได้แย้งอย่างไร และประเด็นที่สามแนวทางที่สังคมอื่นที่มีประสบการณ์มาก่อนเป็นข้อพิจารณาประกอบ และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่สภาวะที่ตายตัว แต่มีลักษณะเป็นพลวัต ดังนั้นในการวินิจฉัยแต่ละเรื่องจึงต้องมีคำอธิบายที่ชัดเจนต่อสังคม¹³⁷

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในบททั่วไป¹³⁸ และบทสิทธิเสรีภาพ¹³⁹ ย่อมทำให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญไทยมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนที่ชัดเจนที่จะให้การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในอีกลักษณะหนึ่งแยกออกจาก “สิทธิและเสรีภาพ” เช่นเดียวกับที่รัฐธรรมนูญเยอรมันให้การรับรอง¹⁴⁰ กล่าวคือ ถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานที่มาของบรรดาสิทธิและเสรีภาพทั้งปวงที่รัฐล่วงละเมิดมิได้ โดยหลักการรัฐธรรมนูญ

¹³⁶ อุดม รัฐอมฤต. (ม.ป.ป.). การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28. โครงการศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มงานรัฐธรรมนูญศึกษา สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา. หน้า 18.

¹³⁷ แหล่งเดิม. หน้าเดิม.

¹³⁸ เทียบได้กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง.

¹³⁹ เทียบได้กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

เทียบได้กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน.

¹⁴⁰ มาตรา 1 เกียรติภูมิของมนุษย์จะล่วงละเมิดมิได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทั้งมวลของรัฐที่จะต้องเคารพและปกป้องเกียรติของมนุษย์

มาตรา 2 คนชาวเยอรมันยอมรับว่า สิทธิมนุษยที่จะละเมิดไม่ได้และจะโอนไม่ได้ นั้น เป็นพื้นฐานของทุกประชาชนของสันติภาพและของความยุติธรรมในโลก.

ไทยปี 2550 ให้ความสำคัญคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพเป็นการทั่วไปบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวย่อมยกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นฐานแห่งสิทธิได้โดยเฉพาะที่มีลักษณะเป็นสิทธิมนุษยชน แต่คนต่างด้าวไม่อาจกล่าวอ้างสิทธิเสรีภาพบางเรื่องที่มีลักษณะเป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ผูกพันโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองโดยชัดแจ้ง โดยปริยา หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง ย่อมหมายความว่า อำนาจอรรถจะละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดกรอบไว้มิได้ กล่าวคือ หากกฎหมายที่ใช้อยู่ฉบับใดมีผลเป็นละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน บุคคลซึ่งได้รับผลกระทบจากกฎหมายดังกล่าวอาจดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลและใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ เพื่อโต้แย้งว่าบทบัญญัตินั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และให้ศาลนั้นเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันสำคัญที่ได้รับมอบหมายให้เป็นองค์กรทำหน้าที่คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ พิทักษ์สิทธิขั้นพื้นฐานและยังเป็นองค์กรที่แสดงถึงความมีอยู่ของสิทธิอื่นๆ ที่รัฐธรรมนูญมุ่งให้ความสำคัญแต่มิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ผู้มีหน้าที่วินิจฉัยว่าผู้ใดถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ ต้องพินิจพิเคราะห์อย่างรอบคอบว่าสิ่งที่กล่าวอ้างนั้นตรงตามเจตนารมณ์ที่ได้มีการตั้งไว้เป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือไม่ แม้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะเป็นวลีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ¹⁴¹

จากการศึกษาวิจัย¹⁴² “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นมูลฐานหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ดังมีนัย สองประการ

ประการแรก ชรรถชาติมนุษย กล่าวคือ ลักษณะที่แท้จริงของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสภาพจิตใจและความต้องการจำเป็น (Need) ที่มุ่งใจให้มนุษย์กระทำการใดๆ โดยทฤษฎีมนุษยนั้นจะเป็นอย่างเดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดแต่ในทางปฏิบัติ พฤติกรรมของมนุษย์ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมด้วย

¹⁴¹ มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึง ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน.

¹⁴² อุดม รัฐอมฤต. เล่มเดิม. หน้า 20.

ประการที่สอง ศีลธรรม อันได้แก่ หลักที่ว่าด้วยความผิชอบชั่วดีที่สังคมหนึ่งๆ กำหนดให้สมาชิกปฏิบัติ โดยไม่มีศีลธรรมสากลให้ยึดถือ นอกจากอนุমানเอาจากส่วนที่กำหนดไว้เหมือนกันในความประพฤติบางเรื่อง

การวินิจฉัยว่าพฤติกรรมใดเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ในสังคมไทย พิจารณาได้ สามประเด็น

ประเด็นแรก สิ่งนั้นๆ มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันหรือไม่

ประเด็นที่สอง ความรู้สึกทางด้านจิตใจของสังคมไทยในขณะนั้นสนับสนุนหรือโต้แย้งอย่างไร

ประเด็นที่สาม แนวทางที่สังคมอื่นที่มีประสบการณ์มาก่อนเป็นข้อพิจารณาประกอบ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่สภาพที่ตายตัวแต่มีลักษณะเป็นพลวัต ดังนั้นในการวินิจฉัยแต่ละครั้งแต่ละเรื่องจึงต้องมีคำอธิบายที่ชัดเจนต่อสังคม ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญมีเจตนาที่ชัดเจนที่จะให้การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่มีเจตนารมณ์ชัดเจนที่ให้การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยแยกออกจาก “สิทธิและเสรีภาพ” ถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าในทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ได้รับควบคุมกรองแยกต่างหากจากสิทธิและเสรีภาพ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญให้คุ้มครองในสถานะเดียวกับสิทธิและเสรีภาพแล้ว ในทางทฤษฎีกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองเสรีประชาธิปไตย เช่นประเทศเยอรมันและประเทศฝรั่งเศส ถือว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานซึ่งเป็นที่มาของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวง เป็นแดนแห่งสิทธิที่รัฐไม่อาจล่วงละเมิดได้อำนาจรัฐทั้งหลายผูกพันที่จะให้ความเคารพ และให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันได้ยอมรับว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งซึ่งถึงแม้ว่าจะมิได้บัญญัติเนื้อหาไว้อย่างชัดเจนเหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานอื่นแต่อำนาจทั้งหมดก็ต้องผูกพันในฐานะที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ¹⁴³

จากการยอมรับสถานการณดังกล่าว ทำให้เห็นว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรัฐธรรมนูญไทยมีพันธะกิจ 2 ประการ ประการแรก ในฐานะเป็นสิทธิโดยตัวของมันเองจึงอยู่ในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งที่ใช้อำนาจรัฐจะล่วงละเมิดไม่ได้ ประการที่สอง เป็นมาตรฐานในการวินิจฉัยเชิงคุณค่าอันแสดงถึงทิศทางของการกระทำอื่นๆ เพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการบัญญัติรับรองไว้แล้วสามารถบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อันเป็นการเพิ่มหลักประกันที่จะไม่ให้มีการล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

¹⁴³ อุดม รัฐอมฤต. เล่มเดิม. หน้า 21.

สำหรับการกล่าวอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีกฎหมายบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นการทั่วไปโดยมิได้จำกัดตัวบุคคล ทำให้หลักกฎหมายดังกล่าว¹⁴⁴ ย่อมมีผลคุ้มครองเป็นการทั่วไปไปด้วย หากพิจารณาสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็เป็นไปไม่ได้ที่จะจำแนกกลุ่มบุคคลเพื่อให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แม้มีกฎหมายที่บัญญัติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย¹⁴⁵ โดยหลักการนั้นต้องถือว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองคนสัญชาติไทยเท่านั้น แต่เพื่อให้สอดคล้องหลักการดังกล่าว มีผลต่อคนต่างด้าวที่อาจมีการอ้างสิทธิดังกล่าวได้และทราบเท่าที่ไม่มีกฎหมายจำกัดการอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนต่างด้าวก็อาจอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองจากรัฐได้เช่นเดียวกับคนไทย

โดยสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแบ่งออกเป็น

สิทธิมนุษยชน ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกๆ คนโดยมิได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของชาติใด เชื้อชาติใด ภาษาหรือศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในอำนาจพื้นที่ที่ใช้รัฐธรรมนูญบุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น สิทธิมนุษยชนเป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ในฐานะที่มนุษย์เกิดมาเป็นมนุษย์และด้วยเหตุผลเพียงด้านเดียวว่าเขาเกิดมาเป็นมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้อยู่แล้วตั้งแต่เกิด โดยไม่ขึ้นกับว่าเป็นคนสังกัดชาติใด สิทธิมนุษยชนจึงมีลักษณะคล้ายกับ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ที่มุ่งคุ้มครองมนุษย์

สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐเท่านั้น ไม่ใช่สำหรับคนที่เป็นต่างด้าว เราอาจแยกประเภทของสิทธิขั้นพื้นฐานของ George Jellinek แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

ประเภทแรก Status Negativus หมายถึง สภาพการณ์ที่การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลจะต้องปราศจากการเข้ามาละเมิดใดๆ ของรัฐ การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้เป็นเรื่องปัจเจกบุคคลดำเนินการไปได้เอง โดยรัฐไม่ต้องเข้ามาดำเนินการใดๆ สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ปฏิเสธอำนาจรัฐ สิทธิในรูปแบบนี้ป้องกันมิให้รัฐใช้อำนาจกระทำการอย่าง

¹⁴⁴ มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง.

¹⁴⁵ มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึง ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้.

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

หนึ่งอย่างใด ในกรณีมีการละเมิดจากรัฐจึงอาจใช้สิทธิเรียกร้องให้รัฐละเว้นการกระทำดังกล่าวได้ เช่นสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ส่วนนี้เป็นสิทธิในลักษณะไปในทางสิทธิมนุษยชน เช่น สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สิทธิและเสรีภาพตามหมวด 3 ได้แก่ สิทธิในความเสมอภาค สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

ประเภทแรก StatusPostitivus หมายถึง สภาพการณ์ที่การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลมีอาจจะบรรลุจุดมุ่งหมายได้หากปราศจากการเข้ามาดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดจากฝ่ายรัฐ สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้ปรากฏออกมาในรูปของสิทธิเรียกร้องให้รัฐกระทำการเพื่อให้ราษฎรได้รับประโยชน์ทางใดทางหนึ่ง เช่นสิทธิทางศาล หรืออีกเรียกว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในทางสังคม สิทธินี้โดยหลักเป็นสิทธิที่ตกได้แก่ พลเมืองของรัฐนั้นๆ แต่การจะทำให้สิทธิเหล่านี้มีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติ และด้วยเหตุนี้รัฐสภาพจึงมีดุลพินิจอิสระที่จะกำหนดขอบเขตของบุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากสิทธิในเรื่องนั้นๆ

ประเภทแรก StatusActivus หมายถึง สภาพการณ์ที่ปัจเจกบุคคลใช้สิทธิของตนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างเจตจำนงทางการเมืองที่ดี หรือเข้าไปมีส่วนร่วมสร้างเจตจำนงกับองค์กรของรัฐก็คืสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้ได้บัญญัติรับรองการคุ้มครองในรูปแบบสิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิเลือกตั้ง สิทธิประเภทนี้จำกัดเฉพาะพลเมืองของรัฐเท่านั้นถือเป็นสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองทั่วไปกับสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองทั่วไป

ดังนั้น เพื่อให้การใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสอดคล้องกันจึงอาจตีความไปในการทำนองเดียวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ บุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวย่อมอ้างสิทธิและเสรีภาพเฉพาะส่วนที่มีลักษณะเป็นสิทธิมนุษยชน ได้แต่จะเห็นได้ว่าการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ เป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมาย ซึ่งมีความว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคลต่างด้าวย่อมถูกจำกัดโดยกฎหมาย ตรีบาใดที่ไม่มีกฎหมายจำกัดสิทธิของบุคคลต่างด้าว บุคคลนั้นย่อมถูกจำกัดได้โดยกฎหมาย แต่ตรีบาใดที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิของคนต่างด้าว บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิอ้างสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้ แต่ถึงกระนั้นเพียงอ้างได้เพียงสิทธิมนุษยชน เท่านั้นบุคคลต่างด้าวไม่อาจกล่าวได้ว่าอ้างสิทธิในลักษณะพลเมืองได้

ประเด็นเกี่ยวกับการตรวจสอบการกระทำของรัฐในปัญหาการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้นจากการศึกษาและแนวทางของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันได้วางขั้นตอนการตรวจสอบการกระทำของรัฐที่กระทำต่อสิทธิและเสรีภาพไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ¹⁴⁶

¹⁴⁶ อุดม รัฐอมฤต. เล่มเดิม. หน้า 27.

ขั้นตอนแรก ต้องตรวจสอบว่า การกระทำของบุคคลหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครอง (Schutzgut) อยู่ภายใต้องค์ประกอบที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (Tatbestand der Grundrechtsverbürgung) หรือไม่ การตรวจสอบในขั้นแรกเพื่อต้องการทำให้องค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพแต่ละเรื่องมีความชัดเจนตามหลักการตีความของรัฐธรรมนูญเสียก่อนและหลังจากนั้นจึงตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองอยู่ภายใต้นิยามหรือไม่

ขั้นตอนที่สอง ตรวจสอบองค์ของรัฐที่ผูกพันต่อสิทธิเสรีภาพ (Grundrechtsadressat) ได้ทำให้ละเมิดในองค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงภารกิจในการป้องกัน (Abwehrfunktion) ได้เมื่อเข้าเงื่อนไขดังกล่าวจึงต้องตรวจสอบตามเงื่อนไขอื่นๆ ต่อไป

ขั้นตอนที่สาม การละเมิดในสิทธิและเสรีภาพนั้นอาจกระทำตามเงื่อนไขในทางกฎหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ (Gesetzesvorbehalt)¹⁴⁷ กล่าวคือ พิจารณาว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างไรหรือไม่ และหากมีเงื่อนไขก็ต้องตรวจสอบว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในรัฐธรรมนูญหรือไม่

ขั้นตอนที่สี่ กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องอยู่ภายใต้หลักการต่างๆ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ด้วย เช่น หลักการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไปและหลักการระบุงกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพและหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิมิได้เป็นต้น

ขั้นตอนที่ห้า การละเมิดในสิทธิและเสรีภาพนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสิทธิและเสรีภาพแต่ละเรื่องและขั้นตอนที่หก การละเมิดสิทธิและเสรีภาพนั้นต้องสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน (Verhältnismäßigkeitsprinzip) ด้วย

¹⁴⁷ แหล่งเดิม.

บทที่ 3

แผนบังคับโทษจำคุกในต่างประเทศ

เนื่องจากระบบกฎหมายไทยเป็นระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ในการศึกษากระบวนการยุติธรรมในชั้นบังคับโทษของผู้เขียนครั้งนี้ จึงขอหยิบยกตำราทางวิชาการที่เกี่ยวกับการศึกษาคำสั่งนี้ ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้และพัฒนากฎหมายของไทย ซึ่งประเทศที่มีกระบวนการยุติธรรมชั้นบังคับโทษที่ดีและเหมาะสมที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมชั้นบังคับโทษของไทย มีอยู่ 2 ประเทศ ได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

3.1 การบังคับโทษทางอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ก่อนที่จะพูดถึงแผนบังคับโทษได้นั้นข้อเท็จจริงที่จะนำมาวิเคราะห์ในแผนบังคับโทษจะต้องมีความถูกต้องรอบด้านในประเทศเยอรมนีนั้น ในประเทศเยอรมันจะมีการรวบรวมข้อเท็จจริง เกี่ยวกับประวัติภูมิหลังตลอดจนข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยในด้านที่เป็นผลดีและเป็นผลร้าย รวมตลอดถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุบรรเทาโทษอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด เนื่องจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์เป็นระบบการพิจารณาคดีแบบไม่ต่อสู้ หรือเป็นระบบไต่สวนหาความจริงการดำเนินคดีจึงมุ่งค้นหาความจริงเป็นสำคัญ เพื่อให้การกำหนดโทษจำเลยเป็นไปอย่างเหมาะสมซึ่งการจะกำหนดโทษให้เกิดความเหมาะสมได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลจะต้องมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยอย่างเพียงพอ โดยข้อเท็จจริงเหล่านั้นมักจะมีประกอบอยู่ในสำนวนสอบสวนที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องคดี ดังนี้คือ

1. มูลเหตุในการกระทำความผิด เป้าหมายของผู้กระทำความผิด
2. ความรู้สึกนึกคิดซึ่งเห็นได้จากการกระทำความผิด และจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำความผิด
3. ความร้ายแรงของการกระทำความผิด
4. ลักษณะของการกระทำความผิด และผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความชั่วของการกระทำความผิด
5. ประวัติของผู้กระทำความผิด สถานภาพทางสังคม และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด

6. ความประพฤติกายหลังการกระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งความพยายามของผู้กระทำผิดที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย นอกจากนั้นแล้ว ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยยังอาจได้มาในระหว่างการพิจารณาคดี โดยศาลจะทำหน้าที่ค้นหาความจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ ในการนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เกิดความเหมาะสมถูกต้องกับจำเลยนั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับจำเลยมีความสมบูรณ์และถูกต้องเนื่องจากทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่างช่วยกันค้นหาความจริง ไม่เว้นแม้แต่ศาลจึงทำให้การใช้ดุลพินิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลย ทั้งในทางที่เป็นประโยชน์และในทางที่เป็นโทษ รวมถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุบรรเทาโทษต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นประวัติส่วนตัวและภูมิหลัง นิสัย ความประพฤติการศึกษา บุคลิกลักษณะสุขภาพร่างกายและภาวะแห่งจิตใจ ตลอดจนประวัติการกระทำผิดของจำเลย ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลยเป็นไปอย่างถูกต้อง

เหตุผลที่ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องทำหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด ก็เพราะประเทศเยอรมันไม่มีการ ทำรายงานก่อนพิพากษา (Presentence Reports) เสนอต่อศาล เพื่อช่วยในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษจำเลยเช่นประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ถือปฏิบัติกันอยู่นั่นเอง¹

ดังนั้น ในการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยจึงเริ่มต้นจากตำรวจ โดยกฎหมายกำหนดให้ตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการ² ในการสอบสวนหาพยานหลักฐาน ทั้งในแง่ที่เป็นผลดีและผลร้าย รวมถึงพยานหลักฐานอันเป็นเหตุบรรเทาโทษต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับฝรั่งเศสที่ตำรวจจะมีผู้บังคับบัญชา 2 ฝ่าย คือ ผู้บังคับบัญชาฝ่ายตำรวจ โดยตรงกับอัยการอีกฝ่ายหนึ่ง³ ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาตำรวจผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการจะต้องฟังคำสั่งของอัยการเป็นอันดับแรก⁴ ดังนั้นฐานะของตำรวจในทางคดีจึงเป็นเพียงองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของอัยการ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าอัยการกับตำรวจในประเทศเยอรมัน

¹ Thomas Weigend. (1983). Sentencing in West Germany, 37, 36. อ้างถึงใน เกียรติภูมิ แสงศิริธร. (2533). กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา: เปรียบเทียบของไทยกับต่างประเทศ. หน้า 66.

² The Rule of Law in the Federal Republic of German. (1958). A Statement by the German national section of the international commission of jurists. p. 18.

³ โกเมน ภัทรภิรมย์. (2512). “การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” อัยการนิเทศ, เล่ม 31. หน้า 340.

⁴ คณิต ณ นคร ข (2526). “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง.”

มีความร่วมมือและประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยสามารถเชื่อถือและวางใจกันได้เต็มที่โดยอัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนและฟ้องร้องทั้งหมด แต่ทั้งนี้ไม่ตัดความรับผิดชอบของตำรวจในกรณีที่ตำรวจมีอำนาจดำเนินคดีโดยลำพังตนเอง⁵ ซึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดนั้น อัยการและตำรวจจะทำหน้าที่ร่วมกันในการหาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้⁶ไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงในเรื่องมูลเหตุในการกระทำความผิด

เป้าหมายของผู้กระทำความผิด ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเห็นได้จากการกระทำและจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด และผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความชั่วของการกระทำความผิด ประวัติของผู้กระทำความผิด สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด และความประพฤติกายหลังการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งความพยายามของผู้กระทำความผิดที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย รวมตลอดถึงข้อเท็จจริงอื่นๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยทั้งในทางที่เป็นคุณและโทษ ทั้งนี้เพื่อนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (strafgesetzbuch หรือ ST GB)

นอกจากนี้การที่อัยการมีประวัติความเป็นมา โดยแยกตัวออกมาจากอำนาจตุลาการ อัยการจึงมีบทบาทในการรวบรวมข้อเท็จจริง ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวจำเลยมาเสนอต่อศาล และเข้าสู่ความรู้ของศาล โดยจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นคุณแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด⁷ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (Straftprozess ordnung หรือ stop) ฉบับปี 1965 มาตรา 160 II และ III ได้บัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้ แก้ไขเพิ่มเติมปี 1987 มาตรา 46⁸

⁵ คณิต ณ นคร ค (2523, 3 ธันวาคม). “ ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน.” *วารสารอัยการ*, หน้า 49.

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 162 กำหนดหน้าที่ของตำรวจไว้ ดังนี้

1. ตำรวจและนายตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนสอบสวนกระทำความผิดและอาจใช้มาตรการที่รีบด่วนใดๆ เพื่อป้องกันมิให้ข้อเท็จจริงสูญหาย

2. ให้ตำรวจและนายตำรวจนำส่งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ต่ออัยการโดยไม่ชักช้า ถ้าปรากฏว่าจำต้องมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาโดยด่วน พยานหลักฐานเช่นว่านั้นจะส่งไปยังผู้พิพากษาสอบสวนโดยตรงก็ได้

⁷ The American Series of Foreign Penal Codes 10. (1965). *The German of Criminal Procedure 1965*. p. 93.

⁸ ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (St GB) แก้ไขเพิ่มเติม ปี 1987 มาตรา 46” เรื่องการกำหนดโทษ

“มาตรา 160 II อัยการมีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงแต่ที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาเท่านั้น แต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีและต้องพิจารณาถึงผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย

III อัยการต้องสอบสวนขยายคลุมไปถึงพฤติเหตุต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการกำหนดโทษของศาล หรือการรอกการลงโทษ โดยวิธีการคุมประพฤติและการมีคำสั่งใดๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขผู้กระทำผิดด้วย”

ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าอัยการเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาของศาลทำให้เกิดความเสียหายแก่จำเลย เช่น ลงโทษจำเลยหนักเกินไป อัยการก็อาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลสูงในนามของผู้ถูกกล่าวหาได้⁹ ในบทบัญญัติมาตรา 296 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน กำหนดว่า “The prosecution can make use of them even in favor of the accused”¹⁰

จึงเห็นได้ว่าอัยการเป็นผู้ที่เฝ้าดูให้การเป็นไปตามกฎหมาย (watchman of law) ในรูปแบบของความเป็นกลางและให้ความเสมอภาคแก่คู่ความ จนกระทั่งอัยการในเยอรมันได้รับความภาคภูมิใจว่า “อัยการเยอรมันมีความเป็นภาวะวิสัยมากที่สุดในโลก” (Most objective authority

(1) ความซื่อของผู้กระทำความผิดจะเป็นพื้นฐานในการกำหนดโทษ ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาถึงผลซึ่งเกิดจากโทษที่กำหนดนี้จะกระทบถึงการดำเนินชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิดในอนาคต

(2) ในการกำหนดโทษนี้ ศาลจะชั่งน้ำหนักจากข้อเท็จจริง ทั้งที่เป็นส่วนดีและส่วนเสียของผู้กระทำความผิด กล่าวคือ ข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

มูลเหตุในการกระทำความผิด เป้าหมายของผู้กระทำความผิด

ความรู้สึนึกถึงซึ่งเห็นได้จากการกระทำ และจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำ

ความร้ายแรงของการกระทำผิดหน้าที่

ลักษณะของการกระทำความผิด และผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความซื่อของการกระทำความผิด

ประวัติของผู้กระทำความผิด สถานภาพของบุคคลทางสังคม และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด

ความประพฤติภายหลังการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเยียวยาความเสียหายรวมทั้งความพยายามของผู้กระทำความผิดที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

(3) พฤติการณ์ซึ่งเป็นลักษณะขององค์ประกอบความผิดไม่จำเป็นต้องนำมาพิจารณา

⁹ John H. Langbein. (1977). *Comparative Criminal Procedure: Germany*. p. 90. อ้างถึงใน อรุณี กระจำแสง. (2532). *อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา*. หน้า 42.

¹⁰ The German Code of Criminal Procedure (translated by Dr.Horst Neibler) in the American Series of Foreign Penal Codes 10 The German Code of Criminal Procedure. (1965).

in the world)¹¹ กล่าวคือ อัยการที่มีหน้าที่ค้นหาความจริงแท้ในเนื้อหาได้ อัยการจึงมีอำนาจและหน้าที่ที่จะต้องกระทำเพื่อประโยชน์แก่จำเลย โดยการเสนอพยานหลักฐานทั้งในส่วนที่เป็นคุณและเป็นโทษต่อจำเลยให้ศาลพิจารณาด้วย

ส่วนศาลเยอรมันเองก็มีบทบาทในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดี รวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างสูง โดยศาลจะมีบทบาทในการซักถามข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีในระหว่างพิจารณารวมทั้งข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและอาจใช้เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดโทษ ซึ่งผู้พิพากษาจะมีอำนาจในการสอบสวนหาข้อเท็จจริงมากกว่าอัยการและทนายความ กล่าวคือศาลสามารถที่จะสอบสวนพยานได้เอง เนื่องจากอำนาจการสอบสวนจะไปอยู่ที่ศาล ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่ถือว่าศาลต้องวางตัวเป็นกลาง โดยปล่อยให้เป็นที่ของคู่ความและทนายความในการแสวงหาพยานหลักฐานมาเสนอต่อศาล ดังนั้นศาลเยอรมันจึงมีภาระมากเพราะต้องตรวจสอบพยานหลักฐานทุกประเภท¹² เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้กระทำผิดหรือจำเลย และสามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริงนั่นเอง

อีกด้านอัยการเป็นผู้มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตั้งแต่เบื้องต้น เนื่องจากอัยการเป็นผู้ควบคุมการสอบสวนคดีอาญา¹³ ซึ่งในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐานอัยการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งในส่วนที่เป็นคุณและโทษแก่จำเลย¹⁴ ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นที่ของฝ่ายจำเลยในการหาพยานหลักฐาน เพราะอัยการมีหน้าที่ค้นหาความจริงและความยุติธรรม ยิ่งไปกว่านั้นพฤติการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ที่มีความต่อการที่จะกำหนดโทษก็ชอบที่จะได้รับการสอบสวนด้วย¹⁵ และในระหว่างการดำเนินคดีอาญาในศาล อัยการจะต้องเสนอพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายจำเลยด้วย เพื่อให้จำเลยได้รับโทษที่เหมาะสมกับความผิด และอัยการมีหน้าที่จะต้องรักษาผลประโยชน์อันชอบธรรมของจำเลยด้วยในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มิใช่รักษาแต่เฉพาะผลประโยชน์ของสาธารณะหรือของผู้เสียหายเท่านั้น

เมื่ออัยการพบพยานหลักฐานที่จะสามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลย หรือมีเหตุที่จำเลยควรได้รับการบรรเทาโทษ อัยการอาจอุทธรณ์เพื่อประโยชน์แก่จำเลยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันมาตรา 296 ซึ่งบทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา

¹¹ Karl-Heinz Kunert. (1987). *The Prosecution System in the Federal Republic of Germany*, 32. p. 29.

¹² บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2528). *ระบบกฎหมายเยอรมัน*. หน้า 197.

¹³ John H. Langbein. (1977). *Comparative Criminal Procedure: Germany*. p.17. อ้างใน อรุณี กระจ่ายแสง. เล่มเดิม. หน้า 52.

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 160 วรรคสอง.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 160 วรรคสาม.

ในส่วนของจำเลยนี้ ที่ประชุมนักกฎหมายทั่วโลกเกี่ยวกับกฎหมายอาญาที่ 9 ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อวันที่ 24-30 สิงหาคม พ.ศ. 2507 มีความเห็นว่า “อัยการควรให้ความสนใจต่อผู้กระทำผิด ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งต่อศักดิ์ศรีของเขาในฐานะที่เป็นมนุษย์ และต่อสิทธิและต่อส่วนได้เสียของเขาด้วยเหตุนี้ วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจึงต้องให้เหมาะสมแต่ละบุคคล และเพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะปรับปรุงและให้กลับเข้าสู่สังคมได้”¹⁶

ดังนั้น อัยการจึงควรเสนอพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลดีและผลร้าย รวมถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยต่อศาลให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นประวัติส่วนตัวและภูมิหลัง ประวัติการกระทำผิด ตลอดจนนิสัยและพฤติกรรมแวดล้อมของจำเลย ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษจำเลยเป็นไปอย่างถูกต้อง

นอกจากนั้น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยยังเป็นประโยชน์ต่อพนักงานอัยการในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราโทษที่จำเลยสมควรได้รับเสนอต่อศาล เพราะข้อเท็จจริงต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลต่อการกำหนดโทษเบื้องต้นของอัยการว่าสมควรจะให้จำเลยได้รับโทษสถานใดจึงจะเหมาะสม¹⁷ และความเห็นของอัยการที่เสนอต่อศาลนั้น จะกระทำในรูปของคำแถลงการณ์ปิดคดีภายหลังการสืบพยานเสร็จสิ้น โดยปกติความเห็นของอัยการดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดโทษจำเลยอย่างมาก¹⁸ เพราะศาลมักจะลงโทษจำเลยจำเลยโดยคำนึงถึงอัตราโทษที่อัยการเสนอมา แต่ความเห็นของ อัยการก็มีได้เป็นข้อผูกมัดที่ศาลจะต้องถือปฏิบัติตามแต่อย่างใด¹⁹ โดยศาลสามารถลงโทษจำเลยตามที่เห็นสมควรได้ และอัยการเองก็สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในเรื่องอัยการโทษได้หากเห็นว่าศาลลงโทษจำเลยหนักเกินไป โดยอัยการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นไปยังศาลสูงในนามของผู้กล่าวหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 296 ซึ่งการอุทธรณ์ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลนั้น มิใช่การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำผิดจริงหรือไม่ หรือประวัติครอบครัวและภูมิหลังของจำเลยไม่ถูกต้องแต่อย่างใด เนื่องจากดุลพินิจในการกำหนดโทษเป็นสิ่งที่กฎหมายให้อำนาจศาลไว้ว่าจะลงโทษ

¹⁶ อุทิสแสน โกศิก. (2508). “บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา.” *อัยการนิเทศ*, เล่ม 37, หน้า 43 – 45.

¹⁷ การขอต่อรองในคดี (plea bargaining) เช่นที่ปรากฏในประเทศสหรัฐอเมริกาจะไม่มีในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของสวีเดน เพราะไม่สอดคล้องกับหน้าที่ และความรับผิดชอบของอัยการ ดู John H. Langbein. (1977). *Comparative Criminal Procedure: Germany*. pp. 73 – 74.

¹⁸ ในประเทศญี่ปุ่น การกำหนดโทษจำเลย นอกจากต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดแล้ว ศาลยังต้องคำนึงถึงข้อเสนอแนะในการลงโทษของอัยการด้วย ดู Harro Abe. (1963). *The Accused and Society: Therapeutic and Preventive aspects of Criminal Justice in Japan* p. 330.

¹⁹ Thomas Weigned. (1983) *Sentencing in West Germany*, 37, 53 อ้างถึงใน เกียรติภูมิ แสงศิริ. (2533). *กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา: เปรียบเทียบของไทยกับต่างประเทศ*. หน้า 65.

เท่าไรในกรอบที่กฎหมาย เมื่อราชทัณฑ์ได้ข้อมูลที่รอบด้านจากทาง พนักงานสอบสวน อัยการ และศาล มาเป็นข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดแผนบังคับโทษ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การบังคับโทษทางอาญา

การบังคับโทษทางอาญาอย่างกว้าง (Strafvollzug)²⁰ หมายถึงการบังคับโทษทางอาญาตามคำพิพากษาของศาลซึ่งรวมถึงโทษประหารชีวิตด้วย แต่ในความหมายอย่างแคบและเป็นความหมายที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป การบังคับโทษทางอาญาหมายถึงเฉพาะการบังคับโทษจำคุกเท่านั้น การบังคับโทษจำคุกเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (das Strafvollzugsrecht)²¹ และกระทำในเรือนจำที่เรียกเป็นภาษาเยอรมันว่าเป็นสถานที่ที่บังคับความยุติธรรม (Justizvollzugsanstalten)²² ที่มีคำย่อว่า JVA

3.1.1 การบังคับโทษของประเทศเยอรมัน

ก็คือการบังคับโทษทางอาญาด้วยการลงโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล

1. โครงสร้างของการบังคับโทษทางอาญาของเยอรมัน

การบังคับโทษจำคุกในเยอรมันในปัจจุบันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (das Strafvollzugsrecht) และกฎเกณฑ์ทางปกครองของสหพันธ์รัฐ โดยกฎเกณฑ์ทางปกครองดังกล่าวไม่ได้เป็นกฎเกณฑ์ที่มีผลผูกมัด หากแต่เป็นเพียงแนวทางในการใช้ดุลพินิจหรือแนวทางในการตีความเท่านั้น ตั้งแต่ปี 2006 แต่ละมลรัฐจะมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์เป็นของตนเอง

2. เป้าหมายของการบังคับโทษจำคุกและหลักการบังคับโทษจำคุก

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมันได้บัญญัติ²³ ให้การกลับคืนเข้าสู่สังคมเป็นเป้าหมายของการบังคับโทษจำคุก นอกจากนี้ตามมาตรา 2 ประโยคที่ 2 ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมันยังได้บัญญัติเป้าหมายประการต่อมาของการบังคับโทษจำคุกก็คือการทำให้ประชาชนที่ไม่อยากจะกระทำความผิดอาญา อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นฝ่ายข้างมากเห็นว่าเป้าหมายทั้งสองประการของ

²⁰ Wikipedia, Strafvollzug. สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก

<http://de.wikipedia.org/wiki/Strafvollzug>

²¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (ม.ป.ป.). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี* หน่วยที่ 6. หน้า 85.

²² แหล่งเดิม.

²³ stvollzg § 2 มาตรา 2 ในการบังคับโทษจำคุก ผู้ต้องขังต้องสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตโดยปราศจากความรับผิดชอบทางอาญาอย่างมีความรับผิดชอบทางสังคม การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำผิดนั้นด้วย.

การบังคับโทษจำคุกไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกันโดยเห็นว่าการทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนเข้าสู่สังคมได้เป็นเป้าหมายหลัก

ตามมาตรา 3 ของในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมัน²⁴ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการบังคับโทษจำคุกไว้ดังนี้²⁵

ตามหลักของความใกล้เคียง (Angleichungsgrundsatz) สภาพแวดล้อมภายในเรือนจำควรจะต้องทำให้ใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมภายนอกเรือนจำให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น การทำงาน การพักผ่อนและการศึกษา เป็นต้น

ตามหลักของการควบคุม (Gegensteuerungsgrundsatz) จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงผลร้ายที่จะเกิดจากการจำคุก เป็นต้นว่า การให้มีการเยี่ยมนักโทษหรือการทำให้การบังคับโทษมีการผ่อนคลายอย่างในกรณีของการให้พักร้อน เป็นต้น

ตามหลักของการกลับคืนเข้าสู่สังคมอีกครั้ง (Wiedereingliederungsgrundsatz) นักโทษควรที่จะมีการเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตภายหลังจากออกจากเรือนจำเป็นต้นว่า การให้พักร้อนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการออกจากเรือนจำ (มาตรา 15 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมัน)

3.1.2 แผนบังคับโทษในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกระบวนการบังคับโทษที่เป็นระบบและมีความชัดเจน โดยมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างละเอียดใน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ถึงกระบวนการบังคับโทษและมาตรการต่างๆ ในการให้สิทธิผู้ต้องขัง ตลอดจนกระบวนการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในแผนบังคับโทษที่บังคับใช้กับผู้ต้องขังตั้งแต่แรกจับตัวตัวผู้ต้องขัง จนถึงที่สุดกระบวนการปล่อยตัวผู้ต้องขังออกจากสังคมและใช้ชีวิตในสังคมโดยปกติและสังคมได้รับความปลอดภัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

²⁴ stvollzg § 3 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมัน ค.ศ.1976 มาตรา 3(1) การดำเนินชีวิตของบุคคลในการบังคับโทษต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ (2) ผลร้ายอันเนื่องมาจากการสูญเสียเสรีภาพจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลนั้นขึ้น (3) การบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้.

²⁵ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 85.

3.1.2.1 ผู้ต้องขังตามกฎหมายบังคับโทษทางอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Strafvollzugsgesetz)²⁶

กฎหมายบังคับโทษทางอาญาได้กล่าวถึงสถานะของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ไว้เช่นเดียวกับที่บุคคลทั่วไปพึงมีในสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองในสิทธิของตนตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี²⁷ ซึ่งผู้ต้องขังมีสถานะเพียงแต่ถูกจำกัดเพียงอิสรภาพเท่านั้น²⁸ โดยในการวางแผนบังคับโทษนั้น ได้เริ่มตั้งแต่กระบวนการรับตัวผู้ต้องขัง²⁹

ลำดับแรก ในการรับตัวผู้ต้องขัง³⁰ มีเขียนไว้ในการรับตัวผู้ต้องขัง

(1) ในการรับตัวผู้ต้องขังจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยมิได้

(2) ผู้ต้องขังได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา

(3) หลังจากการรับตัว ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการตรวจร่างกายทันทีและนำตัวไปพบ

ผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้าแดนแรกรับตัว

ในการรับตัวผู้ต้องขัง ในการรับตัวผู้ต้องขังจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยมิได้ โดยคำนึงถึงเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะล่วงละเมิดมิได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์

²⁶ stvollzg § 2 จุดมุ่งหมายของการบังคับโทษในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 2 ในการบังคับโทษจำคุก ผู้ต้องขังต้องสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตโดยปราศจากความรับผิดชอบทางอาญาอย่างมีความรับผิดชอบทางสังคม การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำผิดนั้นด้วย.

²⁷ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาตรา 1 เกียรติภูมิของมนุษย์จะล่วงละเมิดมิได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทั้งมวลของรัฐที่จะต้องเคารพและปกป้องเกียรติของมนุษย์

มาตรา 2 คนชาวเยอรมันยอมรับว่า สิทธิมนุษยชนที่จะละเมิดไม่ได้และจะโอนไม่ได้นั้น เป็นพื้นฐานของทุกประชาชนของสันติภาพและความยุติธรรมในโลก เพิ่งอ้างในเชิงอรรถที่ 68.

²⁸ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (สถานะของผู้ต้องขัง)

(1) ผู้ต้องขังต้องให้ความร่วมมือในการออกแบบในการดูแลผู้ต้องขังด้วย และปฏิบัติตามกฎต่างๆ ภายในเรือนจำ ความตั้งใจของผู้ต้องขังในเรื่องนี้จะได้รับการกระตุ้นและการสนับสนุนจากตัวผู้ต้องขัง

(2) ผู้ต้องขังจะต้องถูกบังคับตามกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดอิสรภาพถ้ากฎหมายไม่ได้ระบุเป็นพิเศษ ผู้ต้องขังก็จะต้องถูกควบคุมเฉพาะการจำกัดอิสรภาพเท่านั้น ซึ่งจำเป็นต่อการรักษาความปลอดภัย หรือหลีกเลี่ยงจากสิ่งรบกวนร้ายแรง ตามบรรทัดฐานภายในเรือนจำ

²⁹ stvollzg § 5 ในการรับตัวผู้ต้องขัง

(1) ในการรับตัวผู้ต้องขังจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยมิได้

(2) ผู้ต้องขังได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา

(3) หลังจากการรับตัว ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการตรวจร่างกายทันทีและนำตัวไปพบผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้าแดนแรกรับตัว

³⁰ stvollzg § 5 เล่มเดิม.

สาธารณรัฐเยอรมนี สอดคล้องกับหลักสากลปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ด้วยเหตุที่ การยอมรับศักดิ์ศรีประจำตัวและสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนแก่กันได้ ของสมาชิกทั้งปวง แห่งครอบครัวมนุษย์เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในพิภพ

ซึ่งบทบัญญัตินี้ควบคุมกระบวนการแรกรับโทษของผู้ต้องขัง และเป็นหลักที่สอดคล้อง กับสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขังควรได้รับการเก็บรักษาไว้ในระหว่างการดำเนินการรับโทษ จะเห็น ได้ชัดว่า สำหรับกระบวนการรับโทษตามกฎหมายนั้น สิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขังควรได้รับการ พิจารณาเป็นพิเศษ เนื่องจากสถานการณ์ในระยะแรกของการคุมขังนั้น เป็นสภาวะที่ยากลำบาก ยากลำบาก ซึ่งหมายความว่าในกระบวนการแรกรับโทษของผู้ต้องขังนั้น มักจะไม่ นำเสนอหรือแนะนำผู้ต้องขังคนอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้กระบวนการ เพราะจะทำให้ผู้ต้องขัง ไม่กล้าเล่าความจริง อาจจะช่วยความอายผู้ต้องขังอื่น หรือพุดข่มผู้ต้องขังอื่นเพื่อให้ตนเองปลอดภัย เมื่อใช้ชีวิตในเรือนจำ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อแตกต่างกันซึ่งเป็นข้อยกเว้นในเรื่องปัญหาความ เข้าใจทางด้านภาษา ซึ่งสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกอย่างพิถีพิถันได้ เพื่อให้ง่ายในการดำเนินการ

ผู้ต้องขังได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา เพื่อให้ผู้ต้องทราบเข้าต้อง ปฏิบัติตัวอย่างไร มีสิทธิหน้าที่อย่างไรในการใช้ชีวิตเรือนจำ ว่าด้วยเรื่องการที่ผู้ต้องขังจะได้รับแจ้ง กฎของการอยู่ร่วมกันภายในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังปรับตัวและทำใจได้และใช้ชีวิตในเรือนจำอย่าง เป็นปกติ

หลังจากการรับตัว ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการตรวจร่างกายทันทีและนำตัวไปพบ ผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้าแดนแรกรับตัว³¹ ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการตรวจสุขภาพโดยแพทย์ ในทันทีหลังจากที่เข้าเรือนจำและ ระบุว่าผู้คุมเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่ง จะต้องให้ คำแนะนำและต้องบอกกฎที่แน่นอนแก่ผู้ต้องขัง โดยการปฐมนิเทศทันทีที่ผู้ต้องขังเข้าไปในเรือนจำ

ลำดับที่สอง การตรวจร่างกายเพื่อทำการบำบัดรักษาและการวางแผนการบังคับโทษ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมัน มาตรา 6 การสำรวจเพื่อบำบัด³²

³¹ stvollzg § 5 ในการรับตัวผู้ต้องขัง

(1) ในการรับตัวผู้ต้องจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยมิได้

(2) ผู้ต้องขังได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา

(3) หลังจากการรับตัว ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการตรวจร่างกายทันทีและนำตัวไปพบผู้บัญชาการ เรือนจำหรือหัวหน้าแดนแรกรับตัว.

³² stvollzg § 6 การสำรวจเพื่อบำบัด

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม

เมื่อเริ่มต้นการบังคับโทษจำคุก นักโทษจะถูกนำไปตรวจร่างกายเพื่อทำการบำบัดรักษา ซึ่งครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ของนักโทษที่มีต่อการกระทำผิดของตน รวมตลอดถึงการตระหนักรู้ถึงความน่าตำหนิของการกระทำผิดของตนและการพยายามที่จะอธิบายให้เห็นถึงสภาพชีวิตก่อนที่จะกระทำผิดรวมทั้งความเป็นไปได้และขอบเขตของการกลับคืนเข้าสู่สังคมอีกครั้งระหว่างที่ได้รับโทษจำคุก³³

การสำรวจเพื่อการบำบัด และการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขังนี้ หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำแล้ว จะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง³⁴ เพื่อดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังในการบังคับโทษต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาให้มากที่สุดเท่าที่

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม

(3) ในการวางแผนบำบัดจะต้องมีการปรึกษากับผู้ต้องขัง.

³³ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 86.

³⁴ stvollzg § 3

(1) การดำเนินชีวิตของบุคคลในการบังคับโทษต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้

(2) ผลร้ายอันเนื่องมาจากการสูญเสียเสรีภาพจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลนั้นขึ้น

(3) การบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้.

สามารถจะทำได้ การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้โดยคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษ ในกรณีที่ไม่เปิดช่องให้กระทำได้³⁵ ใช้ในกรณีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่สูงมาก

ในกรณีของผู้กระทำความผิดในความผิดเกี่ยวกับเพศและในกรณีความผิดเกี่ยวกับการใช้กำลัง การตรวจสอบจะเป็นไปโดยละเอียดเป็นพิเศษโดยข้อมูลทุกๆ แห่งจะถูกนำมาประกอบการพิจารณาไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาของศาล ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดจะถูกนำมาใช้ในการวางแผนการบังคับโทษให้สอดคล้องกับผู้กระทำความผิดเป็นรายๆ ไป เช่น การทำงาน การศึกษา การสนับสนุนการเข้าสังคม เป็นต้น การวางแผน การบังคับโทษจะมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้กระทำความผิดเป็นรายๆบุคคลไป ภารกิจของการบังคับโทษเป็นภาระทั้งของเรือนจำที่จะต้องเสนอวิธีการในการบำบัดรักษาและเป็นภาระของนักโทษด้วยเช่นกันที่จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ³⁶

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมันบัญญัติว่านักโทษที่ถูกจำคุกเนื่องจากกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศจะต้องย้ายเข้าไปอยู่สถานบำบัดทางสังคม³⁷ เพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาหากว่าการบำบัดรักษาดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่จะเป็นตัวชี้ว่านักโทษควรที่จะได้รับการบำบัดรักษาก็คือความพร้อมของนักโทษเองที่ต้องการจะเข้ารับการบำบัดรักษา และมีความตั้งใจที่จะแก้ไขตนเองในกรณีที่นักโทษไม่พร้อมก็จะมี การบังคับโทษเช่นเดียวกับกรณีของการบังคับโทษจำคุกในกรณีปกติต่างๆไป อย่างไรก็ตาม ก็จะต้องพยายามที่จะทำให้นักโทษมีความตั้งใจที่จะแก้ไข

³⁵ stvollzg § การสำรวจเพื่อบำบัด.

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีที่ไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม

(3) การวางแผนการบำบัดจะต้องปรึกษารื้อกับผู้ต้องขัง.

³⁶ stvollzg § 2 ในการบังคับโทษจำคุก ผู้ต้องขังต้องสมารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตโดยปราศจากความรับผิดชอบทางอาญาอย่างมีความรับผิดชอบทางสังคม การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำความผิดนั้นด้วย.

³⁷ stvollzg § 9.

ตนเองและตัดสินใจที่จะเข้ารับการบำบัดรักษา (มาตรา 17(4) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมัน)³⁸ หรือหากเป็นผลลึกลับตัวผู้ต้องขังๆ นั้นต้องได้รับการย้ายกลับมาที่เดิมเมื่อจุดมุ่งหมายของการบำบัด ไม่อาจบรรลุผลได้อันเนื่องมาจากเหตุผลที่อยู่ในตัวผู้ต้องขังนั่นเอง³⁹

และกรณีมีผู้ต้องขังอื่นอาจถูกย้าย ไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคมด้วยความยินยอมของเขาได้เมื่อเครื่องมือบำบัดพิเศษและการช่วยเหลือในทางสังคมของเรือนจำจะเป็นผลดีต่อการกลับเข้าสู่สังคมของเขา ในกรณีดังกล่าวการย้ายจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากหัวหน้าสถานบำบัดทางสังคม⁴⁰

การสำรวจเพื่อการบำบัด และการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง หลังจากที่มีการรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำแล้ว จะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง⁴¹ เพื่อการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังในการบังคับโทษต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้โดยคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษ ในกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำได้⁴² ใช้ในกรณีที่มิอัตราโทษจำคุกไม่สูงมากเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยเน้นทฤษฎี Individualization of punishment⁴³ โดยเขียนออกมาให้

³⁸ stvollzg § 7 แผนบังคับโทษ

(4) สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องถูกพิพากษาให้จำคุกมากกว่า 2 ปีในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาจะต้องวินิจฉัยความเห็นเกี่ยวกับการย้ายเข้าไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคมหลังครบกำหนด 6 เดือนด้วย.

³⁹ stvollzg § 9 (1).

⁴⁰ stvollzg § 9 (2).

⁴¹ stvollzg § 3 (1) การดำเนินชีวิตของบุคคลในการบังคับโทษต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ (2) ผลร้ายอันเนื่องมาจากการสูญเสียเสรีภาพจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดผลนั้นขึ้น (3) การบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้.

⁴² stvollzg § 6 การสำรวจเพื่อบำบัด

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม

(3) การวางแผนการบำบัดจะต้องปรึกษาร่วมกับผู้ต้องขัง.

⁴³ ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. หน้า 34.

ชัดเจนเป็นรูปธรรมในรูปแบบบังคับโทษจำคุกรายบุคคล Vollzugsplan⁴⁴ เน้นการสำรวจผู้ต้องขังเพื่อบำบัด⁴⁵

กล่าวคือ บทบัญญัตินี้ได้กำหนดกระบวนการบำบัดและการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง คือ หลังจากผ่านกระบวนการแรกรับโดยการปฐมนิเทศ กระบวนการบำบัดผู้ต้องขังก็จะเริ่มต้นขึ้นเพื่อที่จะศึกษาบุคลิกภาพและเงื่อนไขการใช้ชีวิตของผู้ต้องขัง ซึ่งอาจจะได้รับการยกเว้นในกรณีที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเรื่องระยะเวลาที่ต้องถูกจองจำการบำบัดจะดำเนินการในสถานการณืที่เป็นความรู้ต่อการวางแผนบำบัดเต็มรูปแบบของผู้ต้องขังในขณะรับโทษ และยังคงดำเนินการในสถานการณืที่มีผลต่อการบริหารจัดการและบูรณการ ซึ่งจำเป็นหลังจากที่ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวโดยเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตรวจสอบว่า จะเป็นการเปลี่ยนการจัดการด้านการบำบัดทางสังคม หรือจะเป็นการเปลี่ยนตามมาตรการการบำบัดนั้น

และหลักการนี้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน⁴⁴ มาตรา 60 วรรค 1 และ 2

(1) มาตรฐานในการกำหนด โทษนั้นคือความรับผิดชอบผู้กระทำความผิด

(2) ในการกำหนดโทษนั้นให้ศาลพิจารณาถึงสภาวะต่างๆ นอกเหนือไปจากองค์ประกอบแห่งความผิดตามลายลักษณ์อักษรซึ่งอาจจะมีส่วนบรรเทาโทษหรือเพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรจะคำนึงถึง มูลเหตุจูงใจ และจุดมุ่งหมายของผู้กระทำความผิด สภาวะทางจิตในที่แสดงออกมาทางการกระทำและการแสดงออกซึ่งความตั้งใจกระทำ อันเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดได้กระทำการอันเป็นการละเมิดต่อหน้าที่ของตนมากน้อยเพียงไร พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดและผลกระทบกระเทือนอันเกิดจากการกระทำความผิด ประวัติของผู้กระทำความผิด บุคลิกภาพ และสภาวะทางเศรษฐกิจ, การประพฤติปฏิบัติของผู้กระทำความผิดหลังจากการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามแก้ไขสิ่งที่ตนได้กระทำความ

⁴⁴ ธาณี วรภัทร์ ก เล่มเดิม, หน้า 94-104.

⁴⁵ ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กระบวนการบำบัด และการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง.

(1) หลังจากผ่านกระบวนการแรกรับโดยการปฐมนิเทศ กระบวนการบำบัดผู้ต้องขังก็จะเริ่มต้นขึ้นเพื่อที่จะศึกษาบุคลิกภาพและเงื่อนไขการใช้ชีวิตของผู้ต้องขัง ซึ่งอาจจะได้รับการยกเว้นในกรณีที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเรื่องระยะเวลาที่ต้องถูกจองจำ

(2) การบำบัดจะดำเนินการในสถานการณืที่เป็นความรู้ต่อการวางแผนบำบัดเต็มรูปแบบของผู้ต้องขังในขณะรับโทษ และยังคงดำเนินการในสถานการณืที่มีผลต่อการบริหารจัดการและบูรณการ ซึ่งจำเป็นหลังจากที่ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว โดยเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตรวจสอบว่า จะเป็นการเปลี่ยนการจัดการด้านการบำบัดทางสังคมตาม มาตรา 11 วรรคที่ 1 หรือ 2 หรือจะเป็นการเปลี่ยนตามมาตรการการบำบัดนั้น.

ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ. 1976 ที่เริ่มต้นด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง โดยทฤษฎีการลงโทษเพียงแค่จัดความชั่วที่อยู่ในจิตใจของผู้นั้น แต่ก็ไม่ควรทำลายความเป็นตัวตนของเขาตามวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อวางแนวทางให้ศาลรู้ว่าตนจะต้องคำนึงถึงอะไรบ้างในการที่จะกำหนดโทษขั้นต่ำแตกต่างกันในความผิดฐานเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะในทฤษฎีกฎหมายอาญาปัจจุบันโทษทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดจะต้องเหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าที่จะให้โทษนั้นเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ⁴⁶ โดยกระบวนการบำบัดจะดำเนินการ ที่อยู่ในสถานการณ์ที่เกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการวางแผนการบำบัดของผู้ต้องขังในขณะรับโทษ และจำเป็นต่อการบริหารจัดการและบูรณาการ ผู้ต้องขังภายหลังจากที่ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว ซึ่งการกระทำและผลกระทบควรจะได้รับ การตรวจสอบได้อย่างเหมาะสม เพื่อที่จะสามารถพิจารณาถึงผลประโยชน์ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อในระหว่างที่ผู้ต้องขังรับโทษ จากกระบวนการบำบัดอาจได้รับการยกเว้นเมื่อกระบวนการนี้ไม่ปรากฏว่ามีความจำเป็นเมื่อคำนึงถึงระยะเวลารับโทษ โดยกระบวนการบำบัดผู้ต้องขังนั้นจะเป็นไปตามระเบียบของบทบัญญัติของการบังคับโทษ⁴⁷ ซึ่งได้ระบุเกี่ยวกับระยะเวลาของการรับโทษในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยที่แผนการดำเนินโทษทางอาญาไม่ได้ถูกจัดทำขึ้นตามแผนบังคับโทษจำคุกซึ่งอยู่ขอบเขตของกระบวนการบำบัดนั้น จะได้รับการตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงได้ต้องมีการแสดงการจัดการด้านการบำบัดทางสังคม หรือจะเป็นการเปลี่ยนแปลงตามมาตรการการบำบัดอื่นๆ ในอีกด้านหนึ่งคือมีการบ่งชี้ขั้นตอนการตรวจสอบอย่างละเอียดเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งแต่ละการตรวจสอบนั้นควรจะมีการครบถ้วนสมบูรณ์

ลำดับที่สาม แผนบังคับโทษ⁴⁸ ในแผนบังคับโทษจะต้องกำหนดจากผลที่ได้จากการสำรวจเพื่อบำบัด และอย่างน้อยต้องมีมาตรการบำบัด เช่นการให้เข้าไปอยู่ในการบังคับโทษเปิด

⁴⁶ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2552). *ทฤษฎีอาญา*. หน้า 93-94.

⁴⁷ stvollz § 6 การสำรวจเพื่อบำบัด

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจจะเว้นได้เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม

(3) ในการวางแผนบำบัดจะต้องมีการปรึกษาหารือกับผู้ต้องขัง.

⁴⁸ stvollz § 7 มาตรา 7 แผนบังคับโทษ

หรือปิด การย้ายไปอยู่ในสถานที่บำบัดทางสังคม การเข้ารับการบำบัดเป็นกลุ่ม มอบงานให้ทำตลอดจนมาตรการของการฝึกอาชีพ การเข้าร่วมในกิจกรรมของการศึกษาต่อเนื่อง มาตรการช่วยเหลือ และมาตรการบำบัดพิเศษ การผ่อนปรนการบังคับโทษ และมาตรการที่จำเป็นในการเตรียมการปล่อยตัว โดยแผนต้องจัดทำให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขัง และผลการสำรวจบุคลิกภาพส่วนบุคคล โดยแผนบังคับโทษจะต้องกำหนดระยะเวลาที่คาดหมายเอาไว้ด้วย โดยสถานะของผู้ต้องขัง สิทธิหน้าที่ของผู้ต้องขังนั้น ผู้ต้องขังต้องให้ความร่วมมือในการออกแบบในการดูแลผู้ต้องขังด้วย และปฏิบัติตามกฎต่างๆภายในเรือนจำด้วยความตั้งใจของผู้ต้องขังในเรื่องการออกแบบแผนบังคับโทษจะได้รับการกระตุ้นและการสนับสนุนจากตัวผู้ต้องขังซึ่งบทดังกล่าวมันเป็นสิ่งที่ไม่ใช่สิทธิในการมีส่วนร่วม แต่เป็นเหมือนข้อบังคับที่ควรต้องกระทำว่า ผู้ต้องขังจะต้องให้ความร่วมมือในการนำเสนอความคิดเห็นในการดูแลผู้ต้องขังด้วยและต้องให้ความร่วมมือในการเพิ่มข้อบังคับในการดูแลด้วย ถือเป็นสิ่งที่ไม่ใช่สิทธิในการมีส่วนร่วม

โดยแผนบังคับโทษมีในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ได้กำหนดไว้ใน มาตรา 7⁴⁹ แผนบังคับโทษ

-
- (1) การบังคับโทษต้องกำหนดจากการสำรวจเพื่อบำบัด (มาตรา6)
  - (2) แผนบังคับโทษอย่างน้อยต้องระบุเกี่ยวกับมาตรการบำบัดดังต่อไปนี้
    1. การให้เข้าไปอยู่ในการบังคับโทษเปิดหรือปิด
    2. การย้ายไปอยู่ในสถานที่บำบัดทางสังคม
    3. การเข้ารับการบำบัดเป็นกลุ่มหรือให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม
    4. มอบงานให้ทำตลอดจนมาตรการของการฝึกอาชีพหรือศึกษาต่อเนื่อง
    5. การเข้าร่วมในกิจกรรมของการศึกษาต่อเนื่อง
    6. มาตรการช่วยเหลือ และมาตรการบำบัดพิเศษ
    7. การผ่อนปรนการบังคับโทษ และ
    8. มาตรการที่จำเป็นในการเตรียมการปล่อยตัว.
  - (3) โดยแผนต้องจัดทำให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขัง และผลการสำรวจบุคลิกภาพส่วนบุคคล โดยแผนบังคับโทษจะต้องกำหนดระยะเวลาที่คาดหมายเอาไว้ด้วย
  - (4) สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องถูกพิพากษาให้จำคุกมากกว่า 2 ปีในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาจะต้องวินิจฉัยความเห็นเกี่ยวกับการย้ายเข้าไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคมหลังครบกำหนด 6 เดือนด้วย.

⁴⁹ stvollzg § 7

- (1) การบังคับโทษต้องกำหนดจากการสำรวจเพื่อบำบัด (มาตรา 6)⁵⁰
- (2) แผนบังคับโทษอย่างน้อยต้องระบุเกี่ยวกับมาตรการบำบัดดังต่อไปนี้
  1. การให้เข้าไปอยู่ในการบังคับโทษเปิดหรือปิด
  2. การย้ายไปอยู่ในสถานที่บำบัดทางสังคม
  3. การเข้ารับการบำบัดเป็นกลุ่มหรือให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม
  4. มอบงานให้ทำตลอดจนมาตรการของการฝึกอาชีพหรือศึกษาต่อเนื่อง
  5. การเข้าร่วมในกิจกรรมของการศึกษาต่อเนื่อง
  6. มาตรการช่วยเหลือ และมาตรการบำบัดพิเศษ
  7. การผ่อนปรนการบังคับโทษ และ
  8. มาตรการที่จำเป็นในการเตรียมการปล่อยตัว
- (3) โดยแผนต้องจัดทำให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขัง และผลการสำรวจบุคลิกภาพส่วนบุคคล โดยแผนบังคับโทษจะต้องกำหนดระยะเวลาที่คาดหมายเอาไว้ด้วย
- (4) สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องถูกพิพากษาให้จำคุกมากกว่า 2 ปีในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาจะต้องวินิจฉัยความเห็นเกี่ยวกับการย้ายเข้าไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคมหลังครบกำหนด 6 เดือนด้วย

โดยแผนการบังคับใช้โทษทางอาญา เกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการบำบัดภายใต้กระบวนการบำบัด และการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขังตามมาตรา 6 แผนการบังคับใช้กฎหมายจึงถูกกำหนดขึ้น แผนดังกล่าวได้อธิบายหน้าที่โดยเฉพาะ เกี่ยวกับมาตรการการลงโทษ การศึกษา การบำบัดทางสังคม รวมถึงมาตรการการบำบัดโดย รายละเอียดจะมีการควบคุมโดยใช้ระเบียบบริหารโดยรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมแผนปฏิบัติการก็จะมี การปรับกระบวนการในแต่ละปี เกี่ยวกับการพัฒนาของนักโทษและผลอื่นๆ ของการวิจัยด้านบุคลิกภาพส่วนเรื่องการย้ายไปยัง

⁵⁰ stvollz § 6 การสำรวจเพื่อบำบัด

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม.

(3) ในการวางแผนบำบัดจะต้องมีการปรึกษาหารือกับผู้ต้องขัง

เรือนจำตามมาตรา 11 วรรคที่ 1 หรือ 2⁵¹ คือ การผ่อนปรนการบังคับโทษ ภายหลังจาก การตรวจสอบโดยละเอียดแล้ว การบังคับโทษจะมีการผ่อนคลายนานกว่านักโทษสามารถที่จะปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเห็นว่านักโทษจะไม่หลบหนี เป็นต้น

สิ่งที่กล่าวต่อไปนี้นับรวมอยู่ในการผ่อนคลายนการบังคับโทษกล่าวคือ การให้นักโทษ ออกจากคุกโดยมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามไปด้วย หรือมีที่พักเป็นของตนเองอยู่นอกเรือนจำโดย ปราศจากการติดตามของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ (มาตรา 11, 13, 15 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมัน)

โดยปกติแล้วการให้นักโทษออกจากเรือนจำโดยมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามไปด้วยถือเป็น ก้าวแรกของการผ่อนคลายนการบังคับโทษ ในกรณีของนักโทษที่ถูกศาลพิพากษาให้จำคุกเป็น ระยะเวลาสั้นๆ ในกรณีของการจำคุกตลอดชีวิต การผ่อนคลายนการบังคับโทษในกรณีของ การให้นักโทษออกจากเรือนจำโดยมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามไปด้วย จะกระทำก็ต่อเมื่อนักโทษ ได้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลาหลายปีมาแล้วเพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับนักโทษ นอกจากนี้ในหนึ่งปี นักโทษมีสิทธิได้รับการพักร้อนเป็นเวลา 21 วัน โดยระยะเวลาพักร้อนดังกล่าวส่วนใหญ่นักโทษที่ อยู่ในเรือนจำแบบเปิดจะใช้ไปจนหมดตามระยะเวลาที่กำหนดในเรือนจำแบบปิด จะมีการกำหนด คร่าวๆ ในการวางแผนการบังคับโทษว่าจะให้มีการพักร้อนกี่วันก่อนที่นักโทษที่อยู่ในเรือนจำแบบ ปิดจะถูกย้ายไปอยู่ในเรือนจำแบบเปิด

นั่น จะมีการตัดสินใจอีกครั้ง เมื่อจบกระบวนการไปแล้วหกเดือนและการวางแผนการ บำบัดจะต้องได้รับการหารือกับผู้ต้องขัง

⁵¹ stvollz § 11 มาตรา 11 การผ่อนปรนการบังคับโทษ

(1) การผ่อนปรนการบังคับโทษอาจมีการกำหนดเป็นต้นว่าให้ผู้ต้องขัง

1. ออกไปนอกเรือนจำเป็นประจำเพื่อทำงานภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หรือ โดยปราศจากการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การออกไปอย่างเสรี)

2. ออกไปนอกเรือนจำสำหรับเวลากลางวันที่กำหนดไว้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ บังคับโทษ(การนำตัวออกไปจากเรือนจำ) หรือโดยปราศจากการดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ

(2) การผ่อนปรนเหล่านี้ให้กำหนดไว้ด้วยความยินยอมของผู้ต้องขังเมื่อเป็นที่เชื่อได้ว่าผู้ต้องขังจะไม่ หลบหนีหรือจะใช้การผ่อนปรนการบังคับโทษนั้นไปกระทำผิดอาญา.

3.1.3 การสร้างแผนบังคับโทษ (Erstellung des Vollzugsplans)⁵²

ข้อมูลที่น่ามาสร้างแผนบังคับโทษควรมาจาก “การสำรวจเพื่อการบำบัด (Behandlungsuntersuchung)”⁵³ การสำรวจนี้เป็นการค้นหาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละราย ควรทำหลังจากการรับตัวผู้ต้องขังแล้วผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นผู้วางแผนบังคับโทษของผู้ต้องขังแต่ละรายจากผลการสำรวจเพื่อการบำบัดแผนบังคับโทษนี้เป็นแผนการเฉพาะบุคคลที่ระบุเรื่องภาระหน้าที่ของผู้ต้องขังและเรื่องการปรับตัวต่างๆ ซึ่งต้องระบุอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่จะขึ้นกับผู้ต้องขังระหว่างการคุมขัง ขั้นตอนต่างๆ ในการบำบัดนั้นจะได้รับการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ด้วย เช่นการบำบัดจิตที่ไม่ปกติ (Vollzugsplan กับ Vollstreckungsplan)⁵⁴ เป็นแผนการบังคับโทษเช่นกัน แต่เนื้อความนั้นคนละเรื่องกัน Vollstreckungsplan จะระบุเรื่องอำนาจต่างๆ ของทัณฑสถานแต่ละที่ ดังนั้นต้องระวังก่อนนำมาปะปนกัน

แผนบังคับโทษจะต้องระบุว่าผู้ต้องคำพิพากษาคนใดจะถูกส่งตัวไปไว้ในเรือนจำแผนกใด การส่งตัวไปบังคับโทษที่อื่นให้กระทำได้เมื่อกรณีมีเหตุผลในการบำบัดหรือการคืนสู่สังคม⁵⁵ อันถือว่าเป็นข้อยกเว้นที่ต้องปฏิบัติตามผู้ต้องขังตามแผนบังคับโทษ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นว่าแผนบังคับโทษมีความยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของผู้ต้องขังเพื่อจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษและความพร้อมของผู้ต้องขัง โดยแผนบังคับโทษที่ใช้กับผู้ต้องขังจะถูกส่งไป ทัณฑสถานหรือสถานฝึกอบรมของกรมราชทัณฑ์ ไปยังผู้บังคับใช้กฎหมายอื่นที่สามารถตัดสินใจด้วยเหตุผลบำบัดและการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

⁵² 2.Teil Rechtliche Gestaltung des Strafvollzugs, 139.

⁵³ StVollzG § 6 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีค.ศ. 1976 มาตรา 6

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม

(3) ในการวางแผนบำบัดจะต้องมีการปรึกษาร่วมกับผู้ต้องขัง.

⁵⁴ Kaiser/Sch Öch, Strafvollzug, 5. Auflage, 139-143

⁵⁵ StVollzG § 152

แผนบังคับโทษต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขังและผลสำรวจบุคลิกภาพของผู้ต้องขังแต่ละราย เพื่อการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ตัวอย่างกรณีผู้กระทำผิดทางเพศที่ได้รับโทษมาแล้ว 2 ปีขึ้นไป จะถูกพิจารณาให้ย้ายไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม⁵⁶

บทบัญญัตินี้ควบคุมแผนปฏิบัติการและเป็นการแทนที่ของแผนบังคับโทษ⁵⁷ ที่ต้องกำหนดจากผลสำรวจเพื่อการบำบัด แม้ว่าเรื่องแผนบังคับโทษจะไม่มีมาตรฐานเบื้องต้นของมาตรการการบำบัดก็ตาม แต่นี่ก็คือมุมมองของอำนาจศาลตามกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้วางแผนการดำเนินงานให้มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินการตามเป้าหมาย ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่อาจทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือได้ หากไม่บรรลุตามเป้าหมาย⁵⁸

การได้กำหนดให้มีการทบทวนแผนปฏิบัติการอย่างน้อยที่สุดปีละครั้ง เนื่องจากแผนปฏิบัติดังกล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาตัวผู้ต้องขังและผลการวิจัยด้านบุคลิกภาพนั้น อาจจะมีความเป็นไปได้ว่าจะเริ่มต้นปฏิบัติไม่พร้อมกันเสมอไป นี่อาจจะมีผลสำหรับโทษจำคุกซึ่งมีระยะเวลายาวนาน ก็ใช้แผนบังคับโทษอย่างเข้มข้นแต่สำหรับโทษระยะสั้นนั้น อาจจะไม่แนะนำให้แผนบังคับโทษไม่เข้มข้นได้ในระยะสั้นเช่นกัน (ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลของบางท้องที่ ที่คิดว่าเรื่องนี้ไม่ควรได้รับการยกเว้น)

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ. 1976 การย้ายสถานที่บำบัดทางสังคมในอีก 6 เดือน เพื่อให้ประชาชนเกิดความปลอดภัยสูงสุดจากผู้ต้องขังโทษร้ายแรง และเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกำหนดเวลาระหว่างการลงโทษ (เช่นการเพิ่มแรงจูงใจในการบำบัดของผู้ต้องขัง) เพื่อสอดคล้องกับหลักการสำรวจเพื่อบำบัด และการมีส่วนร่วม

⁵⁶ stvollzg § 6 การสำรวจเพื่อบำบัด

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจจะเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม.

⁵⁷ stvollzg § 6 การสำรวจเพื่อบำบัด.

⁵⁸ การกิจของการบังคับโทษ มาตรา 2 ในการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังสามารถที่จะดำเนินชีวิตอนาคตโดยปราศจากความผิดอาญาอย่างมีความรับผิดชอบในทางสังคม ที่เป็นจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ การบังคับโทษจำคุกจึงต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำผิดนั้นด้วย.

ของผู้ต้องขัง⁵⁹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ. 1976 ในส่วนเรื่อง การวางแผนการบำบัดจะต้องการหรือกับผู้ต้องขัง ตามกระบวนการบำบัด และการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง

(1) หลังจากผ่านกระบวนการแรกเริ่ม โดยการปฐมนิเทศ กระบวนการบำบัดผู้ต้องขัง ก็จะเริ่มต้นขึ้น เพื่อที่จะศึกษาบุคลิกภาพและเงื่อนไขการใช้ชีวิตของผู้ต้องขัง ซึ่งอาจจะได้รับการ ยกเว้นในกรณีที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิจารณาเรื่องระยะเวลาที่ต้องถูกจองจำ

(2) การบำบัดจะดำเนินการในสถานการณ์ที่เป็นความรู้ต่อการวางแผนบำบัดเต็มรูปแบบของผู้ต้องขังในขณะรับโทษ และยังคงดำเนินการในสถานการณ์ที่มีผลต่อการบริหารจัดการและ บุรณการ ซึ่งจำเป็นหลังจากที่ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว โดยเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตรวจสอบว่า จะเป็นการ เปลี่ยนการจัดการด้านการบำบัดทางสังคมตามมาตรา 11 วรรคที่ 1 หรือ 2 หรือจะเป็นการเปลี่ยน ตามมาตรการการบำบัดนั้น

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า ผู้ต้องขังมีสิทธิตามกฎหมายที่จะมีส่วนร่วมใน การสร้างแผนบังคับโทษ สิทธิที่ว่าคือการแสดงความเห็นต่อทุกประเด็นในมาตรการการบำบัดต่อ การวางแผนเรื่องระยะเวลา โดยเฉพาะการปรับแผนให้เข้ากับพัฒนาการของผู้ต้องขังในอนาคตด้วย การที่ผู้ต้องขังมีสิทธินี้จะทำให้ได้มาตรการบำบัดที่ก่อให้เกิดพัฒนาการอย่างเหมาะสม ตามหลักการเรื่อง หลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละคน (Individualization of Punishment)

⁵⁹ stvollz § 6 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ. 1976 มาตรา 6

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของ ชีวิตผู้ต้องขังการค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้ กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัด ผู้ต้องขังอย่างมีแผนบังคับโทษและการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูก พิพากษาลงโทษในความคิดตามมาตรา 174 ถึง 180 หรือ 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต้องพิสูจน์อย่างละเอียด เป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม

(3) ในการวางแผนบำบัดจะต้องมีการปรึกษาหารือกับผู้ต้องขัง.

3.1.4 มาตรการในการบังคับที่จำเป็นในแผนบังคับโทษ

1. การบังคับโทษในสถานที่เปิดหรือทัณฑสถานเปิดหรือเรือนจำเปิด หรือในสถานที่ปิดหรือเรือนจำปิดหรือทัณฑสถานปิด

โดยหลักต้องให้ผู้ต้องขังคนนั้นยินยอมโดยการวางแผนบังคับโทษต้องมีการปรึกษาหารือกับผู้ต้องขัง⁶⁰ สิ่งนี้สอดคล้องกับการปฏิบัติซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่ารูปแบบของเรือนจำ

การบังคับโทษจำคุกแบบเปิดหรือปิดนั้นเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ผู้ต้องขังคำพิพากษาให้ลงโทษก็จะถูกนำตัวไปไว้ในเรือนจำที่อาจจะเป็นแบบเปิดหรือแบบปิดก็ได้ การใช้ชีวิตในเรือนจำที่เป็นแบบเปิดจะมีลักษณะที่คล้ายกับการใช้ชีวิตประจำวันทั่วไป มากกว่าเรือนจำแบบปิด นอกจากนี้ เรือนจำแบบเปิดจะไม่มีมาตรการที่จะป้องกันการหลบหนีของนักโทษหรือถ้ามีก็เป็นแต่เพียงมาตรการที่ลดลง ในระหว่างการรับโทษจำคุก การสลับสับเปลี่ยนระหว่างเรือนจำเปิดและเรือนจำปิดเป็นสิ่งที่กระทำได้

ตามมาตรา 10⁶¹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์เยอรมัน บัญญัติว่านักโทษจะถูกคุมขังอยู่ในการบังคับโทษแบบเปิดเมื่อไม่เป็นที่เกรงว่านักโทษจะหลบหนีหรือจะใช้สิทธิโดยมิชอบในโอกาสที่ตนถูกคุมขังในเรือนจำแบบเปิด หลักที่จะใช้ในการวินิจฉัยว่านักโทษจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่แตกต่างกันไปตามแต่ละมลรัฐ

ในกรณีอื่นผู้ต้องขังต้องอยู่ในการบังคับโทษที่ปิด ผู้ต้องขังคนหนึ่งคนใดอาจอยู่ในการบังคับโทษที่ปิดได้ด้วยเช่นกัน หรืออาจถูกโยกย้ายไปอยู่ในการบังคับโทษแบบปิดได้เมื่อมีการกระทำความผิดจำเป็นต่อการบำบัดเขา

ในกรณีที่ผู้ต้องขังคำพิพากษาให้ลงโทษคุมขังอยู่ระหว่างการสืบสวนสอบสวนจนมีการอ่านคำพิพากษาให้จำคุกหรือเป็นกรณีของผู้กระทำความผิดซ้ำ ส่วนใหญ่แล้วนักโทษดังกล่าวจะถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำแบบปิด หากว่าในระหว่างการคุมขังได้มีการประเมินว่านักโทษไม่น่าที่จะหลบหนีและไม่เป็นอันตรายต่อสังคม รวมทั้งให้ความร่วมมือเพื่อที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ อาจมีการย้ายนักโทษคนดังกล่าวไปไว้ในเรือนจำแบบเปิด ในทางกลับกัน นักโทษอาจถูกย้ายมาขังในเรือนจำแบบปิดได้หากว่าไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของเรือนจำ

⁶⁰ stvollzg § 6 มาตรา 6 (3) ในการวางแผนบังคับต้องมีการปรึกษาหารือกับผู้ต้องขังด้วย.

⁶¹ StVollzG. § 10.

3.1.3.2 การเตรียมการปล่อยตัวนักโทษออกจากเรือนจำ

เพื่อเป็นการเตรียมปล่อยตัวนักโทษออกจากเรือนจำ อาจมีการเสริมด้วยวิธีการต่างๆ เป็นต้นว่าการให้นักโทษออกจากเรือนจำโดยมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ติดตามไปด้วย การให้นักโทษพักผ่อน ตลอดจนการช่วยเหลือนักโทษในการหาที่พักอาศัย เป็นต้น การเตรียมการปล่อยตัวนักโทษออกจากเรือนจำควรจะเริ่มต้นอย่างช้าที่สุด 3 เดือนก่อนที่จะครบกำหนดโทษจำคุก

3.1.3.3 การปล่อยตัวนักโทษออกจากเรือนจำ

สำหรับนักโทษแล้วการยุติการบังคับโทษเริ่มต้นด้วยการปล่อยตัวนักโทษออกจากเรือนจำที่จะต้องกระทำให้ช้าที่สุดเท่าที่จะทำได้ในวันที่ทำการปล่อยตัว เมื่อได้รับการปล่อยตัวนักโทษจะได้รับทรัพย์สินของตนเองและเงินช่วยเหลือเบื้องต้นที่ทางเรือนจำหักเก็บไว้จากเงินค่าจ้างในระหว่างที่นักโทษอยู่ในเรือนจำและได้ทำงานระหว่างนั้นโดยเงินดังกล่าวถือเป็นการช่วยเหลือเบื้องต้นในการหาที่พักอาศัยและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นในกรณีที่นักโทษมีลูกก็จะได้รับเงินช่วยเหลือดังกล่าวเพิ่มขึ้น ส่วนนักโทษที่ระหว่างอยู่ในเรือนจำไม่ได้ทำงานหรือทำงานเพียงเล็กน้อยก็จะไม่ได้รับเงินช่วยเหลือดังกล่าวเมื่อได้รับการปล่อยตัว

นอกจากการปล่อยตัวนักโทษเมื่อนักโทษได้รับโทษจำคุกจนครบกำหนดเวลาตาม มาตรา 57, 57 a, 57b ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ตามกฎหมายเยอรมันยังมีการปล่อยตัวนักโทษจำคุกก่อนครบกำหนดเวลาจำคุก ซึ่งอาจจะเป็นกรณีเมื่อจำคุกไปครบครึ่งหนึ่งหรือสองในสามหรือเมื่อเป็นการนำตัวนักโทษเข้ารับการบำบัดรักษาตามมาตรา 35 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเยอรมัน รวมทั้งกรณีของการขอภัยโทษ โทษจำคุกที่เหลือที่นักโทษไม่ได้รับจะถูกนำไปรอกการลงโทษจำคุกที่เรียกชื่อว่า “การปล่อยโดยมีเงื่อนไข”⁶²

เมื่อนักโทษได้รับโทษจำคุกมาครึ่งหนึ่งหรือสองในสามส่วนแล้ว นักโทษสามารถที่จะยื่นคำร้องขอให้รอกการลงโทษโทษจำคุกที่เหลือตามมาตรา 57 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันต่อองค์คณะบังคับโทษทางอาญา (die Strafvollstreckungskammer)⁶³ ซึ่งเป็นผู้พิพากษาได้ นักโทษจำนวนมากหวังว่าตนเองจะได้รับปล่อยตัวก่อนครบกำหนดจำคุก ในการทำคำวินิจฉัยศาลจะพิจารณาความเห็นของพนักงานอัยการประกอบกับข้อมูลอื่นๆ ที่มีอยู่รวมทั้งจะมีการสอบถามนักโทษด้วย หลังจากนั้นศาลก็จะมีการทำคำสั่ง ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ปล่อยตัวนักโทษก่อนครบกำหนดก็จะมีการดำเนินการไปตามนั้น หากว่าพนักงานอัยการไม่ได้โต้แย้งคำสั่งดังกล่าวของศาล ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้องของนักโทษก็จะมีการกำหนดว่านักโทษจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างไรเพื่อที่นักโทษจะสามารถยื่นคำร้องได้ใหม่ในเวลาที่กำหนด

⁶² ธาณี วรภัทร์ ข (2552). กฎหมายบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก.

⁶³ แหล่งเดิม.

ตามมาตรา 35 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเยอรมัน หากนักโทษได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวอันเป็นผลมาจากการที่นักโทษเป็นผู้ติดยาเสพติด นักโทษสามารถที่จะขอให้ปล่อยตนเองโดยแสดงความจำนงที่เข้ารับการรักษา ในกรณีเช่นนี้ การบังคับโทษจำคุกหรือการบังคับโทษจำคุกที่เหลือก็จะได้รับการระงับไว้ กรณีจะเข้าเหตุตามมาตรา 35 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเยอรมันก็ต่อเมื่อเป็นกรณีของโทษจำคุก (รวมถึงโทษจำคุกที่เหลือ) ไม่เกินสองปีและนักโทษได้แสดงให้เห็นว่ามีสถานที่ที่จะรักษาและยินดีจ่ายค่าใช้จ่ายในการรักษาประกอบกับพนักงานอัยการจะต้องเห็นชอบด้วย

ในกรณีที่นักโทษไม่ประสบผลสำเร็จในการขอให้มีการปล่อยตัวก่อนครบกำหนด หรือมีเหตุการณ์พิเศษเกินขึ้น ซึ่งจากเหตุดังกล่าวนักโทษต้องการที่จะให้มีการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดเวลาก็สามารถที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโดยมีเงื่อนไขในรูปของการอภัยโทษได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและไม่ค่อยที่จะได้รับการอภัยโทษตามที่ร้องขอ

3.2 การบังคับโทษทางอาญาในประเทศญี่ปุ่น

ตารางที่ 3.1 การบังคับโทษทางอาญาในประเทศญี่ปุ่น

Territory	Male	Female	Total	General Population(000)	Imprisonment Per10000 Population
ญี่ปุ่น	63,730	3,525	67,255	127,450,000	52.8

จากสถิติ⁶⁴ ในการบังคับโทษในประเทศญี่ปุ่นที่จำนวนประชากรต่อผู้กระทำความผิดดังกล่าวบ่งชี้ได้ว่า⁶⁵

ประการแรก ถึง ความที่มีประสิทธิภาพและความที่มีประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น ทำให้ปริมาณอาชญากรรมมีจำนวนน้อย

ประการที่สอง โทษจำคุกนั้นมีผลเสียกับบุคคลมาก จึงเป็นนโยบายของรัฐที่พยายามที่จะให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา พยายามที่จะใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุกมาปรับใช้ เช่น ในชั้นตำรวจใช้การเปรียบเทียบปรับ ชั้นอัยการใช้วิธีการชะลอการฟ้อง ในชั้นศาลใช้วิธีบังคับโทษปรับ

⁶⁴ Unafei. Op.cit. p.34 อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. หน้า 164.

⁶⁵ ธาณี วรภัทร์ ข เล่มเดิม.

เพิ่มขึ้น การรอลงโทษ ในส่วนของงานราชทัณฑ์ ใช้มาตรการพักการลงโทษ การคุมประพฤติ เป็นต้น จึงส่งผลโดยตรงในการจำกัดจำนวนผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้ได้ผู้กระทำความผิดที่สมควรรับโทษจำคุกจริงๆ เท่านั้น เข้าสู่เรือนจำ

ประการที่สาม คนในสังคมตระหนักเห็นความสำคัญร่วมกัน โดยการให้การร่วมมือ และการช่วยกันดูแลผู้กระทำความผิดทั้งในและนอกเรือนจำ จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างที่ทำให้แทนที่ผู้กระทำความผิดจะไหลเข้าสู่เรือนจำมาก เปลี่ยนมาเป็นลดปริมาณให้สามารถควบคุมได้ อันเป็นวิธีการที่สังคมให้ความช่วยเหลือ และช่วยกันรักษาไว้ซึ่งความสงบสุขและความปลอดภัย

ปรัชญาของญี่ปุ่นในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง⁶⁶ การบังคับโทษจำคุกจะทำโดยหน่วยงานทางอาญาของรัฐเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักโทษเด็ดขาดที่มีความประสงค์จะแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมส่วนใหญ่อันเป็นการชดเชย และตอบแทนผลจากการกระทำผิด นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการการปรับปรุงฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมปกติได้ มีจิตสำนึกที่จะไม่ไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยความร่วมมือกันของภาครัฐและภาคสังคมอย่างจริงจัง

3.2.1 ปรัชญาการปฏิบัตินักโทษ⁶⁷

การบังคับโทษจำคุกจะทำโดยหน่วยงานทางอาญาของรัฐเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักโทษเด็ดขาดที่มีความประสงค์จะแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมส่วนใหญ่อันเป็นการชดเชยและตอบแทนผลจากการกระทำผิด นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการการปรับปรุงฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ มีจิตสำนึกที่จะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก โดยความร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน กฎหมายฉบับนี้กำหนดหลักพื้นฐานของการบริหารจัดการทัณฑสถานและการปฏิบัติต่อนักโทษ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อการกระทำและปฏิบัติอย่างพอควรต่อนักโทษโดยเคารพต่อหลักสิทธิมนุษยธรรมและสถานการณ์ เช่นเดียวกับการจัดการบริหารของสถานกักกันของทัณฑสถาน⁶⁸

และในเรื่องการปฏิบัติต่อนักโทษ กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดดังนี้ การปฏิบัติต่อนักโทษที่มีคำพิพากษาจะต้องกระทำเพื่อสร้างแรงจูงใจในการกลับตัวและฟื้นฟูบำบัดและพัฒนาการปรับตัวต่อชีวิตในสังคมโดยการทำให้รู้สำนึก ทั้งนี้ตามสภาพนิสัยและสถานการณ์ของนักโทษ⁶⁹

⁶⁶ UNAFEI. Op.cit. p.34.

⁶⁷ Retrieved July 27, 2013, from <http://www.unafei.or.jp/english/pages/CriminalJusticeJapan.htm>

⁶⁸ ธานี วรภัทร์ ข เล่มเดิม.

โดยใช้สถานคุมขัง มีอำนาจหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี

เรือนจำ มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังอันเป็นไปตามพระราชบัญญัติเรือนจำ (kangoku hou, Prison) ค.ศ. 1908 ซึ่งต่อมาได้ยกเลิกและบัญญัติกฎหมายใหม่แทนคือพระราชบัญญัติสิ่งอำนวยความสะดวกของทัณฑสถานและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและผู้ต้องคุมขัง (keili shuuyou shisetsu oyobi hishuuyousha tou no shoguu ni kansuru houritsu, Act on Penai Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees) ค.ศ. 2005 ซึ่งบัญญัติวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังว่า กระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจของผู้ต้องขังในการปรับปรุงและฟื้นฟูและพัฒนาการปรับตัวเข้ากับชีวิตในสังคม สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนาคนโทษ มีวัตถุประสงค์ให้การทำงานตามบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อมเพื่อกระตุ้นให้นักโทษเกิดความสำนึกผิดที่ละนิดและเพื่อผ่อนผันการควบคุมตามระดับความพยายามในการปรับตัวของนักโทษ ด้วยวิธีนี้ นักโทษจะสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในสังคมได้⁷⁰

3.2.2 การจัดประเภทเรือนจำ

จะแยกเพศชายและเพศหญิง⁷¹ ซึ่งตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นแบ่งเป็น 4 ประเภท⁷²

1. เรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาให้มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน
2. เรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลพิพากษาไม่มีเงื่อนไขให้ต้องทำงาน
3. สถานที่กักขังสำหรับผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษกักขัง
4. สถานที่กักกันสำหรับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ได้รับอนุญาตให้กักกันกักตัวไว้ตามอำนาจการจับกุมและผู้ศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต

กรณีเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกอาจบังคับให้ต้องทำงาน 2 เดือนหรือกว่านั้น ในระหว่างกักขังอยู่ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม หรือที่ตั้งขึ้นเป็นพิเศษเฉพาะส่วนในเรือนจำ บุคคลที่อายุกว่า 18 ปี อาจคุมขังไว้ในสถานที่กักขังจนกระทั่งอายุครบ 20 ปี

⁶⁹ UNAFEI. CHAPTER 7 REHABILITATION OF OFFENDERS. Retrieved July 27, 2013, from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/CJSJ_2011/09Chapter7.pdf.http://www.unafei.or.jp/english/pdf/CJSJ_2011/09Chapter7.pdf

⁷⁰ พระราชกฤษฎีกา การบำบัดและพัฒนาคนโทษ มาตรา 1 วัตถุประสงค์ของพระราชกฤษฎีกานี้มีไว้เพื่อกระตุ้นให้นักโทษเกิดความสำนึกผิดที่ละนิดและเพื่อผ่อนผันการควบคุมตามระดับความพยายามในการปรับตัวของนักโทษ ด้วยวิธีนี้ นักโทษจะสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในสังคมได้.

⁷¹ Article 3. The Prison law.

⁷² Article 1. The Prison law.

3.2.3 การเอาตัวบุคคลเข้าเรือนจำและการใช้ชีวิตในเรือนจำ

ในพระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนานักโทษสอดคล้องตามประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น⁷³ มาตรา 47 เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งเงื่อนไขดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน

“มาตรา 47 (1) โทษที่จะลงนั้นจะต้องได้สัดส่วนกับความรับผิดชอบของผู้กระทำผิด

(2) โทษที่จะลงนั้นจะต้องเพื่อจุดประสงค์ที่ป้องกันไม่ให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นและแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีโดยดูจากสถานะแห่ง อายุ บุคลิกภาพ ตำแหน่งหน้าที่และสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิด มูลเหตุชักจูงใจให้กระทำผิด ผลเสียอันเกิดขึ้นแก่สังคม จากการทำผิดนั้นและความรู้สึกผิดชอบของผู้กระทำผิด”

ดังนั้นการลงโทษผู้ต้องขังสอดคล้องกับกฎหมายอาญาตามมาตรา 47 ด้วยจึงเป็นเรื่องการนำตัวผู้ต้องขังมาไว้ในเรือนจำเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วยการใช้แรงงาน

พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนาักโทษนี้จะใช้กับนักโทษที่ถูกตัดสินจำคุกเพื่อใช้แรงงาน ยกเว้นพวกที่เข้ามาภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้⁷⁴

- (1) บุคคลใดที่มีโทษจำคุกน้อยกว่า 6 เดือน
- (2) บุคคลใดที่มีอายุเทียบเท่าหรือเกินกว่า 65 ปี และไม่สามารถทำงานที่ต้องยืนได้
- (3) ผู้หญิงที่กำลังตั้งครรภ์
- (4) บุคคลใดที่พิการ ทูพพลภาพ หรือมีความผิดปกติทางสมองและไม่เหมาะกับการใช้แรงงานในเรือนจำ

กรณีจะนำบุคคลใดเข้ารับโทษจำคุกในเรือนจำ ต้องมีการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องในการส่งบุคคลนั้นสู่เรือนจำและเมื่อมีการตรวจสอบและยืนยันเอกสารนั้นจากศาล ตลอดทั้งข้อกำหนดต่างๆที่ให้ดำเนินการ รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจึงจะนำบุคคลนั้นสู่เรือนจำ⁷⁵ ผู้ต้องขังต้องผ่านการตรวจร่างกายและต้องไม่มีโรคติดต่อ ถ้าพบว่ามีโรคติดต่อจะถูกส่งไปสถานที่อื่นเพื่อทำการรักษาก่อน⁷⁶ เรือนจำจะจัดการปฐมนิเทศผู้ต้องขังใหม่เพื่อแนะนำการใช้ชีวิตในเรือนจำ ระเบียบข้อบังคับและระบบของเรือนจำ

ผู้ต้องขังเป็นผู้หญิงอาจได้รับอนุญาตให้เลี้ยงลูกภายในเรือนจำได้ ในกรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่ามีคามจำเป็นจนกระทั่งเด็กมีอายุครบ 1 ปี ซึ่งหมายถึงเด็กที่เกิดในเรือนจำด้วย⁷⁷

⁷³ Japanese Draft Penal Code.

⁷⁴ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนาักโทษ มาตรา 2.

⁷⁵ Article 11. The Prison Law.

⁷⁶ Article 13, 14. The Prison Law.

⁷⁷ Article 3. The Prison law.

ผู้ต้องขังอาจถูกขังเดี่ยวได้ เว้นแต่พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพราะสภาพจิตใจหรือสภาพร่างกาย

การอยู่ร่วมกันในเรือนจำของผู้ต้องโทษนั้น จะพิจารณาจากลักษณะของการกระทำผิด ตลอดจนบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล ประวัติการกระทำความผิด อายุของผู้ต้องขังที่อยู่ร่วมกัน เป็นสิ่งที่นำมาพิจารณาเพื่อจัดให้ผู้ต้องขังอยู่ในแดนต่างๆ ที่เหมาะสมภายในเรือนจำ⁷⁸ ผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับการดูแลในเรื่องสุขอนามัย การรักษาพยาบาล การปฏิบัติกิจทางศาสนา⁷⁹

พัศดีจะกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังสำหรับผู้ต้องขังแต่ละคน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการของการปฏิบัตินั้น โดยพิจารณาถึงรายงานการสืบเสาะเกี่ยวกับบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของผู้ต้องขัง และหากจำเป็นแนวทางการปฏิบัตินั้นต้องพิจารณาความประสงค์ของผู้ต้องขังด้วย และแนวทางการปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังนั้นต้องกระทำโดยใช้ความรู้ด้านการแพทย์ จิตวิทยา ศีลศาสตร์ สังคมวิทยา และอื่นๆด้วย

การให้การปฏิบัติแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามความเหมาะสม มีระบบการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ทุกคนและมีการจำแนกซ้ำเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้ต้องขัง นอกจากนี้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้มีการทดสอบทางจิตวิทยาด้วย เช่น การทดสอบความพร้อม การทดสอบบุคลิกภาพ การทดสอบทัศนคติและสติปัญญา ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจบุคลิกผู้ต้องขังแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น⁸⁰

ระบบการแบ่งชั้นผู้ต้องขัง (Progressive Grade System)⁸¹ มีจุดมุ่งหมายให้ผู้ต้องขังได้รู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง จะกำหนดจากพฤติกรรมผู้ต้องขังแต่ละคน เช่นการทำงานความประพฤติ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าทางการศึกษา โดยลำดับขั้นต่ำสุด คือเกรด 3 เกรด 2 และเกรดสูงสุดคือเกรด 1 ตามลำดับ หากผู้ต้องขังมีความประพฤติดีก็จะได้เลื่อนชั้นในระดับที่สูงขึ้น แต่ถ้าหากผู้ต้องขังคนใดที่ได้รับการเลื่อนชั้นไปแล้ว กระทำผิดกฎระเบียบ ก็จะถูกพิจารณาลงโทษให้ลดชั้นได้โดยมีการตั้งคณะกรรมการและมีการดูแลให้คะแนนที่เข้มงวด สำหรับสิทธิประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับการเลื่อนชั้น คือ การให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังได้ดำเนินชีวิตอย่างอิสระ การได้รับสิทธิในด้านการติดต่อกับสังคมภายนอก และการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวมากขึ้น จัดการอำนวยความสะดวกในเรื่องของใช้ส่วนตัวให้ เป็นต้น

⁷⁸ Article 16. The Prison Law.

⁷⁹ Article 18. The Prison Law.

⁸⁰ ธานี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. หน้า 169.

⁸¹ ธานี วรภัทร์ ข เล่มเดิม.

การปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังแบ่งออกได้ ดังนี้

ก. การทำงาน พศติต้องมอบหมายงานให้แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกโดยให้ทำงานส่งผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกโดยไม่ต้องทำงานและผู้ต้องขังที่ต้องโทษเล็กน้อยโดยไม่ต้องทำงานนั้น พศติอาจมอบหมายให้ทำงานได้ตามที่ผู้ต้องขังดังกล่าวร้องขอ

การมอบหมายงานดังกล่าวนี้กระทำเพื่อกระตุ้นให้ผู้ต้องขังทำงาน และเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้และทักษะในด้านวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ ในกรณีจำเป็นเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังที่ได้รับใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ หรือได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกอบรมด้วย

พศติจะกำหนดชั่วโมงการทำงานต่อวันและกำหนดวันหยุด รวมทั้งใช้มาตรการให้เกิดความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีแก่ผู้ต้องขังที่ต้องทำงาน ซึ่งการทำงานนั้นพศติอาจให้ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจนถึงระยะเวลาที่ได้พักการลงโทษแล้วเดินทางไปทำงานหรือฝึกยังสถานที่ประกอบธุรกิจภายนอกทัณฑสถานได้โดยไม่ต้องมีผู้คุมก็ได้ โดยให้พศติทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการสถานที่ประกอบธุรกิจนั้นในเรื่องชนิดของงาน ชั่วโมงการทำงาน และเรื่องอื่นที่จำเป็น และพศติต้องกำหนดกฎในการทำงานภายนอกทัณฑสถานและแจ้งให้แก่ผู้ต้องขังทราบ

รายได้จากการทำงานตกเป็นรายได้ของรัฐ แต่ผู้ต้องขังจะได้รับเงินค่าตอบแทนโดยคำนวณจนถึงวันที่ได้รับการปล่อยตัวและได้เงินเพิ่มรายเดือนโดยพิจารณาจากผลสำเร็จของงานและปัจจัยอื่นตามมาตรฐานที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด ซึ่งพิจารณาจากชนิดและเนื้อหาของงานหรือความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน

ข. คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงตนเอง พศติจะกำหนดคำแนะนำเพื่อการปรับปรุงตนเองแก่ผู้ต้องขังเพื่อให้สำนึกถึงความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตน ปลูกฝังจิตสำนึกรักสุขภาพ และได้รับความรู้และแนวทางการใช้ชีวิตเพื่อปรับตนเข้าสู่การใช้ชีวิตในสังคม พศติต้องใส่ใจเป็นพิเศษแก่ผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดหรือเป็นสมาชิกองค์กรอาชญากรรม ซึ่งยากแก่การปรับตัวหรือฟื้นฟูตนเองหรือยากแก่การกลับเข้าสู่สังคม

ค. คำแนะนำในหลักสูตรของโรงเรียน พศติจะกำหนดคำแนะนำในหลักสูตรของโรงเรียนเทียบเท่าหลักสูตรโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาในโรงเรียนแก่ผู้ต้องขัง กล่าวคือผู้ต้องขังมักขาดการศึกษา เช่น ออกจากโรงเรียนโดยยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับจึงมีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังทั้งวิชาภาษาญี่ปุ่น คณิตศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และวิชาพื้นฐานอื่น เมื่อผู้ต้องขังได้รับการศึกษาจนจบภาคบังคับแล้วอาจจัดให้เข้าสอบเทียบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้

3.2.4 การจำแนกนักโทษ

เริ่มแรก เมื่อบุคคลใดได้เข้ามาขังเรือนจำแล้ว เขาจะต้องถูกแยกกักตัวเพื่อตรวจสอบ จำแนกลักษณะนิสัยส่วนตัว สภาพร่างกายและจิตใจ ประวัติอาชญากรรม สภาพแวดล้อมที่เขาได้อาศัยอยู่ แนวโน้ม สมรรถภาพและเงื่อนไขอื่นๆที่เกี่ยวข้องการกักขังและการปฏิบัติในเรือนจำ อย่างไรก็ตาม ในกรณีให้เห็นสมควรให้มีการตรวจสอบจำแนก นักโทษอาจถูกกักขังรวมก็ได้

วิธีการในก่อนหน้านี้อาจจะใช้ปฏิบัติกับนักโทษเท่านั้น แต่ทั้งนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เมื่อจำเป็น⁸²

กระบวนการแรกรับตัวของผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่นนั้นสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นเองด้วยที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่กฎหมายอื่นจะละเมิดมิได้⁸³ โดยกระบวนการนี้มีลักษณะคล้ายแผนบังคับโทษแม้จะไม่มีระบุเป็นลายลักษณ์อักษรดังเช่นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่ก็พอเข้าใจได้ว่าเป็นเสมือนการนำรูปแบบ แผนบังคับโทษโดยมีพื้นฐานมาจากการใช้ทฤษฎีการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิด⁸⁴ ที่สอดคล้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด⁸⁵ ในทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาใช้ ดังเช่น การตรวจสอบจำแนกลักษณะนิสัยส่วนตัว สภาพร่างกายและจิตใจ ประวัติอาชญากรรม สภาพแวดล้อมที่เขาได้อาศัยอยู่เหมือนการสำรวจเพื่อบำบัด⁸⁶ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ห้ามมิให้จำกัดการใช้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเหล่านี้ซึ่งได้รับความคุ้มครองสำหรับประชาชนไว้โดยรัฐธรรมนูญ ให้คุ้มครองแก่ประชาชนทั้งในชนรุ่นปัจจุบันและในอนาคต ในฐานะที่เป็นสิทธิที่เพิกถอนไม่ได้และล่วงละเมิดมิได้

⁸² ในมาตรา 5 พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนานักโทษ

⁸³ รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 11 [สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน]

(1) ห้ามมิให้จำกัดการใช้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชน

(2) สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเหล่านี้ซึ่งได้รับความคุ้มครองสำหรับประชาชนไว้โดยรัฐธรรมนูญ ให้คุ้มครองแก่ประชาชนทั้งในชนรุ่นปัจจุบันและในอนาคตในฐานะที่เป็นสิทธิที่เพิกถอนไม่ได้และล่วงละเมิดมิได้.

⁸⁴ ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม.

⁸⁵ อัจฉริยา ชูตินันท์.อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.หน้า 135-136

⁸⁶ stvollzg § 6 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีค.ศ. 1976 มาตรา 6 การสำรวจเพื่อบำบัด

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเว้นได้ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้.

โดยลักษณะในวิธีการนี้มีมาตรการบำบัดโดยอาจมีการบำบัดเป็นกลุ่มได้เท่าที่จำเป็น⁸⁷ กฎหมายจะกำหนดให้นักโทษที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบจำแนกจะได้รับมอบหมายงานที่สามารถกระทำด้วยมือได้ และจะมีการสังเกตการณ์ตามความเหมาะสมเพื่อคัดลินอุตสาหกรรมที่ต้องไปใช้แรงงานระหว่างช่วงเวลาการจำคุกตามความมุ่งมั่นความพากเพียร ความมีประสิทธิภาพ ความสามารถ ความคิด และอื่นๆ ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง⁸⁸

โดยการตรวจสอบจำแนกที่ห้ามมอบหมายงานให้ทำจะไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้ต้องขัง ที่กล่าวในกฎหมายว่าจะไม่มีการยอมรับความปรารถนาของนักโทษที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบจำแนกเกี่ยวกับการบังคับใช้แรงงานหรือการเปลี่ยนงาน⁸⁹

ในระหว่างการตรวจสอบการจำแนก จะไม่มีนักโทษอื่นอยู่ร่วมด้วยจะเห็นได้จาก มาตรการที่ให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีการดูแลและไม่ให้มีการชุมนุมของนักโทษที่กำลังอยู่ภายใต้การตรวจสอบจำแนกผู้ต้องขัง มีข้อยกเว้นในกรณีที่ต้องป้องกันไม่ให้นักโทษหลบหนี ฆ่าตัวตาย กระทำการรุนแรงหรืออื่นๆ ที่ถือเป็นการละเมิดกฎระเบียบ

ในเรื่องของความเป็นปัจเจกบุคคลและสภาพจิตใจของนักโทษ การสอบสวนจะต้องปฏิบัติตามหลักความรู้ด้านการแพทย์ จิตวิทยา ครุศาสตร์ สังคมศาสตร์ และอื่นๆ ที่จำเป็นในการประกอบการตัดสินใจในระหว่างการตรวจสอบการจำแนก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องตรวจสอบจำแนกนักโทษ พศดีอาจขอเยี่ยมและตรวจอ่านบันทึกกระบวนการพิจารณาคดีและตั้งคำถามไปยังสำนักงานจังหวัด อำเภอหรือตำบล สถานีตำรวจ โรงเรียน สถานบำบัด ญาติ บุคคลที่เกี่ยวข้องด้านอาชีพ และอื่นๆ รวมทั้งเรียกร้องให้พวกเขาเหล่านั้นทำการรายงานในเรื่องที่สำคัญเข้ามา⁹⁰

ผลการตรวจสอบการจำแนกจะบันทึกไว้ในรายงานการจำแนก⁹¹

หากมีบุคคลที่เข้ามาติดต่อกับนักโทษผู้ต้องโทษภายใต้การตรวจสอบจำแนกจะต้องใส่ใจต่อการกระทำของนักโทษดังกล่าว และในกรณีที่มีการสังเกตพบการกระทำที่อาจกระทบ

⁸⁷ ในมาตรา 5 พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนาักโทษ.

⁸⁸ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนาักโทษ มาตรา 7 นักโทษที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบจำแนกจะได้รับมอบหมายงานที่สามารถกระทำด้วยมือได้ และจะมีการสังเกตการณ์ตามความเหมาะสมเพื่อคัดลินอุตสาหกรรมที่ต้องไปใช้แรงงานระหว่างช่วงเวลาการจำคุกตามความมุ่งมั่นความพากเพียร ความมีประสิทธิภาพ ความสามารถ ความคิด และอื่นๆ.

⁸⁹ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนาักโทษ มาตรา 8 จะไม่มีการยอมรับความปรารถนาของนักโทษที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบจำแนกเกี่ยวกับการบังคับใช้แรงงานหรือการเปลี่ยนงาน.

⁹⁰ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนาักโทษ มาตรา 10.

⁹¹ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนาักโทษ มาตรา 11.

การตรวจสอบจำแนกด้านหรือสภาพจิตใจ บุคคลนั้นจะต้องรายงานต่อหัวหน้าฝ่ายที่เขาขึ้นอยู่กับโดยทันที การประพุดนี้หมายรวมถึงบุคคลที่เข้ามาติดต่อกับนักโทษผู้ต้องโทษภายหลังจากการตรวจสอบจำแนกสิ้นสุดลงด้วย⁹²

หัวหน้าฝ่ายที่ได้รับรายงานในย่อหน้าก่อนหน้าจะต้องใช้รายงานดังกล่าวในการตรวจสอบว่าด้วยการจำแนกผู้ต้องขัง เมื่อการตรวจสอบเรื่องส่วนตัวของนักโทษได้สิ้นสุดลงแล้ว พิศิจะทำการตัดสินใจว่าเขาควรได้รับการปฏิบัติแบบกึ่งหัวหน้าและแผนอื่นๆสำหรับการปฏิบัติแก่บุคคลตั้งแต่นั้น ทั้งนี้โดยพิจารณาเรื่องลักษณะของอาชญากรรม อายุ ระยะเวลาของการจำคุก จำนวนการก่อความผิดและเรื่องอื่นๆที่เป็นผลลัพธ์จากการตรวจสอบเรื่องส่วนตัวนั้นด้วยและพิศิจะต้องอธิบายวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติแบบกึ่งหัวหน้าแก่บุคคลที่ได้รับการปฏิบัติแบบกึ่งหัวหน้าด้วย⁹³

3.2.5 การใช้แรงงานเรือนจำ

เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจำแนกผู้ต้องขังแล้ว นักโทษคนใดที่การตรวจสอบเรื่องส่วนตัวได้เสร็จสิ้นลงแล้วจะได้รับมอบหมายงานในการใช้แรงงานในเรือนจำ ที่เขาต้องกระทำตลอดช่วงระยะเวลาการจำคุกนี้⁹⁴

นักโทษในระดับ 4 และระดับ 3 จะไม่ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนงานการใช้แรงงานในเรือนจำ⁹⁵ อย่างไรก็ตามอาจมีการยกเว้นหากเห็นว่ามีความเหมาะสมในการปฏิบัติต่อนักโทษหรือการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็น⁹⁶

นักโทษในระดับ 4 อาจได้รับอนุญาตให้ใช้เงินค่าตอบแทนในการใช้แรงงานในเรือนจำของเขาจำนวนไม่เกิน 1 ใน 5 ของเงินดังกล่าวในทุกๆเดือน⁹⁷ นักโทษในระดับ 3 อาจได้รับอนุญาตให้ใช้เงินค่าตอบแทนในการใช้แรงงานในเรือนจำของเขาจำนวนไม่เกิน 1 ใน 4 ของเงินดังกล่าวในทุกๆ เดือน⁹⁸ นักโทษในระดับ 2 อาจได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องมือของเขาในการทำงานได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องซื้อเครื่องมือตามย่อหน้าข้างต้น นักโทษอาจจะได้รับอนุญาตให้ใช้เงินค่าตอบแทนในการใช้แรงงานในเรือนจำของเขาที่ได้รับมาแล้ว⁹⁹ นักโทษในระดับ 2 ที่มีประวัติการ

⁹² พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนา นักโทษ มาตรา 12.

⁹³ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนา นักโทษ มาตรา 13.

⁹⁴ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนา นักโทษ มาตรา 39.

⁹⁵ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนา นักโทษ มาตรา 29 นักโทษในระดับ 3 และ 4 จะถูกกักขังรวม อย่างไรก็ตาม จะไม่มีการกักขังรวม ถ้าเป็นกรณีที่มีความจำเป็นในการปฏิบัติ.

⁹⁶ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนา นักโทษ มาตรา 40.

⁹⁷ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนา นักโทษ มาตรา 40.

⁹⁸ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนา นักโทษ มาตรา 41.

⁹⁹ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนา นักโทษ มาตรา 42.

ใช้แรงงานในเรือนจำดีเยี่ยมรวมทั้งมีทักษะความสามารถอาจได้รับการมอบหมายให้ช่วยแนะนำเรื่องการจ้างงานในเรือนจำได้¹⁰⁰ นักโทษในระดับ 2 อาจได้รับอนุญาตให้ใช้เงินค่าตอบแทนในการจ้างงานในเรือนจำของเขาจำนวนไม่เกิน 1 ใน 3 ของเงินดังกล่าว¹⁰¹ นักโทษในระดับ 2 ที่เริ่มมีความเชี่ยวชาญในงานที่ได้รับมอบหมายนั้นอาจได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนงานได้¹⁰² ในเรื่องเกี่ยวกับการทำงานของนักโทษในระดับ 1 อาจไม่ต้องมีจัดการการเฝ้าดูแลก็ได้ โดยนักโทษในระดับเทียบเท่าหรือต่ำกว่า ระดับ 2 จะได้รับการปฏิบัติเดียวกันนี้หากมีความจำเป็นพิเศษเกิดขึ้น¹⁰³

นักโทษในระดับ 1 ที่มีประวัติการใช้แรงงานในเรือนจำดีเยี่ยมรวมทั้งมีทักษะอาจได้รับการมอบหมายให้ช่วยแนะนำหรือควบคุมดูแลเรื่องการจ้างงานในเรือนจำได้¹⁰⁴ นักโทษในระดับ 1 อาจได้รับอนุญาตให้ใช้เงินค่าตอบแทนในการจ้างงานในเรือนจำของเขาจำนวนไม่เกินครึ่งหนึ่งของเงินดังกล่าวในทุกๆ เดือน

ระเบียบข้อบังคับของเรือนจำจะต้องเป็นไปเพื่อลดความแตกต่างระหว่างชีวิตในเรือนจำและชีวิตที่เป็นอิสระ หากความแตกต่างนั้นเป็นผลลบต่อความรับผิดชอบของนักโทษหรือลดทอนความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักโทษ

ก่อนที่จะถึงกำหนดเวลาพ้นโทษจำคุก ทางเรือนจำ จำต้องมีมาตรการที่รองรับเพื่อให้นักโทษผู้นั้นได้กลับคืนสู่สังคม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ในแต่ละกรณีจะต้องมีกระบวนการก่อนการปล่อยตัวที่จัดในเรือนจำหรือสถานที่คุมขังที่เหมาะสม หรือการปล่อยตัวภายใต้การควบคุมดูแล ซึ่งการควบคุมดูแลนี้ไม่ควรมอบหมายให้ตำรวจเข้ามาจัดการหากแต่พึ่งอาศัยความร่วมมือจากภาคสังคม

การบำบัดแก้ไขนักโทษควรเน้นว่าต้องไม่เป็นการตัดขาดออกจากชุมชนหากแต่ต้องให้นักโทษได้มีความสัมพันธ์กับชุมชน ในการนี้ทางเรือนจำควรมีรายชื่อหน่วยงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดฟื้นฟูนักโทษไว้เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษควรจะมีการประสานงานกับทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักโทษกับครอบครัวผู้ต้องโทษ และหน่วยงานที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมทุกชั้นตอนควรมีมาตรการดูแลให้สอดคล้องกับกฎหมายกำหนดโทษตามคำพิพากษาลิทธิประโยชน์ สวัสดิภาพทางสังคมและประโยชน์ทางสังคมอื่นๆของนักโทษให้มากที่สุด

¹⁰⁰ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนานักโทษ มาตรา 43.

¹⁰¹ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนานักโทษ มาตรา 44.

¹⁰² พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนานักโทษ มาตรา 47.

¹⁰³ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนานักโทษ มาตรา 48.

¹⁰⁴ พระราชกฤษฎีกาการบำบัดและพัฒนานักโทษ มาตรา 49.

อาจสรุปได้ว่าการจำแนกผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่นสอดคล้องกับหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละคน¹⁰⁵ อันเป็นหลักพื้นฐานที่อยู่ในแผนบังคับโทษที่ใช้เป็นกฎหมาย แม้จะไม่ได้ระบุว่าเป็นแผนบังคับโทษในตัวกฎหมายแต่รูปแบบก็เช่นเดียวกันและเป็นรูปแบบที่มีความแน่นอนที่อยู่ในรูปของกฎหมายเช่นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

---

¹⁰⁵ Japanese Draft Penal Code 47 (1).

บทที่ 4

การบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย

เพื่อให้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขังให้ได้มากที่สุดต้องเริ่มมาในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่รวบรวมข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ที่เป็นผลดีของผู้ต้องขังเข้ามารวมในการพิจารณาว่าสมควรลงโทษผู้ต้องขังมากน้อยเพียงใด มาเป็นข้อพิจารณาที่เป็นประโยชน์ในการจำแนกผู้ต้องขัง

4.1 การรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องขังมาใช้ในชั้นบังคับโทษ

ประเทศไทยใช้ระบบชีวิตล่อว์ในการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นระบบกล่าวที่มีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและการพิจารณาคดีออกจากกัน โดยยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาข้อเป็นประธานในคดี การดำเนินคดีอาญาจะเริ่มจากตำรวจ โดยพนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริง ตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อผู้ต้องหา รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหา นอกจากนี้พนักงานสอบสวนชอบที่จะดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของเขา หรือประวัติของผู้ต้องหาแล้วเสนอต่ออัยการ โดยอัยการเองเมื่อรับสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยยังไม่ครบถ้วนเพียงพอ พนักงานอัยการก็ชอบที่จะสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอในการใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีอาญากับจำเลยต่อไปหรือไม่ หากอัยการเห็นสมควรสั่งฟ้องก็จะมีการยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาล โดยในชั้นพิจารณาของศาลจะมีการสืบพยานโจทก์และจำเลย และเมื่อสืบพยานเสร็จสิ้น ก็จะมีการทำคำพิพากษาโดยศาล ซึ่งกระบวนการในการกำหนดโทษของศาลจะมีการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้มาในระหว่างการดำเนินคดี บุคลิกลักษณะ ตลอดจนประวัติภูมิหลังของจำเลยและรายงานการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในกำหนดโทษด้วย และศาลในฐานะ

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143.

ผู้ทำหน้าที่กำหนดโทษจำเลยจะกำหนดโทษหรือมาตรการปฏิบัติต่อจำเลยให้มีความเหมาะสมได้ ก็ต่อเมื่อศาลมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ และข้อมูลนั้นต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้าน จึงจะทำให้การกำหนดโทษนั้นสามารถปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและ กลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

การรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในการ ดำเนินคดีอาญาที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ เนื่องจากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ ดุลพินิจสั่งคดีของพนักงานอัยการ⁴ และเป็นประโยชน์ต่อศาลในการกำหนดโทษให้มีความ เหมาะสมกับผู้กระทำผิดตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล⁵ ดังนั้นการรวบรวม ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดจึงต้องหาแบบเปิดกว้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือ ผู้กระทำผิดให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดโทษเป็นไปอย่างถูกต้อง

ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้กระทำผิด ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญการนำเท็จจริง เกี่ยวกับตัวจำเลยมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้กระทำผิดจะกระทำมิได้ ดังปรากฏใน พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้คือหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติ เกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารบุคคลเพียงเท่าที่ เกี่ยวข้องและจำเป็น โดยเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่จะ กระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น อีกทั้งหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของ ข้อมูลทราบในกรณีมีการให้จัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใด ซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไป ทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ ซึ่งเป็นปกติแล้ว หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่อยู่ในความดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐ แห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลให้ไว้ล่วงหน้าหรือ ในขณะนั้นมีได้เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในกรณีตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

สำหรับบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูล ยังมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่เกี่ยวกับตนและเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสาร นั้นจะต้องให้บุคคลนั้นได้ตรวจดู หรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคล นั้นถ้าบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่จริง ให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสาร แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลนั้นได้⁶

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 (2)- มาตรา 144.

⁵ ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. หน้า 34.

⁶ คุราชะเอียดเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540.

ดังนั้นการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยจะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากจำเลยผู้เป็นเจ้าของข้อมูล เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมดูแลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลย ต้องเปิดโอกาสให้จำเลยสามารถตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวได้และถ้าเห็นว่าข้อมูลใดไม่ถูกต้องตามเป็นความจริง จำเลยมีสิทธิขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องได้

การเปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าว ถือเป็น การกระทบต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้กระทำหรือจำเลย ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ

1) ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

“ข้อ 12 บุคคลใดๆ จะถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัวในเคหสถานหรือในการสื่อสารหรือจะถูกกลบหลู่ในเกียรติยศ และชื่อเสียงมิได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง โดยกฎหมายต่อการแทรกแซง หรือการกลบหลู่ดังกล่าว”⁷

2) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

“มาตรา 35 สิทธิบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน”

อาจกล่าวได้ว่า การจะนำข้อมูลของบุคคลใดๆ มาเปิดเผยจึงกระทำมิได้ ยิ่งถ้าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดแล้วถือว่ามีความสำคัญมาก โดยการเปิดเผยข้อมูลถือได้ว่าเป็นการแทรกแซงความเป็นอยู่ส่วนตัวในชื่อเสียงตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 12 และเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ข้อ 12 และเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลในชื่อเสียง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 35 ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลจะกระทำได้อีกเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น

⁷ “Article 12 No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation, Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.”

4.2 หน่วยงานที่มีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงที่เป็นผลดีและผลร้ายของจำเลยมาพิจารณาปรับลดโทษ

4.2.1 ในชั้นสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131 และ มาตรา 138

เมื่อมีการกระทำที่เป็นความผิดอาญาเกิดขึ้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง⁸ ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพียงเพื่อใช้ยืนยันผู้ต้องหาอย่างเดียวไม่ได้ เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานอันเป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เนื่องจากคดีอาญาตัดสินด้วยความจริงและการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใด จริงหรือไม่ต้องฟังความทุกฝ่าย ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ได้กำหนด “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด” การสอบสวนจึงเป็นการค้นหาความจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและการกระทำของผู้ต้องหาด้วย⁹ ดังนั้นการค้นหาพยานหลักฐานต่างๆ อันเกี่ยวกับผู้ต้องหา มีอยู่ 3 ประการคือ

ก. พยานหลักฐานที่ใช้ยืนยันผู้ต้องหา¹⁰

ข. พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา¹¹

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

มาตรา 17 บัญญัติว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้”

มาตรา 18 บัญญัติว่า “ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา.....” ซึ่งในวรรคสองของมาตรานี้บัญญัติไว้ทำนองเดียวกันกับในวรรคแรก แต่เป็นไปในเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี.

⁹ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม, หน้า 130.

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98 (1) บัญญัติว่า “ในกรณีที่ยื่นคำขอโดยไม่มีจำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้สืบอำนาจยึดสิ่งของใดๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหาหรือจำเลย.”

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98 (1).

ก. พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเหตุบรรเทาโทษ¹²

การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนดังกล่าว จะทำให้ทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ทั้งนี้พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหาความทุกข์ข้อที่ได้มาอันเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาให้ผู้ต้องหาทราบด้วย

เมื่อพิจารณารายงานการประชุม คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 46-14/2506 เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2506 และครั้งที่ 464-30/2516 เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2516 และครั้งที่ 465-31/2516 เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2516¹³ จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาสอบสวนของพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนและหาพยานหลักฐานในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มีความผิดหรือได้รับยกเว้นโทษด้วย มิใช่มุ่งค้นหาพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความผิดของผู้ต้องหาแต่เพียงอย่างเดียว อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวยังได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างกว้างขวาง ในการค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้กระทำผิดและรายละเอียดในการกระทำผิดเสนอต่อศาล เพื่อศาลจะได้ใช้ดุลพินิจลงโทษจำเลยได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องวางตัวเป็นกลางรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษรวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ของผู้กระทำผิด โดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำทุกอย่างเพื่อทำทุกอย่างเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความจริงว่า จำเลยกระทำผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา หรือไม่ และการกระทำผิดเกิดขึ้นจากสาเหตุใด และมีเหตุบรรเทาโทษหรือไม่ แต่ในทางปฏิบัติหาได้เป็นเช่นนั้นไม่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนเพียงเพื่อให้เห็นว่าคดีมูลว่าผู้ต้องหากระทำผิด แล้วก็จะหยุดการสอบสวน นอกจากนั้นยังจะทำการสอบสวนแต่เฉพาะในแง่ที่เป็นผลร้ายแก่จำเลยหรือผู้ต้องหาเท่านั้น โดยมีได้ทำการสอบสวนในแง่ที่เป็นผลดีแก่จำเลยหรือผู้ต้องหาและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเหตุบรรเทาโทษจำเลยหรือผู้ต้องหา น่าจะเกิดจากความไม่เข้าใจในบทบาทของตนเองอย่างเพียงพอต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวที่ได้กำหนดไว้¹⁴

¹² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ทศกักราช 2534 มาตรา 34 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131 และ 138 บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเอง หรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาแต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อหาความทุกข์ข้อที่ได้มา.”

¹³ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม.

¹⁴ เหตุที่พนักงานสอบสวนมักรวบรวมแต่พยานหลักฐานที่มุ่งแต่จะพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาคือผู้กระทำความผิด เนื่องจากระเบียบของกรมตำรวจ ข้อ 254 บัญญัติ “ตามปกติผู้สอบสวนไม่จำเป็นต้องสอบสวนพยานของผู้ต้องหาเพราะตามธรรมดาพนักงานสอบสวนมีหน้าที่จะพิจารณาคดีว่าพ้อมีมูลดำเนินการฟ้องร้องหรือไม่เป็น

ดังนั้นการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงต้องรวบรวมหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายตลอดจนเหตุบรรเทาโทษที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและตัวของผู้ต้องหาด้วย เพราะการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่ทุกฝ่ายมีหน้าที่ค้นหาความจริงเช่นเดียวกับระบบกฎหมายของประเทศในภาคพื้นยุโรป ด้วยเหตุนี้องค์กรของรัฐทุกฝ่ายไม่ว่าศาล อัยการและตำรวจ ต้องร่วมมือและมีความเชื่อมโยงของฝ่ายต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทั้งทางกฎหมายและทางปฏิบัติและในฐานะที่ตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่รักษากฎหมายและเป็นองค์กรแรกที่เข้าไปเกี่ยวกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้นจึงต้องวางตัวเป็นกลางด้วยมิใช่แต่เพียงสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพียงเพื่อใช้ยื่นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดแต่เพียงประการเดียวไม่ เนื่องจากตำรวจก็เป็นองค์กรหนึ่งที่จะต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่คู่ความทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจในอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือของประชาชนต่อองค์กรของรัฐในการร่วมกันปราบปรามอาชญากรรม แต่ในทางปฏิบัติตำรวจมักจะกระทำตนเป็นคู่ความกับผู้ต้องหาเสียเอง เพราะว่าเป็นองค์กรแรกที่เข้ามาสัมผัสกับการกระทำ ความผิดของผู้ต้องหา จึงมีความรู้สึกโน้มเอียงอยู่ตลอดเวลาว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด ฉะนั้นการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ จึงมุ่งเพื่อพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด ซึ่งส่งผลสำคัญมาถึงอัยการในการพิจารณาพยานหลักฐานเพื่อวินิจฉัยสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่จำเลยอย่างแท้จริง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดหรือจำเลย มาประกอบในสำนวนสอบสวนด้วย เพราะการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการลงโทษจำเลยอย่างถูกต้องเหมาะสมได้นั้น ศาลจะต้องมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 138 นั้น เมื่อพิจารณาจากรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารั้งที่ 46-14/2506 เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2506 และครั้งที่ 775-25/2523 เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2523 จะเห็นได้ว่าหลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ต้องการจะป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนเอาเปรียบจำเลย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 138 ที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบในประเด็นความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนได้สอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยนั้น ไม่ต้องการให้พนักงานสอบสวน

หลักหาใช่เป็นผู้วินิจฉัยคดีของคู่ความไม่...” ซึ่งพนักงานสอบสวนได้นำเอาระเบียบนี้มายึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด มากกว่าหลักฐานวิธีพิจารณาความอาญาเสียอีก อ้างถึง ใน อรุณี กระจ่างแสง. เล่มเดิม. หน้า 91.

กระทำการอันเป็นการเอาเปรียบจำเลยหรือผู้ต้องหา เพราะการสอบสวนดังกล่าวเป็นการสอบสวน เขาเกี่ยวกับความประพฤติจากผู้อื่นอันเป็นการสอบสวนข้างเดียว จึงต้องมีการแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้ชี้แจงว่าข้อมูลดังกล่าวนั้นถูกต้องและครบถ้วนหรือไม่ เพราะ การสอบสวนดังกล่าวมิใช่การสอบสวนประเด็นแห่งคดีโดยตรงว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ แต่เป็น เรื่องที่จะนำมาประกอบการพิจารณาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลในการลดโทษหรือ เพิ่มโทษ เพราะว่าการทำศาลจะพิจารณาลงโทษจำเลยนั้น ศาลควรจะได้โอกาสได้รู้จักตัวจำเลย ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนให้ทราบถึงภูมิหลังต่างๆ ของจำเลย ว่าจำเลยอยู่ในสถานะแวดล้อมอย่างไร นิสัย ความประพฤติ พื้นฐานครอบครัว เป็นอย่างไร ซึ่งการสอบสวนนี้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องค้นหาความจริงในเรื่องภูมิหลัง ของจำเลย ทั้งในแง่ที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษแก่จำเลย โดยเสนอมาพร้อมกับคำฟ้องเพื่อให้ ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเพราะ ข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อศาลในการกำหนดโทษเพราะว่าศาลย่อมไม่อาจลงโทษ ได้ถูกต้อง ถ้ายังไม่รู้จักผู้กระทำผิด¹⁵

อนึ่งความเป็นมาแห่งชีวิตหมายถึงประวัติวิถีชีวิตของผู้ต้องหาก่อนการกระทำผิด เช่น มีการศึกษาอย่างไร ประกอบอาชีพอย่างไรมาบ้าง เคยกระทำผิดมาแล้วหรือไม่ส่วนความประพฤติ อันเป็นอาชญา ก็เช่น ผู้ต้องหาเป็นคนเสพสุรายาเมาเป็นปกติวิสัย เป็นคนมีเมตตา หรือเป็นคนเกะกะ เกร เป็นต้น การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะสอบสวนในเรื่องเหล่านี้ได้ก็ เพราะอำนาจการสอบสวนโดยปกติย่อมต้องมุ่งหมายเพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและ เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษในความคิดที่กล่าวหา ตามนัยคำนิยามของประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญามาตรา 138 หาใช้เพื่อการดังกล่าวไม่ จึงจำเป็นต้องบัญญัติให้อำนาจสอบสวน ขึ้นเป็นอีกกรณีหนึ่ง นอกจากนั้นการสอบสวนตามมาตรา 138 มีข้อแตกต่างจากการสอบสวน โดยปกติอย่างหนึ่ง คือ การสอบสวนตามมาตรา 138 พนักงานสอบสวนจะต้องให้ผู้ต้องหาทราบ ข้อความทุกข้อที่สอบสวนได้มาแต่การสอบสวนโดยปกติไม่มีบทบัญญัติใดบังคับให้พนักงาน สอบสวนต้องทำเช่นนั้น เว้นแต่จะเป็นการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งจะต้องแจ้งข้อหาให้ทราบตาม มาตรา 134 เท่านั้น¹⁶

อย่างไรก็ตามการสอบสวนตามมาตรา 138 ไม่ปรากฏว่าได้กระทำกันในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการ

¹⁵ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม.

¹⁶ คณิ่ง ภาไชย. (2537). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 221.

ในการเสนอความเป็นมาแห่งชีวิตของจำเลยต่อศาล เพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำผิดให้เหมาะสมเป็นรายๆ ไป¹⁷

4.2.2 ในชั้นอัยการในการเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องขังมาประกอบดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญา

การรวบรวมพยานหลักฐานนั้น โดยทั่วไปเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน แต่พนักงานอัยการก็มีอำนาจนั้นด้วย เพราะตามกฎหมายพนักงานอัยการอาจสั่งสอบสวนเพิ่มเติมหรือสั่งให้ส่งพยานเพื่อซักถามได้¹⁸ ในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐาน อัยการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่จำเลยด้วยไม่ใช่ปล่อยให้ทำหน้าที่ของฝ่ายจำเลยในการหาพยานหลักฐานเพียงฝ่ายเดียว เพราะอัยการมีหน้าที่ค้นหาความจริงและความยุติธรรม (Serve truth and justice)¹⁹ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นภาวะวิสัยของอัยการ และเมื่ออัยการเห็นว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิด อัยการอาจสั่งไม่ฟ้องคดีก็ได้ ซึ่งการดำเนินคดีอาญาของอัยการในประเทศไทย อัยการจะเป็นผู้กลั่นกรองสำนวนสอบสวนที่พนักงานสอบสวนเสนอมา จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยตนเองมิได้ต้องกระทำผ่านพนักงานสอบสวน จึงทำให้การสอบสวนของพนักงานสอบสวนมีความสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของอัยการเป็นอย่างมาก²⁰ เนื่องจากการสอบสวนฟ้องร้องในประเทศไทยได้แบ่งความรับผิดชอบในการสอบสวนและฟ้องร้องออกจากกันค่อนข้างจะเด็ดขาด ทำให้อัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเป็นผลให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนได้อย่างเป็นอิสระ ส่วนอัยการเป็นผู้วินิจฉัยว่าควรฟ้องหรือไม่เท่านั้น จึงทำให้อำนาจของพนักงานสอบสวนดังกล่าวขาดการควบคุมจาก “อัยการ” ในลักษณะการคานและดุล (Check and Balance) เท่าที่ควร ดังนั้น โอกาสที่พนักงานสอบสวนจะใช้อำนาจโดยมิชอบจึงมีมาก เพราะเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนมักจะมีอคติกับผู้ต้องสงสัยที่ถูกจับกุมมาทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ มีแนวโน้มที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกจับกุมมาเป็นผู้กระทำผิด โดยละเลยที่จะสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาและพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา ซึ่งความจริงแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระทำของผู้ต้องหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาด้วย²¹

¹⁷ คณิง ภาไชย, แหล่งเดิม, หน้า 221 -222.

¹⁸ ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 229.

¹⁹ Johm H. Langbein. (1977). *Comparative Criminal Procedure: Germany*. p. 11.

²⁰ สุจินต์ ทิมสุวรรณ. (2524). *กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่วรัฐ*. หน้า 41-42.

²¹ พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมและปรากฏในสำนวนการสอบสวนมีอยู่ 3 ชนิด

โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และ มาตรา 138 เป็นพยานหลักฐานที่จะต้องมีการรวบรวมเสมอ เพราะถ้าไม่มีการรวบรวมแล้วจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้²² เนื่องจากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเป็นประโยชน์กับพนักงานอัยการ ในการใช้ดุลพินิจที่จะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องและเมื่อไปถึงชั้นศาลก็จะเป็นประโยชน์ในการ จะแถลงให้ศาลลงโทษหนักหรือโทษเบาได้

ในชั้นของการฟ้องคดีนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้ ผู้เสียหายและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาล²³ ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดจะมี ส่วนช่วยงานของพนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจได้ดังนี้ คือ

1. การสั่งคดี

ในการดำเนินคดีอาญานั้นมีหลักที่สำคัญอยู่ 2 หลัก คือ²⁴

ก. หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (Legality Principle) เจ้าพนักงานมีหน้าที่ ต้องฟ้องร้องผู้กระทำความผิดต่อศาล ซึ่งแนวคิดในทางทฤษฎีทางอาญาหลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย เป็นทำนองเดียวกับความคิดในทางแก้แค้น แต่อย่างไรก็ตามหลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายก็มี ข้อดีในแง่ที่ว่าเป็นหลักประกันความเสมอภาคต่อกฎหมายและป้องกันมิให้มีการใช้อิทธิพลที่มีขอบ ด้วยความยุติธรรมต่อเจ้าพนักงาน

ข. หลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ (Opportunity Principle) เจ้าพนักงานอาจไม่ ดำเนินการสอบสวนได้ และหากว่าสอบสวนแล้วเห็นว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริง เจ้าพนักงานก็อาจ ไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละคดี ซึ่งหลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ เป็นหลักผ่อนคลายความเข้มงวดในการใช้กฎหมาย และเนื่องจากทฤษฎีในการลงโทษในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนไป โดยการลงโทษควรให้เหมาะสมกับความผิด และความชั่วของผู้กระทำความผิดเพื่อ

1. พยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหา ซึ่งเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98 (1)

2. พยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหา หรือเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหา

3. พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหา ซึ่งเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาอาญา มาตรา 131 และมาตรา 138.

²² คณิต ฒ นคร ง (2541). คำบรรยายสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัย 51. หน้า 330.

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28.

²⁴ คณิต ฒ นคร จ (2525, กันยายน-กรกฎาคม). “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ.” วารสารอัยการ, 5 (57). หน้า 38-39.

ให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวเอง ไม่กระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก และเพื่อให้เขาได้กลับเข้าสู่สังคมได้

สำหรับในประเทศไทยนั้น เมื่ออัยการเห็นว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิด อัยการอาจสั่งไม่ฟ้องคดีก็ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของอัยการตามที่ปรากฏในพระธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 หมวดที่ 9 ว่าด้วยอัยการมาตรา 35 ข้อ 7 บัญญัติว่า “อัยการมีอำนาจที่จะถอนฟ้องคดีอัยการเป็นโจทก์ หรือจะไม่ฟ้องคดีที่ศาลได้สวนส่งมาให้ฟ้องก็ได้ แต่อัยการต้องแจ้งความนั้นไปให้ศาลทราบ”²⁵ และในหนังสือกรมอัยการที่ 81540 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2470 ตอบอัยการ มณฑลนครศรีธรรมราช ความว่า

พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการที่จะฟ้องหรือไม่ฟ้องตามที่พนักงานอัยการ จะเห็นสมควร ไม่เฉพาะแต่ที่เห็นว่าหลักฐานไม่พอฟ้องเท่านั้น แต่รวมถึงคดีที่อัยการเห็นว่าไม่ควรฟ้องเพราะเหตุอื่นด้วย ทั้งนี้โดยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 มาตรา 35 ข้อ 7 ให้อำนาจอัยการที่จะไม่ฟ้องคดีที่ศาลได้สวนส่งมาให้ฟ้องก็ได้ และกฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมที่ 53 ลงวันที่ 19 มิถุนายน ร.ศ. 125 ให้อัยการมีอำนาจ ไม่ฟ้องรวมกับคดีที่อัยการเห็นว่า ไม่ควรฟ้องเพราะเหตุอื่นๆ แต่อำนาจนั้นควรประหยัดใช้ด้วยความระมัดระวังอย่าให้ฟุ่มเฟือย²⁶

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจุบันมาตรา 35 วรรคแรก บัญญัติว่า

คำร้องขอถอนฟ้องคดีอาญาจะยื่นเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้....” และในวรรคสองของมาตราเดียวกันบัญญัติว่า “คดีความผิดต่อส่วนตัวนั้นจะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้....” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายได้ให้อำนาจแก่อัยการถอนฟ้องคดีอาญาได้ตรงข้ามกับหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายที่อัยการจะถอนฟ้องไม่ได้²⁷ อันแสดงถึง “หลักเปลี่ยนแปลงไม่ได้”²⁸ และในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 143(1) ที่สนับสนุนให้เห็นว่าการดำเนินคดีอาญาของอัยการใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ ในการสั่งไม่ฟ้องคดีต่างๆ ที่เชื่อว่าพยานหลักฐานต่างๆ ที่รวบรวมมาแสดงว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง

²⁵ ศรีธรรมมาธิเบศ (จิตร ฌ สงขลา) เจ้าพระยา. (2541). *บทพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127 เล่ม 1*. หน้า 135.

²⁶ กุลพล พลวัน. (2521, มกราคม). “ข้อสังเกตเกี่ยวกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา.” *วารสารอัยการ*, 1. หน้า 3, 13.

²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 156.

²⁸ คณิต ฌ นคร จ เล่มเดิม. หน้า 44.

โดยอัยการไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอาญาทุกเรื่อง ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่มีความเห็นสั่งไม่ฟ้องให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง...”²⁹

นอกจากนี้ การประชุมอัยการทางวิชาการครั้งที่ 33 เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2511 ได้มีการพิจารณาว่า อัยการจะต้องฟ้องความผิดทุกกรณีหรือไม่ เมื่อมีพยานหลักฐานเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งที่ประชุมลงมติว่าอัยการไม่จำเป็นต้องฟ้องผู้ต้องหาในกรณีดังกล่าวเสมอไป³⁰ ต่อมากรมอัยการได้ออกระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2528 โดยวางระเบียบไว้ในข้อ 51 ว่า

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีใดจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนหรือจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงแห่งชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศให้เสนอความเห็นพร้อมสำนวนไปยังอธิบดีกรมอัยการเพื่อสั่ง

แม้ว่าระเบียบการที่กรมอัยการจะวางไว้ค่อนข้างขาดความแน่นอนอยู่มากก็จริงเมื่อเปรียบเทียบกับหลักการของการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีของระบบกฎหมายประเทศซีวิลลอว์ และคอมมอนลอว์³¹ แต่เมื่อพิจารณาถึงพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 และกฎหมายวิธีพิจารณา

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 บัญญัติว่า

“เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวในมาตราก่อนให้พนักงานอัยการปฏิบัติ ดังนี้

(1) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป

(2) ในกรณีมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งไม่ฟ้อง.”

³⁰ กุลพล พลวัน. แหล่งเดิม. หน้า 14.

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 248 บัญญัติว่า

Article 248. If after considering the character, age and situation of the offender, the gravity of the offense, the circumstances under which the offense was committed, and the conditions subsequent to the offense was committed of the offense, prosecution is deemed unnecessary, prosecution need not be instituted.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 153 ถึงมาตรา 154 เช่น กรณีเนื่องจากความผิดเล็กน้อยของคดี (Case of Minor Matters) กรณีเกี่ยวกับความผิดอาญาต่อความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น

ในประเทศอังกฤษซึ่งเป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้ใช้ดุลพินิจไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดโดยพิจารณาจากเรื่องของประโยชน์สาธารณะ (Public interest) ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public order) เหตุผลทางค่าใช้จ่าย อายุของผู้กระทำความผิด และคุณธรรมทางกฎหมายที่คุ้มครอง ดูรายละเอียด คณิต ณ นคร จเล่มเดิม. หน้า 45.

ความอาญาเป็นต้นมา ปรากฏหลักฐานว่าในสมัยที่สำนักงานอัยการสูงสุดยังคงเป็นกรมอัยการ อธิบดีกรมอัยการได้เคยชี้ขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่เป็นผู้กระทำผิด แต่มีเหตุไม่ควรถูกฟ้องมาแล้วหลาย เรื่อง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินคดีอาญาของอัยการใช้หลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ

สิ่งสำคัญที่พนักงานอัยการต้องพิจารณา คือ เงื่อนไขการให้อำนาจในการดำเนินคดี เกี่ยวกับเนื้อหาของคดีนั้น ถ้าปรากฏว่ารู้ตัวผู้กระทำผิด พนักงานอัยการจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องขึ้นอยู่กับ การพิจารณา ดังนี้³²

1. พิจารณาว่าการกระทำที่กล่าวหาเป็นความผิดต่อกฎหมายหรือไม่
2. ถ้าการกระทำที่กล่าวหาเป็นความผิด ก็จะพิจารณาว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่
3. ถ้าการกระทำที่กล่าวหาเป็นความผิด และผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดก็พิจารณาต่อไปว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอแก่การพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือไม่
4. ถ้าการกระทำที่กล่าวหาเป็นความผิดผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด และมีพยานหลักฐานเพียงพอแก่การพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา ก็จะต้องพิจารณาในลำดับท้ายด้วยว่ามีเหตุอันควรไม่ฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่

สำหรับคำว่า “เหตุอันควร” นั้นในทางปฏิบัติพนักงานอัยการเคยสั่งไม่ฟ้องทั้งๆ ที่เชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ดังนี้คือ กรณีสั่งไม่ฟ้องหญิงชราที่มีสตาจ์ไว้ในครอบครัวเกินอัตรากำหนดในกฎหมาย กรณีร้านจำหน่ายฝิ่นมีมูลฝิ่น กรณีการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ของราษฎรชายแดน และพยานแผ่นดิน เหตุที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องในกรณีดังกล่าว เพราะไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ³³ อนึ่งคดีอาญาที่การฟ้องคดีจะไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน เช่น คดีที่เป็นการกระทำความผิดระหว่างบุคคลในครอบครัว การกระทำความผิดโดยเด็ก การกระทำความผิดโดยประมาท ฯลฯ ซึ่งถ้าพนักงานอัยการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดมาพิจารณาประกอบ กล่าวคือพิจารณาว่า ผู้กระทำผิดนั้นมีพื้นฐานประวัติครอบครัว นิสัยใจคอ สภาพแวดล้อม การศึกษาและมูลเหตุอะไรในการกระทำความผิด จึงทำให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า มีเหตุอันควรยอมมีสิทธิสั่งไม่ฟ้องได้ แต่ถ้าเห็นว่าผู้กระทำผิดนั้นได้กระทำความผิดบ่อยจนเข้าลักษณะ เป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัย พนักงานอัยการก็ควรสั่งฟ้องคดีทั้งนี้เพื่อให้ศาลนำโทษ หรือวิธีการ เพื่อความปลอดภัยมาใช้แก่ผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสม

จากที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า การดำเนินคดีอาญาของอัยการในประเทศไทยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ เพราะนอกจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเรา

³² คณิต ผนคร ณ (2537). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 228.

³³ แหล่งเดิม. หน้า 52-53.

จะไม่ได้บังคับให้อัยการต้องฟ้องคดีทุกเรื่องแล้ว ยังอนุญาตให้ถอนฟ้องได้ด้วย มีความเห็นของนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า³⁴ การดำเนินคดีอาญาของอัยการเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย ซึ่งหากกฎหมายต้องการให้อัยการมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจในการไม่ฟ้องคดีโดยการอาศัยเหตุอื่นได้แล้ว กฎหมายก็ควรกำหนดอำนาจของอัยการเช่นนั้นเอาไว้ ดังเช่นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534³⁵ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเรา ไม่ได้ระบุเรื่องอำนาจของอัยการเกี่ยวกับการสั่งคดีเอาไว้ชัดเจนเช่นเดียวกับอำนาจสอบสวนคดีอาญาของอัยการ ที่แทบจะไม่มี ความหมายในสายตาของพนักงานสอบสวน ทั้งที่อัยการเป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีการพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 ได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะใช้ดุลพินิจในการไม่ฟ้องคดีได้ด้วยเหตุดังต่อไปนี้³⁶

ก. ต้องเป็นคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด
ข. คดีที่ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้น ต้องเป็นความผิดที่อัตราโทษตามกฎหมายอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี เช่น

1. ความผิดลหุโทษ (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 367- 398)
2. ความผิดฐานบุกรุก (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 362)
3. ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 358)
4. ความผิดฐานรับของโจร (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 357)
5. ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 352)
6. ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 349)
7. ความผิดฐานฉ้อโกง (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341)

³⁴ หยุด แสงอุทัย. (2507). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา*. หน้า 14.

³⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2534 มาตรา 63 บัญญัติว่า “ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่สุด...”

³⁶ สุพจน์ ภูมานะชัย. (2542). *คำอธิบาย พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2534*. หน้า 139-141.

8. ความผิดฐานหมิ่นประมาท (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326)

ฯลฯ

ค. ต้องเป็นกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้ว เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจจะกลับตัวเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องและผู้อำนวยการสถานพินิจได้แจ้งความเห็นนั้นไปยังพนักงานอัยการ

ง. ต้องเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนนั้น ยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ตามกำหนดเวลาที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 3 ปี

เหตุทั้ง 4 ประการ ดังกล่าวข้างต้นต้องประกอบกันครบถ้วนหากขาดเหตุดังกล่าวข้อใด ข้อหนึ่งแล้ว พนักงานอัยการย่อมไม่มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องตามมาตรา 63 ได้

ดังนั้น การใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการจึงต้องมีการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ผู้กระทำผิดอันประกอบไปด้วย ประวัติภูมิหลัง รวมถึงบุคลิกลักษณะ ภาวะแห่งจิต และสิ่งแวดล้อม รวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับผู้กระทำผิด มาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีด้วย เช่นกันว่าจะเห็นชอบตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่เห็นว่า สามารถทำให้เด็กหรือ เยาวชนกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีต่อศาลหรือไม่ หากพนักงานอัยการเห็นควรสั่ง ไม่ฟ้อง คำสั่งไม่ฟ้องนี้กฎหมายบัญญัติให้เป็นที่สุด และอำนาจสั่งไม่ฟ้องตามมาตรา 63 นี้เป็นอำนาจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ด้วย เพียงแต่อำนาจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นเรื่องที่พนักงานอัยการตรวจสอบแล้วเห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด หรือการกระทำ ของผู้ต้องหาได้เป็นความผิดหรือพยานหลักฐานอ่อน ไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา ต่อศาลได้ซึ่งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 นี้ ไม่ถือว่าเป็นที่สุด ยังคงดำเนินการต่อไปตามมาตรา 145 ได้อีก³⁷ ส่วนการสั่งไม่ฟ้อง เพื่อให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนกลับตนเป็นคนดีนั้น พนักงานอัยการไม่ได้สั่งด้วยตนเองโดยการ ตรวจสอบการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 แต่อย่างใด หากแต่สั่งไม่ฟ้องเพราะเห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ ว่าสามารถทำให้เด็ก หรือเยาวชนกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีต่อศาล และคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงาน อัยการให้เป็นที่สุด ภายหลังพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจฟ้องคดีแล้ว พนักงานอัยการจะต้องจัดทำ คำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 โดยต้องบรรยายการกระทำที่จำเลย

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145.

ได้กระทำตามที่ได้ความตามการสอบสวน และต้องยืนยันว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายอย่างไร โดยต้องบรรยายให้ชัดเจนที่สุด ให้จำเลยเข้าใจได้ดีว่าเขาได้กระทำอะไร อย่างไรและเป็นผิดกฎหมายอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ถูกต้องกับหลักฟังความทุกฝ่าย กล่าวคือ เพื่อจำเลยจะได้กล่าวแก้ฟ้องได้อย่างถูกต้อง³⁸ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5) และควรกล่าวถึงเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยมาในท้ายฟ้อง³⁹ เช่น ประวัติความประพฤติ สถิติปัญหาการศึกษาอบรมเท่านั้น เพราะถ้าอัยการกล่าวในฟ้องโดยระบุข้อเท็จจริงทุกอย่างของผู้กระทำผิด จะช่วยให้ศาลสามารถกำหนดโทษจำเลยได้เหมาะสมขึ้น นอกจากนั้นพนักงานอัยการจะต้องอ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดด้วย⁴⁰ และเมื่อมีการสืบพยานเสร็จแล้วก่อนที่ศาลจะพิพากษาคดี พนักงานอัยการควรแถลงการณ์ต่อศาลว่าจำเลยกระทำผิดเพราะอะไร ข้อเท็จจริง พยานหลักฐานอย่างไร และควรจะลงโทษจำเลยเท่าไร เช่น ขอให้ลงโทษ 3 ปี เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติและพนักงานอัยการมักไม่ค่อยกระทำ⁴¹ ทำให้การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลไม่มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิด ตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล ซึ่งต่างจากพนักงานอัยการในประเทศระบบซีวิลลอว์อื่นๆ ที่พนักงานอัยการมีอำนาจในส่วนนี้ เช่น ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อัยการจะมีหน้าที่ในการเสนอความเห็นเกี่ยวกับโทษ (Stellungnahme des Staatsanwalts หรือ Recommendation of Sentence)⁴² ด้วย ซึ่งความเห็นของอัยการดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดโทษจำเลยอย่างมาก เพราะศาลมักจะลงโทษจำเลยโดยคำนึงถึงอัตราโทษที่อัยการเสนอมา แต่อย่างไรก็ตามความเห็นของอัยการดังกล่าวก็มิได้เป็นข้อผูกมัดศาลที่จะต้องถือปฏิบัติตามในทางปฏิบัติหากศาลไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของอัยการ ศาลมักจะลงโทษเบากว่า แต่ถ้าศาลลงโทษหนักกว่าโทษที่อัยการเสนอ อัยการอาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในเรื่องอัตราโทษได้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับจำเลย ซึ่งการอุทธรณ์ดังกล่าวเป็นการอุทธรณ์ในสิ่งที่กฎหมายให้อำนาจไว้ว่าจะลงโทษเท่าไรในกรอบที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ดังนั้นจึงเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง⁴³ ในการใช้ดุลพินิจของศาลนั่นเอง

³⁸ คณิต ฒ นคร ช (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 375.

³⁹ ฎีกาที่ 3436/2524. (2526). *อัยการนิเทศเล่ม 45*. หน้า 424.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (6).

⁴¹ คณิต ฒ นคร ง เล่มเดิม. หน้า 331.

⁴² Johm H. Langbeing. Op. Cit. p. 78.

⁴³ ในประเทศญี่ปุ่นถ้าพนักงานอัยการขอลงโทษจำเลยแล้ว ศาลลงโทษน้อยกว่าคำขอของพนักงานอัยการไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ พนักงานอัยการจะไม่อุทธรณ์ แต่ถ้าลงโทษน้อยกว่าเกินกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ พนักงานอัยการจึงจะอุทธรณ์ ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของศาล.

2. การขอให้ศาลเพิ่มโทษ

การขอให้ศาลเพิ่มโทษ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่พนักงานอัยการต้องพิจารณาก่อนฟ้องคดี ทั้งนี้เพราะถ้าพนักงานอัยการไม่ขอ ศาลก็ไม่สามารถเพิ่มโทษจำเลยฐานไม่เจ็ดหลายได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ศาลมีคำพิพากษา หรือสั่งเกินคำขอหรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง” ซึ่งการที่พนักงานอัยการจะขอให้ศาลเพิ่มโทษจำเลยได้ พนักงานอัยการจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดอย่างสมบูรณ์ ซึ่งส่งมาพร้อมกับสำนวนการสอบสวน

3. การนับโทษต่อ

การนับโทษต่อ เป็นเรื่องที่พนักงานอัยการจะต้องทำเป็นคำขอให้นับโทษต่อ แม้จะไม่จำเป็นต้องขอมาท้ายฟ้อง แต่ก็ต้องร้องขอก่อนศาลพิพากษา อีกทั้งพนักงานอัยการจะต้องแสดงให้เห็นปรากฏว่าคดีเรื่องอื่นนั้นมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยนี้แล้ว หากมีแต่คำขอแต่ไม่มีคำรับของจำเลยและไม่มีหลักฐานว่าความจริงเป็นดังที่โจทก์ขอ ศาลก็พิพากษาตามที่โจทก์มีคำขอนั้นไม่ได้ ทั้งนี้ไม่ใช่หน้าที่ของศาลที่จะตรวจสอบคดีที่โจทก์อ้างขอให้นับโทษต่อ จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการแถลงให้ทราบศาลพิพากษาคดีก่อนอย่างไร⁴⁴ ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมีประโยชน์ต่อพนักงานอัยการในการตรวจสอบประวัติการกระทำผิดของจำเลย ว่าศาลในคดีก่อนพิพากษาว่าอย่างไร

4. การขอให้ศาลใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย

สำหรับการขอให้ศาลใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ก็เป็นสิ่งสำคัญที่พนักงานอัยการต้องพิจารณาก่อนฟ้องคดี โดยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้พนักงานอัยการทราบถึงประวัติต่างๆ ของผู้กระทำความผิด เพื่อพนักงานอัยการจะได้ขอให้ศาลใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ทั้งนี้เพราะการฟ้องขอให้กักกันกฎหมายกำหนดให้อำนาจของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะ⁴⁵ นอกจากนั้นพนักงานอัยการยังสามารถขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้ผู้พ้นโทษเข้าในเขตกำหนดเป็นเวลาไม่เกินห้าปี ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของประชาชน⁴⁶ หรือในกรณีที่ยังไม่มี การกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลายคนจะก่อเหตุร้าย ให้เกินอันตรายแก่บุคคลหรือ ทรัพย์สินของ ผู้อื่นพนักงานอัยการอาจขอให้ศาลใช้วิธีการเพื่อความ ปลอดภัยแก่ผู้หนึ่งได้⁴⁷

⁴⁴ จิตติ ดิงศภัทย์. (2536). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 866.

⁴⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 43.

⁴⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 45.

⁴⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46.

ข้อมูลที่ได้จากในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนและในชั้นพนักงานอัยการ ที่รวบรวมข้อเท็จจริงทั้งหลายของผู้ต้องขังมาใช้ประกอบการปรับใช้โทษให้เหมาะกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นประโยชน์ที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดในชั้นสอบสวนของตำรวจ จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสังคดี ว่าสมควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาศาล อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อพนักงานอัยการในการที่จะแถลงต่อศาล เพื่อประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติโดยภูมิหลังและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหา เพื่อนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสังคดี ซึ่งการมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอในชั้นสอบสวน และฟ้องร้องจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี กล่าวคือการมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างครบถ้วนถูกต้องในชั้นพิจารณาจะทำให้ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิด โดยในระหว่างพิจารณาศาลสามารถเป็นผู้สืบพยานได้โดยการสืบพยานเพิ่มเติม ศาลจะสืบเองหรือส่งประเด็นไปสืบก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 มาตรา 229 ซึ่งการสืบพยานนี้ศาลสามารถสืบในเรื่องประวัติ ภูมิหลังและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของจำเลยได้ เพื่อให้ศาลมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยอย่างเพียงพอ นอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาในฟ้องหรือในสำนวนสอบสวน อันจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการพิพากษากำหนดโทษจำเลยให้เหมาะสมและเป็นธรรม ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของจำเลยให้สามารถกลับตนเป็นคนดี และกลับคืนสู่สังคมได้ และจะมีผลในเรื่องการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังต่อไป

4.3 การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังในประเทศไทย

การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังถือว่าเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลเพื่อดำเนินการอบรมแก้ไข พื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมและความประพฤติของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ซึ่งในการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังนอกจากจะกระทำเพื่อประโยชน์และสะดวกแก่การควบคุมและอบรมแก้ไขผู้ต้องขังแล้วยังช่วยลดความตึงเครียดพร้อมทำให้ทัศนคติและความรู้สึกของผู้ต้องขังดีขึ้น ซึ่งจะกล่าวดังนี้⁴⁸

⁴⁸ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 196.

4.3.1 ความหมายของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นกระบวนการอันต่อเนื่องซึ่งจะมีอยู่ตลอดเวลาที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมกักขังอยู่ในเรือนจำ จนกระทั่งได้รับการพัฒนาการลงโทษหรือปลดปล่อย ทั้งนี้เพื่อการแก้ไขผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลด้วยการคั่นหารวบรวม⁴⁹ และวิจัยประวัติเรื่องราวต่างๆ ทั้งหมดอันเกี่ยวกับผู้ต้องขังซึ่งมีอิทธิพลในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ต้องขังนั้นเพื่อจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนที่จะปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถกลับเข้าสู่สังคมอย่างปกติสุขได้

4.3.2 วัตถุประสงค์การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อการศึกษาผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนต่างๆ ของผู้ต้องขังเช่น ประวัติภูมิหลัง การศึกษา สภาพครอบครัว ประวัติทางสังคม สภาพจิตใจ ทักษะ ความเชื่อทางศาสนา ความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจทางสันตนาการ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและสาเหตุแห่งการกระทำผิดของผู้ต้องขัง

3. เพื่อวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

4. เพื่อจัดรูปแบบประเภทกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการแก้ไขผู้กระทำผิดให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการ ความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและพฤติกรรมของผู้ต้องขังในแต่ละราย เช่น การฝึกอบรมอาชีพผู้ต้องขังด้านต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออาศัยกิจกรรมหรือการอบรมและฝึกอาชีพเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาแก้ไขผู้ต้องขังให้สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมตลอดจนทัศนคติความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่บกพร่อง หรือในทางลบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นพลเมืองดีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข

4.3.3 การแยกขัง

การแยกขัง⁵⁰ หมายถึง การแยกคนที่คุมขังเป็นแดนๆ แยกประเภทเรือนจำและทัณฑสถาน เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม ทัณฑสถานหญิง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษและเรือนจำกลาง มีแยกประเภทผู้ติดยาเสพติด แดนของนักโทษที่เป็นโรคติดต่อ แดนของนักโทษที่กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เป็นต้น

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังกับการแยกขัง ไม่ใช่ออย่างเดียวกัน การแยกขังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเท่านั้น กล่าวคือ การแยกขังเป็นเพียงการจำแนก กลุ่ม ผู้ต้องขัง

⁴⁹ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2525). สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. หน้า 247.

⁵⁰ ประเทือง ธนนิผล. เล่มเดิม. หน้า 186.

เท่านั้นยังไม่ถึงขั้นผู้ต้องขังแต่ละคน และยังไม่ได้มีการมีกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้ต้องขังแต่ละคน การแยกเรือนจำหรือแยกแดนเป็นการแยกอย่างหยาบๆ โดยอาศัยฐานหรือโทษจากการกระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการควบคุม

การแยกคุมขัง นั้นเป็นสิ่งจำเป็นประการแรกของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน

4.3.4 การจำแนกลักษณะซ้ำ

การจำแนกลักษณะซ้ำ⁵¹ คือ การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังอีกครั้งหนึ่ง เพราะไม่แน่ใจว่าการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในครั้งแรกนั้นจะถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่ เพราะอาจมีบางสิ่งบางอย่างผิดพลาดได้ และอีกประการหนึ่ง การที่ผู้ต้องขังเข้ามาสู่สิ่งแวดล้อมในทัณฑสถานจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ต้องขังนั้นทั้งทางดีและไม่ดี ฉะนั้นจึงต้องมีการติดตามผลเพื่อจะดูว่าการจำแนกลักษณะและแผนการแก้ไขอบรมที่ปฏิบัติอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่อย่างไร การจำแนกลักษณะซ้ำจะได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอีกครั้งให้สอดคล้องเหมาะสมกับพฤติกรรมความประพฤติของผู้ต้องขังที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากได้ใช้ชีวิตในเรือนจำระยะเวลาหนึ่งแล้ว การจำแนกลักษณะซ้ำนี้ควรกระทำทุก 6 เดือนหรือ 1 ปี จนกว่าผู้ต้องขังจะได้รับการพักการลงโทษหรือพ้นโทษ

หลักการของการจำแนกลักษณะซ้ำ คือเมื่อผู้ต้องขังมีพฤติกรรมความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปจากระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ก็มีผลกระทบต่อควบคุมและโครงการปฏิบัติที่ใช้ในการปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องขังในระยะแรกว่าไม่เหมาะสมเสียแล้ว จำเป็นต้องปรับปรุงการดำเนินการใหม่ โดยเจ้าหน้าที่ควบคุมจะรายงานประพฤติกกรรมของผู้ต้องขังซ้ำอีกครั้งในทางปฏิบัติจะมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำปีละครั้ง หรืออาจเร็วขึ้นในรายที่ผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก และมีเหตุจำเป็นโดยพิจารณาเป็นรายบุคคล

4.3.5 ประโยชน์ของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง⁵²

1. เป็นประโยชน์ในการวางแผนและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ทั้งยังรวมถึงการวิเคราะห์และดำเนินการติดตามตรวจสอบพิจารณาผู้ต้องขังแต่ละราย จนกระทั่งได้รับการลดวันต้องโทษและการพักการลงโทษหรือพ้นโทษไป

2. เป็นผลดีแก่การบริหาร การปกครอง ควบคุมผู้ต้องขัง และทำให้ระเบียบวินัยของผู้ต้องขังดีขึ้น รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายของราชทัณฑ์ในระดับสูง

⁵¹ แหล่งเดิม. หน้า 187.

⁵² อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 198.

3. ทำให้เกิดแรงจูงใจในการฝึกอาชีพหรือทำให้ฝึกอาชีพและใช้แรงงานผู้ต้องขังได้ถูกต้องตามความถนัดของแต่ละคน

4. ทำให้ทัศนคติและความรู้สึกของผู้ต้องขังดีขึ้น เพราะเขาได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม จึงเป็นการช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ควบคุมเป็นการลดความตึงเครียดของผู้ต้องขัง

5. เป็นประโยชน์ในการพิจารณาแยกประเภทผู้ต้องขัง ตามหลักทัณฑ์ปฏิบัติที่สมเหตุสมผลยิ่งขึ้น

6. การเป็นการช่วยลดภาวะความเล็งภัยในการหลบหนีและการก่อการจลาจลของผู้ต้องขัง

7. เป็นประโยชน์ในการคัดเลือกผู้ต้องขังออกทำงานสาธารณะ

8. เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน

4.3.6 อุปสรรคของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง⁵³

อุปสรรคของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะประสบความสำเร็จดำเนินการไปตามเป้าหมายได้ต้องประกอบไปด้วยความพร้อมในด้านต่างๆ ของเรือนจำและทัณฑสถานทั้งในด้านสถานที่อุปกรณ์และบุคลากร แต่ในทางปฏิบัติมีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังดำเนินการไปได้ไม่ราบรื่นดีเท่าที่ควรได้แก่

1. ความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานซึ่งเป็นปัญหาใหญ่มากของทุกเรือนจำ โดยเฉพาะเรือนจำในประเทศที่กำลังพัฒนาเรือนจำที่แออัดมักเกิดเหตุร้ายได้ง่ายและเสมอๆ

2. บุคลากรของเรือนจำและทัณฑสถานขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

3. ผู้บัญชาการขาดความดูแลเอาใจใส่

4. ปัญหาด้านแนวคิดและการยอมรับเห็นคุณค่าของระบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพราะที่ผ่านมามูลการทางทัณฑวิทยาบางส่วนยังยึดมั่นในระบบทัณฑวิทยาแบบเก่าๆ ที่เห็นว่าผู้ต้องขังเป็นคนชั่วร้าย คือด้านแก้ไขไม่ได้ มีความเชื่อว่าผู้ต้องขังเหล่านั้นไม่สามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้และคิดว่าการแก้ไขเป็นเพียงแต่ทฤษฎีเท่านั้น ไม่สามารถนำมาปฏิบัติให้ได้ผลจริงๆ

5. ขาดบุคลากรด้านสังคมสงเคราะห์และจิตวิทยาแนะแนวเพื่อมาช่วยงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในเรือนจำ

⁵³ แหล่งเดิม. หน้า 198.

4.3.7 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง⁵⁴

ขั้นแรกเป็นกระบวนการรับตัวผู้ต้องขังซึ่งตาม พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ การรับตัวผู้ต้องขัง⁵⁵ ที่ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใดๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ เว้นแต่ได้รับหมายอาญา หรือเป็นเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ เมื่อเจ้าหน้าที่เรือนจำซึ่งทำการรับตัวผู้ต้องขังได้ตรวจสอบทั้งตัวและเอกสารถูกต้องครบถ้วนแล้ว ต้องให้เจ้าหน้าที่ซึ่งควบคุมตัวผู้ต้องขังส่งตัวมายังเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้นๆ ลงชื่อกำกับไว้ในเอกสารนำส่ง หรือสมุดรับตัวเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบให้ถูกต้องให้ปฏิบัติดังนี้ตามมาตรา 12

1. ตรวจสอบสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง

ให้เจ้าพนักงานชายค้นตัวผู้ชายและเจ้าพนักงานหญิงค้นตัวผู้หญิง ถ้าไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังแสดงสิ่งของตนเอง ถ้ายังสงสัยให้เชิญหญิงที่น่าเชื่อถือมาช่วยกันและถ้าค้นเจอทรัพย์สินสิ่งของต้องห้ามให้ดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยทรัพย์สินผู้ต้องขัง

2. ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขัง

ถ้าวันนั้นตรวจอนามัยไม่ได้ให้เลื่อนไปวันอื่นให้เร็วที่สุดถ้าเจอผู้ต้องขังป่วยให้รีบรักษาถ้ามีโรคติดต่อให้จัดแยกจากผู้ต้องขังอื่นให้แพทย์แจ้งวิธีดูแลและถ้าต้องส่งตัวไปรักษาที่อื่นให้ปฏิบัติตามระเบียบการอนามัยและสุขาภิบาล

3. จัดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ต้องขัง

ต้องจดข้อความดังนี้อันได้แก่ ชื่อสกุล สัญชาติ ตำนานรูปพรรณ ภูมิลำเนาและที่อยู่ ปัจจุบัน การศึกษา การประกอบอาชีพ สถานภาพทางครอบครัว ประวัติการกระทำผิด ฐานความผิด และกำหนดโทษกักขังครั้งนี้ ที่อยู่ปัจจุบันของญาติซึ่งจะให้ติดต่อด้วยความจำเป็น

บันทึกเรื่องราวของผู้ต้องขังต้องจัดทำแบบบันทึกเรื่องราวผู้ต้องขังเข้าใหม่ ประกอบด้วยถ่ายรูปทั้งด้านหน้าตรงและด้านข้างครึ่งตัวทั้ง 2 ข้าง ขนาดไม่น้อยกว่า 2x2 นิ้ว ติดไว้กับบันทึก

พิมพ์ลายนิ้วมือหรือสิ่งแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคลตรงจุดใดก็ได้ของบันทึก

ซึ่งกระบวนการแรกรับตัวตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ นี้เป็นส่วนหนึ่งในการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังที่มีการดำเนินการ 6 ขั้นตอนดังนี้

⁵⁴ คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง.

⁵⁵ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 8 เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใดๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ เว้นแต่ได้รับหมายอาญา หรือเป็นเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ.

1. ดำเนินการศึกษาหรือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องขังแต่ละคน (First Finding) เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับคดีและการรับโทษทางอาญา ประวัติครอบครัว การคบเพื่อนและบุคลิกภาพโดยทั่วไประดับสติปัญญา ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดและสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด พื้นฐานความผิด ความถนัด ประวัติการประกอบอาชีพ ตลอดจนข้อมูลในเรื่องอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าว ตามความเหมาะสมเป็นรายบุคคลซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีความรู้พื้นฐานทางด้านสังคมสงเคราะห์หรือด้านจิตวิทยา อาญาวิทยากระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรืองานราชทัณฑ์ ทั้งนี้ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องดังกล่าวมาเป็นอย่างดี โดยจะต้องพยายามศึกษาข้อมูลรายละเอียดที่ต้องการให้มากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องเหตุแห่งการกระทำผิดซึ่งการรวบรวมข้อมูลอาจดำเนินการได้โดยการสัมภาษณ์หรือสอบประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังทางตรงและทางอ้อม และเมื่อได้ข้อมูลดังกล่าวมาแล้วเพื่อให้แน่ใจว่าถูกต้องและแน่นอนเชื่อถือได้ จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการวิเคราะห์ (Diagnosis) เพื่อวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมทั้งในด้านควบคุมและการอบรมแก้ไขเพื่อพัฒนานิสัยเป็นรายบุคคล

2. วางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล (Individual Treatment Planning)⁵⁶ รวมทั้งการกำหนดกิจกรรมปฏิบัติ (Treatment Activities) เพื่อให้การบำบัดรักษาอบรมแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังสอดคล้องกับสภาพร่างกายจิตใจ ระดับสติปัญญา พื้นฐานความรู้ความถนัดรวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำผิด ภูมิหลังของครอบครัวและสภาพแวดล้อมของสังคมภายนอก โดยนำข้อมูลทุกด้านที่ได้จากการดำเนินการในข้อ 1 มาสรุปวิเคราะห์และมากำหนดแผนงานหรือแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของแต่ละคนโดยจัดความสำคัญก่อนหลัง (Priority) ของมาตรการดังกล่าวไว้ด้วยตลอดจนกำหนดหน่วยงานที่จะต้องรับผิดชอบและระยะเวลาของกิจกรรมปฏิบัติให้ชัดเจนด้วย

3. การนำแผนที่ได้นำการตามข้อ 2 ไปปฏิบัติ⁵⁷ เมื่อเรือนจำและทัณฑสถานได้กำหนดแผนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของแต่ละคนแล้ว ต้องดำเนินการเพื่อให้มีการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดกิจกรรมปฏิบัติตามลำดับความสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในแผนและระยะเวลาที่กำหนด ทั้งในเรื่องของการบำบัดรักษา การอบรมแก้ไข การพัฒนาจิตใจ การให้การศึกษาวชิราวุฒิวชิวิชาชีพ

⁵⁶ คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. หน้า 4.

⁵⁷ แหล่งเดิม. หน้า 4.

4. การติดตามผลลักษณะการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง⁵⁸ เมื่อได้มีการปฏิบัติตามแผนที่ได้มีการนำไปปฏิบัติตามข้อ 3 ในระยะหนึ่งแล้วจะต้องมีการติดตามผลว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวได้ผลหรือไม่เพียงใด มีปัญหาข้อขัดข้องในเรื่องใด ทั้งในด้านส่วนตัวผู้ต้องขัง ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รวมทั้งความพร้อมในด้านการนำไปปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ หากเห็นว่าการปฏิบัติของผู้ต้องขังยังไม่ได้ผลหรือยังไม่เป็นที่น่าพอใจ จะต้องดำเนินการการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อหาข้อบกพร่องของการจำแนกลักษณะในครั้งแรก เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

5. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ⁵⁹ (Reclassification of Prisoner) โดยปกติจะต้องดำเนินการทุก 6 เดือนหรือ 1 ปี หลังจากที่ได้ดำเนินการในเรื่องไปแล้วหรือดำเนินการโดยทันทีเมื่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวเพื่อปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวให้เกิดผลดียิ่งขึ้นต่อไป

6. การวางแผนหรือการเตรียมการปล่อยตัวผู้ต้องขัง⁶⁰ เมื่อผู้ต้องขังใกล้จะได้รับการปล่อยตัว โดยเหลือการกำหนดเวลาพ้นโทษไม่เกิน 6 เดือน จะต้องมีการนำข้อมูลต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำไปใช้ในการจัดทำแผนหรือโครงการเตรียมการปล่อยตัวผู้ต้องขังดังกล่าวตามความเหมาะสมของแต่ละคน โดยการให้การสงเคราะห์ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการที่ผู้ต้องขังจะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้ตามปกติภายหลังพ้นโทษ เป็นการเชื่อมโยงแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำเข้ากับแผนการเตรียมความพร้อมของผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว ซึ่งจะมีผลให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายไม่มีผู้ที่กลับมาต้องโทษอีกหรือกลับมาต้องโทษอีกเป็นส่วนน้อย

7. วิธีการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง⁶¹

เรือนจำหรือทัณฑสถานต้องกำหนดนโยบายและแผนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังอย่างชัดเจนโดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

1. เรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ควรจัดให้มีแดนแรกสำหรับแยกผู้ต้องขังแรกรับ ซึ่งได้แก่ผู้ต้องขังเข้าใหม่และผู้ต้องขังที่ย้ายมาจากเรือนจำอื่นไว้โดยเฉพาะประมาณ 1-4 สัปดาห์เพื่อจัดทำข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่การจัดทำทะเบียนประวัติ (รท1) การจัดทำข้อมูลตามแบบจำแนก

⁵⁸ แหล่งเดิม.

⁵⁹ แหล่งเดิม.

⁶⁰ แหล่งเดิม.

⁶¹ แหล่งเดิม. หน้า 5.

ลักษณะผู้ต้องขัง (จน1) โดยเจ้าหน้าที่สอบประวัติได้สังเกตพฤติกรรม ให้การปฐมนิเทศ อบรม แนะนำให้ทราบถึงกฎระเบียบวินัยและข้อบังคับต่างๆ ในการปฏิบัติตนของเรือนจำ ตลอดจนการทดสอบทางจิตวิทยาการตรวจสอบสภาพร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับ สภาพแวดล้อมใหม่ในเรือนจำได้ ก่อนจะส่งไปรับการปฏิบัติร่วมกับผู้ต้องขังอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ยกเว้นผู้ต้องขังบางรายที่มีอัตราโทษสูงหรือพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจเพื่อความปลอดภัยในการควบคุมอาจแยกขังไว้ต่างหากเพื่อให้การปฏิบัติตามความเหมาะสมต่อไป

2. ให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งมอบหมายให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบและ ดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามความเหมาะสมกับลักษณะงาน ปริมาณ และจำนวนผู้ต้องขัง โดยให้พิจารณาผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ อาชีววิทยา ทัณฑวิทยากระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือการบริหารงานราชทัณฑ์ ถ้าไม่มีผู้จบในสาขาใด สาขาหนึ่งดังกล่าวอาจให้ผู้ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจากกรมราชทัณฑ์แทนได้

3. ให้ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถาน ประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานทุกฝ่าย ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขังตลอดจนแนะนำแนวทาง วิธีปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้สามารถ ดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตลอดจนแนะนำแนวทาง วิธีปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้ สามารถดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบ และดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

4. เจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จะต้องดำเนินการสัมภาษณ์สอบประวัติผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ทุกรายให้เสร็จ ภายในเวลาไม่เกิน 4 สัปดาห์นับตั้งแต่เรือนจำหรือทัณฑสถานได้รับตัวไว้ตามแบบการสอบประวัติ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง(จน1) เพื่อให้ทราบรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขังตลอดจนสังเกต บุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ต้องขังในการสัมภาษณ์ รวมทั้งพฤติกรรมอื่นๆ ที่ได้รับทราบหรือรับฟังจากผู้อื่น หรือแหล่งข่าวอื่นพร้อมทั้งศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากทะเบียนประวัติ รายตัวผู้ต้องขัง และการสืบเสาะจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปความคิดเห็นวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความ เหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละคนต่อไป

เมื่อดำเนินการเสร็จแล้วให้สรุปข้อมูลประวัติผู้ต้องขังลงในแบบรายงานคณะกรรมการ (จน1/1) เพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณากำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตามความเหมาะสม ของแต่ละคนต่อไป โดยให้ส่งแบบรายงานให้คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ได้ศึกษา รายละเอียดล่วงหน้าก่อนการประชุมอย่างน้อย 2 วัน ในการสัมภาษณ์หรือสอบประวัติผู้ต้องขังนั้น

ควรดำเนินการในแดนแรกหรือสถานแรกหรือสถานที่อื่นที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะโดยต้อง
 เียบยงเป็นสัดส่วน

5. ให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งแต่งตั้งคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
 ประกอบด้วยคณะผู้บริหารเรือนจำและผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการ
 ทัณฑสถานเป็นประธานกรรมการ เจ้าหน้าที่ต่างๆ ที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านการศึกษา การ
 อาชีพ การบำบัดรักษาหรือผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอนุศาสตราจารย์ เจ้าหน้าที่ฝ่าย
 ควบคุม แพทย์หรือพยาบาลประจำเรือนจำ ร่วมเป็นกรรมการ นอกจากนี้เชิญบุคคลภายนอกเข้ามามี
 ส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้ เช่นจิตแพทย์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องใน
 กระบวนการยุติธรรม การแต่งตั้งคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้รายงานกรมราชทัณฑ์
 ทราบทุกครั้ง

6. การประชุมคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังควรจัดให้มี 1-2 ครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
 จำนวนผู้ต้องขังแต่ละเรือนจำโดยคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมีหน้าที่ตรวจวิเคราะห์
 ผู้ต้องขังจากประวัติข้อมูลที่เจ้าหน้าที่จำแนกผู้ต้องขังนำเสนอและรายงานตามแบบ จน 1/1
 เพื่อพิจารณากำหนดแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้นำผู้ต้องขังมาแสดงการตรวจร่างกายให้
 คณะกรรมการดู บุคลิกลักษณะและสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้แสดง
 ความเห็นด้วย เพื่อวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของแต่ละคนโดยลำดับ
 ความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่ปฏิบัติ

7. ฝ่ายจำแนกลักษณะคุมประพฤติหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เรือนจำ มอบหมายให้
 รับผิดชอบงานด้านจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจัดประชุม โดยเชิญคณะกรรมการจำแนกเข้าร่วมประชุม
 พิจารณากำหนดแผนการปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด

8. เมื่อการประชุมเสร็จลงแต่ละครั้ง ให้เจ้าหน้าที่จำแนกผู้ต้องขังจัดทำบัญชีรายชื่อ
 ผู้ต้องขังที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการแล้วว่าควรได้รับการปฏิบัติอย่างไร มีหน่วยงานใด
 เป็นผู้รับผิดชอบ นำเสนอผู้บัญชาการเรือนจำสั่งตามมติคณะกรรมการเพื่อให้มีการนำไปปฏิบัติตาม
 แผนการที่ได้กำหนดไว้ต่อไป ตามแบบ จน 1/2 และ 1/3 และประสานฝ่ายต่างๆ ให้ทราบ

9. ฝ่ายต่างๆ ที่รับผิดชอบปฏิบัติตามแผนที่คณะกรรมการกำหนด เมื่อแจ้งรายชื่อและ
 แนวทางปฏิบัติแล้วต้องรับตัวผู้ต้องขังจากแดนแรกเข้าไปปฏิบัติตามแผน หากมีปัญหาเกี่ยวกับการ
 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะทราบเพื่อดำเนินการจำแนกลักษณะ
 ผู้ต้องขังซ้ำและเสนอคณะกรรมการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม

10. เมื่อปฏิบัติตามแผนไปได้ระยะหนึ่ง ประมาณ 6 เดือนให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ
 ในขณะนั้นซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้ต้องขังดำเนินการติดตามผลการจำแนกลักษณะ เพื่อให้ทราบปัญหา

หรือไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ ให้เจ้าหน้าที่จำแนกสรุปผลส่งผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

11. การจัดเก็บข้อมูลผู้ต้องขังในการจำแนกให้ฝ่ายที่รับผิดชอบงานจำแนกจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในแฟ้มจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพร้อมข้อมูลของฝ่ายต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต่อไป

หากเรือนจำสามารถจัดทำแฟ้มประวัติผู้ต้องขังได้เพื่อการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไว้ โดยเฉพาะได้จะเป็นการดี

12. ให้เรือนจำและทัณฑสถานรายงานผลการดำเนินงานด้านการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังให้กรมราชทัณฑ์ทราบวันที่ 5 ของเดือนถัดไป

13. ให้เรือนจำและทัณฑสถานจัดทำแผนการบำบัดฟื้นฟูหรือโครงการเตรียมปล่อยตัวสำหรับผู้ต้องขังที่ผ่านการจำแนกลักษณะมาแล้ว และเหลือไม่เกิน 6 เดือน โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อเตรียมความพร้อมหรือให้การอนุเคราะห์แก่ผู้ต้องขังในเรื่องต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละคนต่อไป

4.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย

4.4.1 การนำข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปรียบเทียบกระบวนการแรกรับตัวในประเทศไทย

การได้ข้อมูลของผู้ต้องขังในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจกับอัยการ ตำรวจเป็นองค์กรแรกที่มีบทบาทอย่างมากในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น รวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพราะการสอบสวนเป็นงานเริ่มต้นที่มีความสำคัญต่อการดำเนินคดีต่อไปของอัยการและศาล ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้พนักงานสอบสวน มีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหา เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความจริง⁶² ดังนั้นพนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานเพียงเพื่อใช้ยืนยันผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงพยานหลักฐานที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่ต้องพิจารณาโดยฟังความทุกฝ่าย (audiatur et altera pars) โดยเฉพาะ

⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131,138.

⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 98 (1).

⁶⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2534 มาตรา 34.

อย่างยิ่งผู้ถูกกล่าวหาในฐานะเป็นประธานในคดีจะต้องมีสิทธิต่างๆ ในการที่จะต่อสู้คดีและแก้ข้อกล่าวหาได้⁶⁵ จากเจตนารมณ์กฎหมายแสดงให้เห็นว่าเจ้าพนักงานของรัฐผู้ดำเนินการสอบสวนคดีอาญาต้องมีความเป็นภาวะวิสัย (Objectivity) กล่าวคือ ต้องดำเนินคดีด้วยความรอบคอบและเที่ยงธรรม แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวน มักจะทำตัวเป็นปรปักษ์กับผู้ต้องหาโดยพนักงานสอบสวนมักจะรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับผู้กระทำผิดเพียงเพื่อฟ้องคดี และมุ่งที่จะพิสูจน์ให้เห็นเพียงว่าผู้ต้องหาคือผู้กระทำผิดเท่านั้น โดยยึดแนวทางตามระเบียบเกี่ยวกับคดีข้อ 254 ซึ่งวางระเบียบว่าผู้สอบสวนไม่จำเป็นต้องรวบรวมพยานของผู้ตรวจหา เพราะพนักงานสอบสวนมีหน้าที่พิจารณาเพียงว่าคดีพอมิมูลดำเนินการฟ้องหรือไม่เป็นหลัก หากใช้ผู้วินิจฉัยคดีของกลุ่มความไม่ทำให้ความเข้าใจของพนักงานสอบสวนคลาดเคลื่อนไปจากหน้าที่อันแท้จริง ตามกฎหมายและทำให้อ้างอิงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับตัวจำเลยมีโอกาสเข้ามาสู่ความรู้ของศาลได้น้อยลง เพราะพนักงานสอบสวนจะเน้นไปที่พยานหลักฐานเพื่อมาสันนิษฐานความผิดตามฟ้องเท่านั้น โดยละเลยที่จะสอบสวนในประเด็นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138⁶⁶ มีผลทำให้การสอบสวนดำเนินคดีฝ่ายรัฐไม่ใช่การตรวจสอบข้อเท็จจริง ดังนั้นการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในคดีอาญาจึงควรรวบรวมข้อเท็จจริงที่เป็นผลดีและเป็นผลร้าย รวมถึงเหตุบรรเทาโทษต่างๆ ของผู้ต้องหาด้วย เพื่ออัยการจะได้นำข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้แถลงต่อศาลในการที่ศาลจะใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อลงโทษจำเลยให้เหมาะสมกับความผิดที่จำเลยได้กระทำ

การที่สำเนาสอบสวนไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ย่อมมีผลต่อการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของพนักงานอัยการ เพราะการสั่งคดีที่จะฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบ โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานต่างๆ ตามหลักฟังความทุกฝ่ายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120, 131, 134 และ 138 ดังนั้นเมื่อปรากฏว่าสำนวนสอบสวนขาดความสมบูรณ์ พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143⁶⁷ แต่ในทางปฏิบัติ

⁶⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134, 135.

⁶⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 บัญญัติว่า พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา.

⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 บัญญัติว่า “...พนักงานอัยการมีอำนาจ (ก) สั่งตามที่เห็นสมควรให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไป.....”

พนักงานอัยการมักไม่ได้สั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมตามบทบาทของตนตามที่บัญญัติแห่งกฎหมายได้ให้อำนาจไว้ ทำให้ไม่สามารถใช้ดุลพินิจถ่วงดุลองค์อาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพว่าสมควรสั่งฟ้องร้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำผิด ประกอบกับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยยังไม่เปิดโอกาสให้อำนาจพนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดโทษเบื้องต้น โดยสามารถเสนอความเห็นเกี่ยวกับอัตราโทษที่จำเลยสมควรได้รับต่อศาลภายหลังสืบพยานเสร็จแล้วได้ ว่าสมควรลงโทษจำเลยอย่างไร จึงจะเหมาะสมเหมือนในประเทศเยอรมันที่พนักงานอัยการมีอำนาจในส่วนนี้ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถเสนอโทษที่จะลงแก่จำเลยต่อศาลได้ เป็นผลให้ไม่อาจอำนวยความสะดวกให้แก่จำเลยและประชาชนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิด เพราะข้อเท็จจริงเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่อัยการในการวินิจฉัย สั่งคดี และอัยการเองก็ควรที่จะนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นไปแถลงในศาล เพื่อประโยชน์แก่จำเลยด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลยและสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริง โดยการปรับใช้การลงโทษของศาลให้มีความเหมาะสมเพื่อจะได้มีคำพิพากษาจำคุกในระยะเวลาที่เหมาะสมซึ่งในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 มาตรา 8 เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใดๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำเว้นแต่จะได้รับหมายอาญา หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ คำว่าหมายอาญา คือศาลได้มีคำพิพากษาให้จำคุก แต่กฎหมายดังกล่าวมิได้ระบุวิธีการรูปแบบไว้จึงออกกระเปียบภายในมาใช้กับการรับแรกตัวของไทยนั้นเป็นการคัดแยกประเภทของนักโทษให้ไปอยู่ในแต่ละแดน

แม้ราชทัณฑ์มีการอ้างหลัก Individualization of Punishment มาใช้ในการในเรื่องการจำแนกนักโทษให้เข้าไปอยู่ในแต่ละแดน โดยใช้ประวัติที่รวบรวมขึ้นชั้นราชทัณฑ์เท่านั้น เท่ากับว่าราชทัณฑ์ต้องรวบรวมข้อมูลของผู้กระทำผิดทั้งหมดเท่าที่หามาได้มาใช้ในการจำแนกผู้ต้องขังเข้าแดนเท่านั้นซึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเรามีด่านแรกของกระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนตามมาตรา 131 พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิด เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำ ความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยพิจารณาถึงถ้อยคำ พฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายรวมถึงประวัติของผู้ต้องขัง ลักษณะการกระทำความผิดว่าเป็นอาชญากรรมอาชิวหรือไม่หรือเขาเพิ่มกระทำความผิดครั้งแรก สาเหตุของการกระทำความผิด สภาพจิตใจนิสัยส่วนตัว สภาพทางเศรษฐกิจ บุคลิกภาพลักษณะสภาพแวดล้อมที่เขาได้อาศัยอยู่ แนวน้อม สมรรถภาพ มาประกอบในการทำสำนวนส่งให้อัยการว่าเห็นฟ้องหรือควรฟ้องหรือไม่ และหน้าที่อีกประการคือ มาตรา 138 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือ

ส่ง ประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา มาพิจารณาในสำนวนด้วย

จากมาตราทั้งสองไม่มีการใช้จริงในประเทศไทย โดยการสอบสวนของไทยเป็นลักษณะการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดว่าครบองค์ประกอบที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่แล้วทำความเห็นส่งให้พนักงานอัยการ⁶⁸ ต่อไปโดยไม่มีการนำข้อเท็จจริงจากพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมาใช้ประกอบการพิจารณาแต่ปัญหาที่ปรากฏในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ คือ เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมักจะละเลยมิได้ตรวจสอบว่ามีพยานหลักฐานที่ครอบคลุมถึงผลดีต่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้กระทำความผิดบ้างหรือไม่ เพียงใด และในกรณีที่พบข้อบกพร่องดังกล่าว พนักงานอัยการก็มักไม่ได้สั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมตามบทบาทของตนที่บัญญัติแห่งกฎหมายได้กำหนดให้อำนาจ บทบาท และหน้าที่ของพนักงานอัยการดังกล่าว อัยการจึงไม่อาจมีข้อมูลของผู้กระทำความผิดมาใช้ตั้งคดีเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเนื้อหาของคดี พนักงานอัยการจะต้องพิจารณาในชั้นแรกแค่คดีนั้นมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีหรือไม่ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าคดีนั้นมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีไว้ก็จะพิจารณาในเนื้อหาของคดีต่อไป จึงนำไปสู่ปัญหาการขาดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาประกอบดุลพินิจในการตั้งคดี ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดใช้ประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจว่าสมควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีที่พนักงานอัยการจะต้องสอดส่องดูแล ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด และพนักงานอัยการควรเกิดพยานหลักฐานทั้งในส่วนที่เป็นผลดีและส่วนที่เป็นผลร้ายของผู้ต้องหาต่อศาล เพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดโทษอย่างรอบด้านและเหมาะสม พร้อมทั้งเสนออัตราโทษที่เหมาะสมให้ศาลได้พิจารณา และในกรณีที่ต้อง

⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน เห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด และความผิดนั้น มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ให้พนักงานสอบสวนงดการ สอบสวนและบันทึกเหตุทั้งด้นไว้ แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวน ไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวน ไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้จัดการสอบสวน

ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้งด หรือให้ทำการสอบสวนต่อไปให้พนักงาน สอบสวนปฏิบัติตามนั้น

(2) ถ้าผู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้ใช้บทบัญญัติในสี่ มาตรา ต่อไปนี้.

หาสมควรหรือไม่สมควรรอการลงโทษหรือกำหนดโทษ พนักงาน อัยการก็ควรเสนอความเห็นให้ศาลได้พิจารณาด้วย เพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจอย่างรัดกุมมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามกรณีนี้ ได้มีหนังสือของสำนักงานอัยการสูงสุด เรื่องการบรรยายฟ้องคดีอาญาให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวน มีข้อความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้⁶⁹

“สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า การบรรยายฟ้องของพนักงานอัยการนอกจากจะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้างต้นแล้ว ยังต้องบรรยายฟ้อง โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนทั้งที่เป็นคุณและโทษของผู้ต้องหาด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยหากปรากฏข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาและเป็นเหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64, 65, 66, 67, 72 และมาตรา 78 ให้พนักงานอัยการบรรยายฟ้องให้ตรงกับข้อเท็จจริงนั้นๆ และต้องระบุมาตราดังกล่าวในคำขอท้ายคำฟ้องด้วย”

จากหนังสือสำนักงานอัยการสูงสุดกล่าวข้างต้น ถือได้ว่าเป็นบทบาทใหม่ของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา ที่จะทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ ทั้งของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย และสังคมไปพร้อมกัน

กล่าวคือ ต่อไปนี้พนักงานอัยการจะไม่ทำหน้าที่เป็นคู่ความฝ่ายตรงข้ามกับผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีต แต่พนักงานอัยการจะต้องเสนอข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามสำนวนการสอบสวนในส่วนที่เป็นคุณแก่จำเลยให้ศาลทราบด้วย เช่น เหตุบรรเทาโทษต่างๆ ที่จำเลยมีสิทธิได้รับตามกฎหมาย เพื่อประกอบดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยในสถานเบาลง หรือรอการลงโทษหรือกำหนดโทษ หรือกำหนดระยะเวลาการลงโทษ หรือกำหนดโทษโดยอาศัยข้อเท็จจริง หรือข้อเท็จจริงที่เป็นคุณของจำเลยตามที่พนักงานอัยการได้เสนอต่อศาลประกอบด้วย

ข้อมูลที่จะมาถึงในชั้นราชทัณฑ์หรือที่จะเรียกกันว่าชั้นบังคับโทษนั้นจึงไม่พบข้อมูลใดๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานราชทัณฑ์เลย ซึ่งราชทัณฑ์จะเริ่มการสำรวจการจำแนกผู้ต้องขังในกระบวนการแรกกับตัวผู้ต้องขังเพื่อสอบถามประวัติ ลักษณะการกระทำ ความผิดแต่เพียงผิวเผิน เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะแบ่งประเภทว่าแดนที่ 1 เป็นนักโทษชั้นดี แดนที่ 13 เป็นนักโทษชั้นเลวโดยนำวิธีการจำแนกผู้ต้องขัง แต่วิธีการดังกล่าวไม่ใช่เป็น หลัก Individualization of Punishment เพราะในแต่ละแดนยังมีนักโทษที่ความผิดประเภทต่างยังอยู่รวมกัน ซึ่งหลัก Individualization of punishment การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน⁷⁰ หมายถึง การลงโทษต้องเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคลตามแนวคิดนี้ที่ว่า “ในการกำหนดโทษและการพิจารณาความหนัก

⁶⁹ หนังสือของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ อส (สพปฝ.7 0018/ว66 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2546.

⁷⁰ ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. หน้า 34.

เบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ไขคัดแปลงผู้กระทำผิดไม่ใช่ความหนักเบาของการกระทำผิดดังนั้นจึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลผู้กระทำผิดว่าเขาควรได้รับการแก้ไขอย่างไร”⁷¹ ราชทัณฑ์จึงมีหน้าที่ควบคุมดูแลนักโทษปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคนเพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไขและเพื่อให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มีปัญหา การคำนึงถึงลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำความผิดอาญาในระหว่างการลงโทษ (Individualization of Punishment) ระหว่างที่นักโทษต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำ การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคนได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้จำเลยพร้อมที่จะกลับเข้าสู่ชีวิตในสังคม วัตถุประสงค์การลงโทษแบบดังกล่าว ได้รับการยอมรับในประเทศฝรั่งเศสและอีกหลายประเทศ⁷² ซึ่งมีปรากฏในคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสที่ได้กล่าวไว้ว่า “การลงโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพนั้นยอมรับได้ไม่ใช่เพียงเพื่อการป้องกันสังคมและเพื่อการลงโทษผู้ถูกศาลพิพากษา แต่ยังเป็นไปเพื่อการปรับปรุงแก้ไขบุคคลเหล่านี้และเตรียมการให้พวกเขาสำหรับการกลับเข้าสู่สังคม” ดังนั้นผู้กระทำความผิดฐานความผิดเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ต้องให้อยู่ในแดนเดียวกันเพื่อจะได้มีระเบียบแนวปฏิบัติกับผู้ต้องขังแดนนั้นให้เป็นอย่างเดียวกันเนื่องจากหลักนี้คำนึงถึงลักษณะส่วนตัวผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาจากฐานความผิด เหตุผลในการกระทำผิด ลักษณะการกระทำความผิด ให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อจะได้ใช้โปรแกรมหรือแผนเดียวกัน

แต่จากสภาพปัญหาของประเทศไทยที่ประสบอยู่ไม่มีการใช้หลัก Individualization of Punishment มาในกระบวนการแรกรับตัว มาใช้ในขั้นตอนที่มีการจดทะเบียนประวัติ การจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การแยกขัง การอบรมกฎระเบียบของผู้ต้องขังในเรือนจำและไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำต่อการปฏิบัติต่อนักโทษในข้อที่ 58 วัตถุประสงค์ของความชอบธรรมของโทษจำคุกหรือมาตรการลงโทษอื่นที่เป็นการจำกัดอิสรภาพในทำนองเดียวกัน คือการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยที่สุดจากการประกอบอาชญากรรม ซึ่งวัตถุประสงค์นี้จะบรรลุผลได้ก็ต่อเมื่อโทษจำคุกนั้นสามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการฟื้นฟูทัศนคติใหม่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อจะทำให้เป็นผู้ที่ตั้งใจและสามารถที่จะดำรงชีวิตในทางที่เคารพกฎหมาย บ้านเมืองและช่วยเหลือตนเองได้ เมื่อกลับคืนสู่สังคมแล้วจากปัญหาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยไม่อาจแก้ปัญหาพบผู้กระทำผิดซ้ำหรือการกระทำผิดหลายครั้ง ต้องกลับมาเข้าเรือนจำอีกครั้งเป็นผลมาจากไทยไม่มีวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่แน่นอนว่าจะปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างไร ดังเช่นในประเทศญี่ปุ่นและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

⁷¹ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. หน้า 138

⁷² ปกป้อง ศรีมเดิม. หน้า 34

กระบวนการศึกษาข้อมูลของผู้ต้องหาเพื่อมาจัดทำทะเบียนประวัติ ซึ่งในระเบียบราชทัณฑ์ ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับคดีและการรับโทษทางอาญา ประวัติครอบครัว การคบเพื่อนและบุคลิกภาพ โดยทั่วไประดับสติปัญญา ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดและสาเหตุเกี่ยวกับการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด พื้นฐานความผิด ความถนัด ประวัติการประกอบอาชีพ ตลอดจนข้อมูลในเรื่องอื่นๆ จากกระบวนการยุติธรรมในชั้น ตำรวจและชั้นอัยการเพื่อจะนำมารวบรวมวิเคราะห์ผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวตามความเหมาะสมเป็นรายบุคคล ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีความรู้พื้นฐานทางด้านสังคมสงเคราะห์หรือด้านจิตวิทยา แต่ในทางปฏิบัติมีเพียงเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และนักจิตวิทยาของโรงพยาบาลเรือนจำพิจารณาประกอบการตัดสินใจว่าผู้ต้องขังควรอยู่แดนใด กระบวนการนี้ทำร่วมกับนักโทษอื่นๆ ด้วยซึ่งวิธีการของไทยนี้เป็นการใช้ระบบเก่าที่มุ่งเน้นเรื่องการแก้แค้นทดแทนหรือข่มขู่เท่านั้น โดยไม่มีการนำผลที่ได้มาทำการแก้ไขผู้กระทำความผิดอย่างจริงจังแต่เป็นการรวบรวมเพื่อกำหนดงานอาชีพให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าว่าควรให้เขาทำงานให้เหมาะกับงานแบบใดโดยพิจารณาจากฐานความผิดอัตราโทษ หากนักโทษบางคนที่มีอัตราโทษสูงแต่สภาพจิตใจและทักษะอาจจะเหมาะกับงานในอีกลักษณะหนึ่งมากกว่าทำให้ตัวผู้ต้องขังไม่มีความสุขหรือความพอใจในงานที่ตนเองทำทำให้การทำงานอาชีพเพื่อขัดเกลาคิดใจเป็นอันไม่ได้ผลใช้แก้ไขไม่ได้

แต่ปัญหาเหล่านี้มาจากกรมราชทัณฑ์ไม่มีงบประมาณที่เพียงพอในด้านสถานที่ บุคลากร (เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ) ทั้งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ สหะวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ก็ดีและที่สำคัญขาดบุคลากรที่รู้กฎหมายในเรื่องนั้นๆ หรือเจ้าหน้าที่ไม่มีคุณภาพ ทำให้ไม่อาจเข้าใจตัวผู้กระทำความผิด จึงทำให้การพิจารณาในการจำแนกผู้ต้องขังให้ไปอยู่ที่ใดๆ กระทำไม่เกิดผล และเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดคือการทำเรือนจำไม่เพียงพอ เพราะมีผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุกมากกว่าเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ก็ดี ปัญหาที่มีผู้กระทำความผิดซ้ำกลับเข้ายังเรือนจำเนื่องจากโปรแกรมบำบัดของราชทัณฑ์ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เพราะยังไม่มีแผนบังคับโทษเป็นกฎหมายมาใช้บังคับ

อีกทั้งในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์⁷³ ไม่มีหลักเกณฑ์ในเรื่องการแรกรับตัวให้นักกฎหมายทั่วไปรู้เข้าใจหรือตัวเจ้าหน้าที่เองไม่มีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมาย เพียงแต่ทำตามระเบียบที่ออกเป็นการภายในมาใช้ทำให้กระทบต่อตัวผู้ต้องขังซึ่งตามรัฐธรรมนูญนั้น กฎหมายที่จะออกมาใช้บังคับแก่บุคคลใดให้กระทบต่อเสรีภาพได้นั้น ต้องเป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่ออกมาในรูปแบบพระราชบัญญัติมาใช้จึงจะชอบด้วยกฎหมายเป็นการผิดต่อหลัก นิติรัฐ และทฤษฎีตามลำดับชั้นของกฎหมายกฎหมายกำหนดให้อำนาจต่างๆ ของรัฐไม่ว่าฝ่ายนิติบัญญัติ

⁷³ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479.

ฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายตุลาการมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายลำดับที่สูงกว่าเหนือกฎหมายลำดับที่ต่ำกว่าหากปรากฏว่าบทบัญญัติของกฎหมายที่มีลำดับต่ำนั้นขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่มีลำดับสูงกว่า ในกรณีนี้บทบัญญัติส่วนที่ขัดหรือแย้งนั้นถือเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้ในระบบนิติรัฐทฤษฎีลำดับชั้นแห่งกฎหมายถูกใช้ประกอบกับหลักพื้นฐานของกฎหมายมหาชนที่เรียกว่า หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครองดังนั้นระเบียบภายในที่ออกมานี้ขัดกับทฤษฎีดังกล่าวและออกมาใช้ประกอบกับ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ ที่ไม่ได้ให้อำนาจพนักงานราชทัณฑ์ไว้ ซึ่งการกระทำของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่กระทำไปกระทำสิทธิผู้ต้องขังเขาไว้ในเรือนจำเป็นการจำกัดเสรีภาพหรืออิสรภาพของผู้ต้องขัง กระทำไม่ได้ด้วยระเบียบภายในของกรมราชทัณฑ์ แม้จะออกมาเพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน แต่ระเบียบไม่ใช่กฎหมายจึงใช้บังคับไม่ได้กับผู้ต้องขัง

ในประเทศญี่ปุ่น อัยการได้พิจารณาถึงอุปนิสัย อายุ สภาวะแห่งจิตใจ สถานการณ์แวดล้อม และ ความร้ายแรงแห่งข้อหา ตลอดจนสภาพการณ์ภายหลังการกระทำผิดแล้วเห็นว่าไม่เป็นการสมควร หรือไม่มีความจำเป็น จะต้องฟ้องร้องผู้กระทำผิด อัยการก็อาจสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นเลย (Prosecution Dropped) หรืออาจยับยั้งการฟ้องไว้โดยมีกำหนดระยะเวลา (Prosecution Suspended) ภายใต้การคุมประพฤติ (Probation) โดยพนักงานคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มากำหนดโทษและระยะเวลาลงโทษที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษไว้ในกฎหมายโดย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังก็เพื่อแก้ไขผู้ต้องขังว่า กระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจของผู้ต้องขังในการปรับปรุงและฟื้นฟูและพัฒนาการปรับตัวเข้ากับชีวิตในสังคม โดยการทำงานตามบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อม

โดยให้พัศดีมีหน้าที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังสำหรับผู้ต้องขังแต่ละคน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการของการปฏิบัตินั้น โดยพิจารณาถึงรายงานการสืบเสาะเกี่ยวกับบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของผู้ต้องขัง สอดคล้องกับการนำทฤษฎีการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล (Individualization of Punishment) ที่มีลักษณะเป็นการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำโดยมีการฝึกหัดอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งการฝึกหัดอาชีพนี้จะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ที่คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกคุมขังว่าควรปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก การปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังแบ่งออกได้แก่ การให้ทำงาน

และหากจำเป็นแนวทางการปฏิบัตินั้นต้องพิจารณาความประสงค์ของผู้ต้องขังด้วย และแนวทางการปฏิบัติเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังนั้นต้องกระทำโดยใช้ความรู้ด้านการแพทย์ จิตวิทยา

ศึกษาศาสตร์ สังคมวิทยา และอื่นๆ ด้วย แต่ในเรื่องการตรวจสอบจำแนกเกี่ยวกับการบังคับใช้แรงงานหรือการเปลี่ยนงานจะไม่มีกรยอมรับความต้องการของนักโทษมาใช้

การบังคับโทษของญี่ปุ่นจะเน้นการใช้แรงงานนักโทษในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ให้พัศดีต้องมอบหมายงานให้แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกโดยให้ทำงาน ส่งผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกโดยไม่ต้องทำงานและผู้ต้องขังที่ต้องโทษเล็กน้อยโดยไม่ต้องทำงานนั้น พุศดีอาจมอบหมายให้ทำงานได้ตามที่ผู้ต้องขังดังกล่าวร้องขอ

การมอบหมายงานดังกล่าวนี้กระทำเพื่อกระตุ้นให้ผู้ต้องขังทำงาน และเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้และทักษะในด้านวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ ในกรณีจำเป็นเพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังที่ได้รับใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ หรือได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกอบรมด้วย

คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงตน พุศดีจะกำหนดคำแนะนำเพื่อการปรับปรุงตนแก่ผู้ต้องขังเพื่อให้สำนึกถึงความรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตน ปลูกฝังจิตสำนึกรักสุขภาพ และได้รับความรู้และแนวทางการใช้ชีวิตเพื่อปรับตนเข้าสู่การใช้ชีวิตในสังคม พุศดีต้องใส่ใจเป็นพิเศษแก่ผู้ต้องขังที่คิดยาเสพติดหรือเป็นสมาชิกองค์กรอาชญากรรม ซึ่งยากแก่การปรับตัวหรือฟื้นฟูตนเอง หรือยากแก่การกลับเข้าสู่สังคม

คำแนะนำในหลักสูตรของโรงเรียน พุศดีจะกำหนดคำแนะนำในหลักสูตรของโรงเรียน เทียบเท่าหลักสูตรโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาในโรงเรียนแก่ผู้ต้องขัง กล่าวคือผู้ต้องขังมักขาดการศึกษา เช่น ออกจากโรงเรียนโดยยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับจึงมีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังทั้งวิชาภาษาญี่ปุ่น คณิตศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และวิชาพื้นฐานอื่น เมื่อผู้ต้องขังได้รับการศึกษาจนจบภาคบังคับแล้วอาจจัดให้เข้าสอบเทียบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้

แม้ในกฎหมายราชทัณฑ์ของญี่ปุ่น จะไม่มีแผนบังคับโทษบัญญัติไว้แต่รูปแบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีขั้นตอนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดกับการใช้หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังมาใช้ โดยใช้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมาแยกงานให้ผู้ต้องขังตามบุคลิกลักษณะ รายงานการสืบเสาะเกี่ยวกับบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของผู้ต้องขัง มากำหนดลักษณะงานที่ให้ทำ หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคล โดยระบบบริหารเรือนจำจะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดในในระหว่างที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ โดยในระหว่างที่ผู้กระทำความผิดรับโทษอยู่นั้น จะมีการนำมามาตรการในการแก้ไขทัศนคติและปรับปรุงความประพฤติของผู้กระทำความผิดมาใช้ บังคับกับผู้กระทำความผิดภายในระยะเวลาที่ได้รับโทษ โดยระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำพิพากษานั้นจะไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ว่า จะต้องใช้เวลาในการปรับปรุงและบำบัดแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นเวลานานเท่าใด

ซึ่งตามกฎหมายในประเทศเยอรมัน การจะลงโทษผู้ต้องขังเป็นเวลาเท่าใดนั้นต้องมีการรวบรวมข้อเท็จจริง เกี่ยวกับประวัติภูมิหลังตลอดจนข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยในด้านที่เป็นผลดีและเป็นผลร้าย รวมตลอดถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุบรรเทาโทษอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด ในสำนวนสอบสวนที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องคดี ต้องมีมูลเหตุในการกระทำความผิด เป้าหมายของผู้กระทำผิด ความรู้สึกนึกคิดซึ่งเห็นได้จากการกระทำผิด และจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด และผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความชั่วของการกระทำผิด ประวัติของผู้กระทำผิด สถานภาพทางสังคม และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด ความประพฤติภายหลังการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งความพยายามของผู้กระทำผิดที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย นอกจากนั้นแล้ว ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยยังอาจได้มาในระหว่างการพิจารณาคดีโดยศาลจะทำหน้าที่ค้นหาความจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ ในการนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เกิดความเหมาะสมถูกต้องกับจำเลยนั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ข้อเท็จจริง ต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยมีความสมบูรณ์และถูกต้องเนื่องจากทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่างช่วยกันค้นหาความจริง ไม่เว้นแม้แต่ศาลจึงทำให้การใช้ดุลพินิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนมาถึงด่านสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม โดยงานราชทัณฑ์มีกฎหมายเป็นเครื่องมือให้แก่เจ้าหน้าที่ มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ กล่าวคือ การรับแรกตัวของประเทศเยอรมันไว้ว่า จะกระทำร่วมกับผู้ต้องขังอื่นไม่ได้โดยต้องกระทำในที่ที่เหมาะสมเป็นส่วนสัดส่วนและผู้ต้องขังต้องได้รับการแจ้งสิทธิหน้าที่ของเขาหลังจากการรับตัวและผู้ต้องขังต้องได้รับการตรวจร่างกายทันทีและนำตัวไปพบผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้ารับแรกตัว และต่อมามีการสำรวจเพื่อบำบัดและการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง หลังจากรับตัวแล้วจะเริ่มค้นหาคติภาพของผู้ต้องขังและความเป็นชีวิตของเขาโดยคำนึงถึงเรื่องนี้มากเพราะการคำนึงถึงวัตถุประสงค์แก้ไขฟื้นฟูเขา โดยจัดสิ่งชั่วร้ายของผู้ต้องขังไม่เป็นการเปลี่ยนตัวตนของเขา โดยคำนึงตัวผู้กระทำผิดเป็นศูนย์กลางโดยต้องปรึกษาหารือกับผู้ต้องขัง โดยในเยอรมันเรียกว่าเป็นแผนบังคับโทษโทษ อันเป็นการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขมนุษย์ กฎหมายนี้มีเข้าใจถึงความจริงธรรมชาติของมนุษย์ก็เป็นอยู่อย่างนั้น⁷⁴ คือ การที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย แต่มนุษย์นั้นมีสติปัญญา เมื่อรู้ความจริงนั้นแล้วว่าตนกระทำผิดและต้องการจะให้ชีวิตอยู่ได้ด้วยดีภายใต้กฎธรรมชาติเมื่อนำความรู้ในกฎธรรมชาตินี้มาจัดสรรวางระบบแบบแผนขึ้นในสังคมเพื่อให้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยในกฎธรรมชาตินั้นเกิดผลแก่ชีวิตตนได้ โดยมองว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและเป็นสัตว์ที่ฝึกได้คือมองว่า ผู้ต้องขังต้องฝึกและฝึกได้

⁷⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *นิติศาสตร์แนวพุทธ*. หน้า 27.

ในประเทศเยอรมันมีการแผนบังคับโทษจะกำหนดแผนตั้งแต่กระบวนการรับแรกตัวไว้เป็นกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ปฏิบัติตามแล้วแต่ประเทศไทยไม่มีแต่ใช้ระเบียบภายในให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามแทนและฝึกอบรมงานอาชีพโดยพิจารณาจากฐานความผิดอัตราโทษซึ่งเจ้าหน้าที่เป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดงานเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในรูปกิจกรรมตามโครงการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับความต้องการตามที่คนได้สำรวจในชั้นแรก หากต้องวิเคราะห์ถึงประวัติการศึกษา สภาพจิตใจทัศนคติความเชื่อ ความรู้ ความถนัด ความสนใจในสันตนาการการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มาประกอบการให้งานให้ทำระหว่างถูกคุมขัง เพื่อเป็นเครื่องมือกล่อมเกลாதงจิตใจตลอดจนทัศนคติความรู้สึกลึกซึ้งที่บกพร่องหรือในทางลบของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคมและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ ดังเป็นจุดหมายของสังคมคือจุดหมายของกฎหมาย⁷⁵ การที่ประเทศเยอรมนีใช้จุดหมายของกฎหมายต้องตอบสนองจุดหมายกับชีวิตคน โดยใช้วินัยอย่างที่ว่าใช้จัดระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้นนั้นเป็นเครื่องมือเสริมสร้างโอกาสให้คนพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้น หรือการชักนำดูแลให้คนใช้ระเบียบและระบบการใช้แผนบังคับโทษรายบุคคลนั้นเป็นเครื่อง (ช่วยให้สังคมเป็นแหล่งอำนวยโอกาสในการพัฒนาชีวิตผู้ต้องขัง) และอีกทางเป็นการใช้ระเบียบและระบบที่จัดตั้งวางขึ้นเป็นเครื่องมือบังคับควบคุมให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยหรือการบังคับควบคุมคนให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย หรือการบังคับควบคุมคนให้เป็นอยู่และประพฤติปฏิบัติดำเนินกิจการตามระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้น⁷⁶

จากแนวทางการปฏิบัติของราชทัณฑ์ไทยไม่มีการสอดคล้องกับ ข้อที่ 59 การบรรลุผลเรือนจำต้องดำเนินการและรูปแบบการช่วยเหลือทุกอย่างที่เหมาะสมและทั้งในด้านการเยียวยาการศึกษา การอบรมทางคุณธรรมและทางจิตใจวิญญาณมาใช้ ตลอดจนจัดให้มีการช่วยเหลือเชิงแก้ไขเยียวยานักโทษนักโทษให้เหมาะสมกับความต้องการของนักโทษรายบุคคลด้วยซึ่งหากพิจารณาเพียงหลักเกณฑ์ที่ใช้จากข้อมูลในการแรกรับตัวมาประกอบการกำหนดกิจกรรมปฏิบัติแล้วดำเนินการไปตามนั้น โดยไม่มีการช่วยเหลือเชิงแก้ไขเยียวยานักโทษให้เหมาะสมกับความต้องการของนักโทษแต่ละคนผู้ต้องขังต้องทำตามแนวทางที่ถูกกำหนดไว้โดยเจ้าพนักงานราชทัณฑ์เอง

การอบรมกฎระเบียบให้ผู้ต้องขังของไทยนั้นเป็นกระบวนการหลังการแรกรับตัว โดยจัดให้มีการฝึกอบรมสำหรับนักโทษใหม่ทุกประเภทเป็นเวลา 1-4 สัปดาห์โดยในระหว่างนี้จะอยู่ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่แล้ว โดยในการรับแรกตัวไม่มีการแจ้งสิทธิหน้าที่ของผู้ต้องขังในทันทีแต่กระทำภายหลังที่รับตัวไปแล้วโดยขั้นนี้ไม่มีการแบ่งแยกนักโทษโดยนักโทษทุกคนทุกประเภทต้องได้รับการอบรมร่วมกันอาจจะเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ไม่รู้กฎหมายมาตรฐานสากลหรือไม่รู้แนว

⁷⁵ แหล่งเดิม. หน้า 38.

⁷⁶ แหล่งเดิม. หน้า 38-39.

ปฏิบัติที่ต่างประเทศเค้าทำกัน เราแค่มีการดำเนินการโดยไม่มีแนวทางและดำเนินการไปแบบ หละหลวมซึ่งแบบนี้ไม่อาจแก้ปัญหาสภาพจิตใจของนักโทษที่จิตที่มีสภาพอะตกกว่าปกติ

แต่ในประเทศเยอรมัน ผู้ต้องขังจะได้รับแจ้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน โดยการรับการปฐมนิเทศก่อนเข้าเรือนจำเนื่องจากสถานการณ์ในระยะแรกของการคุมขังนั้น เป็นสภาวะที่ ยากลำบาก ซึ่งหมายความว่า ในกระบวนการแรกรับโทษของผู้ต้องขังนั้น มักจะไม่ นำเสนอหรือแนะนำผู้ต้องขังคนอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้กระบวนการ ต่างจากประเทศไทยที่ มักมีการกระทำร่วมกับผู้ต้องขังอื่นๆ ทำให้เกิดการข่มขู่กันระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน ทำให้ผู้ต้องขัง ใหม่มีสภาพจิตใจที่ย่ำแย่กว่าที่เป็นอยู่ทำให้การแก้ไขโดยการได้รับความร่วมมือกับผู้ต้องขังไม่อาจ สำฤทธิ์ผลได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในประเทศไทยนั้นไม่มีเรื่องกระบวนการแรกจับตัวผู้ต้องขัง ระบุหลักเกณฑ์ไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 อันเนื่องมาจากกฎหมายมีความล้าสมัย เดิมต้องเข้าใจระบบในสมัยก่อนการบังคับโทษจำคุกเป็นรูปแบบแก้แค้นทดแทนโดยไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมาตรฐานสากล บางเรื่องประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีที่ดี หรือเพิ่งเข้ามาเป็นภาคีแล้วยังไม่มีการอนุวัติการมาเป็นกฎหมาย ในรูปแบบพระราชบัญญัติ การนำมาปรับเป็นระเบียบภายในให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ใช้ปฏิบัติเป็นการภายในซึ่งไม่มีนักกฎหมายจะรู้ระเบียบภายในได้ทำให้ยากที่จะเข้าใจระเบียบที่ปฏิบัติมีความชอบตามทฤษฎีหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละคน โดยของประเทศไทยที่ใช้อยู่ยังระหว่างระบบเก่าที่เน้นลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการแก้แค้นทดแทน กับ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด แต่เรื่องการลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดของนักโทษแต่ละคนนั้นมุ่งเน้นแก้ไขตัวผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษที่เหมาะสมกับทั้งโทษและตัวผู้ต้องขังเองเป็นรูปแบบการลงโทษสมัยใหม่และได้ผลในหลายประเทศ แต่ทางปฏิบัติในเรื่องนี้ทำได้ยากในประเทศไทยและไม่เป็นในรูปแบบ Individualization of Punishment เพราะระบบของประเทศไทยไม่เอื้ออำนวยเพราะการใช้หลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เพราะไม่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกับผู้ต้องขังจากการสอบสวนในชั้นของการสอบสวนพนักงานสอบสวน จะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริง ตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อผู้ต้องหา รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหา นอกจากนี้พนักงานสอบสวนชอบที่จะดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญากรรมของเขาหรือประวัติของผู้ต้องหาแล้วเสนอต่ออัยการ โดยอัยการเองเมื่อรับสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยยังไม่ครบถ้วนเพียงพอ พนักงานอัยการก็ชอบที่จะสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอในการใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีอาญากับจำเลยต่อไปหรือไม่ หากอัยการเห็นสมควรสั่งฟ้องก็จะมีการยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาล โดยในชั้นพิจารณาของศาลจะมีการสืบพยานโจทก์และจำเลย และเมื่อสืบพยานเสร็จสิ้น ก็จะมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานคุมประพฤติ

ให้ทำการสืบเสาะตัวผู้ต้องขังมาประกอบคุณพินิจในการลงโทษของศาล ศาลจะมีการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้มาในระหว่างการดำเนินคดี บุคลิกลักษณะ ตลอดจนประวัติภูมิหลังของจำเลย และรายงานการสืบเสาะพินิจของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในกำหนดโทษด้วยการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินคดีอาญาที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ เนื่องจากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของพนักงานอัยการ และเป็นประโยชน์ต่อศาลในการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล

ดังนั้นการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดจึงต้องหาแบบเปิดกว้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้กระทำผิดให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดโทษเป็นไปอย่างถูกต้อง โดยนำมาใช้ในส่วนงานราชทัณฑ์ในการแรกรับตัวผู้ต้องขัง เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต่อไป

ปัญหาที่สำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในด้านเรือนจำที่มีปริมาณจำกัดเพียง 143 แห่งที่ต้องมีการหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขังใหม่หมด เพราะกระบวนการยุติธรรมส่วนหน้าในชั้นตำรวจ ไม่ได้ทำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131 และ 138 ปัญหาดังกล่าวที่ไม่มีข้อมูลที่พนักงานสอบสวนทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริง ตลอดจนพยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อผู้ต้องหา รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหา รวมถึงให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่ง ประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ ข้อความทุกข้อที่ได้มาแล้วเสนอต่ออัยการให้ฟ้องผู้ต้องหาให้เหมาะสมหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา เมื่อศาลได้ทราบข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานทั้งหมด ศาลอาจมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานคุมประพฤติ จะไปดำเนินการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด โดยรวบรวมข้อมูลจากคำให้การของผู้กระทำความผิดจากพยานบุคคลซึ่งอาจเป็นบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมงานของผู้กระทำผิด รวมถึงตรวจสอบพยานเอกสารต่างๆ เช่น ส่งลายพิมพ์นิ้วมือผู้กระทำผิดไปตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ตรวจสอบประวัติการทำงาน การศึกษา และความประพฤติจากหน่วยงานต่างๆ หรือเก็บตัวอย่างปัสสาวะของผู้กระทำความผิดไปตรวจสอบหาสารเสพติดให้โทษ นอกจากนี้ยังอาจส่งตัวผู้กระทำผิดไปให้แพทย์ตรวจเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ เมื่อดำเนินการสืบเสาะเสร็จแล้ว พนักงานคุมประพฤติจะทำรายงานเสนอต่อศาล โดยมีหัวข้อรายงานที่สำคัญได้แก่ อายุของผู้กระทำ ประวัติของผู้กระทำ ความประพฤติของผู้กระทำ การประพฤติตัวเป็นปกติทั้งในอดีตและปัจจุบันของผู้กระทำ สถิติปัญหาของผู้กระทำหรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การอบรมศึกษาของผู้กระทำอยู่ในระดับใด สุขภาพทางร่างกายและจิตใจ

ของผู้กระทำผิด สภาวะทางจิตใจว่ามีจิตฟื้นฟูหรือบกร่องทางจิตหรือไม่ อาชีพของผู้กระทำผิด สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำผิด นิสัยหรือความประพฤติของผู้กระทำผิดที่ปฏิบัติจนเคยชิน เพื่อศาลจะได้ลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด เพื่อให้ได้ข้อมูลส่วนนี้มาใช้ในชั้นราชทัณฑ์ ควรให้มีการบูรณาการระหว่างศาลกับราชทัณฑ์ในการให้ข้อมูลระหว่างพิจารณามาใช้ในชั้นราชทัณฑ์ ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาในเรื่องนักโทษล้นเรือนจำ ส่วนใหญ่มักมาจากปัญหาการกระทำความผิดซ้ำกลับเข้ามาในเรือนจำเป็นจำนวนมาก เพราะวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของไทยยังคงใช้ไม่ได้ผล ไม่มีการพัฒนาโปรแกรมที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอาจจะด้วยสาเหตุจากปริมาณผู้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์น้อยกว่ากับผู้ต้องขังและผลจากการไม่มีข้อมูลที่มากพอของผู้ต้องขังที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาในตอนรับแรกตัวการสอบถามข้อมูลผู้ต้องขังก็ได้ไม่ครบถ้วน ไม่มีการนำประวัติภูมิหลังหรือมีการพยายามค้นหาตัวตนของผู้ต้องขังและลักษณะนิสัยเดิมของผู้ต้องขังมาประกอบการพิจารณาในการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง เมื่อมาถึงด่านสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม โดยไม่มีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีความรู้ด้านกฎหมายที่ไม่เพียงพอ หรือขาดนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา จิตแพทย์ ผู้ที่มีความรู้กฎหมายด้านอื่นๆ มาใช้ในการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมทั้งที่เป็นผลดีผลร้ายและเหตุบรรเทาโทษ มาใช้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องตามกระบวนการของราชทัณฑ์

ตลอดจนรวมถึงการแจ้งสิทธิของประเทศไทยที่จะให้ผู้ต้องขังทราบว่ามิถูกไต่ถามในเรือนจำเรือนจำ คือควรต้องได้รับการอบรมทันทีหลังรับตัว โดยไม่นำไปรวมกับนักโทษคนอื่นที่มีอัตราโทษหรือจำแนกลักษณะแล้วอยู่คนละประเภทและไม่ควรนำมาอยู่รวมกันอาจจะมีการข่มขู่ระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน ควรให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ที่คอยให้การอบรมและแจ้งกฎเกณฑ์ของการใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำตลอดระยะเวลาที่ต้องรับโทษ เพื่อไม่ให้เป็นการซ้ำเติมผู้ต้องขังที่มีสภาพจิตใจที่ย่ำแย่อยู่แล้วให้เลวร้ายลงอีก เพราะการปฏิบัติของไทยที่นำเขามาขังไว้เฉยๆ โดยไม่มีการดำเนินใดๆ กับผู้ต้องขังเลย อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังด้วย การที่ให้มีนักจิตแพทย์ของโรงพยาบาลของกรมราชทัณฑ์ นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์คอยให้ความดูแลในตอนแรกกับผู้ต้องขังปรับตัวไม่ได้ให้ยอมรับสภาพและเข้ารับการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมที่ชั่วร้ายออกไป โดยส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติที่ดีในการใช้ชีวิตในเรือนจำไปตลอดจนครบกำหนดโทษที่ผู้ต้องขังผู้นั้นได้รับ รวมถึงมีมาตรการดูแลพิเศษเพื่อช่วยเหลือในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวออกสู่สังคม

มองในด้านมาตรฐานสากลในเรื่องมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของประเทศไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องที่ว่าเรือนจำจะต้องดำเนินการตามรูปแบบการช่วยเหลือผู้ต้องขังทุกอย่างที่เหมาะสม ทั้งในด้านการเยียวยา การบำบัด การศึกษา การอบรมทางคุณธรรมและ

ทางจิตใจ วิทยานมาใช้กับผู้ต้องขัง ตลอดจนจัดให้มีการช่วยเหลือเชิงแก้ไขเยียวยานักโทษให้เหมาะสมกับความต้องการของนักโทษรายบุคคลด้วย เพราะทัศนคติของผู้คุมเรือนจำกับนักโทษยังเป็นระบบเดิมที่มองว่าผู้กระทำผิดแก้ไขไม่ได้และมองว่าผู้ต้องขังไม่มีความเป็นมนุษย์ ต้องปฏิบัติด้วยความโหดร้ายให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำ เพราะขาดการเข้าใจในข้อมูลที่มาในชั้นราชทัณฑ์ที่มองผู้กระทำผิดเป็นกรรมของการกระทำ

ในส่วนโปรแกรมการแก้ไขของผู้ต้องขังในประเทศไทยไม่มีการใช้แผนบังคับโทษโดยมีแค่การวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมกับความผิด การปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นเรื่องการที่แบ่งงานให้ผู้ต้องขังแต่ละคนทำไม่ใช่การมีแผนบังคับโทษใช้ในประเทศไทย การมีแผนบังคับโทษต้องเป็นการนำข้อมูลข้อเท็จจริง ตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อผู้ต้องหา รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหาความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของเขาหรือประวัติของผู้ต้องหา มามีส่วนในการกำหนดในแผนบังคับโทษใช้กับผู้ต้องขังแต่ละราย

การที่ราชทัณฑ์ของไทยเพียงแค่การดำเนินการสอบถามข้อมูลกับผู้ต้องขังของแต่ละคนในชั้นแรกรับตัวโดยมีผู้ต้องขังอื่นๆ รวมอยู่มักจะ ได้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงมาสร้างโปรแกรมในการฝึกอาชีพโดยพิจารณาตามโทษหรือประเภทการทำความผิดที่ได้รับ โดยไม่มีการนำเรื่องบุคลิกลักษณะเดิมของผู้ต้องขัง การศึกษา ความถนัดในเรื่องของการฝึกอาชีพหรือรวมถึงกิจกรรมยามว่าง ความสนใจ สภาพจิตใจ มาพิจารณาประกอบเพื่อหาหนทางให้มีการกล่อมเกลาคิดใจการฝึกหัดงานอาชีพตามความสนใจหรือความถนัดจะทำให้จิตใจสงบและถือเป็นการบำบัดวิธีหนึ่งให้ผลจากการปฏิบัติสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขังทำให้ผู้ต้องขังรู้สำนึกว่าเขาได้กระทำผิดอันถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ผลจากการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังหากได้งานที่เหมาะสมใช้ว่าจะเป็น การแก้ไขพฤติกรรมที่ชั่วร้ายได้ จึงควรมีแผนบังคับโทษ ด้วยการสำรวจเพื่อหาวิธีบำบัดและหารือกับผู้ต้องขังถึงแผนบังคับโทษที่จะใช้กับเขาและมีมาตรการพิเศษอื่นๆ ได้แก่การย้ายไปยังสถานบำบัดทางสังคม หรือเข้าไปอยู่ในการบังคับโทษที่ปิดหรือเปิด หรือมีการบำบัดเป็นกลุ่ม มาตรการการฝึกอาชีพหรือมอบงานให้ทำ มาตรการบำบัดพิเศษหรือมาตรการจำเป็นสำหรับการเตรียมการปล่อยตัว และอาจมีการทบทวนแผนอย่างน้อยปีละครั้ง แผนบังคับโทษจะสำเร็จไม่ได้เลยหากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังผิดพลาด คือ ได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ผลคือทำให้นักโทษนั้นกลับมากระทำผิดซ้ำอีกได้ ผลการแก้ไขผู้ต้องขังเกิดความล้มเหลว จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลจากชั้นตำรวจ ชั้นอัยการ ศาล และราชทัณฑ์ เพื่อให้แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลสัมฤทธิ์ผล

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ควรให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมส่วนหน้า โดยให้กฎหมายกำหนดให้ต้องรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพียงเพื่อใช้ยื่นผู้ต้องหาอย่างเดียวไม่ได้ เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยาน หลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษรวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ รวมถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษ เนื่องจากคดีอาญาตัดสินด้วยความจริงและการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใด จริงหรือไม่ต้องฟังความทุกฝ่ายจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องวางตัวเป็นกลาง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด” การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนดังกล่าว จะทำให้ทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ทั้งนี้พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งข้อหาความทุกข้อที่ได้มาอันเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาให้ผู้ต้องหาทราบด้วย ผู้กระทำผิด โดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำทุกอย่างเพื่อทำทุกอย่างเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความจริงว่า จำเลยกระทำผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา หรือไม่ และการกระทำผิดเกิดขึ้นจากสาเหตุใด และมีเหตุบรรเทาโทษหรือไม่ เพราะไม่ต้องการให้พนักงานสอบสวนกระทำการอันเป็นการเอาเปรียบจำเลยหรือผู้ต้องหา เพราะการสอบสวนดังกล่าวเป็นการสอบสวนเขาเกี่ยวกับความประพฤติจากผู้อื่นอันเป็นการสอบสวนข้างเดียว จึงต้องมีการแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้ชี้แจงว่าข้อมูลดังกล่าวนั้นถูกต้องและครบถ้วนหรือไม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 ส่วนเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจพนักงานอัยการ ในการเสนอความเป็นมาแห่งชีวิตของจำเลยต่อศาล เพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำผิดให้เหมาะสมเป็นรายๆ ไป โดยอัยการมีอำนาจเพียงแค่สั่งให้มีการสอบสวนเพิ่มเติมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ทำให้สามารถใช้ดุลพินิจถ่วงดุลคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพว่าสมควรสั่งฟ้องร้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำผิดเห็นควรให้เปิดโอกาสให้อำนาจพนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดโทษเบื้องต้นโดยสามารถเสนอความเห็นเกี่ยวกับอัตราโทษที่จำเลยสมควรได้รับต่อศาลภายหลังสืบพยานเสร็จแล้วได้ ว่าสมควรลงโทษจำเลยอย่างไร จึงจะเหมาะสมเหมือนในประเทศเยอรมันที่พนักงานอัยการมีอำนาจในส่วนนี้ทำให้พนักงานอัยการจึงจะทำให้อัยการสามารถเสนอโทษที่จะลงแก่จำเลยต่อศาลได้ เมื่อมาถึงศาลก็จะมีกำหนดโทษให้เหมาะสมได้โดยมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานคุมประพฤติ

ทำรายงานการสืบเสาะได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การอบรมศึกษา สุขภาพ สภาวะแห่งจิต อาชีพ สิ่งแวดล้อม นิสัย สภาพความผิด และเหตุอื่นอันควรปราณี เมื่อข้อมูลที่ส่งมาให้ราชทัณฑ์มีทั้งข้อมูลจากพนักงานสอบสวน อัยการ และศาล ครบก็เป็นประโยชน์ในการจำแนก ลักษณะผู้ต้องขัง ตลอดจนใช้ในการสำรวจเพื่อบำบัดมาใช้ในแผนบังคับโทษ

5.2.2 ควรเน้นที่การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำที่เป็นนโยบาย ควรเป็นนโยบายของกรมราชทัณฑ์ โดยการใช้แผนบังคับโทษมาเป็นโครงการนำร่องเพื่อศึกษารายละเอียดในการทำแผนบังคับโทษที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคมไทย โดยโครงการนำร่องนี้จะใช้เรือนจำต้นแบบในการนำแผนบังคับโทษรายบุคคลไปปฏิบัติเพื่อหาข้อบกพร่องในการบำบัดผู้ต้องขังและรวมถึงหามาตรการอื่นๆที่เป็นไปได้ในการใช้บังคับผู้ต้องขังเพราะบางเรื่องจากต่างประเทศไม่อาจนำมาใช้กับสภาพสังคมไทยได้ การนำร่องแผนบังคับโทษจะเริ่มใช้กับนักโทษชั้นดี ชั้นดีมาก และชั้นดีเยี่ยมก่อน เป็นตัวอย่างให้แก่เรือนจำทั่วประเทศ ได้ศึกษาและเป็นแนวทางในการปฏิบัติกับนักโทษในเรือนจำของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด อันถือเป็นการระบายนผู้ต้องขังที่สำเร็จตามแผนได้ที่จะเป็นเหมือนการให้น้ำดีไล่น้ำเสียออกจากเรือนจำทำให้เกิดความสมดุลของจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำลดลง

เหตุผลที่ไม่อาจนำแผนบังคับโทษไปใช้ได้ทันทีเป็นการทั่วไปเพราะ งบประมาณ บุคลากรและจำนวนผู้ต้องขังที่มากเกินไป ไม่สอดคล้องกับจำนวนผู้คุม จึงควรเริ่มทำในรูปแบบโครงการนำร่องก่อน เพื่อหาคุณสมบัติของนักโทษประเภทใดที่สมควรใช้แผนบังคับโทษแบบไหนเพื่อศึกษา เมื่อได้ผลจากการศึกษาจากโครงการนำร่องมาสรุปผลและเข้าสู่กระบวนการแก้ไขหรือเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ในเรื่องแผนบังคับโทษไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ให้มีเรื่องแผนบังคับโทษไว้ เพราะในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ไทยไม่มีรายละเอียดไว้ในเรื่องข้อปฏิบัติในการรับตัวต้องมีบทบัญญัติที่บัญญัติไว้ชัดเจนในการควบคุมกระบวนการแรก รับโทษของผู้ต้องขัง และเป็นหลักที่สอดคล้องกับกฎหมายอาญา ว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขังควรได้รับการเก็บรักษาไว้ในระหว่างการดำเนินการรับโทษ จะเห็นได้ชัดว่า สำหรับกระบวนการรับโทษตามกฎหมายนั้น สิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขังควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ เนื่องจากสถานการณ์ในระยะแรกของการคุมขังนั้น เป็นสภาวะที่ยากลำบาก ซึ่งหมายความว่า โดยเฉพาะว่า ในกระบวนการแรกรับโทษของผู้ต้องขังนั้น มักจะไม่นำเสนอหรือแนะนำผู้ต้องขังคนอื่นๆทางเรือนจำจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบเกี่ยวกับสิทธิและภาระหน้าที่ของตนว่าด้วยเรื่องการที่ผู้ต้องขังจะได้รับแจ้งกฎของการอยู่ร่วมกันภายในเรือนจำนั้น ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการตรวจสุขภาพโดยแพทย์ในทันทีหลังจากที่เข้าเรือนจำ และผู้คุมเรือนจำ หรือเจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งจะต้องให้คำแนะนำและต้องบอกกฎที่แน่นอนแก่ผู้ต้องขัง โดยการปฐมนิเทศโดยไม่จำเป็นต้อง

ผู้คุมเรือนจำหรือว่าเป็นหัวหน้าฝ่ายแรกของเรือนจำโดยในกรณีนี้อาจเป็นนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือแพทย์ในโรงพยาบาล และเจ้าหน้าที่รวมอยู่ด้วย เพื่อเป็นการลดความเครียดจากที่ผู้ต้องขังได้รับจากการที่ต้องถูกจำคุกเป็นเวลานานให้สอดคล้องกับกระบวนการบำบัดภายใต้คือ

1. หลังจากที่ได้รับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มต้นด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจจะเว้นได้เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำได้

2. การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนในการบังคับโทษและสำหรับการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดเฉพาะเกี่ยวกับเพศที่ต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปยังสถานบำบัดทางสังคม

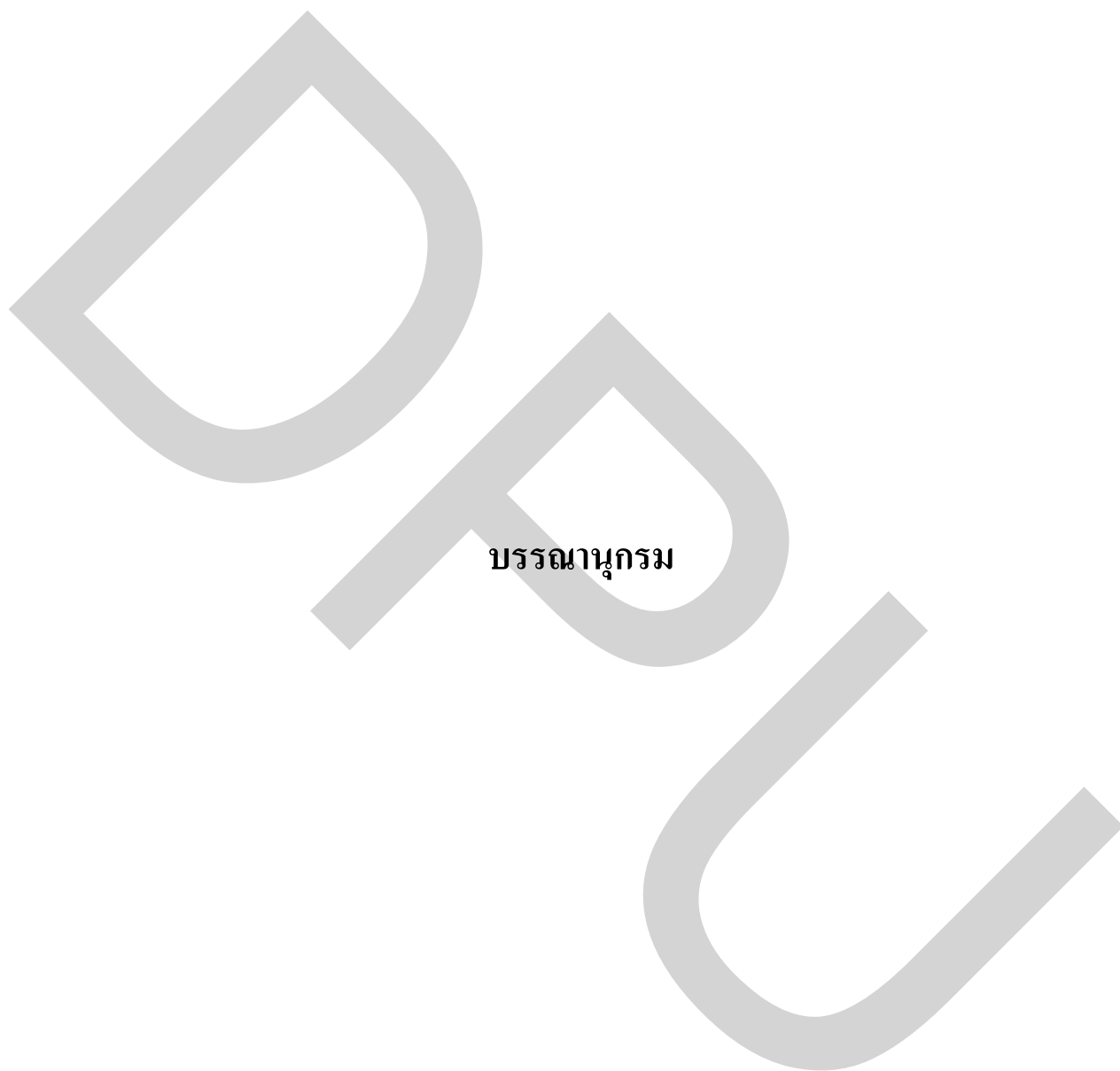
3. การวางแผนการบำบัดจะต้องได้รับการหารือกับผู้ต้องขัง

ในแผนบังคับโทษที่สำคัญนั้นจะมีการมีส่วนร่วมของผู้ต้องในการบำบัดด้วยเพราะตัวผู้ต้องขังอยู่ในสถานการณ์ที่รู้เกี่ยวกับความจำเป็นต่อการวางแผนการบำบัดของผู้ต้องขังในขณะรับโทษ และจำเป็นต่อการบริหารจัดการและการบูรณาการ ภายหลังจากที่ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว ซึ่งการกระทำและผลกระทบควรจะได้รับ การตรวจสอบในกรณีที่เหมาะสม เพื่อที่จะสามารถพิจารณาถึงผลประโยชน์ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อในระหว่างที่ผู้ต้องขังรับโทษ เมื่อกระบวนการนี้ไม่ปรากฏว่ามีความจำเป็น เมื่อคำนึงถึงระยะเวลารับโทษ โดยกระบวนการบำบัดผู้ต้องขังนั้นจะเป็นไปตามระเบียบของบทบัญญัติของการบังคับโทษ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้ต้องขังให้ได้มากที่สุด ในอีกด้านหนึ่งก็มีการบ่งชี้ขั้นตอนการตรวจสอบอย่างละเอียดเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการกำหนดให้มีการทบทวนแผนปฏิบัติการอย่างน้อยที่สุดปีละครั้ง เนื่องจากแผนปฏิบัติการดังกล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาตัวผู้ต้องขังและผลการวิจัยด้านบุคลิกภาพนั้น อาจจะมีความเป็นไปได้ว่าจะเริ่มต้นปฏิบัติไม่พร้อมกันเสมอไป นี่อาจจะมีผลสำหรับโทษจำคุกซึ่งมีระยะเวลายาวนาน

แต่สำหรับโทษระยะสั้นนั้น อาจจะแนะนำได้ในระยะสั้นเช่นกัน (ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุผลของบางท้องที่ ที่คิดว่าเรื่องนี้ไม่ควรได้รับการยกเว้น) โดยกฎที่ต่างกันเหล่านี้ ยังรวมถึงการย้ายสถานที่บำบัดทางสังคมในอีก 6 เดือน เพื่อให้ประชาชนเกิดความปลอดภัยสูงสุดจากผู้ต้องขังโทษร้ายแรง และเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกำหนดเวลาระหว่างการลงโทษ (เช่น การเพิ่มแรงจูงใจในการบำบัดของผู้ต้องขัง) อีกประการให้สังคมแน่ใจว่าเขาได้รับการแก้ไขพฤติกรรมช่วยร้าย โดยให้ทดลองเข้ามาอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม หรือจากแผนบังคับโทษอาจจะเลือกระบุได้ว่าผู้ต้องขังประเภทใดควรจะอยู่ในเรือนจำเปิดหรือเรือนจำปิด

ด้วยเหตุนี้จึงควรมีนโยบายออกมาโดยนำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลมาเป็นโครงการนำร่องมาปฏิบัติก่อน เพื่อเป็นแบบอย่างแก่เรือนจำทั่วประเทศจะได้นำไปปฏิบัติได้ การจะนำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลมาใช้เลยทั่วประเทศเป็นการทั่วไปเลยยังไม่ได้เพราะประเทศไทยยังไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการใช้บังคับแผนบังคับโทษเหมือนประเทศเยอรมนี อีกทั้งยังมีปัญหาด้านงบประมาณ และบุคลากร โครงการนำร่องนี้จะใช้เรือนจำที่มีความพร้อมและเหมาะสมทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณมาเป็นต้นแบบ เพื่อหาผลสำรวจจากข้อมูลที่ได้จากพนักงานสอบสวน อัยการ และศาล มากำหนดเพื่อพิจารณาไว้ในแผนบังคับโทษโดยจะใช้ในกลุ่มนักโทษชั้นดี ชั้นดีมาก และชั้นดีเยี่ยมมาอยู่ในแผนเป็นตัวอย่างเพื่อหาผลจากการปรับใช้ให้รู้ถึงผลดีหรือข้อบกพร่องของการใช้บังคับ ก่อนที่จะนำกฎหมายเรื่องแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลมาใช้เป็นการทั่วไป และบัญญัติเรื่องแผนบังคับโทษไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์โดยให้เป็นอำนาจหน้าที่ราชทัณฑ์เป็นผู้ใช้บังคับ โดยนำข้อมูลที่ได้จากชั้นสอบสวน ชั้นอัยการ และศาล รวมถึงข้อมูลที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อผู้ต้องขังมาสำรวจเพื่อบำบัดก่อนเพื่อกำหนดแผนบังคับโทษที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละราย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กลุ่มงานวิชาการด้านการราชทัณฑ์ สำนักทัณฑ์วิทยา. *ระบบงานราชทัณฑ์ไทย*. กรุงเทพฯ. คณิต ฒ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จรัญ ภัคดิชานกุล. (2555). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ภาค 2. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- ชาย เสวีกุล. (2517). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยเจริญ สันติศิริ. (2505). *อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยพิทยา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานี วรภัทร์. (2553). *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร. (2547). *กฎหมายกับความยุติธรรม*. จัดพิมพ์โดยสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- ชานินทร์กรัยวิเชียร. (2547). *คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร* (นนทบุรี: ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรมสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.))
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร. (2553). *หลักนิติธรรม*. จัดพิมพ์โดยสำนักประธานศาลฎีกา. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์ 50.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2526). *คำอธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ. ศ. 2479 เรียงมาตรา กับกฎกระทรวง และมาตรฐานทั่วไปในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง*. กรุงเทพฯ: บพิศการพิมพ์.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- _____. (ม.ป.ป.). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศอังกฤษ หน่วยที่ 8*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2551). *กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. *บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์. ประมวลสาระชุดการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง*. หน่วยที่ 6-10.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญา ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2529). *สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ*. กรุงเทพฯ.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิระ บุญกนิษฐ์. (ม.ป.ป.). *กระบวนการยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น* หน่วยที่ 7. นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (ม.ป.ป.). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณ*

เยอรมนี หน่วยที่ 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2552). *ทฤษฎีอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน

อัจฉริยา ชูคินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ. วิญญูชน

อุททิส แสนโกสีก. (2525). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ

กองวิชาการกรมอัยการ.

บทความ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2549). “ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย.”

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมูลนิธิพัฒนากระบวนการ
ยุติธรรม.

กำชัย จงจักรพันธ์. (2555, 13 สิงหาคม). “หลักอินทภาษ.” *สยามรัฐรายวัน*.

_____. (2553, 24 ธันวาคม). “309” *สยามรัฐรายวัน*.

กองบรรณาธิการ. (2553, กรกฎาคม – สิงหาคม). “หลักการตีความกฎหมายตามครรลองของ

หลักนิติรัฐและนิติธรรม.” *จุดนิติ*, 7 (4). หน้า 1-3.

ปกป้อง ศรีสนิท. (2550, มิถุนายน). “การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน.”

บทบัญญัติ, 63 (2).

จรัญ โฆษณานันท์. (2529, ธันวาคม – 2530, มีนาคม). “บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของ

อุดมการณ์ “หลักนิติธรรม.” *วารสารกฎหมายจุฬา*, 11 (1). หน้า 81-110.

ธานี วรภัทร์. (2548, กรกฎาคม-ธันวาคม). “ปัญหาการบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย.”

บทบัญญัติ, 5 (2).

_____. (2549, มิถุนายน). “การบังคับโทษจำคุกในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.” *บทบัญญัติ*,

62 (1).

- _____. (2549, มิถุนายน). “การบังคับโทษจำคุกในประเทศญี่ปุ่น.” *บทบัญญัติ*, 62 (2).
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2505, กรกฎาคม). “บทบรรณาธิการ.” *บทบัญญัติ*, 20 (3).
- _____. กองบรรณาธิการ. (2553, กรกฎาคม-สิงหาคม). “บทสัมภาษณ์ความเห็นทางวิชาการ เรื่อง
“หลักการตีความกฎหมายตามครรลองของหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม.” *จุลนิติ*, 7 (4).
หน้า 4-13.
- นันทิ จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). *หลักทฤษฎีวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์
กรมราชทัณฑ์.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2540, มิถุนายน). “หลักประกันสิทธิของประชาชนในคดีของอาญาใหม่ ปัจจุบัน
และทศวรรษหน้า (2540 - 2550), *บทบัญญัติ*, 53 (2).
- สุชาติ ชรรมาพิทักษ์กุล. (2553). “เสียงสะท้อนจากผู้อ่าน” ภาคผนวกในธานินทร์ กรัยวิเชียร.
หลักนิติธรรม. จัดพิมพ์โดยสำนักประธานศาลฎีกา. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- ศิระ บุญภินนท์. (2541, มีนาคม). “กระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น.” *วารสารอัยการ*, 21 (241).

เอกสารอื่นๆ

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ, ฉัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์. *คณะผู้แปลมาตรฐานองค์การ
สหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.*
- รายงานการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหาร
ในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ. ศ. 2549
สถิติราชทัณฑ์รท. 103 (31 พฤษภาคม 2555).
- สำนักทฤษฎีวิทยา. กรมราชทัณฑ์. (2542). *คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง.*

วิทยานิพนธ์

- ธานี วรภัทร์. (2552). *กฎหมายบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก* (วิทยานิพนธ์
ปริญญาคุชฎบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปณิธาน ติงตระกูล. (2556). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังในด้านสุขอนามัย*
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พรธิดา เอี่ยมศิลา. (2549). *ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา*
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อุทิศ สุภาพ. (2544). *การนำปรัชญาอาชญาวิทยามาใช้ในการกำหนดโทษของศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ร้ายและผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

กฎหมาย

พระราชธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

ราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ. ศ. 2479.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

Wikipedia, Strafvolzung. สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก

<http://de.wikipedia.org/wiki/Strafvollzug>

ปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก

http://th.wikipedia.org/wiki/อ้างอิงใน_www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml

สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

หลักการและพื้นฐานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย.

(ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2556, จาก [http://www.enlightened-](http://www.enlightened-jurists.com/directory/97/The-Rule-of-Law.html)

[jurists.com/directory/97/The-Rule-of-Law.html](http://www.enlightened-jurists.com/directory/97/The-Rule-of-Law.html).

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Abe, Haruno. (1963). *The Accused and Society: Therapeutic and Preventive aspects of Criminal Justice in Japan*. In Law in Japan, pp. 153-187. Edited by Von Mehren and Arthur Taylor. Massachusetts: Harvard University Press.

- Cohen, Morris, Raphael. (1972) *Reason and Law*. Illinois: The Free Press, 1970. Gerber, Rudolph J. and Patrick D. Mc. Anany, eds. Contemporary punishment. Notredame: University of Notre dame Press.
- Gerald Gardiner. (1958). *The purpose of criminal punishment*. 21 Mod. L. Rev.
- Kaiser/Schöch. *Strafvollzug*. 5. Auflage.
- Kaplan, John and Skolnick, Jerome H. (1972). *Sentencing*. New York: Oxford University.
- Kleinknecht / Meyer - Goßner. (2001). □ 462 a Rn. 1.
- Langbein, John H. (1977). *Comparative Criminal Procedure: German*. St Paul, Minn: west Publishing.
- Meier / Rössner / Schöch. (2003). *Zum Rechtsschutz im Jugendstrafvollzug*.
- Nigel Walker, Punishment. *Danger and Stigma: The Morality of Criminal Justice*. (Oxford: Basil Blackwell, 1980).
- Saileilles, Raymond. (1968). *The Individualization of Punishment* (15th ed). Peterson Smith.
- UNAFEI. Criminal Justice Legislation of Japan
- vgl. Etwa Claus Roxin, *Strafverfahrensrecht*, 24. Auflage.

ARTICLES

- Darwin Cartwright, "Achieving Change in People: Some Application of Group Dynamics Theory" in Lawrence E. Hartrigg (ed.) *Prison Within Society: A Reader in Sociology*. Garden City, N. Y. Doubleday Anchor, 1965.
- James L. MaCary and Daniel E. Sheer. (eds.) *Six Approaches to Psychotherapy*. New York: Dryden Press. 1955, pp. 2. 3.
- Kant, Immanuel. (1972) "Justice and Punishment." In Gentrude Ezorsky. *Philosophical Perspective on Punishment*. Albany: State University Of New York Press.
- Kunert, Karl-Heinz. (1978). "The Hiedo Utsure: Tokyo Japan. Prosecution System in the Federal Republic of German" In United Nations. *Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Theratment of Offenders*, pp29-32. Edited by
- Weigend, Thomas. (1983). " Sentencing in West Germany. " p. 37.

ELECTRONIC SOURCES

Retrieved July 27, 2013, from <http://www.unafei.or.jp/english/pages/CriminalJusticeJapan.htm>

UNAFEI. CHAPTER 7 REHABILITATION OF OFFENDERS. Retrieved July 27, 2013, from

http://www.unafei.or.jp/english/pdf/CJSJ_2011/09Chapter7.pdf. http://www.unafei.or.jp/english/pdf/CJSJ_2011/09Chapter7.Pdf

LAWS

Gesetz über den Vollzug der Freiheitsstrafe und der freiheitsentziehenden Maßnahmen der
Besserung und Sicherung.

Human Right.

Ordinance for Prisoner's Progressive Treatment .

Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1995.

Standard minimum Rules for Treatment of Prisoner.

Strafvollzugsgesetz (StVollzG) Vom 16. März 1976 (BGBl. I S. 581).

The basic law of the Federal Republic of Germany.

The Constitution of Japan.

The Prison Law (Japan).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล

อภิชาติ ดำรงสันติสุข

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2552 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ. 2555 สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ

พ.ศ. 2556 สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2556 พนักงานปฏิบัติการระดับต้น

กลุ่มงานรับเรื่องร้องเรียนและคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการ

กระจายเสียงกิจการและกิจการโทรทัศน์ (รศ.) สำนักงาน

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ

โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)